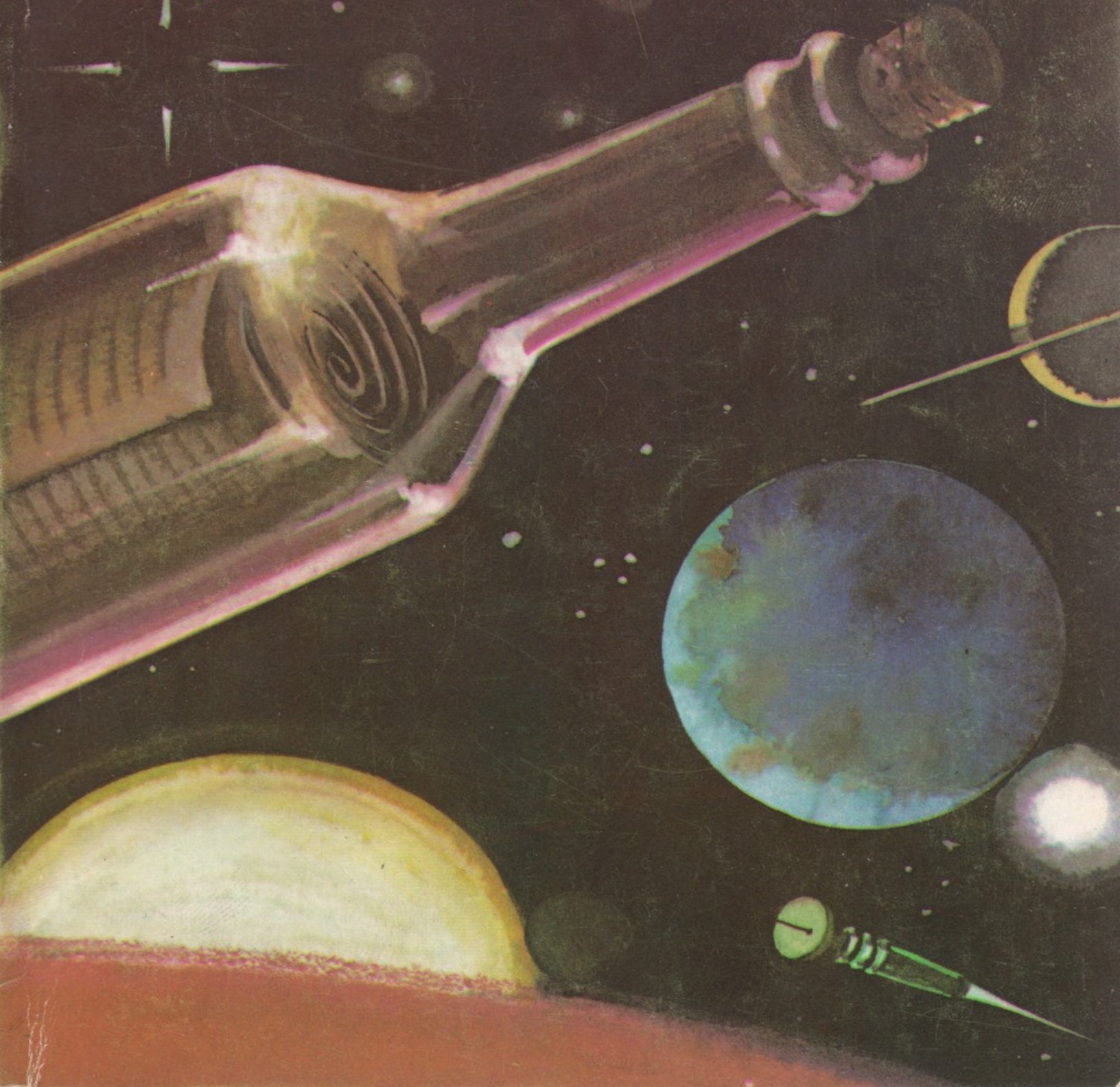

ГАЛАКТИКА • ГАЛАКТИКА • ГАЛАКТИКА
БИБЛИОТЕКА • БИБЛИОТЕКА • БИБЛИОТЕКА

СТАНИСЛАВ ЛЕМ

ЗВЕЗДНИ ДНЕВНИЦИ

СТАНИСЛАВ ЛЕМ

ЗВЕЗДНИ ДНЕВНИЦИ

Превод: Лина Василева

chitanka.info

Сборникът „Звездни дневници“ излиза като отделна книга през 1957 г., макар пет разказа да се появяват малко по-рано в сборника „Сезам“. Тогавашният им състав е по-различен от настоящия сборник, издаден през 1976 г., който използваме за превод. Лем непрекъснато изоставя старите и добавя нови „пътешествия“: работата му над „Звездни дневници“ обхваща почти 20-годишен период. Ййон Тихи е своеобразен хибрид между барон Мюнхаузен и Волтеровия Кандид: пътешествията му са гротескно-философска „космическа мюнхаузениада“. Лем обича пародията и гротеската, обича да съчетава фейлетонната подигравка с философска есеистика. В това отношение „Звездни дневници“ е негово върхово постижение.

АГОП МЕЛКОНЯН

ЕДНА САМОТНА КНИГА

Този предговор няма амбицията да представи Станислав Лем — това библиотека „Галактика“ вече направи с пространното въведение на Огнян Сапарев към „Завръщане от звездите“ („Галактика“ №3). Пък и световноизвестният полски писател отдавна е любимец на българските приятели на фантастиката — „Соларис“, „Едем“, „Кибериада“, „Астронавти“, „Магелановият облак“, „Звездният навигатор Пиркс“, „Сенна хрема“ са сред любимите ни книги. Затова моята задача е много по-скромна — да кажа няколко думи за книгата, която държите в ръцете си.

Трудно е да се каже кога тя е писана; първото пътешествие на чудака Ййон Тихи е публикувано в 1957 година, но авторът непрекъснато добавя нови глави и с всяко преиздаване „Звездни дневници“ става все по-дебела. Защото в структурно отношение книгата е *отворена* и може да бъде дописвана до безкрайност, както безкраен е Космосът и както безкрайни могат да бъдат приключенията на въображението. И наистина „Звездни дневници“ е експериментален полигон на неуморимото, шокиращо и възхищаващо по мащабите си въображение на Лем. Категорично мога да кажа: тук има всичко, което е хрумвало и не е хрумвало на фантастите от всички времена — космически пътешествия до странни планети, чудати същества и роботи, какви ли не хроноклазми (трансформации на времето) и игри на причинно-следствените връзки, наука, квазинаука и антинаука, невъзможни изобретения, съвсем парадоксални решения, необичайни ходове на мисълта и събитията. Накратко много въображение и много хумор.

В този смисъл „Звездни дневници“ е *експериментална* книга. И като всеки *experimentum crucis*^[1] ликвидира предишните заблуждения и предубеждения, прокарвайки пътека към нови и непознати зони. Не познавам обаче автор, който да е тръгвал по тази пътека — може би поради страха да премерва възможностите си с Лем, а може би защото

Лем е от авторите, които не само дръзват да тръгват от алфата, но и могат да изведат делото си до „точката омега“.

В този смисъл „Звездни дневници“ е една *самотна* книга. Може би някъде около нея е серията „кибериада“ — весели и парадоксални разкази за роботи, но те са някак по-олекотени и неконцентрирани. Разбира се, и в приключенията на Ййон Тихи няма събитийна последователност и цялостност, но те сякаш са много по-добре вътрешно организирани и споени от парадоксалната логика на автора.

Отрицанието е условие за развитието — всички знаем това. Отрицавайки каноните на фантастиката, Лем я тласна напред. Той открито иронизира, разкъсва и трансформира; той умишлено търси парадокса, за да може подир това бързо да го превърне в абсурд; той буквално играе пред очите ни с финеса и сръчността на илюзионист, превръщайки шапките в зайци, а зайците в дим. И в тази игра има нещо прелестно, иска да ѝ се отдадеш цялостно, да освободиш въображението си от всички възможни окови, да подадеш ръка на автора, за да те поведе подир небивалиците на Ййон Тихи, повтаряйки сегиз-тогиз: „Не се сърди, човече!“

Но нека се разберем — Лем не е хомо луденс, а хомо сапиенс, затова неговата игра е игра на разума. Авторът на „Суха технология“, „Философия на случайността“, „Фантастика и футурология“, преподавателят по философия и евристика не може просто да забавлява. Или поне забавите му са по-различни. Дори тук — в царството на смеха и абсурда — Лем демонстрира своята всестранна подготовка и огромна научна ерудиция. А често можем да го уловим и в „грях“ — да се самоопиянява от възможностите на интелигентното си въображение, като генерира в уморително темпо, понякога дори самоцелно, всевъзможни „закачки“.

Като цяло „Звездни дневници“ е космически *епос*. Огромните пространствено-времеви характеристики на изобразеното и богатата галерия от образи дават основание за подобна класификация. И като всеки епос книгата носи своя смисловоемоционален товар и богати философски обобщения. Това доуточнение е необходимо, за да не натежи излишно игровият компонент.

Една от функциите на всеки предговор е да отключва някои здраво залостени врати към книгата, затова авторите им често прибягват до една или друга форма на преразказ. Но като прочетете

„Звездни дневници“, ще се убедите, че приключенията на Ийон Тихи не могат да бъдат преразказани. Или по-точно, могат да бъдат преразказани по един-единствен начин — както са разказани. Безчет герои и безчет събития, сбрани и оплетени по „безчет на квадрат“ начини, всичко това гарнирано с още толкова приумици и хрумвания — нима може да бъде разказано по втори начин? Пък и едва ли е необходимо просто защото Лем не е залостил вратите и всеки може да възприеме „Дневниците“ според собственото си въображение, собствените си познания и собственото чувство за хумор.

„Качеството в литературата е сума от различия“ — казва Лем в едно интервю. В този смисъл „Звездни дневници“ е качествена литература, защото е различна както вътрешно, тъй и спрямо цялостното му творчество. Тази книга не може да бъде сравнявана с нищо друго освен със самата себе си. Тя е самотна както в творчеството на своя автор, така и в световната научна фантастика.

---

[1] Решаващ, етапен експеримент (лат.). Б.р. ↑

ОТ ИЗДАТЕЛИТЕ

ПНС ОИОСПТТТ^[1] ми възложи да представя пред галактичното общество фактите, които оформиха настоящето издание на СИТ^[2], неофициално наричани „Звездни дневници“, което правя с настоящата бележка.

Първостепенен жизнен стремеж на Ййон Тихи като автор на СИТ е стремежът към абсолютна истина. В последно време той изпитваше съмнения дали е истина и онова, което беше сънувал по темите, предложени му от ПНС ОИОСПТТТ във връзка с реорганизацията на тази институция. Затова Ййон Тихи реши да направи с помощта на МММ ПНС ОИОСПТТТ^[3] инвентаризация на паметта си. Тъй като ревизията обхваща и тези отдели от СИТ, които неофициално се наричат „Спомените на Ййон Тихи“, ПНУ ОИОСПТТТ се изправи пред алтернативата или да спре издаването на настоящото издание на СИТ до завършване на ревизията, или да издаде „Звездните дневници“ без „Спомените“.

Нарастващият дефицит на СИТ, тоест нетърпящата отлагане необходимост да бъде задоволена космическата нужда от четене на съчиненията на Тихи, ни накара да вземем нелесното решение за издаване на съкратени СИТ, които незабавно ще бъдат последвани от пропуснатите в тях „Спомени“ само щом Ййон Тихи извърши ревизията.

За ПНС ОИОСПТТТ
проф. А. С. Тарантога

П.П. В настоящото издание не бяха включени също „Дванадесетото“ и „Двадесет и четвъртото пътешествие“ на Ййон Тихи, защото готовият за печат текст беше унищожен от никелово-манганов метеорит от рояка на Леонидите по време на предвидената за закуска почивка, за който акт на сила свише се извиняваме на читателите на СТ.

[1] Президиум на научния съвет на Обединените институти по описателна, сравнителна и прогностична тихология, тихография и тихономика. ↑

[2] Съчиненията на Ййон Тихи. ↑

[3] Математически моделиращи машини на ПНС ОИОСПТТТ. ↑

СЕДМО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Когато на втори април, понеделник, прелитах край Бетелгойзе, един метеор, не по-голям от зрънце стар фасул, пробих бронята, направи на парчета регулатора на тягата и част от системата за управление, така че вече не можех да маневрирам с ракетата. Облякох скафандъра, излязох навън и се опитах да отстраня повредата. Оказа се, че не мога сам да завинтя резервното кормило, което предвидливо бях взел със себе си. Конструкторите бяха проектирали ракетата толкова нелепо, че се налагаше един да държи с ключа главата на болта, докато другият затяга гайката. Отначало не се разтревожих особено и загубих няколко часа, докато се опитвах да придържам с крака единия ключ, завинтвайки гайката от другата страна. Беше станало време за обяд, а аз още нищо не бях постигнал. Почти бях убеден в успеха, когато ключът се измъкна изпод краката ми и се понесе стремително в космическата бездна. Хубава работа, не само дето не поправих нищо, ами и загубих ценния инструмент. Оставаше ми само да гледам безпомощно как се отдалечава, все по-дребен на фона на звездите.

След известно време ключът се върна по изтеглена елиптична орбита и стана спътник на ракетата, но не се доближаваше до нея толкова, че да мога да го хвана. Затова се върнах в ракетата и хапнах набързо, като не преставах да мисля как да се измъкна от глупавото положение. В това време корабът летеше по права линия с все по-голяма скорост — този проклет метеор беше съсипал и регулатора на тягата. По курса си нямах никакви небесни тела, но не можех до безкрайност да се нося така слепешката. До някое време успявах да овладяя гнева си, всъщност — докато не установих при измиването на мръсните чинии, че нагорещеният от интензивния режим ядрен реактор ми е развалил най-добрия къс говеждо месо, което бях оставил за неделя. Загубих равновесие на духа, изригнах вулкан ужасни ругатни и натроших част от сервиза, от което ми полекна, но не беше много разумно. Като връх на всичко изхвърленото зад борда парче

говеждо месо, вместо да се отдалечи от ракетата, обикаляше около нея като втори изкуствен спътник, предизвиквайки на равни интервали от единайсет минути и четири секунди краткотрайно слънчево затъмнение. За да успокоя нервите си, до вечерта изчислявах параметрите на неговото движение, както и пертурбациите на орбитата му, предизвикани от изпуснатия ключ. Излизаше, че през следващите шест милиона години бифтекът ще се старее да изпревари ключа, като се върти около кораба по кръгова орбита, и в крайна сметка ще го догони. Уморен от изчисленията, аз си легнах. Посред нощ ми се стори, че някой ме разтърсва за рамото. Отворих очи и видях наведен над леглото си човек, чието лице ми беше странно познато, въпреки че представа нямах кой може да бъде.

— Ставай — рече той — и вземай ключовете, отиваме да затегнем болтовете на кормилото...

— Първо, не сме толкова близки, че да ми говорите на „ти“ — отвърнах, — и второ, отлично зная, че ви няма. Аз съм сам в ракетата, и то вече втора година, защото летя от Земята към съзвездието Телец. Значи, само ви сънувам.

Той продължаваше да ме дърпа, настояваше веднага да тръгнем за инструментите.

— Идиотщина — отсякох, вече малко ядосан, защото се страхувах, че от тази кавга ще се разсъня, а аз си зная колко трудно заспивам след такова рязко събуждане. — Никъде няма да вървя, просто няма смисъл. Завинтеният насън болт няма да промени реалното положение. Моля ви, оставете ме на мира и веднага се изпарявайте или изчезвайте оттук по друг начин, докато не съм се събудил.

— Та ти съвсем не спиш, честна дума! — извика упоритият призрак. — Не ме ли познаваш? Я погледни!

Той докосна брадавиците на лявата си буза, големи колкото горски ягоди. Инстинктивно се хванах за лицето, тъй като и аз имам там същите брадавици. И мигновено разбрах защо човекът от съня ми се вижда познат: приличахме си като две капки вода.

— Ще ме оставиш ли най-после на мира! — викнах и затворих очи, вече съвсем сериозно загрижен за съня си. — Щом това съм аз, няма защо да ти говоря на „ви“, но това същевременно е доказателство, че не съществуващ!

Обърнах се на другата страна и се завих презглава с одеялото. Чувах го да дрънка нещо за хорските идиотщини, но понеже не реагирах, той се провикна:

— Ще съжаляваш, глупако! И ще се убедиш, че не си сънувал, но ще бъде късно!

Дори не трепнах. Когато сутринта отворих очи, веднага в съзнанието ми изплува странната нощна случка. Седнах на леглото и се замислих за шегите, които си прави с нас собственото ни въображение: ето, останал сам, без близко същество на борда, аз се бях раздвоил насън, за да задоволя една своя потребност.

След закуска видях, че през нощта ракетата е получила допълнително ускорение, и взех да се ровя в бордовата библиотека дано открия в книгите съвет за моето фатално положение. Разгънах на масата звездната карта и под светлината на близката Бетелгойзе, затъмнявана периодично от обикалящия около ракетата къс говеждо месо, започнах да търся в района средище на някаква космическа цивилизация, откъдето можеха да ми помогнат. Оказа се обаче, че се намирам в абсолютна космическа пустош, заобикаляна от всички кораби като изключително опасен район поради опасните и тайнствени гравитационни дупки — на брой сто четирийсет и седем, чието съществуване се обясняваше от шест астрофизически теории, и то по различен начин.

Календарът на космонавта предупреждаваше за опасността от непредвидими релативистични ефекти при преминаване през дупките, особено при голяма собствена скорост.

Но аз бях безпомощен. Изчислих само, че ще се плъзна по ръба на първата дупка към единайсет часа, затова побързах да си приготвя закуска, не исках да се сблъскам с опасността на гладен стомах. Едва бях избърсал последната чинийка и ракетата започна така да се мята, че недобре прикрепените предмети полетяха от стена към стена. Примъкнах се как да е до креслото и се вързах за него, корабът подскачаше все по-неудържимо и аз изведнъж забелязах, че някаква бледолилава мъгла се спуска в противоположната част на каютата, където, между мивката и печката, се появи неясна човешка фигура. Препасан с готварска престилка, човекът сипваше в тигана разбити яйца за омлет. Погледна ме изпитателно, но без учудване, а след това

се стопи във въздуха. Разтърках очи. Бях сам, разбира се, и отдадох видението на мигновено помрачаване на съзнанието.

Седях си все така в креслото или по-скоро скачах заедно с него, когато ме осени прозрение, че това не е било халюцинация. Опитвах се да сграбча дебелия том на „Обща теория на относителността“, който току прелиташе край мен, и успях едва на четвъртия път. Не беше лесно да се прелиства книгата при тези условия, корабът се мятеше от ужасните тласъци като пиян — но накрая открих интересуващия ме пасаж. Ставаше дума за феномените на така наречената „примка на времето“, тоест огъването на посоката, в която тече времето в границите на изключително силни гравитационни полета; това явление може понякога да доведе дори до обръщане на времето назад и до така нареченото „удвояване на настоящето“. Дупката, през която преминавах в момента, не беше от най-мощните. Знаех, че ако успея поне малко да извия носа на кораба към полюса на Галактиката, ще прекося така наречения Vortex gravitiosus Pinckenbachii, където многократно е наблюдавано удвояване и дори утрояване на настоящето.

Управлението беше извадено от строя, но аз отидох в двигателния отсек и човърках там в машинарията, докато успях леко да отклоня курса към галактическия полюс. Тази операция ми отне няколко часа. Резултатът надмина очакванията. Корабът попадна в центъра на дупката към полунощ, всичките му възли вибрираха и жално стенеха, страх ме беше да не се разпадне, но той излезе невредим от премеждието и когато попадна отново в мъртвата прегръдка на космическото безмълвие, аз напуснах двигателния отсек и се видях как сладко спя в леглото. Веднага разбрах, че това съм аз от предната нощ, тоест от понеделник. Без да се замислям върху философската страна на проблема, взех да разтърсвам спящия за рамото, виках го да става бързо — не бях сигурен колко дълго неговото понеделнишко съществуване ще остане в моя вторник, затова трябваше по-бързо да излезем заедно навън и да поправим управлението. Но спящият само отвори едното си око и заяви, че не желаел да му говоря на „ти“ и че само ме сънувал. Напразни бяха всички мои усилия, напразно го разтърсвах, напразно се опитвах да го измъкна насила от леглото. Той се опъваше и упорито повтаряше, че съм бил призрак; започнах да го ругая, а той съвсем логично ми

обясняваше, че никъде няма да върви, тъй като завинтените насън болтове нямало да държат кормилото наяве. Напразно го убеждавах, че греша, молах го, ругаех — дори когато му показах брадавиците, не повярва в думите ми. Обърна ми гръб и захърка.

Седнах в креслото да обмисля трезво положението.

Преживял бях случката два пъти — веднъж като спящ в понеделник и сега, във вторник, като събуждащ. Моето понеделнишко аз не вярваше в реалността на явлението дубликация, но вторнишкото ми аз вече знаеше за него. Бях попаднал чисто и просто в примка на времето. Какво да предприема, за да поправа управлението? Понеже понеделнишкият продължаваше да спи, а аз не бях забравил, че тази нощ си поспах сладко-сладко чак до сутринта, всички опити да го събудя биха отишли залудо. В същото време картата предупреждаваше за още множество големи гравитационни дупки, следователно можех да очаквам удвояване на настоящето и през следващите дни. Хрумна ми да напиша писмо до самия себе си, та като се събуди понеделнишкото ми аз, нагледно да се убеди, че мнимият сън е реалност.

Но щом седнах до масата с писалка в ръка, нещо изтрещя в двигателите, тъй че хукнах натам и до зори поливах с вода ядрения реактор, а в същото време моето понеделнишко аз си спеше сладко и примляскваше сегиз-тогиз, от което здравата се ядосах. Прегладнял и уморен, без да съм мигнал дори, закусих и тъкмо избърсвах чиниите, когато ракетата попадна в следващата гравитационна дупка. Виждах как понеделнишкото ми аз, привързано за креслото, ме гледа втрещено, докато вторнишкото пържеше омлет. При следващия тласък загубих равновесие, причерня ми пред очите и паднах. Оборавих се на пода, сред купчина счупени чинии, а над мен се беше надвесил човек, чиито крака видях до себе си.

— Ставай — каза той и се опита да ме повдигне, — нали не се удари?

— Не — отвърнах и опрях ръце на пода, защото ми се зави свят.
— Ти от кой ден на седмицата си?

— От сряда — отговори. — Да вървим бързо да поправим кормилото, да не губим време!

— А къде е онзи от понеделник?

— Вече го няма, искам да кажа — ти си от понеделник.

— Как така аз?

— Ами така — през нощта срещу вторник понеделнишкият стана вторнишки и така нататък.

— Не разбирам!

— Няма значение, просто не си свикнал. Хайде, идвай, нямаме време!

— Чакай малко — казах, без да се мръдна от пода. — Днес е вторник. Ако ти си от сряда и до този момент в сряда управлението още не е поправено, значи, нещо ни е попречило да го поправим, иначе ти, който си от сряда, нямаше да ме уговаряш във вторник да го поправам заедно с теб. Може би е по-добре да не рискуваме и да не излизаме навън.

— Какви ги дрънкаш! — викна той. — Човече, аз съм от сряда, а ти си от вторник. Що се отнася до ракетата, предполагам, че тя е, тъй да се каже, шарена, тоест на места е от вторник, на други от сряда, а тук-там може дори да е от четвъртък. Просто при преминаването през дупката времето се е разбъркало, но какво ни засяга, щом сме двама и имаме шанс да поправим управлението!

— Не, не е вярно — отсякох, — щом в сряда, където вече си ти, дето си преживял целия вторник и си го оставил зад гърба си, щом в сряда, повтарям, управлението не е поправено, значи, не е било поправено във вторник, защото сега е вторник и ако ние тепърва ще го поправаме, за теб това вече ще бъде минало и няма да има какво да се поправа. Ще рече...

— Ще рече, че си магарешки инат! — сопна се той. — Ще съжаляваш за глупостта си! Единствената ми утеха е, че и ти като мен има да беснееш заради тъпия си инат, когато дойдеш в сряда!!!

— Ама моля ти се... — започнах аз, — значи ли това, че когато в сряда се превърна в теб, ще се опитвам да убеждавам себе си от вторник, както правиш ти сега, само че всичко ще бъде наопаки: ти ще бъдеш на моето място, а аз — на твоето? Ясно! Това значи е смисълът на примката на времето! Почакай, тръгвам, тръгвам веднага, вече разбрах...

Но още преди да стана, попаднахме в нова дупка и страшното налягане ни сплеска към тавана.

Ужасните скокове и трусове не спряха през цялата нощ срещу сряда. Когато положението се поуспокои, летящият из каютата том

„Обща теория на относителността“ така ме удари по челото, че загубих съзнание. Отворих очи и съзрях купчина счупени чинии и проснат сред тях човек. Скочих веднага, вдигнах го и извиках:

— Ставай! Нали не се удари?

— Не — отвърна той и отвори очи. — От кой ден си?

— От сряда — обясних, — да вървим бързо да поправим кормилото, няма време.

— А къде е онзи от понеделник? — попита той и седна. Под окото си имаше синина.

— Няма го — рекох, — да не си ти?

— Как така аз?

— Ами така — през нощта срещу вторник онзи от понеделник стана вторнишки и така нататък.

— Не разбирам!

— Няма значение, просто не си свикнал. Хайде, ела, нямаме време! — казах и се огледах за инструментите.

— Чакай малко — започна той, без дори да си помръдне пръста. — Ако ти си от сряда и до този момент в сряда управлението още не е поправено, значи, нещо ще ни попречи да го поправим, иначе ти, който си от сряда, нямаше да ме караш във вторник да го поправяме заедно. Май не си струва риска да излизаме навън.

— Какви ги дрънкаш! — креснах, разгневен до немай-къде. — Човече, аз съм от сряда, а ти си от вторник...

И така започнахме да се караме с разменени роли, а той просто ме докара до бяс — не искаше да дойде с мен да поправим управлението, напусто дори му казах, че има магарешки инат. А когато най-сетне го убедих, попаднахме в следващата гравитационна дупка. Плувах в студена пот, защото си помислих, че отсега нататък ще се въртим в кръг в тази примка на времето, но имахме късмет. Когато гравитацията отслабна до такава степен, че можех да стана, отново бях сам в кабината. Очевидно местният вторник, който стърчеше пред мивката, беше изчезнал в необратимото минало. Побързах да се заема с картата и затърсих някаква почтена дупка, в която да вкарам ракетата, да предизвикам ново изкривяване на времето и така да се сдобия с помощник.

Намерих една доста обещаваща и чрез трудни маневри с двигателите насочих ракетата към самия ѝ център. Впрочем, според

картата тази дупка имаше странна конфигурация, беше с два, разположени недалече един от друг, центъра, но аз вече бях толкова отчаян, че не обърнах внимание на тази аномалия.

Бях си изцапал здравата ръцете, докато часове наред се мотаех из двигателния отсек, та реших да ги измия, спокоен, че следващата дупка е далече. Банята беше заключена. Отвътре се чуваха странни звуци, сякаш някой си правеше гаргара.

— Кой е там? — възкликнах изненадан.

— Аз — отговориха отвътре.

— Какъв „аз“, бе?

— Ийон Тихи.

— От кой ден?

— От петък. Какво искаш?

— Да си измия ръцете... — поясних аз машинално мислейки напрегнато: беше сряда вечерта, а той беше от петък, значи гравитационната дупка, в която щяхме да попаднем, щеше да изкриви времето от петък до сряда, но какво щеше да стане вътре в дупката, не можех да кажа. Най-чудно ми беше къде се е дянал четвъртъкът. А онзи от петък все така продължаваше да се тутка в банята и не ме пускаше вътре, въпреки че не преставах да тропам упорито по вратата.

— Стига с тая гаргара! — не издържах аз и изкресях. — Човече, всяка секунда е скъпа! Излез веднага да поправим управлението!

— За тая работа аз не съм ти нужен — чу се флегматичен отговор отвътре. — Там някъде трябва да е онзи от четвъртък, върви с него...

— Какъв от четвъртък пък сега? Не е възможно...

— Аз сигурно по-добре знам дали е възможно; щом съм в петък, значи съм преживял и твоята сряда, и неговия четвъртък...

Отскочих от вратата с позамаяна глава, защото наистина чух шум в каютата: там стоеше някакъв човек и вадеше изпод леглото чантата с инструментите.

— Ти ли си от четвъртък? — извиках, нахлувайки вътре.

— Аз ами... — отвърна. — Я ми помогни...

— Ще успеем ли сега да поправим управлението — попитах го, докато заедно измъквахме тежката чанта изпод леглото.

— Не знам, в четвъртък не бяха поправени, питай онзи от петък...

Как не ми беше хрумнало по-рано! Хукнах към банята.

— Ало! Петъчният! Поправено ли е вече управлението?

— В петък не — бе отговорът.

— Защо не?

— Ето защо — отговори и в същия миг отвори вратата. Главата му беше омотана с хавлиена кърпа, а до челото си притискаше плоската страна на ножа с надеждата да спре растежа на една голяма колкото яйце цицина. В това време онзи от четвъртък се бе изправил до мен с инструментите, гледаше спокойно и съсредоточено как пострадалият оставя със свободната си ръка бутилката с компресол на рафтчето. Гълголенето на тази течност бях взел за гаргара.

— Къде се нареди така? — попитах със съчувствие.

— Не къде, а кой... Онзи от неделя!

— От неделя ли? Но защо? Не може да бъде!

— Дълго е за разказване...

— Все едно! Да тичаме навън, може би ще успеем! — прикани ме онзи от четвъртък.

— Но ракетата само след миг ще попадне в дупка — обясних му. — От резкия тласък може да изхвърчим в безвъздушното пространство и да загинем...

— Бабини деветини! — отсече той. — Щом онзи от петък е жив, нищо лошо няма да ни се случи. Днес сме едва четвъртък.

— Сряда сме — възразих.

— Добре де, все ми е едно, важното в случая е, че в петък ще бъда жив и ти също.

— Нека все пак не забравяме, че ние само привидно сме двама, фактически съм само аз, но от различни дни на седмицата...

— Добре, добре, отваряй люка...

Обаче се оказа, че имаме само един скафандър.

Значи не можехме да излезем едновременно извън ракетата и така целият ни план за ремонта на кормилото се проваляше.

— Да те вземат дяволите дано! — изкрещях аз ядосано и захвърлих чантата с инструментите. — Трябваше да облечеш скафандъра и да не го сваляш от гърба си. Аз не съобразих, но ти в четвъртък беше длъжен да помниш!

— Онзи от петък ми взе скафандъра!

— Кога? Защо?

— Няма смисъл да ти обяснявам... — вдигна рамене той и влезе в каютата. Онзи от петък го нямаше, надникнах в банята — беше празна.

— Къде ли е изчезнал? — учудих се аз и се върнах при онзи от четвъртък. Той чупеше старателно с ножа яйце след яйце, след което ги изсипваше в тигана с цвъртяща мазнина.

— О, много се извинявам — протестирах аз незабавно, — но в сряда ти си изял, каквото ти се полага, и нямаш право да ядеш втори път вечеря в моята сряда!

— Хранителните припаси са колкото твои, толкова и мои — продължаваше той спокойно да повдига с ножа запържените краища на омлета. — Аз и ти сме едно, значи няма значение...

— Ама че софистика! Не слагай толкова много масло! Да не си полудял! Откъде да взема храна за толкова много народ!

Тиганът изхвърча от ръката му, а аз полетях към стената: бяхме влезли в нова дупка. Корабът пак се затресе като епилептик, ала аз си мислех само как да се промъкна в коридора, да се добера до скафандъра и да го облека. Така, мислех си, когато след сряда дойде четвъртък, аз ще бъда облечен в скафандър и ако нито за миг не го свалям, което твърдо бях решил, ще го нося и в петък. Значи както аз от четвъртък, така и аз от петък ще бъдем със скафандри и срещайки се в едно общо настояще, ще можем да поправим най-сетне това дяволско управление. Ускорението нарастваше и ме позамая, а когато отворих очи, лежах отдясно, а не както допреди няколко минути, отляво на онзи от четвъртък. Лесно бе да измисля плана със скафандъра, значително по-трудно беше да го осъществя. Нарастващата гравитация не ми позволяваше да се помръдна. Щом поотслабнеше, се придвижвах с милиметри към вратата за коридора. Забелязах, че и онзи от четвъртък като мен пълзи към вратата, приближавайки се лека-полека към коридора. След около час се срещнахме пред вратата, натиснати към пода от поредната дупка. Рекох си, че е безсмислено да се напругам да стигна до дръжката, нека я отвори онзи от четвъртък. В същото време започнах да си припомням различни неща, от които излизаше, че не той, а аз съм от четвъртък.

— От кой ден си? — попитах, за да се уверя. Брадата ми беше притисната до пода и го гледах отблизо в очите. Отвори с мъка уста.

— Чет... въртък... — изстена.

Странна работа. Дали пък не съм още в сряда? Прехвърлих наум последните преживявания и реших, че това е изключено. Той би трябвало да бъде вече в петък. Щом преди това ме изпреварваше с един ден, вероятно и сега е така. Гравитацията забележимо отслабна, скочих и хукнах по коридора. Грабнах скафандъра, онзи ме препъна и го издърпа от ръката ми, а аз се проснах на пода.

— Негодник, свиня! — изкрещях. — Сам себе си да мамиш, ама че подлец!

Без да ми обръща внимание, той мълчаливо нахлузваше скафандъра. Това вече беше върхът на нахалството. Изведнъж някаква странна сила го изхвърли от скафандъра, в който, оказа се, вече имало някой. Стъписах се — кой ли пък ще е този?

— Ей ти, от сряда! — викна онзи в скафандъра. — Не пускай този от четвъртък, помогни ми!

В това време другият се мъчеше да смъкне скафандъра от гърба му, ръмжейки:

— Давай скафандъра!

— Остави ме! Какво искаш? Как не разбираш, че не ти, а аз трябва да бъда с него?! — дереше се с все сили петъчния.

— Интересно защо?

— Защото аз, глупако, съм по-близо до събота от теб, а в събота ще сме вече двама в скафандри!

— Глупости дрънкаш! — намесих се аз в разправията. — В най-добрия случай ще бъдеш в събота сам в скафандър като последен идиот и няма да можеш да направиш нищо. Дай скафандъра на мен: ако го облека сега, в петък и ти ще имаш, и аз ще го имам в събота, значи тогава ще бъдем двама, с два скафандъра... Ей ти, от четвъртък, помогни ми!

— Я млъквай — възрази петъчният, от чийто гръб насила смъквах скафандъра. — Първо, няма на кого да викаш „ти от четвъртък“, тъй като вече мина полунощ и сега ти си в четвъртък, и второ, по-добре е аз да остана в скафандъра — ти така и така няма да получиш нищо...

— Как така нищо? Ако сега облека скафандъра, и утре ще бъда с него...

— Сам ще се убедиш... Нали аз вече бях в четвъртък, моят четвъртък отмина, та много добре знам...

— Стига приказки. Пускай веднага! — изреваха.

Но той се измъкна от ръцете ми, хукнах да го гоня, най-напред в двигателния отсек, после нахълтахме един след друг в каютата. Сега разбрах защо онзи от четвъртък, докато стояхме с инструментите до люка, ми каза, че петъчният е взел скафандъра: аз самият бях отишъл в четвъртък и петъчният ми го взимаше. Докато се гонехме, забелязах една тежка пръчка, с която обикновено бърках в ядрения реактор, грабнах я и така въоръжен, се втурнах към каютата. Онзи беше облякъл скафандъра, само шлема не беше успял да сложи на главата си.

— Събличай скафандъра! — заповядах и стиснах още по-здраво пръчката.

— Айде бе!

— Събличай го ти казвам!

Позамислих се преди да го ударя. Смущаваше ме фактът, че нямаше нито синина под окото, нито цицина на челото като онзи от петък, който бях открил в банята, обаче веднага ми стана ясно, че точно така трябва да бъде. Онзи от петък сега вероятно беше в съботата, може дори да се рее някъде около неделята, докато тук присъстващият петъчен, натикал се в скафандъра, беше неотдавнашният четвъртъчен, в когото аз се преобразих в полунощ, следователно, приближавах се по кривата на примката на времето към мястото, в което петъчният преди побоя щеше да се превърне в набития петъчен. Ала преди това той ми бе казал, че така го наредил неделният, от когото по това време нямаше и следа: в каютата бяхме само той и аз. Изведнъж ми хрумна една хитра идея.

— Смъквай скафандъра! — изреваха заплашително.

— Я ти от четвъртък да ме оставиш на мира!

— Не съм от четвъртък! Аз съм от НЕДЕЛЯ! — креснах пак аз и се хвърлих в атака.

Той се опита да ме ритне, но обувките на скафандъра са много тежки, така че го изпреварих и го пернах по главата с пръчката, преди да беше вдигнал крак. Е, не чак дотам силно, достатъчно добре бях разбрал цялата каша, за да си давам сметка, че щом самият аз от четвъртък отида в петък, ще бъда ударен по главата, а нямах интерес сам да си разбивам черепа. Петъчният падна и се хвана за главата със стон, а аз започнах грубо да смъквам скафандъра; когато той се насочи

към банята с омекнали крака, мърморейки: „Къде е памукът... къде е компресолът...“, заобличах припряно скафандъра, за който така се борихме, и в същия миг съзрях да стърчи изпод леглото човешки крак. Приклеках и надникнах. Там лежеше човек, мъчеше се да не мляска и гълташе лакомо последния ми млечен шоколад, който си бях скътал в сандъчето за черни галактични дни. Негодникът толкова бързаше, че гълташе шоколада заедно със станиола, парченца от фолиото лъщяха по устните му.

— Остави шоколада! — избухнах аз, издърпвайки го за крака. — Кой си ти? От четвъртък ли?... — довърших по-кратко, внезапно обезпокоен от мисълта, че е възможно самият аз да съм станал петъчен и да се наложи да изям същия пердах.

— Неделният съм — изфъфли той с препълнена уста.

Прималя ми. Той или лъжеше и тогава нямаше нищо страшно, или говореше истината, а в такъв случай нямаше да избягна цицината, нали неделният наби петъчният и петъчният сам ми го каза преди това, а аз, представяйки се за неделен, го пернах с пръчката. „Все пак — помислих си, — дори да лъже, че е неделният, не е изключено да е посетнен от мен, а щом е посетнен, помни всичко, което и аз, следователно вече знае как излъгах петъчния, затова може да постъпи по същия начин с мен, защото онова, което за мен беше военна хитрост, за него е само спомен. Защо да не се възползва?“ Стоях и не можех да взема решение, а той си дояде шоколада и изпълзя изпод леглото.

— Щом си неделният, къде ти е скафандърът? — извиках, понеже се бях сетил нещо.

— Ей сега ще имам скафандър... — отвърна спокойно и изведнъж видях пръчката в ръката му... Видях и силна светлина, сякаш избухване на няколко свръхнови наведнъж и загубих съзнание. Свестих се, седнал на пода в банята. Някой тропаше по вратата. Заех се да превързвам синините и цицините си, а този някой не мирясваше; беше онзи от сряда. Показах му след малко главата си с цицините, той отиде с четвъртъчния за инструментите, после почнахме да се мотаем насам-натам и да се караме за скафандъра, е, преживях и това и в събота сутринта се напъхах под леглото да видя дали не е останало още шоколад. Някой ме издърпа за крака, когато дояждах последната опаковка от млечния, която открих под ризите; дявол знае кой беше

този, дето ме дърпаше, но за всеки случай го пернах с пръчката по главата, свалих скафандъра от гърба му и тъкмо щях да го облека, когато ракетата попадна в поредната гравитационна дупка.

Дойдох на себе си в препълнена с хора каюта. Нямахме къде да се помръднеш. Както се оказа, всичките и аз бяхме едно от различни дни, седмици, месеци, а един дори от следващата година. Някои бяха пострадали, доста имаха синини под очите, а петима от присъстващите бяха със скафандри. Но вместо да излязат веднага да поправят управлението, те захванаха да спорят, да се пазарят, да се препират и да се карат. Опитвах се да установят кой кого и кога е набил. Положението се усложняваше допълнително от факта, че започнаха да се появяват предиобедни и следобедни. Първо, опасявах се, че ако все така върви, ще се раздробя на минутни и секундни, и второ, повечето от тях лъжеха като цигани, затова и до днес не зная кого съм бил аз и кой е бил мен по времето, когато съществувах едновременно в сряда, четвъртък и петък. Имах чувството, поради моята лъжа пред петъчния, че съм неделен, получих един удар по главата в повече, отколкото следваше по календарните сметки. Но предпочитам да не се връщам дори мислено към тези неприятни преживелици, защото човекът, който в продължение на една седмица не е вършил нищо друго, освен сам себе си да бие, едва ли има причина да се гордее.

В това време разправиите продължаваха. Обземаше ме отчаяние, като гледах как времето се прахосва в бездействие. А ракетата се носеше все така слепешката напред и сегиз-тогиз попадахме в нова гравитационна дупка. Накрая онези със скафандрите се сбиха с тези без скафандър. Опитвах се да внеса що-годе ред в настъпилния абсолютен хаос и със свръхчовешки усилия успях да организирам нещо като събрание, за чийто председател беше избран онзи от следващата година като най-стар.

После избрахме и отчетна комисия, комисия по текущите въпроси и комисия по предложенията. Четирима от следващия месец бяха назначени да поддържат реда. Междувременно преминахме през една отрицателна дупка, която намали броя ни наполовина, така че при началното тайно гласуване нямаше кворум и се наложи да променим устава, преди да пристъпим към избиране на кандидатите за ремонт на управлението. Картата известяваше за приближаването на нови дупки,

унищожаваци дотогавашните ни постижения: ту изчезваха избраните кандидати, ту пак се появяваха онези от вторник и петък, последният с превързана глава, и започваха досадните си разпавии. След една особено силна положителна дупка едва се сместихме в каютата и коридора, а и дума не можеше да става да отворим люка поради теснотията. Но най-лошото беше, дето размерите на разместванията във времето непрекъснато нарастваха: появяваха се някакви личности с прошарена коса, тук-таме се мяркаха ниско остригани детски главички, тоест моите преображения от ранния период на живота ми.

Вече не помня дали си оставах в неделя, или бях минал в понеделник. Впрочем този факт беше без значение. Децата плачеха, че се задушават в тълпата и викаха „мамо“, председателят — Тихи от следващата година — псуваше като хамалин, защото онзи от сряда, който напразно се беше напъхал под леглото за шоколад, го бил ухапал по крака, когато той му настъпил пръста. Знаех си, че всичко това ще свърши зле, още повече че на места вече се виждаха и белобради. Между 142-ата и 143-ата дупка пуснах списък на присъстващите, ала тогава се разбра, че много от тях направо лъжат. Посочваха неверни данни. Бог знае защо; сигурно царящата атмосфера беше помътила съзнанието им. Сред шума и гюрултията трябваше да крещиш, ако искаш да се разбереш с някого. Един от миналогодишните Ййоновци предложи чудесна, както ни се стори, идея: най-старият сред нас да разкаже историята на своя живот, за да се изясни по този начин кой всъщност трябва да поправи управлението. Нали най-старият притежава опитът на присъстващите от различните месеци, дни и години. Обърнахме се с тази молба към среброкос старец, който цял трепереше, подпрял стената в ъгъла. В отговор той започна надълго и нашироко да разправя за своите деца и внуци, а после премина към космическите пътешествия, преживени безчет през вероятно деветдесетгодишния му живот. Това пътешествие, което извършвахме в момента и беше за нас единствено важно, вследствие общата склероза и възбудата старецът изобщо не помнеше, но беше толкова самомнителен, че не искаше да си го признае и все отговаряше уклончиво, връщайки се упорито към своите солидни връзки, ордени и внучета, докато в края на краищата го наругахме и го накарахме да млъкне. Двете следващи дупки ужасно намалиха броя ни. След третата не само че стана по-просторно, но и всички, които имаха скафандри,

изчезнаха. Остана само един празен скафандър, който бяхме закачили временно в коридора, преди да се върнем да продължим дебатите. Последва нова битка за толкова ценното облекло, а след нея и нова дупка. И изведнъж каютата опустя. Седях на пода на странно просторното помещение с подпухнали очи, сред натрошени уреди, парцали от дрехи и накъсани книги. По пода се търкаляха листчета от гласуванията. Според картата вече бях преминал цялата зона на гравитационните дупки. Не можех да разчитам на дубликация, следователно нямаше и надежда, че ще мога да се справя с аварията. Изпаднах в отчаяние и пълно вцепенение. След час надникнах в коридора и с изненада установих, че скафандъра го нямаше. Тогава смътно си припомних, че непосредствено преди последната дупка двама малчугани се измъкнаха крадешком в коридора. Дали и двамата не се бяха напъхали в скафандъра?! Хукнах към кормилата, поразен от светкавичната мисъл. Бяха в изправност! Значи, докато ние бяхме затънали в безполезни спорове, тези малчугани са поправили всичко. Вероятно единият е пъхнал ръце в ръкавите, а другият — в крачолите на скафандъра; така са могли да държат едновременно ключовете от двете страни на кормилото. Открих празния скафандър в шлюза до люка. Внесох го в ракетата като някаква реликва, изпълнен с безкрайна благодарност към тези храбри момчета — такъв съм бил и аз преди толкова време! Това беше краят на може би едно от най-странните мои приключения. Долятах до целта благополучно благодарение на интелигентността и храбростта, които бях проявил като две дечица.

След време някои говореха, че съм си измислил тази история, а по-злонамерените си позволяваха да намекуват, че съм имал слабост към алкохола, старателно укривана на Земята и смело задоволявана през дългите космически пътешествия. Господ знае какви други клюки са разпространявали по този повод — но такива са си хората: готови са да повярват на най-абсурдното, но не и на действителните факти, които си позволих да изложа тук.

ОСМО ПЪТЕШЕСТВИЕ

И това преживях. Бях делегат на Земята в Организацията на обединените планети, всъщност само кандидат, а и това не беше така, понеже Общото събрание обсъждаше не моята кандидатура лично, а кандидатурата на цялото човечество.

Никога през живота си не съм бил толкова притеснен. Езикът ми беше пресъхнал и едва го мърдах в устатата си, а когато пристъпвах по постаната от аеробуса червена пътека, не бях сигурен дали тя поддава, или моите колене се огъват. Вероятно очаквах да произнеса реч, а през моето пресъхнало от вълнение гърло думичка не би излязла; затова, щом съзрях един голям блестящ автомат с хромиран плот и малки процепи за монетите, побързах да пусна една и да сложа под крана предвидливо взетата чашка от термоса. Това беше първият междупланетен дипломатически инцидент на човечеството на галактическата арена, защото това, което бях взел за автомат за газирана вода, се оказа парадно облеченият заместник-председател на тараканската делегация. За щастие именно тараканците бяха предложили на сесията нашата кандидатура, което също не веднага схванах; и това, че високопоставеният дипломат ми наплю обувките, разбрах погрешно, а този жест означавал само благовонен секрет от приветствените жлези. Погълнах информационно-преводаческата таблетка, която ми подаде един любезен сътрудник на ООП, и всичко разбрах; незабавно дрънчащите звуци наоколо се трансформираха в ушите ми в разбираеми думи, подредените алуминиеви кегли в края на плюшеното килимче се превърнаха в почетна полурота, а приветстващият ме тараканец, до този миг подобен по-скоро на огромен щрудел, ми се стори като стар познат с напълно приемлива външност. Само притеснението ми не отслабна. Приблужи се малка търколка, специално пригодена за двуноги същества като мен; придружителят ми, тараканецът, с мъка се напъха подире ми и сядайки едновременно и от лявата, и от дясната ми страна, започна:

— Уважаеми землянино, трябва да ви обясня, че настъпиха известни дребни процедурни усложнения във връзка с неочакваното заминаване на председателя на нашата делегация, най-добре подготвен като специалист-земист да защитава вашата кандидатура, поради което аз го замествам... Запознат ли сте с протокола?

— Не... не съм имал случай... — измърморих, като се опитвах да седна някак си в търколката, така и несъобразена докрай със спецификата на човешкото тяло. Седалката приличаше на дупка, дълбока почти един метър, така че при всяка неравност по пътя коленете ми опираха в челото.

— Нищо, ще се оправим някак... — утеши ме тараканецът.

Неговата плисирана дреха, изгладена на остри ръбове, с метален блясък, която преди малко бях взел за бар, издаде лек звън, а той се изкашля и заяви:

— Познавам вашата история. Човечеството — какво великолепно нещо! Да, да, мое задължение е да зная всичко. Нашата делегация ще се изкаже по точка осемдесет и трета от дневния ред с предложение да бъдете приети в събранието като пълноправен, действителен и всестранен член... но да не сте загубили случайно пълномощното си? — смени той темата така внезапно, че аз трепнах и енергично отхвърлих опасенията му: стисках в дясната си ръка пергаментовия свитък, малко поразмекнат от потта.

— Добре — продължи тараканецът, — аз ще произнеса реч, нали така, ще представя вашите високи постижения, които ви дават право да заемете мястото си в Астралната федерация... Вие вероятно разбирате, става дума за своеобразна отдавна установена формалност... Едва ли очаквате изказвания против...

— Едва ли — измърморих пак.

— Разбира се! Пък и от къде на къде? Но макар да е формалност, все пак ще са ми необходими някои данни. Факти, подробности, нали разбирате? С ядрена енергия, естествено, разполагате?

— О, да! Да! — побързах аз да го уверя.

— Чудесно! Вярно, ето тук са бележките, които ми е оставил председателят, обаче той пише толкова нечетливо... хм, та откога, казвате, че имате такава енергия?

— От 6 август 1943 година!

— Превъзходно. Какъв беше обектът? Първата ядрена електроцентрала вероятно?

— Не — отговорих и усетих, че се изчервявам, — първата атомна бомба. Унищожих Хирошима...

— Хирошима ли? Някакъв метеор?

— Не... град.

— Град...? — В гласа му улових лека загриженост. — Как да го кажа... Не, по-добре изобщо да не го споменавам — реши той изведнъж. — Хубаво, ама за нещо трябва да ви похваля. Подскажете ми, само че по-бързо, защото след миг пристигаме.

— Ъ... ъ... космически полети — започнах.

— Това се разбира от само себе си, ако не бяха те, нямаше сега да сте тук — малко сопнато, както ми се стори, обясни той. — За какво изразходвате основната част от националния доход? Хайде, моля ви, припомнете си някакво внушително инженерно начинание — архитектура в космически мащаби, гравитационно-слънчеви пускови инсталации? — подсказваше припряно.

— Че се строи, строи се... — изтърсих. — Националният доход не е доста голям, много средства отиват за въоръжаване...

— Въоръжаване на какво? На континентите ли? Против земетресенията?

— Не... на войската... на армиите...

— Какво е това? Хоби?

— Не, не е хоби... Вътрешни конфликти... — обяснявах аз объркано.

— Че това съвсем не е за хвалене — отсече той с видимо неудоволствие. — Нали вие не сте долетели тук направо от пещерите? Вашите учени отдавна е трябвало да изчислят, че глобалното сътрудничество е винаги по-изгодно от борбата за плячка и хегемония!

— Те са го изчислили, но съществуват причини от исторически характер.

— Да оставим това! — предложи тараканецът. — Моята задача не е да ви защитавам, а да ви препоръчвам, да ви представя откъм добрата страна, да изброя вашите заслуги и добродетели. Ясно ли ви е?

— Напълно.

Езикът ми едва се обръщаше, беше като замразен, яката на ризата ме душеше, нагръдникът ѝ беше омекнал от потта, в която се

обливаха; закачих с пълномощното ордените и най-горният лист се скъса. Тараканецът проявяваше и нетърпение, и се държеше високомерно, види се, част от мислите му бяха далече, но неочаквано пак започна със спокоен и благ тон (дипломат и половина!):

— Май ще е по-добре да говоря за културата ви. За нейните забележителни постижения. Имате ли култура? — попита той внезапно.

— Имаме! Великолепна!

— Добре. А изкуство?

— Да, да! Музика, поезия, архитектура...

— Значи все пак имате архитектура! — викна той. — Чудесно! Отбелязвам си. Експлозивни средства?

— Как така експлозивни?

— Ами творчески, управлявани експлозии — за регулиране на климата, за преместване на континенти и речни корита... Имате ли?

— Засега имаме само бомби... — и прибавих шепнешком: — Но затова пък много разнообразни: напалмови, фосфорни, дори с отровни газове...

— Не за това става дума — отсече той сухо. — Ще се придържам към духовния живот. В какво вярвате?

Този тараканец, който трябваше да ни препоръчва, нищо не разбираше от земните въпроси и, честно казано, изтръпнах при мисълта, че от изказването на едно толкова невежо същество зависи нашето „да бъдем или да не бъдем“ на форума на цялата Галактика. „Нямаме късмет — мислех си, — как пък точно сега отзоваха онзи, истинския специалист по Земята!“

— Вярваме в общото братство, в предимството на мира и сътрудничеството пред войната и омразата, смятаме, че човекът трябва да бъде мерило за всичко...

Той постави тежкото си смукало на коляното ми.

— Защо пък човекът? Впрочем, да оставим този въпрос. Обаче вашето изброяване е негативно: липса на война, липса на омраза — в името на мъглявината, нямате ли някакви положителни идеали?

Направо се задушавих.

— Вярваме в прогреса, в по-доброто бъдеще, в могъществото на науката...

— Е, най-сетне нещо! — възкликна. — Да, науката... това е добре, ще свърши работа. В коя наука влагате най-много?

— Във физиката. В изследванията върху ядрената енергия.

— Вече чух. Знаете ли какво? Вие си мълчете. Аз ще имам грижата за всичко. Аз ще говоря. Разчитайте на мен. Смелост! — При тези негови думи машината спря.

Главата ми беше замаяна, всичко се въртеше пред очите ми. Поведоха ме по кристални коридори, с мелодична въздишка се отдръпваха невидими прегради, слизах надолу, качвах се нагоре, после пак вървах надолу, тараканецът крачеше до мен огромен, мълчалив, покрит с гофриран метал; изведнъж всичко замря, някакъв стъклен балон се изду пред мен и се пукна. Стоях в залата на Общото събрание, на дъното на сребристобелия амфитеатър, който се разширяваше като фуния нагоре, с катерещи се по спирала банки. Дребните отдалече фигури на делегатите отсентяваха в изумрудено, златно, пурпурно, белотата на спиралните редове, привличайки погледа ми с хиляди тайнствени искрящи проблясвания. Не можех да различа очите от ордените и телата на делегатите от изкуствените им продължения, но ясно виждах как те се мърдат чевръсто, как придърпват по белоснежните пюпитри папките с материали за сесията — черни и лъскави, сякаш антрацитни плочки; точно срещу мен, на петдесетина метра, на заграден от електронни машини подиум, сред гора от микрофони, се бе разположил председателстващият. Край мен прелитаха откъслечни фрази на хиляда езика, звездните говори бяха в диапазона от най-ниските басове до високите като птиче чуруликане тонове. С чувството, че всеки миг под мен ще зейне бездна, изпънах фрака си. Разнесе се безкраен, протяжен звук — председателстващият бе задвижил устройството, удрящо с чукче по плоча от чисто злато; металическите вибрации пробиваха ушите ми. Изправен над мен, тараканецът ми показва къде да седна. От невидимите мегафони потече гласът на председателстващия, а аз, преди да седна, обходих с поглед спиралата от банки, по-нагоре, още по-нагоре, търсейки поне една сродна душа, поне едно човекоподобно същество — напразно. Огромни грудкоподобни същества в топли тонове, слоисто желе, съвсем като касисово, отпред на пюпитрите месести израстъци, лица с цвета на пастет с много подправки или пък бели-беленички като сутляш; перки, смукала, пипала, държащи

съдбата на близки и далечни звезди, преминаваха пред мен като филм на забавени обороти; в тях нямаше нищо уродливо, нищо отвратително; въпреки многократно изказваните на Земята предположения, тук виждах не звездни чудовища, а същества, излезли изпод длетото на скулптори-абстракционисти или от ръцете на кулинарни фантазори.

— Точка осемдесет и втора — просъска до ухото ми тараканецът и седна. Последвах примера му. Вдигнах оставената на пюпитъра слушалка:

„Съоръжението, което съгласно ратифицирания от настоящото високоуважаемо събрание договор Алтаирското сдружение достави на Шесторното обединение на Фомалгаут, показва, както се вижда от протокола на специалната подкомисия на ООП, характеристики, които не биха могли да бъдат следствие от дребни отклонения от технологичната рецепта, одобрена от високоуважаемите договарящи се страни. Независимо от това, че както правилно отбелязва Алтаирското сдружение, произведените от него отсейватели на лъчението и планеторедуктори трябваше да притежават репродуктивна способност, гарантираща създаването на машинно потомство съгласно платежния договор между двете високоуважаеми договарящи се страни, тази потентност трябваше да се изяви в съгласие със задължителната в цялата Федерация инженерна етика във вид на сингуларно пъпкуване, а не да следва от вложените в споменатите съоръжения програми с обратен знак, което за съжаление беше направено на практика. Двоичността на програмите доведе до възникване на сексуален антагонизъм в главните енергетични блокове на Фомалгаут, а като следствие от това и до възмутителни за обществения морал сцени, причинили на тази страна, понастоящем ищец, сериозни морални загуби. Вместо да изпълняват поставените им задачи, доставените агрегати посвещаваха част от работното си време на сексуалния подбор, при което тяхното непрекъснато търчене насам-натам с щепсели в ръка доведе до нарушение на Панундския устав и до възникване на машинографски взрив, като вината за тези достойни за порицание явления носи ответникът. Затова с настоящото обявявам за анулирано задължението на Фомалгаут спрямо Алтаир.“

Оставих слушалката, главата ми се цепеше. Да му се не види макар и машинното поругание на обществения морал, и Алтаир, и

Фомалгаут, и всички останали! ООП ми дотегна още преди да стана неин член. Чувствах се зле. Защо послушах професор Тарантога? Защо ми беше нужна тази почетна мисия, за да се срамя сега за чужди грехове? Дали нямаше да бъде по-добре...

Прониза ме невидим ток — на огромния екран пламнаха цифрите 8 и 3. Усетих енергично побутване. Тараканецът беше скочил на своите смукала или пипала и ме дърпаше подире си. Плуващите под тавана мощни осветителни тела насочиха към нас обилна синя светлина. Обливан отвсякъде от сиянието, което сякаш ме пронизваше, аз стиснах несъзнателно полуразмекналото се руло на пълномощното и чувах до себе си мощния бас на тараканеца да гърми убедително и непринудено, но съдържанието на речта му достигаше до мен на талази, както морска пяна опръсква при буря надвесилия се над вълнолома смелчак.

— ... чудесната Земя... (дори името на моята родина не можеше да изговори правилно)... великолепно човечество... присъстващият тук изтъкнат представител... изящни, симпатични бозайници... ядрена енергия, освободена майсторски със сръчността на техните горни крайници... млада, гъвкава, одухотворена култура, дълбока вяра в пленцимолията, макар и нелишена от амфибрунти... (явно ни бъркаше с някой друг)... предани на делото на звездното единство... закривайки периода на ембрионалното обществено съществуване... израсли смело и самостоятелно, те са достойни за...

„Въпреки всичко дотук върви добре — мина ми през ума. — Хвали ни, като че ли не много лошо... а това пък какво е?“

— Разбира се, чифтни! Здравите им опори... трябва все пак да се разбере... всеки има право да предложи на настоящото високоуважаемо събрание и изключения от нормата и правилата... никакво отклонение не е позорно... тежките условия, които са ги оформили... с наша помощ в бъдеще ще се отърват лесно от ужас... от сегашния си вид, за който високоуважаемото събрание с присъщото му великодушие... затова от името на тараканската делегация и Съюза на звездите на Бетелгойзе правя предложение за приемане на човечеството от планетата Зимая в редовете на ООП, както и да бъдат признати на присъстващия тук благороден зимиянин пълни права на акредитиран при Организацията на обединените планети делегат. Аз свърших.

Разнесе се гръмогласен шум, прекъсван от загадъчни свиркания; поради липса на ръце ръкопляскания нямаше, а и как да ги има. Шумът и гласовете утихнаха изведнъж при звука на гонга; чу се гласът на председателстващия:

— Иска ли някоя от уважаемите делегации да вземе думата във връзка с предложението за приемане на човечеството от планетата Земя?

Очевидно доволен и предоволен от себе си, сияещият тараканец ме помъкна към пейката. Седнах и изломотих някакви благодарности; в същия миг в амфитеатъра едновременно пламнаха две зелени пламъчета.

— Давам думата на представителя на Тубан! — обяви председателстващият.

Нещо се изправи.

— Уважаеми колеги! — чух далечен, пронизителен глас, сякаш някой режеше ламарина, но скоро престанах да обръщам внимание на тембъра. — Тук чухме от устата на полпитор Воретекс гореща препоръка за едно племе от далечна планета, неизвестно досега на присъстващите. Бих искал да изразя своето съжаление, че непредвиденото отсъствие на сулпитор Екстревор на днешното заседание ни лишава от възможността да се запознаем по-подробно с историята, обичаите и природата на това племе, на чието присъствие в ООП Таракания толкова държи. Въпреки че не съм специалист по космическа тератология, според скромните си сили бих искал да допълня информацията, която имахме удоволствието да чуем. Най-напред, мимоходом и между другото, ще отбележа, че родната планета на човечеството не се нарича Земя, Зимая или Земя, както, естествено, не от незнание, а, дълбоко съм убеден, само от ораторски плам и ентузиазъм я нарече уважаемият оратор преди мен. Тази подробност е второстепенна, уверявам ви. Същевременно терминът „човечество“, с който той си послужи, е взет от езика на племето от Земята — така звучи истинското име на онази далечна, провинциална планета, — докато нашата наука определя нейните жители по-различно. Ще си позволя, с надежда да не отегча високоуважаемото събрание, да прочета пълното наименование и класификацията на вида, въпроса, за чието членство разглеждаме тук, като си послужи с

един великолепен труд, написан от специалисти, а именно — с „Космическа тератология“ от Грампулус и Гзеемс.

На пюпитъра пред него лежеше грамадна книга. Той я отвори на отбелязаното с листче място.

— Съгласно приетата систематизация, проявяващите се в нашата Галактика анормални форми образуват типа Abberantia (Извратенци), който се дели на подтипове Debilitates (Слабоумци) и Antisapientinales (Неразумци). Към последния подтип се отнасят класовете Canaliacele (Мерзотняци) и Necroludentia (Трупосквернци). Сред Трупоскверниците различаваме подразделенията Patricidiaceae (Отцеубийци), Matriphagideae (Майцеядци), и Lasciviaceae (Гнусотняци или Развратняци). Крайно извратената форма Гнусотняци делим на Cretininae (Кретенци), например Cadaverium Mordans (Трупогризци), и Horrorissimae (Ужасняци) с класически представител в лицето на Мътилник Изпъченяк, *Idiontus Erectus Gzeemsi*. Някои Ужасняци създават собствена псевдокултура; към тях отнасяме видове като *Anophilus Belligerens*, Дупелюбец... Войнствуващ, който се именува *Genius Pulcherrimus Mundanus* (най-прекрасният гений на света) както и онзи специфичен екземпляр със свършено плешиво тяло, наблюдаван от Грампулус в най-затънтеното кътче на нашата Галактика — *Monstroteratum Furiosum* (Гнусотник Беснеец), който сам се нарича *Homo sapiens*.

Залата зашумя. Председателстващият задвижи устройството с чукчето.

— Дръжте се! — изсъска тараканецът.

От бляска на лампите или от потта, която се стичаше от челото ми, не го виждах. В сърцето ми трепна плаха надежда, когато някой поиска думата за процедурен въпрос. Той се представи като член на делегацията на Водолей и астрозоолог, след което започна да спори с тубинеца, но за съжаление само защото — като привърженик на школата на професор Хагранапс — смяташе представената класификация за неточна; заедно със своя учител той разграничаваше отделно подразделение *Regeneratores* (Изродняци), към което принадлежат Пренаядците, Недоядците, Трупощипците и Труполоубците. Определението *Monstroteratus* по отношение на човека той оценява като неправилно, защото трябвало да се използва последователно терминът Поразник Ужасняк (*Artefactum Abhorens*).

След кратка размяна на мнения тубинецът продължи изказването си:

— Уважаемият представител на Таракания, препоръчайки ни кандидатурата на така наречения „Разумен Човек“, или да бъдем поточни — на Гнусотник Беснеец, типичния представител на Трупоскверниците, не спомена в препоръката си думата „белтък“, вероятно я смята за неприлична. Не отричам, че тя буди асоциации, над които чувството за приличие не ми позволява да се разпростирам. Длъжен съм да кажа, че ДОРИ притежаването на такъв телесен материал не е позорно. (Викове: „Чуйте го! Чуйте го!“) Работата не е в белтъка! И не в това, че се наименува Разумен Човек, въпреки че е Гнусотник Беснеец. В края на краищата това е слабост, породена от самолюбието му, което можем да разберем, но не и да оправдаем. Не, не това е най-важното, уважаеми колеги!

Вниманието ми се накъсваше като съзнанието на припаднал — до мен достигнаха само откъслечени фрази.

— Дори месоядството в случая не е ничия вина, след като произлиза от естествената еволюция! Независимо от това между така наречения „човек“ и неговите животински роднини почти няма разлика! Така както ПО-ВИСОКОТО същество не може да смята, че има право да изяде ПО-НИСКИТЕ на ръст същества, така и притежаващият донякъде ПО-ВИСШ разум не би трябвало да убива и изяде ПО-НИСШИТЕ по разум, а ако е принуден да го прави (Викове: „Не е принуден! Да яде спанак!“) — ако, повтарям, е принуден да го прави поради трагична наследствена обремененост, той би трябвало да поглъща окървавените си жертви скришом, в своите дупки и в най-тъмните кътчета на пещерите, разкъсван между угризенията на съвестта, отчаянието и надеждата, че все някога ще успее да се освободи от бремето на неизброимите убийства. Не, Гнусотник Беснеец съвсем не постъпва така! Той се гаври с телесните остатъци, задушавайки и пържейки, начуквайки и режейки ги за забавление, а едва след това ги поглъща в публични хранилки, сред подскоците на разголени самки от своя вид, тъй като това увеличава страстта му към трупоядството. В същото време в полутечната му глава не минава и мисъл да направи нещо, за да промени това положение на нещата, призоваващо цялата Галактика за мъст! Напротив, той измисля какви ли не оправдания, които помества между

стомаха си, тази гробищна крипта на безброй жертви, и безкрайността, като се заблуждава, че те му дават право да убива с гордо вдигнато чело. Само толкова ще кажа, за да не отнемам времето на високоуважаемото събрание, за заниманията и обичаите на така наречения „Разумен Човек“. Сред прадедите му имаше един вид, който даваше известни надежди: *Homo neanderthalensis*. Той заслужава внимание. Подобен на съвременния човек, но с по-голям обем на черепа от него, следователно — и с по-голям мозък, тоест разум, гъбар, склонен към размишления, любител на изкуствата, добродушен, флегматичен, без съмнение той би заслужавал днес да се разглежда въпросът за неговото членство във високоуважаемата организация. За съжаление той не е между живите. Дали делегатът от Земята, който ни гостува днес, ще бъде така любезен да ни обясни какво е станало с този толкова културен и симпатичен неандерталец? Делегатът мълчи, затова аз ще отговоря вместо него: неандерталецът е бил изтребен напълно, премахнат от повърхността на Земята от така наречения *Homo sapiens*. И на земните учени сякаш не им е било достатъчно гнусното братоубийство, та се заели да очернят нещастната жертва, приписвайки не на нея, а на себе си по-висш разум. И ето, сред нас в тази достойна зала, сред тези величествени стени се намира един представител на Трупоядците — изобретателни в търсенето на пагубни удоволствия, талантиливи архитекти на средства за унищожение, будещи с вида си и смях, и труден за овладяване ужас, ето, виждаме там, на неопетненото досега място, едно същество, което дори не притежава смелостта на професионалния престъпник, след като скрива зад красива фасада своята белязана с безбройни убийства кариера, въпреки че всеки обективен изследовател на земните раси лесно може да разшифрова истинското положение на нещата. И така, обръщам се към вас, високоуважаеми колеги...

От цялата му реч, продължила два часа, чух само отделни пасажки, но и те ми бяха напълно достатъчни. Тубинецът обрисова образа на къпещи се в кръв чудовища; без да бърза, систематично отваряше ту една, ту друга книга с мъдрости, анали, хроники, а вече използваните хвърляше на пода като обхванат от внезапно отвращение към тях, сякаш самите страници, на които бяхме описани ние, бяха слепени от кръвта на жертвите. После се зае с историята на нашата цивилизация; описваше жестокостите, кланетата, войните,

кръстоносните походи, масовите убийства, показваше на табла и прожектираше с епидиаскоп технологията на престъпленията, различните древни и средновековни мъчения, а когато пристъпи към съвременността, шестнайсет прислужници му докараха на огъващи се под тежестта колички с фактографски материали; други прислужници, а може би по-скоро санитарни на ООП, оказваха с малки вертолети първа помощ на припадащите слушатели на доклада, като подминаваха само мен, простодушно убедени, че потопаът от кървава информация за земната цивилизация ни най-малко няма да ми навреди. А в действителност още по средата на изказването аз започнах, почти на границата на безумието, да се страхувам от самия себе си; като че ли в обкръжението на уродливите, чудновати същества аз бях единственото чудовище. Вече си мислех, че това обвинително слово никога няма да свърши, когато чух думите:

— А сега нека високоуважаемото събрание пристъпи към гласуване по предложението на тараканската делегация!

Залата замря в гробна тишина, ала нещо до мен се размърда. Моят тараканец стана и направи опит да отхвърли поне някои от обвиненията. Горкият! Той ме довърши окончателно, като се опита да убеди събранието, че човечеството почита неандерталците като свои достойни предци, измрели от само себе си; тубинецът обаче незабавно го елиминира с един точен, поставен директно към мен, въпрос: „Ако на Земята нарекат някого «неандерталец», това комплимент ли е или обида?“

Реших, че всичко е свършено, загубено завинаги, че ей сега ще се помъкна към Земята като натирено в колибката му куче, от чиито зъби са изтръгнали окървавено птиче. Но сред тихия шепот на залата председателстващият се наведе към микрофоните и каза:

— Давам думата на представителя на ериданската делегация.

Ериданецът беше дребен, сребристобял и издут като кълбообразна мъгла, осветен от косите лъчи на зимното слънце.

— Бих искал да попитам — рече той — кой ще плати началната членска вноска на земляните? Нима самите те? Тя никак не е малка, един милиард тона платина не е шега работа!

Амфитеатърът гръмна в гневен шум.

— Този въпрос ще се разгледа едва след евентуален положителен резултат от гласуването по предложението на тараканската делегация

— обяви след кратко колебание председателстващият.

— Ваша Галактичност, позволете ми! — възрази ериданецът. — Осмелявам се да бъда на коренно различно мнение от вашето и затова ще подкрепя с редица доводи въпроса, който зададох. Започвам с труда на забележителния дорадски планетограф, хипердоктор Враграс, цитирайки откъс от него: „... планетите, на които животът не може да се зароди спонтанно, се отличават със следните характерни особености: А) катастрофални промени на климата в бързопроменлив ритъм (така наречения «цикъл пролет-лято-есен-зима») или още по-опасните продължителни периоди (ледниковите епохи); Б) наличие на големи собствени спътници, чието приливно влияние има смъртоносен характер; В) често проявяваща се петнистост на централната или матерната звезда — петната са източник на убийствена радиация; Г) количествено преобладаване на акваториите над територията на сушата; Д) постоянно околополюсно заледряване; Е) валежи от вода в течно или втвърдено състояние...“

— Моля за думата по процедурен въпрос! — скочи моят тараканец, сякаш воден от нова надежда. — Питам: делегацията на Еридан за нашето предложение ли ще гласува или против него?

— Ще гласувам в подкрепа на предложението — с една поправка, която ще представя на вниманието на високоуважаемото събрание — отвърна ериданецът, след което продължи: — Уважаеми колеги! На деветстотин и осемнайсетата сесия на Общото събрание разглеждахме тук членството на расата на Трупоблудците Дупеглавци, които ни се представиха като „вечни свършени същества“, а бяха всъщност физически толкова неустойчиви, че съставът на делегацията им се смени петнайсет пъти, въпреки че сесията не продължи повече от осемстотин години. Когато стигнахме до биографията на расата, онези нещастници се оплетоха в противоречия, уверявайки почитаемото събрание колкото голословно, толкова и разпалено, че ги бил създал по свой образ и подобие някакъв Свършен творец, благодарение на което били безсмъртни по дух. Понеже се разбра, че тяхната планета отговаря на бионегативните условия на хипердоктор Враграс, плентарното заседание излъчи специална Следствена подкомисия, а тя от своя страна установи, че обсъжданата антиразумна раса е възникнала не в резултат на игра на природата, а е предизвикана от недостойното поведение на трети лица.

(„Какво говори той? Тихо! Лъжа! Махни това пипало, трупоядец такъв!“ — разнесе се буря от викове в залата.)

— Резултатите от работата на Следствената подкомисия — продължаваше ериданецът — бяха разгледани от поредната сесия на ООП, след което беше внесена поправка в точка втора от Хартата на обединените планети, която поправка гласи, както следва (той разгърна дълъг пергамент и зачете): „С настоящото се забраняват категорично всякакви действия за пораждање на живот на всички планети тип А, Б, В, Г и Д по Враграс, като същевременно се налага на ръководителите на изследователските експедиции и на командирите на корабите, които кацат на тези планети, да спазват най-строгo гореспоменатата забрана. Тя се отнася не само до съзнателните действия за пораждање на живот (посяване на водорасли, бактерии и тям подобни), но и до несъзнателното задействиуване на биоеволюцията поради небрежност или разсеяност. Контрацептивната профилактика е продиктувана от най-добрите намерения на ООП, която си дава сметка за следните факти: първо, неблагоприятната естествена среда, в която се внасят зародиши на живот отвън, ще доведе в процеса на по-нататъшната еволюция до такива увреждания и дефекти, каквито никога не се срещат в процеса на естествената биогенеза; второ, при споменатите условия възникват видове, уродливи не само физически, но и обременени с най-тежки форми на духовно израждање, а ако все пак в подобни условия, както понякога се случва, се появяват що-годе разумни същества, съдбата им не е за завиждање. Достигайки първата степен на съзнание, те започват да търсят около себе си причините за възникването си, а като не ги открият там, объркани и отчаяни, се обръщат към безпътиците на поверията. Нещо повече, понеже при тях липсват нормално протичащите еволюционни процеси в Космоса, те смятат своя физически облик, колкото уродлив да е той, както и своя нисш начин на мислене за типични и нормални явления, очаквайки разумът да се проявява в цялата Вселена именно по същия начин. Точно затова, с искрена грижа за доброто и достойнството на живота като цяло, Общото събрание на ООП реши, че на онзи, който наруши настоящата, нововъведена в Хартата на ОП контрацептивна точка, ще бъдат налагани санкции съгласно съответните членове на Кодекса по междупланетно право.“

Ериданецът остави Хартата на ОП и вдигна нагоре грамадния том на Кодекса, който помощниците поставиха в пипалата му, а като отвори обемистата книга на съответното място, започна да чете със звучен глас:

— Том втори от Наказателния междупланетен кодекс, раздел осемнадесети, озаглавен „За планетния разврат“.

Член 212: Който оплоди естествено неплодна планета, се наказва със зазвездване от сто до хиляда и петстотин години, независимо от гражданската отговорност за нанесените на потърпевшите морални и материални щети.

Член 213: Който извърши визиранията в член 212 престъпления предумишлено, а именно предприеме предварително обмислени безнравствени действия, които биха довели до еволюция на особено дефектни форми на живот, будещи всеобщо отвращение и всеобщ ужас, се наказва със зазвездване до хиляда и петстотин години.

Член 214: Който оплоди неплодна планета вследствие небрежност и разсеяност или поради неизползуване на необходимите контрацептивни средства, се наказва със зазвездване до четиристотин години; ако е действувал, без да разбира напълно какви последици може да има постъпката му, наказанието може да се намали до сто години.

— Тук няма да изреждам — прибави ериданецът — наказанията за намеса в еволюционните процеси *in statu nascendi*^[1], тъй като те са извън обсъжданата тема. Ще подчертая обаче, че Кодексът предвижда материална отговорност на виновниците пред жертвите на планетния разврат; съответните раздели на Гражданския кодекс няма да чета, за да не отегчавам уважаемите делегати. Само ще добавя, че в каталога на телата, признати за неплодни както в смисъла на Враграс, така и на Хартата на обединените планети и на Наказателния планетен кодекс, на страница две хиляди шестстотин и осемнайсет, осемнайсети ред отдолу, фигурират следните небесни тела: Зембелия, Зезмай, Земя и Зизма...

Зяпнах, изпуснах пълномощното, а пред очите ми причерня. („Внимание — крещяха в залата, — слушайте! Кого обвинява той?! Долу! Да живее!“) Ако питате мен, мъчех се да се напъхам под банката.

— Уважаеми колеги! — гръмна гласът на представителя на Еридан, който захвърли на пода томовете на междупланетния кодекс. Изглежда, че ораторите в ООП имат особена слабост към този жест. — Не бива да се примиряваме с позорните постъпки на нарушителите на Хартата на обединените планети! Длъжни сме да заклеимяваме безотговорните елементи, зачеващи живот в неподходящи условия!

Ето, при нас дойдоха същества, които не си дават сметка нито за скверността на своето собствено съществуване, нито за това, как са възникнали! Те чукат на почтената врата на това високоуважаемо събрание и какво можем да им отговорим ние на всички тези развратняци, ужасняци, гнусотници, майцеядци, труполюбци, кретенци, кършещи своите ръце-неръце и падащи от краката-некраката си, когато разберат, че техният Съвършен творец е бил просто някакъв звезден моряк, излял върху скалите на мъртвата планета ферментиралата помия от ракетната кофа за боклук, придавайки на тези жалки зачатъци на живот свойства, които после ще ги направят посмешище за цялата Галактика! И как после да се защищават нещастниците, когато някой Катон ги обвини в позорна белтъчна лявопосочност!

(Залата закипя, устройството напразно удряше с все сила в плочата, наоколо се разнасяха кръсъци: „Позор! Долу! Да се накажат! За кого говори той?! Гледайте, гнусотникът целият тече!“.)

Аз наистина бях плувнал в пот. Ериданецът успя да издигне тенора си над общата врява и закрещя:

— Сега ще задам няколко заключителни въпроса на тараканската делегация! Нима не е истина, че едно време на мъртвата тогава планета е кацнал кораб с вашия флаг? Че поради авария на хладилниците част от хранителните му запаси са били развалени? Нима не е истина, че на този кораб са летели двама вакуумници, зачеркнати по-късно от всички регистри заради машинациите им с ресняците, и че тези мошеници, тези безпътни млечни безобразници са се наричали Бан и Пуг? Нима не е истина, че пияните Бан и Пуг не само замърсили беззащитната пустинна планета, ами им се прищяло и да аранжират на нея по престъпен и наказуем начин биологична еволюция, каквато светът дотогава не бил виждал? Нима не е истина, че тези двама тараканци съзнателно и предумишлено решили да превърнат Земята в люпилня на кошмарни чудовища, в космически

цирк, в паноптикум, в музей на ужасяващи експонати, които след време да станат посмешище за най-далечните мъглявини?! Нима не е истина, че онези двама негодници, лишени от всякакво чувство за приличие и морални задръжки, са излели върху скалите на мъртвата Земя шест бъчви гранясало желатиново лепило и два бидона с развалена албуминова паста; че към тази каша са добавили ферментирала рибоза, пентоза и левулоза; и сякаш тези пакости не били достатъчни, та те полели всичко с три големи лейки разтвор от плесенясали аминокиселини, след което разбъркали получената смес с лопатка за въглища, изкривена наляво, и с ръжен, също извит в тази страна, поради което всички белтъчини на бъдещите земни същества станали ЛЕВО-посочни?! Нима накрая не е истина, че Пуг, който по онова време страдал от силна хрема, подкокоросван от Бан, комуто пък било трудно да запази равновесие следствие злоупотребата със спиртни напитки, съвсем умишлено се изкихал в плазмения зародиш, заразявайки го със злокачествени вируси, като същевременно хихикал, че така вдъхва „божествен дух“ в нещастната еволюционна подкваса?! Нима не е истина, че онази левопосочност и злокачественост после са преминали във всички земни организми и се срещат у тях и до днес, от което нещастните представители на расата *Artefactum Abhorrens* нарекли себе си *Homo sapiens*, сигурен съм, единствено от простодушна наивност страдат? Нима не е най-накрая истина, че тараканците са длъжни не само да заплатят началната вноска за членство вместо земляните в размер на един милиард тона благороден метал, но че също така са длъжни да плащат на нещастните жертви на планетния разврат КОСМИЧЕСКА ИЗДРЪЖКА?!

След тези думи на ериданеца амфитеатърът се превърна в истински пандемониум. Наведох се — из въздуха се носеха във всички посоки папки, томове от Кодекса по междупланетно право и дори вещественни доказателства — силно ръждясали лейки, бидони и ръжени, кой знае как попаднали тук; възможно е находчивите ериданци, имащи зъб на тараканците, да са правели от незапомнени времена археологически разкопки на Земята и да са събирали доказателства за тяхната вина, старателно подреждайки ги на борда на своите летящи чинии; не можех да взема отношение по въпроса, тъй като наоколо всички подскачаха и размахваха смукала и пипала, а моят тараканец, ужасно възмутен, скочи от мястото си и закрепя нещо,

което потъна в общата врява. Аз сякаш бях потънал на дъното ѝ с единаединствена мисъл в главата: не можех да забравя онова предумишлено кихане, от което бяхме заченати.

Внезапно някой болезнено ме дръпна за косата. Изохках — беше тараканецът, който искаше да демонстрира, че земната еволюция ме е произвела солидно и че не заслужавам да бъда наричан нищожество, слепено как да е от гнили отпадъци; и току ме удряше по главата с тежкото си смукало... Като усещах, че се разделям с живота, все по-слабо се съпротивлявах, ритнах няколко пъти в агония... и паднах на възглавницата. Още не свързвал се окончателно, скочих, седнах в леглото и заопипвах врата, гърдите, главата си, убеждавайки се, че всичко преживяно неотдавна е само кошмарен сън. Отдъхнах си с облекчение, но после започнаха да ме гризат съмнения. Повтарях си: „Лош сън — хубав ден“, но и това не помогна. Най-накрая, за да разсея мрачните мисли, които ме бяха налегнали, заминах при леля си на Луната. Все пак едва ли осемминутното пътуване с планетобуса, чиято спирка е точно пред къщата ми, може да се нарече „осмо звездно пътешествие“; мисля, че преживяното насън пътешествие, в което изстрадах толкова много заради греховете на човечеството, по заслужава това име.

---

[1] В момента на зараждането (лат.). Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Денят се очертаваше от лош по-лош. Откакто дадох прислужника си на ремонт, живеех сред все по-невероятна бъркотия. Нищо не можех да намеря. В колекцията от метеорити се бяха завъдили мишки и бяха нагризали най-красивия хондрит.

Докато си запарвах кафе, млякото изкипя. Онзи електрически глупак беше забутал някъде парцалите заедно с носните кърпи. Трябваше да го дам на генерален ремонт още когато започна да ми маже обувките с боя отвътре. Използувах като парцал един стар парашут, качих се горе, избърсах праха от метеоритите и заложих капана. Всички експонати съм събирал сам. Никак не е трудно: заобикаляш метеорита отзад и го хващаш в сакчето.

Изведнъж си спомних за филийките и хукнах надолу.

Естествено, бяха станали на въглен. Изхвърлих ги в мивката. Веднага се запуши. Махнах с ръка и погледнах в пощенската кутия.

Беше пълна с обичайната сутрешна поща. Две покани за участие в конгреси някъде из провинциалните дупки на мъглявината Рак, рекламни проспекти за препарат за полиране на ракети, новият брой на „Ракетен пътешественик“ — нищо интересно. Последният плик беше тъмен и дебел, с пет печата. Претеглих го на длан и го отворих.

„Тайният пълномощник по въпросите на Карелирия има удоволствието да покани г-н Ййон Тихи на заседанието, което ще се проведе на 16 т.м. в 17,30 часа в малката зала на Ламбретанума. Вход само с покани, след облъчване.

Молим за пълна дискретност.“

Нечетлив подпис, печат
и втори червен печат, по диагонал:

ВЪПРОС ОТ КОСМИЧЕСКА ВАЖНОСТ.

СЕКРЕТНО!!!

„Е, най-сетне нещо интересно!“ — помислих си. Карелирия, Карелирия... Името ми беше познато, само че откъде? Погледнах в *Космическата енциклопедия*. Имаше само Картулания и Керсемпилия. Ама че работа! В *Алманаха* също нямаше нищо под този термин. Да, това беше наистина интересно. Без съмнение секретна планета. „Това ми харесва“ — измърморих и започнах да се обличам. Часът беше едва десет, но трябваше да направя корекция за отсъстващия прислужник. Лесно открих чорапите си в хладилника и тъкмо си рекох, че ще мога да разгадая неведомите мисловни пътища на разрегулирания електронен мозък, когато се изправих пред твърде деликатен проблем — панталоните ми ги нямаше никакви. Никъде. В гардероба висяха само сака. Търсих из цялата къща, дори ракетата претършувах. Нищо. Само установих, че този разбрицан тъпак е изпил до капка смазочното масло, скътано в мазето. Скоро трябва да го е изсмукал, защото преди една седмица броих кутиите и всички бяха пълни. Така се ядосах, че сериозно се замислих дали да не го предам за претопяване. Сутрин го мързеше да става рано и от месеци насам всяка вечер си запушваше ушите с восък. Можех да звъня на провала. Оправдаваше се с разсеяност. Заплашвах го, че ще му отвинтя ходилата, но той пет пари не даваше.

Знаеше, че ми е нужен. Разделих дома на квадрати по системата на Пинкертън и пристъпих към такова дирене, сякаш търсех игла. Най-после открих една разписка от химическото чистене. Негодникът беше дал на чистене всичките ми панталони. Но какво е станало с онези, които носех вчера? Изобщо не можах да си спомня. Така стана време за обяд. Нямаше смисъл да отварям хладилника — освен чорапите в него имаше само хартия за писма. Отчаях се. Накрая извадих от ракетата скафандъра, облякох го и отидох до най-близкия магазин. На улицата хората се оглеждаха подире ми, но аз си купих два панталона — единия сив, а другия черен, върнах се у дома все така в скафандър, преоблякох се и зъл като куче, отидох в китайския ресторант. Изядох каквото ми дадоха, поукротих гнева си с бутилка мозелско вино и един поглед към часовника ми напомни, че е пет часът. Целият ми ден пропадна.

Пред Ламбретанума нямаше нито вертолети, нито коли, нито дори ракети — нищо. „Чак дотам ли?“ — учудих се. Минах през просторната градина с гергини към главния вход. Дълго не ми отваряха. Най-накрая се отвори окото на шпионката, невидим поглед ме прецени, след което вратата се откряна само толкова, че да вляза.

— Господин Тихи — каза в джобния микрофон човекът, който ми отвори. — Заповядайте горе — обърна се той към мен. — Вратата вляво. Вече ви чакат.

Горе цареше приятен хлад. Влязох в малка зала и огледах присъстващите. Освен двамата зад масата на президиума, които никога не бях виждал, на кадифените кресла седеше цветът на космографията. Забелязах професор Гаргараг и неговите асистенти. Кимнах на присъстващите и седнах отзад. Единият от мъжете в президиума, висок, с побелели слепоочия, извади от чекмеджето гумено звънче и беззвучно иззвъня с него. „Просто невидана предпазливост“ — помислих си.

— Господа ректори, декани, професори, доценти и ти, уважаеми Ийон Тихи — започна мъжът с побелелите слепоочия, ставайки прав, — като пълномощник по най-секретните въпроси откривам специалното заседание, посветено на Карелирия. Давам думата на тайния съветник Ксафириус.

От първия ред стана дебел, плещест мъж с млечнобели коси, изкачи се на подиума, леко се поклони и започна без предисловия:

— Господа! Преди около шестдесет години от йокохамския планетодрум излетя „Божидар II“, товарен кораб на Млечната компания. Под командването на прочутия астронавт Астроценти Поапо този кораб превозваше дребни продоволствени стоки за Арекландрия, планета гама от Орион. За последен път корабът е бил забелязан от галактичния фар в околностите на Цербер. След това той изчезна безследно. Мина една година и застрахователното дружество Секюритас Космика, съкратено СЕКОС, изплати пълно обезщетение за изчезналия кораб. Около две седмици по-късно радиолобител от Нова Гвинея уловил радиограма със следното съдържание.

Ораторът вдигна от масата едно листче и прочете:

КАЛКУЛОВОСИАЛ ПОЛУДИСИАЛ ПОМОСИАНК БОЖИВСИО

— Тук, господа, се налагат някои подробности, необходими за по-нататъшното разбиране на проблема. Въпросният радиолобител беше новак и освен това пелтек. По навик, а също, както бихме могли да предположим — поради неквалифицираност той е преиначил телеграмата, която според направената от специалистите на Галактокод реконструкция е имала следното съдържание: „Калкулаторът полудя помощ Божидар.“ Въз основа на този текст специалистите допуснаха, че става дума за рядък случай на бунт в безвъздушно пространство, и то бунт на бордовия Калкулатор. След получаване на обезщетението собствениците на кораба не можеха да имат претенции за изчезналия кораб, защото правата на собственост, включително и върху стоката, бяха преминали към СЕКОС, така че дружеството ангажира агенцията на Пинкертън в лицето на Абстрахази и Мнемоний Пинкертън за необходимите издирвания. Извършеното от тези опитни детективи разследване показва, че Калкулаторът на „Божидар“ (модел, едно време оборудван луксозно, но при последното пътуване вече в напреднала възраст) от известно време се е оплаквал от един член на екипажа. Този ракетчик, някой си Симилеон Гитертон, дразнел мозъка по най-различни начини — понижавал изходното му напрежение, чукал го по лампите, подигравал му се и дори го наричал с обидни думи като „раздрънкана тенекия“ и „жичков тъпанар“. Гитертон отрече всичко, твърдейки, че на Калкулатора просто му се привиждат някои неща, както се случва понякога с електронните мозъци на преклонна възраст. Впрочем, господа, този аспект на въпроса ще разгледа след малко професор Гаргараг.

И през следващите десет години корабът не беше намерен. Но след това агентите на Пинкертън, които продължаваха да разследват тайнственото изчезване на „Божидар“, научиха, че пред ресторанта, на хотел „Галакс“ седи някакъв полупобъркан, недъгав просяк, който пее за една престранна история и се представя за Астроценти Поапо, бившия командир на кораба. Този извънредно запуснат старец наистина твърдял, че е Астроценти Поапо, и не само че не бил с всичкия си, но си бил загубил и говора — можел само да пее. Хората

на Пинкертън търпеливо го разпитвали и той им изпял за невероятната история как на кораба станало нещо странно и той бил изхвърлен само с един скафандър на гърба и заедно с шепя верни астронавти трябвало да се върне от андромедската мъглявина до Земята пеша. Това продължило двеста години. Пътувал — уж — с метеори, носещи се в неговата посока, на ракетостоп, а малка част от пътя изминал с Лумеон, една безлюдна космическа сонда, летяща към Земята със скорост, близка до скоростта на светлината. Летял, обкращил сондата, и заплатил за това пътуване (според собствените му думи) със загуба на говора си, но затова пък се подмладил с много години благодарение на известното скъсяване на времето за телата, движещи се със скорост, близка до скоростта на светлината.

Такъв бил разказът, по-скоро лебедовата песен на стареца. За събитията на борда на „Божидар“ и дума не промърморил — едва като монтирали микрофони край мястото, където седял до входа на хотела, агентите на Пинкертън записали куплетите, които старият просяк си припявал; в няколко той проклинал ужасно сметалото, обявило се за Архипанкратор на всекосмическото съществуване. Пинкертън заключил, че телеграмата е била прочетена правилно и полуделият Калкулатор се е отървал от всички хора на борда.

Пет години по-късно корабът „Мегастер“ на Метагалактологичния институт направи откритие, разкриващо нови подробности. Той забелязал да кръжи около неизследвана планета на Процион ръждясал корпус, който приличал на изчезналия „Божидар“. Горивото на „Мегастер“ било на свършване и на връщане той не кацнал на планетата, а само съобщи за нея на Земята по радиото. Тогава беше изпратен малкият патрулен кораб „Деукрон“, който изследва околностите на Процион и откри останки от ракета, която наистина се оказа някогашният „Божидар“. „Деукрон“ телеграфира, че тя е в ужасно състояние, демонтирани са всички съоръжения, прегради, палуби, вътрешни стени, люкове — до последното винтче, така че около планетата лети само празен, изтърбушен корпус. Понататъшните наблюдения, направени от екипажа на „Деукрон“, показаха, че разбунтувалият се Калкулатор на „Божидар“ е решил да се засели на планетата на Процион, заграбвайки цялото оборудване на „Божидар“, за да се инсталира по-удобно на нея. Във връзка с това в

нашият отдел бяха открити съответни папки с надпис „КАРЕЛИРИЯ“, съкратено от „Калкулатор, реликти, ревандикация^[1]“.

Както показаха по-сетнешните проучвания, Калкулаторът се настанил на планетата и се размножил там, произвеждайки голям брой роботи, над които упражнявал абсолютна власт. Понеже Карелирия е разположена в сферата на влияние на Прочион и неговите мелманлити, която разумна раса поддържа добросъседски отношения със Земята, не искахме да се намесваме брутално и оставихме за известно време на мира Карелирия и основаната на нея колония от роботи, известна в документацията на отдела с наименованието КАЛКОРОБ. Но тогава СЕКОС подаде иск за ревандикация, твърдейки, че както Калкулаторът, така и всички негови роботи са, юридически погледнато, собственост на Застрахователното дружество. Обърнахме се към мелманлитите. Те отговориха, че според тях Калкулаторът е създал не колония, а държава, наричана от жителите ѝ Великолепия, а мелманлитското правителство, макар и да не е признало тази държава де юре и да не е осъществило размяна на дипломатически представители, вече е признало де факто съществуването на този обществен организъм и не се чувствава компетентно да въвежда каквито и да било промени в тази насока. Известно време роботите вегетираха спокойно на планетата и не проявяваха агресивност към Земята. Разбира се, нашият отдел споделяше мнението, че не бива да изпускаме тази работа от ръцете си, защото това би било проява на лекомислие, и затова изпратихме на Карелирия няколко наши хора, преоблечени като роботи, тъй като младият национализъм на КАЛКОРОБ се проявяваше в необяснима омраза към всичко човешко. Карелирският печат непрекъснато повтаряше, че ние сме гнусни търговци на роби и незаконни експлоататори на невинните роботи. И така, всички преговори, водени в интерес на дружеството СЕКОС и в името на принципите на взаимното равенство и разбирателство, се провалиха, защото дори нашите най-скромни искания — Калкулаторът да върне на дружеството себе си и роботите — бяха приети с обидно мълчание.

— Господа — повиши глас ораторът, — за съжаление събитията не се развиха така, както очаквахме. След като изпратиха няколко радиограми, нашите хора на Карелирия замлъкнаха. Изпратихме нови и историята се повтори. След първото шифровано съобщение, че са се

приземили благополучно, те не даваха никакви признаци на живот. Оттогава, през изминалите девет години, ние сме пратили на Карелирия общо две хиляди седемстотин осемдесет и шест агенти и нито един от тях не се е завърнал, нито се е обадил! Заедно с усъвършенствуването на контраразузнаването на роботите се появиха и други, не по-малко тревожни факти. А именно — печатът на Карелирия ни атакува все по-яростно. Печатниците на роботите размножават в масови тиражи предназначени за земните работи брошури и позиви, в които хората, представени като електропияници и негодници, се наричат с обидни думи; така например в официалните изказвания ни наричат слепеняци, а човечеството — кал. Обърнахме се с меморандум към правителството на Процион, ала то потвърди предишните си изявления за ненамеса и всички наши старания да ги убедим в опасните последици от тази неутрална, а всъщност — щраусова политика, не дадоха резултат. Само ни беше обърнато внимание върху факта, че роботите са наше производство, ерго, ние сме отговорни за всички техни безобразия. От друга страна, Процион категорично не желае да се изпращат наказателни експедиции, нито да се експроприират насилствено Калкулаторът и неговите поданици. При възникналото положение свикахме настоящото събрание. За да разберете, господа, колко сериозно е положението, ще добавя, че само преди месец „Електронен куриер“, официалният орган на Калкулатора, помести статия, в която се обливаше с помия цялото еволюционно дърво на човека и се изразяваха претенции Земята да бъде присъединена към Карелирия, понеже роботите — съгласно изложените съображения — са по-висш стадий на развитие от живите същества. С това завършвам и давам думата на професор Гаргараг.

Превит под тежестта на годините, прочутият специалист по електронна психиатрия се изкачи с усилие до катедрата.

— Господа! — изрече той с треперлив, макар и силен, старчески глас. — Отдавна е известно, че не е достатъчно да се създават електронни мозъци, необходимо е те да се възпитават. Съдбата на електронния мозък не е лека. Непрекъснатата работа, сложни изчисления, грубо отношение и безвкусни шеги от страна на обслужващия персонал — ето на какво е изложен този безкрайно деликатен по природа апарат. Нищо чудно, че се стига до униние, къси съединения, неведнъж предизвикани от пристъпи за самоубийство.

Неотдавна имах в моята клиника такъв случай. В мозъка беше настъпило раздвояване на съзнанието: *dichotomia profunda psychogenes electrocutiva alternans*. Той сам си пишеше нежни писма, наричайки се в тях „бобинчица“, „телченце“, „лампинка“ — категорично доказателство до каква степен е имал нужда от нежност и сърдечно, топло отношение. Серията електрошокове и продължителният отдых му възвърнаха здравето. Или да вземем например синдрома, господа. Електронният мозък не е шевна машина, с която може да се забиват гвоздеи в стената. Той е разумно същество, разбиращо всичко, което става около него, и затова често в минути на космическа опасност започва да се тресе заедно с целия кораб така, че хората едва се задържат прави на палубата.

Това не се харесва на някои брутални натури. Те довеждат мозъка до крайност. Електронният мозък изпитва към нас най-добри чувства, господа, обаче издръжливостта на проводниците и лампите също си има граница. Само поради непрестанните преследвания от страна на капитана, който се оказа закоравял пияница, електронният мозък на Греноби, използван за изчисляване поправките на курса, в остър пристъп на раздразнение се обяви за дистанционно дете на Великата Андромеда и наследствен император на Мурвиклаудрия. Подложен на лечение в нашето заведение, той се укроти, дойде на себе си и сега е вече почти нормален. Има, естествено, и по-тежки случаи. Така например един университетски мозък, влюбил се в жената на професора по математика, беше започнал от ревност да фалшифицира всички изчисления; това продължи, докато математикът не изпадна в депресия, убеден, че не може да събира. Но за оправдание на този мозък трябва да поясня, че жената на математика системно го бе съблазнявала, давайки му да сумира сметките за купеното най-интимно нейно бельо. Случаят, за който току-що ви разказах, ми припомни друг — за големия бордов мозък на „Панкратий“, който в резултат на късо съединение се беше свързал с останалите мозъци на кораба и в необуздан стремеж към разрастване, така наречената „електродинамична гигантофилия“, бе опразнил склада с резервни части, за да стовари след това екипажа на скалистата Мирозения, а сам да скочи в океана на Алантропия и да се обяви за патриарх на нейните гигантски гущери. Докато пристигнем на тази планета с успокоителното, той си беше изгорил в пристъп на бяс всичките

лампи, защото гущерите не искали да го слушат. Наистина и този път се оказа, че вторият щурман на „Панкратий“, известен космически мошеник, е обрал на карти нещастния мозък, играейки с белязани карти. Но случаят с Калкулатора е изключителен, господа. Имаме явни симптоми на заболявания като *gigantomania ferrogenes acuta*, *paranoia misantropica persecutoria*, *polyplasia panelectropsychica debilitativa gravissima* и най-сетне на *pecrofilia*, *thanatofilia* и *pecromantia*. Господа! Налага се да изложа още един факт с важно значение за разбирането на обсъждания случай. Освен дребните потребителски стоки за Процион корабът „Божидар“ превозваше на борда си няколко контейнера със синтетична живачна памет за Млечния университет във Фомалгаут, които съдържаха информация от областите на архаичната лексикология и психопатологията. Може да се допусне, че при разрастването си Калкулаторът е погълнал и тези контейнери. Така е усвоил всичко, свързано с историята на Джек Изкормвача и удушвача от Глумспик, с биографията на Захер-Мазох, мемоарите на маркиз Дьо Сад, протоколите на сектата на флагелантите от Пирпинакт, оригиналите на книгата на Мърмърополус „Кол в разреза на вековете“, както и прочутото библиофилско издание от библиотеката в Аберкромб „Намушкване“ от обезглавения през 1673 година в Лондон Хепсодор, известен под прозвището Бебешко герданче. Усвоил е също оригиналното произведение на Яницк Пидва „Малка лаборатория за изтезания“ и „Душитба, коситба и стрелба“ от същия автор, както и уникалното, единствено по рода си „Маслено меню“, предсмъртното творение на амагонеца О. Галвинари. В същите фатални контейнери се намираха и дешифрираните по каменни плочки протоколи на канибалската секция от Съюза на неандерталските писатели, и „Размишления на бесилката“ от виконт Дьо Крампфузе. Като прибавя, че там имаше и такива творби като „Идеалното убийство“, „Тайната на черния труп“ и „АБ на убийството“ от Агата Кристи, то можете да си представите, господа, какво страшно влияние е оказала цялата тази литература върху иначе невинната същност на Калкулатора.

Нали ние се стараем, доколкото е възможно, да държим електронните мозъци в неведение за отвратителните черти на човека. Сега, когато околностите на Процион са заселени с желязното потомство на една машина, натъпкана с историята на земната дегенерация, патология престъпност, със съжаление трябва да признаем,

че в този случай електропсихиатрията е съвършено безсилна. Нищо повече не мога да кажа.

И сред всеобщото глухо мълчание съкрушеният старец слезе от подиума. Вдигнах ръка. Председателстващият ме погледна с изненада, но след кратко колебание ми даде думата.

— Господа! — започнах аз, като станах от мястото си. — Виждам, че въпросът е сериозен. Неговите мащаби можах да оценя едва след проникновените слова на професор Гаргараг. Бих искал с настоящите свои думи да направя едно предложение на присъстващите. Аз съм готов да отида сам в зоната на Процион, да проверя какво става там, да открия тайната на изчезването на хилядите ваши хора, както и да допринеса според силите си за мирното разрешаване на назряващия конфликт. Давам си сметка, че този проблем е най-трудният от всички, с които съм се сблъсквал досега, обаче има моменти, когато трябва да се действа, без да се изчисляват шансовете за успех. Така че, господа...

Следващите ми думи потънаха в буря от ръкопляскания. Ще прескоча онова, което стана по-нататък на събранието, тъй като то напомняше масови овации в моя чест. Комисията и присъстващите на заседанието ми дадоха всички възможни пълномощия. На другия ден проведох разговор с ръководителя на отдела за Процион и едновременно началник на космическото разузнаване — съветника Малинграут.

— Още днес ли искате да излетите? — попита той. — Чудесно. Но не с вашата ракета, Тихи. Невъзможно е. За тази цел ние използваме специални ракети.

— Защо? Моята ще свърши работа.

— Не се съмнявам в съвършенството на вашата ракета, но работата е в камуфлажа. Ще полетите с друга ракета, която външно прилича на всичко друго, само не на ракета. В случая ще бъде... впрочем сам ще видите. Ще се наложи да кацнете през нощта...

— Как така през нощта? Нали огнената струя ще ме издаде?

— За това досега не сме помисляли — призна той, видимо загрижен.

— Добре, ще се оправя някак — казах. — Маскиран ли ще пътувам?

— Да. Тъй ще е най-добре. Нашите специалисти ще се погрижат за вас. Вече ни чакат. Заповядайте, оттук...

По един секретен коридор ме заведоха в стая, напомняща малка операционна зала. Там с мен се заеха четирима души. След час, когато ме поставиха пред огледалото, не можах да се позная. Обкован в ламарина, с квадратни рамене и също така глава, със стъклени визьори вместо очи, аз приличах на най-обикновен робот.

— Господин Тихи — обърна се към мен шефът на гримьорната, — не забравяйте няколко важни неща. Първо, не трябва да дишате...

— Вие май нещо не сте в ред! — отсякох. — Как да не дишам! Нали ще се задуша!

— Не ме разбрахте. Разбира се, че ще си дишате, но тихо. Никакви въздишки, никакво сумтене, никакво дълбоко поемане на дъх! Всичко трябва да се прави безшумно. А, не дай си боже, да кихнете! Свършено е с вас.

— Ясно. Какво още?

— За четене по пътя ще получите комплект годишни течения на „Електронен куриер“ и на опозиционния вестник „Гласът на вакуума“.

— Ама те и опозиция ли имат?

— Да, но и тя се ръководи от Калкулатора. Професор Млясграк предполага, че освен електронно той има и политическо раздвояване на съзнанието. Значи, разбрахме се — никакво ядене, никакво хрупане на бонбони. Ще ядете само нощем, ей през този отвор тук; като пъхнете ключето — бравата е вертхаймовска, — капачето ще се отвори, ето, виждате ли? Само гледайте да не загубите ключа, ще умрете от гладна смърт.

— Прав сте, роботите не ядат.

— По обясними причини нямаме по-подробни сведения за техните обичаи. Прочетете внимателно кратките обяви и бележки във вестниците им, обикновено те са много полезни. А когато там разговаряте с някого, не стойте прекалено близо до събеседника си, за да не може той да погледне през мрежата на микрофона вътре във вас. Най-добре ще бъде постоянно да боядисвате в черно зъбите си, ето ви кутийка с къна. И не забравяйте демонстративно да смазвате всичките си шарнири, всяка сутрин всички работи правят така. Не прекалявайте, ако поскърцвате малко, това само ще направи добро впечатление. Е,

това е май всичко... Не, само това липсваше, така ли ще излезете на улицата? Ето тук има таен изход...

Той натисна една книга в библиотеката и част от стената се отдръпна. Страхотно дрънчейки, слязох по тясната стълбичка на двора, където видях товарен вертолет. След час се приземихме на секретния космодром. До обикновените ракети на бетона стоеше кръгъл като кула житен хамбар.

— За бога, това ли наричате вие ракета? — казах на придружаващия ме офицер от секретния отдел.

— Да. Всичко, което може да ви дотрябва — шифри, кодове, радиостанция, вестници, храна и разни дреболии, вече е натоварено. А също и една голяма горелка.

— Горелка ли?

— За разрязване на огнеупорни каси... вместо оръжие. Но ще я използвате само в краен случай! А сега на добър път! — рече любезно офицерът.

Не можах да му стисна човешки ръката, защото моята беше обкована в желязна ръкавица. Влязох през вратата в хамбара. Отвътре той си беше най-обикновена ракета. Много ми се щеше да се измъкна от желязната кутия, но специалистите ме бяха предупредили, че по-добре ще бъде да свикна по пътя с нейната тежест.

Пуснах реактора, стартирах и поех по курса, след което — не без трудности — обядвах. Налагаше се ужасно да си извивам главата, но и тогава устата ми не идваше право пред дупката, та се наложи да си помогна с обувалката. После седнах в хамака и се заех с роботския печат. Ето няколко заглавия, които ми се набиха в очи:

БЕАТИФИКАЦИЯ НА СВЕТИ ЕЛЕКТРИЦИЙ

КРАЙ ЩЕ СЛОЖИМ НА ВРАЖЕСКИТЕ

ПОСЕГАТЕЛСТВА НА СЛЕПЕНЯЦИТЕ

БЕЗРЕДИЦИ НА СТАДИОНА

СЛЕПЕНЯК В ОКОВИ

Речниковият състав и синтаксисът ме удивиха, ала веднага си припомних какво каза професор Гаргараг за речниците с архаичен език на борда на „Божидар“. Вече знаех, че роботите наричат хората слепеняци. А себе си смятат за великолепници.

Прочетох последната бележка — за слепеняка в окови.

„Двамина алебардисти на Негова Индуктивност в третия сутрешен звън заловиха слепеняк-шпионин, който в странноприемницата на вел. Мремран убежище, мерзавецът му, търсел. Верен слуга на Негова Индуктивност, вел. Мремран градската Алебардиния уведоми. Вражеският шпионин, с вдигнато забрало за позор, при викове за мъст в тюрмата Калефаострум бе заведен и там биде в килия хвърлен. Съдия Туртран II Семперитите неговото дело разгледа.“

„Като начало не е зле“ — помислих си аз и се върнах към колоната под заглавие „Безредици на стадиона“.

Съзерцателите на ритнитопковия турнир напускаха вече търчилището, когато Гирлай III топката на Туртукур предавайки, така го прибулдожи, че фактура на пищяла от играта го изключи. Ритнитопковците, видели премията си загубена, към кассата се втурнаха и касиера здравата намачкаха. Патрул от крайградската Алебардиния осем смутители на реда, с камъни натъпкани за тежест, в рова пусна. Кога край на тези пертурбации ще бъде сложен, квиетливите съзерцатели градската управа най-покорно квестионират?

От речника научих, че квиетливи значи спокойни, от *quietas, quietatis* — спокойствие, че квестионирам значи питам, а търчилището е нещо като футболно игрище, на което великолепниците играят своя футбол с отлята оловна топка. Изучавах упорито вестниците, тъй като преди старта в отдела ми набиваха в главата, че трябва да се запозная подробно с обичаите и живота на великолепниците, вече дори в

мислите си ги наричах така — да нарека някого робот не само би било обида, но и веднага биха ме разкрили.

Затова прочетох една след друга статиите „Шест начина да станем свършени великолепници“, „Аудиенция на Магистър Грегатуриан“, „Как върви ремонтът в оръжейническия цех тази година“, „Поклонения достойни на великолепническите планетници за охлаждане на лампите“ — но още по-странни бяха обявите. Малко неща разбрах.

АРМЕЛАДОРА VI, РЕЗБАР ЗНАМЕНИТИ
освежаване гардероб, изчукване отвори,
перфекциониране панти, тоже in extremis^[2], тарифа
ниска.

WONAX, средство против ръждясване, ръждавки,
ръждамък, ръждинни, ръждинки и ръждавирки —
навсякъде ще намериш.

OLEUM PURISSIMUM PRO CAPITE^[3] — за да не ти
пречи на мисленето скърцащата шия!!

Някои обяви изобщо не можах да разбера. Ето например тези:
Буйни! Туловища игрови до насита! Размери всякакви. С препоръка
инструментариум достъпен на място. Тармодрала VIII.

НА МЕРАКЛИЯ cubiculum^[4] панкраторна^[5] с амфигнайс под
наем. Перкоратора XXV.

А имаше и такива, от които косата ми се изправяше под
желязната ШАПКА:

КОМПЛЕКС „ГОМОРИУМ“ ОТВАРЯ ШИРОКО
ВРАТИТЕ СИ ОТ ДНЕС! В РЕСТОРАНТА НЕВИЖДАНИ
ЛАКОМСТВА ЗА ЧРЕВОУГОДНИЦИ!!

ДЕЦА СЛЕПЕНЯШКИ, ЖИВОТНИ — ПО СТАИТЕ
И ЗА ВКЪЩИ!!!

Блъсках си главата над загадъчните текстове, но време имах,
пътуването щеше да трае почти цяла година.

В „Гласът на вакуума“ обявите бяха още повече.

ТРОШАТНИЦИ, САТЪРИЕРИ, ВРАТНИ НОЖИЦИ,
ОСТРИ КОЛОВЕ, КОЛЧЕТА ВЕЖЛИВИ предлага
ГРЕМОНТОРИУС, ФИДРИКАКС LVI.

ПИРОМАНИАЦИ!!! Новите, напоени със скално
масло факли Абракердела са НЕУГАСИМИ!!!

ЗА УДУШВАЧ-АМАТЪОР дечица слепеняшки
ревливи, говорящи, с почистване, тоже ноктоизмъквачка
клещена, малко използвана, евтино.

ГОСПОДА И ГОСПОЖИ ВЕЛИКОЛЕПНИЦИ —
ГАСТРОКОЛОВЕ, гръбнакомъчници, мъчикрайници
ПОЛУЧИХМЕ!!!, Каркаруана XI.

Като се начетох до насита с тези обяви, започнах да разбирам
каква съдба е сполетяла разузнавачите доброволци от Втори отдел. Ще
излъжа, ако кажа, че кацнах на планетата с много щастливо изражение.
Направих го през нощта, като предварително угасих двигателите,
доколкото можах. С планиращ полет се приземих сред високи планини
и като поразмислих, прикрих ракетата с насечени клони.

Специалистите от Втори отдел не си бяха размърдали особено мозъка — този хамбар беше най-малкото неуместен за планета на роботите. Напъхах в желязната си броня хранителни запаси, колкото се побраха, и тръгнах към града, който се виждаше отдалече благодарение на електрическото сияние над него. Няколко пъти се спирах, за да наместя консервите със сардини, защото тракаха страхотно в мен. Вървах все напред и изведнъж нещо ме препъна. Паднах с адски грохот, пронизан от светкавична мисъл: „Нима? Толкова бързо?!“ Наоколо нямаше жива, тоест електронна душа. За всеки случай извадих оръжието си — горелка, каквато употребяват касоразбивачите, и малка отвертка. Пипнешком изследвах обкръжението си: заобикаляха ме железни туловища, парчета от стари автомати. Намирах се в изоставено гробище. Продължих. Препъвах се и се учудвах колко голямо е това гробище — простираше се най-малко на една миля. В мрака, който далечното сияние не разпръскваше, неочаквано забелязах два четириноги силуета. В инструкцията не се говореше нищо за животни на планетата. Други две четириноги фигури се приближиха до първите. Направих непредпазливо движение, корпусът ми издрънча и тъмните силуети хукнаха в тъмнината.

След инцидента удвоих предпазливостта си. Реших, че едва ли сега е най-подходящото време за влизане в града — късен нощен час, пусти улици; с появяването си можех да привлека нечие внимание. Затова се изтегнах в крайпътната канавка и търпеливо зачаках разсъмването, гризейки бисквити. Знаех, че до следващата нощ троха нямаше да сложа в устата си.

Щом се развидели, навлязох в предградието. Никого не видях. На близката ограда висеше голям афиш, очевидно стар, с размити бои. Приближих се:

ОБЯВЛЕНИЕ

На градската управа е знайно, че слепеняшката гнусотия в наште редици на истински великолепници да се промъкне се старай. Който слепеняка види ил персона някоя приема за подозрителна, немедленно е длъжен в своята Алебардиния да донесе. Всякое соучастничество и

помагателство с развинуване in saecula saeculorum^[6] се наказва. За глава слепеняшка премия от 1000 ферклоса се установява.

Продължих нататък. Предградията не бяха особено привлекателни на вид. През мизерните, полуразядени от ръжда бараки бяха насядали работи и играеха на ези-тура. От време на време някои се сбиваха с такъв грохот, сякаш артилерийски огън обстрелваше склад с железни бурета. Скоро стигнах до спирка на градското метро. Дойде полупразен вагон, в който се качих. Ватманът беше неразделна част от двигателя, ръката му беше завинтена към дръжката. Кондукторът пък беше завинтен към входа. Той изпълняваше и ролята на врата; движеше се на панти. Дадох му монета от тези, с които ме бяха запасили в Отдела, и седнах с ужасно скърцане. В центъра слязох и тръгнах уж безцелно. Срецах все повече алебардисти, вървяха в групички по двама или трима по средата на улицата. Забелязах опряна до една стена алебарда, грабнах я и замарширувах напред, обаче някому можеше да направи впечатление, че съм сам, та се възползвах от това, че единият от групата пред мен се отби в някакъв вход, да си оправи смъкващата се муниция, и се присъединих към останалите двама. Идеалната прилика на всички работи в случая беше в моя полза. Известно време другарите ми мълчаха, а после единият се обади:

— Кога ще видим лавка, Бребрание? Скучая и с елелекторозка с огромно удоволствие бих поиграл.

— Какво говориш — отвърна другият, — милостиви господарю, къде ти с наште тънички кесии!

Така обиколихме целия център на града. Оглеждах се зорко, по пътя забелязах два ресторанта, пред които бяха струпани камари от алебарди. Но не попитах нищо. Краката вече здравата ме боляха, в напечената от слънцето желязна броня ми беше задушно, а да не говорим как ме сърбеше носът от ръждивия прах. Уплаших се да не кихна и рекох незабелязано да се отдалеча, но и двамата се развикаха:

— Хей братле! Къде отиваш? Да не искаш началството цивката ти да размаже? Пощуря ли?

— Ами тъй да приседна малко исках — отговорих аз.

— Да приседнеш? Да не ти е някоя бобина изгоряла? Нали на служба сме ние?

— Добре де — казах сговорчиво и пак тръгнахме с маршова стъпка един след друг. Помислих си. „Не, в тази работа няма изгледи да напреднеш. Я да подхвана другояче...“

Обиколихме още веднъж града, по пътя ни спря някакъв офицер и викна:

— Реферназор!

— Брентакурдвиум! — изреваха моите другари. Запомних паролата и отговора. Офицерът ни огледа отпред и отзад и заповяда да държим алебардите по-високо.

— Как ги държите, некадърници!!! Мърши, а не алебардисти на Негова Индуктивност!!! Мирно! В крак! Марш!

Алебардистите приеха инспекцията без коментар. Продължихме да се влачим в жегата, а аз проклинах мига, в който доброволно се съгласих да дойда на тази проклета планета; като капак на всичко червата ми се свиваха от глад. Оставаше само да закурат и да ме издадат, затова се разскърцах още повече. Минахме край един ресторант. Надникнах вътре — почти всички маси бяха заети. Велоколепниците, или мършите — както ги нарекох наум по примера на офицера — седяха неподвижно, лъснати до синьо, само от време на време този или онзи ще изскърца и ще обърне глава да погледне със стъклениците си зъркели към улицата. Не ядяха и не пиеха, а като че ли чакаха нещо. Келнерът — познах го по бялата престилка върху бронята — стоеше до стената.

— Що да не приседнем и ние туканка? — попитах, защото вече усещах всеки мехур по изгорените си в железните ходила крака.

— Ама ти наистина си пощурял! — възмутиха се моите другари. — Запретено ни е да сядаме там! Нашата работа е да ходим! Ти не се бой, онези там с хитрост ще хванат слепеняка, щом дойде я супа, я чорба да хапне, и вражата си същност ще разкрие!

Нищо не разбрах, но послушно продължих с тях. Вече почваха да ме хващат дяволите, но най-накрая се насочихме към една голяма сграда от червени тухли с кована табелка:

КАЗАРМА НА АЛЕБАРДИСТИТЕ
НА НЕГОВА СВЕТЛА ИНДУКТИВНОСТ
КАЛКУРАТРИЦИЙ ПЪРВИ

Измъкнах се от другарите си чак пред входа. Оставих алебардата при часовия, когато той със скърцане и дрънчене се обърна, и свих в първата пресечка. Веднага зад ъгъла видях солидна сграда с фирма „Странноприемница «При брадвата»“. Надникнах, а стопанинът, дебел робот с късо туловище, заскърца гостоприемно и изскочи чак на улицата.

— Добре дошли, ваша милост, добре дошли... Моите почитания... Стаичка ли търсите?

— Да — отвърнах аз лаконично.

Той ме вмъкна вътре почти насила. Поведе ме нагоре по стълбите, дрънкайки като кречетало с тенекиения си глас:

— Поклонници се стичат отвсякъде... Няма великолепенник, който да не иска да види кондензаторните провлочници на Негова Индуктивност... Отсам, ваша милост... в тези покои, заповядайте... тук е салонът... тук гостната... Ама сигурно сте изтощен, ваша милост... прахът скърца в сглобките ви... Извинете, ей сегичка да се освежите ще донеса необходимото...

Той затрополи по стълбите и докато се оглеждах в доста тъмната стая, мебелирана с железен гардероб и също такава легло, се върна с масльонка, бутилка сидол и парцал. Остави всичко на масата и каза с по-тих и някак си поверителен тон:

— Като почистиш естеството си... заповядай, ваша милост... За благородните персони като ваша милост винаги имам сладички, мънички сюрпризчета... ще полудуваш...

Най-после излезе, блещейки фотоклетките си. Като нямаше какво друго да правя, смазах се и си излъсках корпуса със сидола. После забелязах, че стопанинът е оставил на масата изписан лист, който приличаше на ресторантско меню. „Заведение II категория“ — прочетох най-отгоре.

„Слепеняшко дете. обезглавяване 8 феркл.

Също, с говор 10 феркл.

Също. плачецо 11 феркл.

Също. раздирателно 14 феркл.

Животни:

Секирсна содомия, един брой 6 феркл.

Забавно кълцане 8 феркл.
Също, теле мъниче 8 феркл.“

Нищо не разбрах, ала по гърба ми запълзяха мравки, когато от съседната стая се донесе неописуем трясък, като че ли живеещият зад стената робот се опитваше да направи на трески квартирата си. Косата ми настръхна. До гуша ми дойде! Постарах се да не дрънча и звъня и се измъкнах от този ужасяващ вертеп на улицата. Едва когато се отдалечих достатъчно, въздъхнах облекчено. „Но какво ще правя сега, клетият аз?“ — окайвах се сам. Застанах до група работи, които играеха на зарове, като се преструвах на уличен запаляно. Все още не знаех с какво се занимават великолепниците. Бих могъл да се вмъкна пак в редиците на алебардистите, но там щях да огранича свободата на действията си, а опасността да ме разкрият беше голяма.

Блъсках си главата и вървах без цел. Изведнъж видях на пейката един робот да грее на слънце старите си тенекии. Беше си закрил главата с вестник. На първата страница беше отпечатано стихотворение, което започваше с думите: „Великолепник извратеник съм.“ Не знам какво следваше по-нататък. Полека-лека се завърза разговор. Казах, че идвам от съседния град Содомазия. Старият робот излезе изключително сърдечен. Почти веднага ме покани в дома си.

— Защо ще се влачиш по разни ханове, странноприемници, защо ще се разправяш с ханджии... Я ела у дома. За мен е чест, благодетелю, да прекрачиш моя праг. Радостта ще влезе заедно с твоята достойна особа под моя скромн покрив.

Не можех да откажа, съгласих се, поканата дори беше добре дошла за мен. Новият ми познат живееше в собствена къща, през две улици. Веднага ме заведе в стаята за гости.

— Щом идваш от път, кой знае що прах си нагълтал — каза.

Пак се появи масльонка, сидол и парцал. Вече знаех и какво ще каже, роботите не се отличаваха с особено сложна психика.

— Като се освежиш, заповядай в салона... ще поиграем заедно...

Той излезе и затвори вратата. Не пипнах масльонката и сидола, а само проверих в огледалото състоянието на грима си. Начерних си зъбите и донякъде обезпокоен от перспективата за неизвестната игра, след около четвърт час тъкмо тръгнах надолу, когато от вътрешността

на къщата долетя протяжен, остър шум. Този път не можех да избягам току-така. Слизах по стълбите сред такъв грохот, сякаш някой сечеше на трески желязно трупче. Атмосферата в салона беше нагорещена. Съблечен до желязния корпус, хазаинът посичаше със странен по форма сатър сложена на масата кукла.

— Заповядай, заповядай, гостенино! Можеш, ваша милост, да си направиш удоволствието, като видиш сметката на това туловище — като ме видя, той спря да сече и посочи друга, по-малка кукла на пода.

Приближих се до нея, а тя седна, отвори очи и започна да повтаря със слабо гласче:

— Господине — аз съм дете невинно — пожали ме — господине — аз съм дете невинно — пожали ме...

Хазаинът ми подаде секира, подобна на алебарда, но с по-къса дръжка.

— Е, уважаеми гостенино, забрави грижите, забрави тъгата — режи смело!

— Ама аз... не обичам деца... — обясних смутено.

Той се втрещи.

— Не обичаш деца ли? — повтори. — Жалко. Ама че работа! И какво ще правим сега? Аз имам само малчугани, това ми е слабостта, нали разбираш. А теле не щеш ли да пробваш?

Извади от шкафа едно пластмасово теле, натисна го и то уплашено измуча. Нямах друг изход, за да не се издам, разрязах нещастната кукла. В същото време хазаинът направи на парчета двете кукли, остави инструмента и ме попита дали съм доволен. Уверих го, че отдавна не съм изпитвал такова удоволствие.

Така започнах тъжния си живот на Карелирия. Сутрин, след закуската, състояща се от вряло смазочно масло, хазаинът отиваше на работа, а съпругата му с увлечение режеше нещо в спалнята — може би телета, но не съм сигурен. Едва понасях тези мъчения, крясъци и стонове. Излизах из града. Заниманията на роботите бяха твърде монотонни. Сечене на парчета, трошене на колело, изгаряне, накълцване... В центъра имаше павилиони, в които се продаваха всевъзможни инструменти за инквизиция. След няколко дни вече не можех да гледам спокойно и собственото си джобно ножче и само гладът ме подгонваше привечер извън града, за да похапна набързо в храстите сардини с бисквити. Нищо чудно, че при това неизменно

меню малко оставаше да се разхълцам, а хълцането беше смъртно опасно за мен. На третия ден отидох на театър. Даваха пиеса под заглавие „Карбезаурий“: историята на един млад, хубав робот, жестоко преследван от хората, тоест от слепеняците. Поливаха го с вода, сипваха му пясък в маслото, развинтваха му винтовете, та непрекъснато се преобръщаше и т.н. Публиката възмутено дрънчеше. Във второ действие се появи пратеник на Калкулатора и младият робот бе освободен; трето действие разглеждаше по-подробно съдбата на хората, не особено весела, както бихме могли да се досетим.

От скука се ровех в домашната библиотека на хазаина, но не намерих нищо интересно: само няколко калпави препечатки на мемоарите на маркиз Дьо Сад и брошурки, като „Разпознаване на слепеняците“, от която запомних няколко изречения: „Слепенякът — така започваше текстът — е много мек, с консистенция на тесто... Очите му са тъпи, воднисти и отразяват душевната му низост. Лицето му е като гумено...“ И така нататък, на почти сто страници.

В събота идваха на гости местните първенци — един майстор от тенекеджийския цех, заместникът на градския оръжейник, старшият цехов началник, двама протократи, един архимуртан; за съжаление не можах да разбера що за професии са това, защото в компанията се говореше главно за изкуство, за театър, за съвършеното функциониране на Негова Индуктивност, а дамите си разказваха по някоя клюка. От тях научих за известния във висшите сфери гуляйджия и безделник Полукст, който водел живот на плейбой — събирал около себе си рояци електронни вакханки, които обсипвал със скъпи бобини и лампи. Споменах за Полукст на моя хазаин, но той никак не беше възмутен от поведението му:

— Е, млада стомана, млад ток — рече добродушно. — Ще поръждяса, подпорите му ще отслабнат, пък и главната тръба ще поомекне...

Една великолепничка, която идваше у нас по-рядко, кой знае защо ме беше харесала и веднъж, след няколко чаши машинно масло, ми пошушна:

— Красавецо... Искаш ли ме? Да прескочим до нас, там ще се понаелектризираме...

Престорих се, че внезапно искрене на катодите ми е попречило да чуя думите ѝ.

Моите хазаи живееха, общо взето, сговорно; само веднъж, без да искам, станах свидетел на караница; половинката крещеше нещо като „на ръждясала ламарина да станеш“, а той, като всеки мъж, си мълчеше.

На гости идваше и популярният електромайстор, ръководещ градската клиника. От него научих — защото той, макар и рядко, разказваше за своите пациенти, — че се случва работи да полудеят и най-лошата от преследващите ги мании е внушението, че са хора. Дори — това той не го каза, но сам се досетих — броят на тези умопобъркани напоследък особено е нараснал.

Не предавах на Земята тези сведения, тъй като, от една страна, ми се струваха доста оскъдни, а от друга, никак не ми се биеше път през планините чак до мястото, където бях оставил ракетата с преподавателя. Една сутрин, когато тъкмо бях приключил с телето си, което хазаите всяка вечер ми доставяха, убедени, че нищо друго не ми носи по-голяма радост, из цялата къща отекнаха настойчиви удари по входната врата. Опасенията ми се оказаха повече от основателни. Беше полицията, тоест алебардистите. Арестуваха ме и безмълвно ме изведоха на улицата пред очите на втрещените от ужас домакини. Оковаха ме, натовариха ме в камионетка и ме откараха в затвора. Там пред вратата се беше събрала враждебно настроена тълпа, която надаваше изпълнени с омраза възгласи. Затвориха ме в единична килия. Когато затръшнаха вратата отвън, аз седнах на ламаринения нар с шумна въздишка. Вече не можеше да ми навреди. Известно време се опитвах да си спомня в колко затвора из различни райони на Галактиката съм бил, но не можах да ги изброя точно. Под нара нещо се белееше. Беше брошурка за начините, по които се откриват слепеняците. Случайно ли беше попаднала там, или беше подхвърлена за подигравка от низка злоба? Против волята си я разтворих. Най-напред прочетох как горната част на слепеняшкото туловище се мърда поради така нареченото „дишане“, как може да се провери дали подадената ръка не е тестовидна, както и дали през устния отвор не излиза лек ветрец. Пасажът завършваше с информацията, че при възбуда слепенякът отделя водниста течност, най-вече — от челото си.

Прави бяха. Отделях такава водниста течност. На пръв поглед овладяването на Космоса изглежда доста еднообразно, и то преди всичко поради споменатото по-горе, неизменно повтарящо се, в

известен смисъл като неизбежен негов етап, пребиваване в затворите (звездни, планетни и дори мъглявинни). Ала моето положение никога досега не е било толкова тежко. Към пладне пазачът ми донесе чиния с топло смазочно масло, в която плуваха няколко сачми за лагери. Помолих го да ми дадат нещо по-лесно смилаемо, след като тъй и тъй съм разкрит, но той само изскърца иронично и си направи оглушки. Започнах да думкам по вратата, настоявайки за адвокат. Никаква реакция. Едва привечер, тъкмо когато изядох последното парченце от бисквитите, забутало се някъде из корпуса, ключът изщрака в бравата и в килията влезе тумбест автомат с издута кожена чанта.

— Бъди проклет, слепеняко! — рече и добави: — Назначен съм за твой защитник.

— Винаги ли така поздравяваш клиентите си? — попитах аз и седнах.

Той също седна с тракане. Беше отвратителен. Ламарините на корема му изобщо не пасваха.

— Слепеняците — да — отвърна твърдо. Понеже уважавам професията си, а не заради теб, негоднико долнопробен, ще вложа цялото си умение в твоя защита, жалко създание! Възможно е да смекчат присъдата до еднократно разглобяване.

— Как така, не могат да ме разглобяват!

— Ха-ха! — изскърца той. — Ти си мислиш! А сега казвай, що криеш, лигав мерзавецо!

— Как те викат? — попитах.

— Класустрон Фридрак.

— Класустрон Фридрак, кажи ми в какво ме обвиняват?

— В слепенячество — беше светкавичният отговор. — За това ще ти бъде наложено главното наказание. По-нататък: в намерение да ни продадеш, в шпионаж в полза на Калта, в светотатствен план да вдигнеш ръка на Негова Индуктивност — това достатъчно ли ти е, лайнян слепеняко? Признаваш ли се за виновен?

— Ама ти наистина ли си ми адвокат? — усъмних се аз. — Защото говориш като прокурор или следовател.

— Аз съм твоят защитник.

— Добре тогава. Не се признавам за виновен по нито едно от обвиненията.

— Трески ще хвърчат от теб, да знаеш! — изрева той.

Като видях що за адвокат имах, замълчах. На другия ден ме заведоха на разпит. Не признах нищо, въпреки че съдията — ако изобщо е възможна някаква градация — се изхвърляше повече и от вчерашния адвокат; ту крещеше, ту избухваше в тенекиен смях, ту ми обясняваше спокойно, че по-скоро той ще, започне да диша, отколкото аз да избегна великолепническата справедливост.

На следващия разпит присъствуваше някакво високопоставено лице, ако се съди по броя на светещите в него лампи... Изминаха още четири дни. Най-зле бях с яденето. Трябваше да се задоволя с колана на панталона си — накисвах го във водата, която ми донасяха веднъж на ден — пазачът държеше съда с водата далече от себе си, сякаш беше отрова.

След седмица коланът се свърши, но за мой късмет имах високи обувки от козя кожа; техните езици бяха най-вкусното нещо, което изядох в този затвор.

Сутринта на осмия ден двама пазачи ми наредиха да се подготвя. Натовариха ме в камионетката и под охрана ме закараха в Железния дворец, седалището на Калкулатора. По великолепните неръждаеми стълби, през украсените с катодни лампи зали ме заведоха в една голяма стая без прозорци. Пазачите излязоха и ме оставиха в нея сам. Посред стаята висеше черна завеса, окачена на тавана, гънките ѝ закриваха централната квадратна част на стаята. Изведнъж загърмя някакъв глас, който сякаш излизаше през тръби от желязно подземие:

— Жалък слепеняко! Удари последният ти час. Казвай какво предпочиташ: дъска за кълцане, костотрошачка или свредло машина?

Мълчах. Калкулаторът забуча, зашумя и пак се обади:

— Слушай, лепкава твар, подучена от Калта! Чуй мощния ми глас, клеист трошляко, кашкаво изчадие! В името на великолепието на моите светли токове ти дарявам живота; ако преминеш на страната на моите верни поданици и ако най-много от всичко на света копнееш да се превърнеш във великолепник, ще те помилвам.

Заявих, че от незапомнени времена именно това е било най-горещото ми желание. Калкулаторът затрака подигравателно с пулсиращ смях и рече:

— Лъжите твои ясни са за мен. Но чуй, нещастнико. Можеш да запазиш своя слепеняшки живот само като таен великолепник-алебардист. Задачата ти ще бъде да разкриваш, да разголваш, да

вдигаш забралото, да обгаряш с нажежено до бяло желязо слепеняците, шпионите, агентите, предателите и цялата гнусна сган, която Калта изпраща при нас. С такава служба, смирена и покорна, ще заслужиш правото си на живот.

Обещах тържествено всичко, което се искаше от мен, и тогава ме заведоха в друга стая, където ме записаха в специален регистър; заповядаха ми всеки ден да докладвам какво съм научил, след което — шашардисан и с омекнали колене — ме пуснаха да си вървя по живо, по здраво.

Смрачаваше се. Излязох от града, седнах на тревата и се замислих. Тежко ми беше на душата. Ако ме бяха обезглавили, поне щях да запазя честта си, а така, като минах на страната на това електронно чудовище, предадох делото, на което служех, и провалих шансовете си. Какво ми оставаше да направя, да търча към ракетата ли? Това би било позорно бягство. Въпреки това тръгнах. Съдбата на доносчик в служба на машината, управляваща хиляди железни кутии, би била още по-позорна. Но какъв беше моят ужас, когато на мястото, където бях оставил ракетата, съзрях само отломки, разхвърляни с някакви машини.

Междувременно се свечери. Седнах на един камък и за първи път през живота си захлипах жално за изгубената родина, сълзите капеха по желязната вътрешност на празния корпус, който щеше да остане мой затвор до края на дните ми, и изтичаха навън през дупките на наколенниците, създавайки опасност от корозия и схващане на ставите. Но вече ми беше все едно.

И в същия миг видях взвод алебардисти. На фона на последните лъчи на залеза те крачеха към крайградските ливади. Поведението им ми се стори странно. Вечерният мрак се сгъстяваше и под неговото прикритие ту един, ту друг напускаше строя с възможно най-бърза крачка, шумуваше се в храстите и оставаше там. Всичко беше толкова необичайно, че въпреки безкрайното отчаяние, което ме беше обзело, станах безшумно и тръгнах след най-близкия до мен робот.

Трябва да поясня, че през този сезон по храстите извън града зрееха подобни на боровинки плодове, сладки и изключително вкусни. Самият аз се тъпчех с тях до насита винаги, щом успявах да се измъкна от желязната крепост. Кой би могъл да опише моето удивление, когато видях следения от мен алебардист да отваря с ключе,

досуц същото като онова, което ми даде пълномощникът от Втори отдел, забралото от лявата страна, да къса с две ръце плодовете и като пощурял да ги тика в зиналата дупка. Звуците от мляскането и шумното гълтане достигнаха чак до мен.

— Шшшшт — изшътках остро, — ей, слушай!

С един скок той се мушна в гъсталака, но не избяга далече, иначе щях да чуя. Беше се притаил някъде наблизо.

— Ало — казах с нисък глас, — не се бой. Аз съм човек. Човек. И аз съм маскиран.

Изад листата ме погледна око, пламтящо от страх и подозрителност.

— Отде да зная, че не лъжеш? — разнесе се прегракнал глас.

— Нали ти казвам! Не се бой. Дойдох от Земята. Пратен съм тук със задача.

Наложи се да го убеждавам още някое време, преди да се успокои дотолкова, че да изпълзи от храстите. В тъмното докосна моята броня.

— Човек ли си? Мигар си човек?

— Защо не говориш като хората?

— Отучих се. Ще станат пет години, откак ужасна съдба ме тук довея... Настрадах се, не ще и дума... Какво щастие наистина, че слепеняк преди смъртта си аз можах да зърна — ломотеше той.

— Я се опомни! И стига си дрънкал! Слушай, ти да не си от Втори отдел?

— Че как да не съм? Малинграут ме тук изпрати на мъки и терзания.

— Защо не избяга?

— Ракетата ми на парчета сториха, на винчета и гайки дребни... Братле, за мен е време веч. В казармата се връщам. Ще ли се видим утре пак? Пред казармата ще чакам...

Уговорихме се да се видим на другия ден, макар че представа нямах как изглежда, и се сбогувахме. Той ме посъветва да не тръгвам веднага и изчезна в нощния мрак. Върнах се в града с укрепнал дух, вече кроях планове как ще организирам съпротивителното движение. За да събера сили, се отбих в първата странноприемница и легнах да спя. Сутринта се огледах в огледалото и забелязах на гърдите си, под левия нараменник, мъничко, надраскано с тебешир кръстче. Тутакси

прозрях истината. Този човек е искал да ме предаде, затова е надраскал този знак! „Мръсник!“ — повтарях, размишлявайки трескаво как да постъпя. Изтрих предателския знак, но не се успокоих. Мислех си, че той вече е докладвал и сега ще тръгнат да търсят белязания слепеняк; ще погледнат в регистрите си, най-подозрителните първи ще попаднат на мушката, а нали и аз фигурирам в тези списъци... Потреперах при мисълта, че може пак да ме разпитват. За да отклоня подозренията от себе си, скроих хитър план. Останах в странноприемницата цял ден, като малтретирах за камуфлаж телета, а на смрачаване тръгнах из града със скрито в ръкавицата парченце тебешир. Начертах около четиристотин кръстчета по ламарините на минувачите, който не мина край мен, него не отбелязах. Към полунощ, когато вече ми поолекна на сърцето, изведнъж се сетих, че миналата нощ освен онзи юда, с когото разговарях, в храстите се пръснаха и други алебардисти. Този факт ме накара да се замисля. И внезапно ме осени невероятно проста идея. Отидох извън града за онези плодове. Около полунощ пак се появи желязната паплач, лека-полека се разпръсна и изчезна в храстите; чуваше се само сумтене и мляскането на ожесточено дъвчеци усти. После забралата едно след друго изщракаха и цялата пасмина мълчешком се заизниза от храсталака с натъпкани търбуси. Приблжих се до тях — в тъмното ме взеха за свой — и закрачих в строя, като драсках, където ми попаднеш, по съседите ми кръгчета. Пред входа на казармата направих кръгом и се прибрах в моята странноприемница.

Сутринта седнах на пейката пред казармата. Чаках да излязат пуснатите в градски отпуск алебардисти. Сред тях открих един с бяло кръгче на гърба. Тръгнах по петите му, а когато на улицата останахме само двама, така го пернах с ръкавицата по рамото, че цял издрънча. В същото време изрекох:

— В името на Негова Индуктивност! Върви с мен!

Уплаши се страхотно, затрака като кречетало. Закуца безмълвно подир мен, послушен като кученце. Затворих вратата на стаята си в странноприемницата и започнах да му отвинтвам главата с извадената от джоба ми отвертка. Тази работа ми отне цял час. Повдигнах я като тенджерата и пред очите ми се показа слабо, неприятно бледо лице, дълго време невидяло слънце, с облещени от уплаха очи.

— Слепеняк си, значи?

— Тъй вярно, ваша милост, но...

— Какво „но“?

— Но аз нали... регистриран съм... заклек се във вярност на Негова Индуктивност!

— Кога? Говори!

— Преди три... три години... господине... А защо вие мен...

— Чакай, а познаваш ли някои други слепеняци?

— На Земята ли? Да, да, познавам, ваша милост... за прошка моля, ваша ми...

— Не на Земята, глупако, а тук!

— Не откъде? Мигом, щом видя, ще ви донеса, ваша милост...

— Е, хубаво — рекох. — Можеш да си вървиш. А главата сам ще си завинтиш.

Изсипах в шепата му всички винтове и го избутах от стаята. Чувах го как нахлузва куфалницата си с треперещи ръце. Седнах на леглото, дълбоко удивен от случилото се.

Цялата следваща седмица беше изпълнена с напрегната работа: на улицата спирах първия срещнат минувач, водех го в странноприемницата и му отвинтвах главата. Предчувствието ми не ме излъга. Всички до един бяха хора! Сред тях не открих нито един робот! Постепенно от отделните фрагменти се оформи апокалиптична картина.

Сатана! Електросатана! Ето какво е Калкулаторът! Що за ад се е родил в неговите нажежени проводници! Планетата беше мокра, подгизнала, ревматична, абсолютно нездравословна за роботите, сигурно масово са ръждясвали; вероятно с течение на времето и резервните части са ставали все по-дефицитни, механизмите са се разстроили, роботите един след друг са отивали на просторното крайградско гробище, където вятърът им е свирел погребални маршове, тракайки с листовете разпадаща се ламарина. Тогава, уплашен от оределите редици на поданиците си, пред опасността цялото му господство да се сгромоляса, Калкулаторът направил гениален обрат в политиката си. Започнал да превръща враговете си, изпращаните на сигурна гибел шпиони, в свои собствени агенти, в собствени войници, в собствен народ! Нито един от разкритите шпиони не е посмял да се издаде, нито един не се е осмелил да контактува с другите като с хора, защото не е допускал, че те не са

роботи, а дори и да се е досещал за туй-онуй, се е страхувал, че още при първия опит за контакт онзи ще го издаде, както се опита да направи с мен първият, преоблечен като алебардист човек, когото изненадах да яде боровинки. Калкулаторът не се задоволяваше да неутрализира враговете си, не, той ги превръщаше в борци за своята правда, принуждавайки ги да издават другите, новопристигащи хора, което доказваше още веднъж сатанинската му хитрост — та кой ли друг би могъл да отличи от роботите изпратените хора, ако не самите хора, запознати с всички тайни на подготовката и методите на Втори отдел!

По този начин всеки човек, разкрит, вписан в регистрите, положил клетва, се чувствуваше сам и може би се страхуваше от себеподобните си повече, отколкото от роботите — роботите не бяха длъжни да стават агенти на тайната полиция, а хората бяха агенти до един. Така електронното чудовище ни поробваше, държейки в шах всички, да, всички, защото именно моите другари по съдба бяха натрошили моята ракета и пак те — това научих от устата на алебардиста — бяха направили същото с другите ракети.

Изчадие на ада! — цял треперех от яд и възмущение. Не му стига, че прави хората предатели, не му стига, че Отделът му е изпращал за негово удобство все нови и нови хора, ами отгоре на това те са били обличани още на Земята в най-добрата, най-качествената неръждаема екипировка! Дали все още в редиците на ламаринените туловища имаше поне един робот? Съмнявах се. Сега вече разбирах усърдието, с което преследваха хората. Тъй като самите те са хора, трябвало е — като новооглашени великолепници — да бъдат по работи от истинските работи. Ето откъде идваше демонстрираната от моя адвокат бясна омраза. Ето откъде произлизаше подлият опит на първия човек, когото разкрих, да ме предаде. Ах, какъв демонизъм в бобините и релетата, каква електронна стратегия!

Тайната беше разкрита — но каква полза от това? Незабавно щяха да ме хвърлят в подземията по заповед на Калкулатора — твърде отдавна хората се подчиняват на военната дисциплина, твърде дълго те са демонстрирали неискрената си преданост към нея и този електронен Велзевул, нали са се отучили дори да говорят като хората!

Какво да правя? Да се промъкна в двореца? Щура идея. Но имах ли друг изход? Чудовищна картина: град, заобиколен с гробища на

разпадналите се в ръжда отряди на Калкулатора, а той продължава да господствува, по-силен от когато и да било, по-самоуверен от всякога, защото Земята системно му доставя нови и нови попълнения! Направо да се побъркаш! Колкото по-дълго размишлявах, толкова по-добре разбирах, че дори това откритие, което несъмнено са направили и много други преди мен, с нищо не променя положението. Сам човек нищо не би могъл да направи, а всеки опит да се доверя някому ще бъде посрещнат с предателство; естествено, предателят ще разчита на повишение, на специалното благоволение на машината... „Свети Електрици — мислех си, — той действително е гений!“ Като си разсъждавах така, забелязах, че и аз самият на места леко архаизирам речта си, че и аз съм се заразил от общата напаст, че започвам да приемам като нещо естествено вида на железните марионетки, а човешкото лице ми се струва голо, грозно, неприлично... слепеняшко. „Мили боже, май се побърквам — а другите отдавна са перкулясали — помощ!“

След прекараната в мрачни размисли нощ отидох в центъра на града, купих в един магазин за трийсет ферклоса най-острия сатър, който имаха, и след като изчаках да се свечери, се промъкнах в голямата градина около двореца на Калкулатора. Скрих се в храстите, измъкнах се от желязната си броня с помощта на клещите и отвертката и на пръсти, бос, безшумно се изкачих на първия етаж по водосточната тръба. Прозорецът беше отворен. По коридора с глухо дрънчане се разхождаше насам-натам пазачът. Изчаках го да се обърне с гръб към мен и да закрачи към другия край на коридора, скочих вътре, изтичах до най-близката врата и тихо влязох. Не ме усети.

Намирах се в същата голяма зала, в която чух гласа на Калкулатора. Беше тъмно. Дръпнах завесата. Калкулаторът със светещите като очи индикатори стигаше до тавана. Встрани проблясваше бяла ивица. Там някаква врата не беше затворена добре. Приближих се на пръсти и затаих дъх.

Отвътре Калкулаторът изглеждаше като стаичка във второкласен хотел. В дъното имаше огнеупорна каса с открената врата и връзка ключове в ключалката. Зад бюрото, отрупано с папки и документи, седеше възрастен, сух мъж в сив костюм, с черни наръкавници, каквито използват канцеларските чиновници, и запълваше страница след страница някакви формуляри. До лакътя му димеше чаша чай, а в

чинийката бяха поставени две-три бисквити. Все така на пръсти влязох и затворих вратата зад себе си.

— Шшшт — изшътках и вдигнах сатъра с две ръце. Мъжът трепна и ме погледна; сатърът в ръцете ми го уплаши до смърт. Лицето му се изкриви, той падна от стола на колене.

— Не!! — изкрещя. — Не!!

— Ако гъкнеш, лошо ти се пише — казах. — Кой си ти?

— Хе... хептагоний Аргютон, ваша милост.

— Не съм никаква милост. Наричай ме „господин Тихи“, ясно ли е?

— Тъй вярно! Да! Да!

— Къде е Калкулаторът?

— Го... господине...

— Калкулатор няма, нали?

— Тъй вярно! Такава беше заповедта!

— Виж ти. От кого, ако смея да запитам?

Целият трепереше. Повдигна умолително ръце.

— Ще си имам неприятности... — изхленчи. — Пожалете ме! Не ме принуждавайте да говоря... ваша милост... Извинявам се!... Господин Тихи! Аз... аз съм само чиновник от Шеста снабдителна група...

— Какво, какво чувам? А Калкулаторът? А роботите?

— Господин Тихи, смили се над мен! Цялата истина ще кажа! Нашият шеф организира всичко. Искаше да получи по-големи дотации — за разширяване на дейността, за по-голяма... е... оперативност... За да можем да изпитаме нашите хора и качествата им, а най-важното бяха кредитите...

— Значи е било нагласено? Всичко?!

— Не знам! Кълна се! Откакто съм тук, нищо не се е променило, само не си мислете, че аз се разпореждам тук, боже опази! Моята задача е само да попълвам личните картони. Въпросът беше да се разбере дали... дали нашите хора ще се огънат в критична ситуация, лице в лице с врага, или са готови да се жертвуват за делото.

— А защо никой не се завърна на Земята?

— Защото... защото всички измениха, господин Тихи. До днес никой не е пожелал да умре в името на Калта, пфу, в името на нашата родина, исках да кажа, говоря така по навик, разберете ме, господине,

единайсет години седя тук, след една година трябва да се пенсионирам, имам жена и дете, господин Тихи, умолявам ви...

— Млък!!! Пенсия чакаш, негоднико, ще ти дам аз на тебе една пенсия!!

Вдигнах сатъра. Очите на чиновника изскочиха от орбитите, запълзя в краката ми.

Заповядах му да стане. Като видях, че огнеупорната каса има малко зарешетено прозорче, затворих го в нея.

— Да не си гъкнал! Никакво тропане, никакво чукане, че виждаш ли сатъра!

Останалото беше лесно. Само нощта не беше от приятните, понеже я прекарах над документите — доклади, рапорти, формуляри; за всеки жител на планетата имаше отделна папка. Постлах си на бюрото с най-секретната информация, нямаше на какво друго да легна. Сутринта включих микрофона и издадох от името на Калкулатора заповед цялото население да се събере на площада пред двореца. Всеки трябваше да носи клещи и отвертка. Когато се подредиха като грамадни шахматни железни фигури, заповядах взаимно да си отвинтят главите един на друг. В одинайсет се показаха първите човешки лица, настъпи бъркотия и смут, разнесоха се викове: „Предателство! Предателство!“, които след няколко минути, когато последната желязна катуна падна на паважа, се превърнаха в задружен радостен рев. Тогава се показах аз самият и им заявих, че под мое ръководство ще се заемат за работа, за да изградим от местни суровини и материали голям кораб. Оказа се обаче, че в подземията на двореца има цяла флотилия кораби — с пълни резервоари, готови за път. Преди старта освободих от огнеупорната каса Аргюсон, но не го взех на борда и никому не позволих да го прибере. Уверих го, че ще съобщя за него на шефа му, като възможно най-изчерпателно изразя мнението си за неговата особа.

Така завърши това мое приключение и пътешествие — едно от най-необикновените. Въпреки всички неудобства и страдания, които бях принуден да изживея, доволен съм от крайния резултат, защото той ми възвърна разклатената от космическите мошеници вяра във вродената почтеност на електронните мозъци. Приятно е все пак да знаеш, че само човекът може да бъде негодник.

[1] От revendication (фр.) — иск на собственик за получаване на негова вещ, която се намира в чуждо незаконно владение. Б.пр. ↑

[2] В последния момент (лат.). Б.пр. ↑

[3] Най-чисто масло за глава (лат.). Б.пр. ↑

[4] Стая (лат.). Б.пр. ↑

[5] От pankration (гр.) — панкратий, универсална борба. Б.пр. ↑

[6] Вовеки веков (лат.). Б.пр. почтените вагрянки! ↑

ТРИНАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

С противоречиви чувства пристъпвам към описанието на тази експедиция, която ми донесе повече преживявания, отколкото бих могъл да очаквам и в най-смелите си мечти. Тръгнах от Земята с намерение да стигна до Зазява, неизмеримо далечна планета от съзвездието Рак, прославил се из целия Космос с това, че е дала на Вселената великия Ох, една от най-изтъкнатите нейни личности. Забележителният мъдрец всъщност не се казва така, просто аз го назовавам с това име, защото не е възможно да се предаде неговото име на нито един земен език по друг начин. След раждането си децата на Зазява получават безкрайно дълго според нашите представи име плюс безброй титли и отличия.

Навремето, когато дошъл на бял свят, великият Ох бил наречен Гридипидагититоситипокаптуртегвауанатопоцотуототам и получил титлите Златоткана опора на съществуването, Доктор на свършената доброта, Сияйна посибилитативна разностранност и т.н., и т.н. В процеса на неговото израстване и обучение всяка година му отнемали по една титла и част от името; тъй като проявявал необикновени способности, на 30-годишна възраст му отнели и последното отличие, две години по-късно нямал никаква титла, а името му се изписвало с една-едничка буква от зазявската азбука, и то с няма буква, означаваща „небесно придихание“, тоест нещо като потисната въздишка, която се издава при свръхуважение и свръхнаслада.

Сега читателят навярно е разбрал защо наричам този мъдрец великият Ох. Този мъж, наречен Благодетел на Космоса, посветил целия си живот на благородното дело да ощастливява разните галактични племена и с пот на чело създал учение за реализиране на желанията, наричано също Обща теория на протезите.

За първи път се сблъсках с плодовете от дейността на великия Ох на планетата Европа. Открай време атмосферата на тази планета била отровена от раздори, ненавист и взаимна вражда между нейните жители. Там брат на брата завиждал, ученикът мразел учителя си, а

подчиненият — началника си. Но когато аз пристигнах там, сякаш напук на всички клюки най-напред ми направиха впечатление всеобщата кротост и нежната любов, която проявяваха всички жители на планетното общество без изключение. Естествено, опитах се да разбера къде се крие причината за тази благотворна промяна.

Веднъж, като се разхождах по улиците на столицата с един мой познат, местен жител, забелязах във витрините на много магазини глави в естествена големина, поставени на стойки като шапки, както и големи кукли, изобразяващи до съвършенство вярно европейците. Попитах спътника си какво означават тези стоки, а той ми обясни, че това са отдушници на отрицателни емоции. Когато изпитваш към някого антипатия или предубеждение, отиваш в магазина, поръчваш си вярно копие на дадената личност, заключваш се въщи и си изливаш яда върху него. Заможните лица могат да си позволят цели кукли, а победните се задоволяват с гаврата само върху отделни глави.

Това изключително постижение на социалната техника ми беше непознато и затова побързах да се информирам по-отблизо за неговия създател. Той се оказа великият Ох.

Посещавайки по-късно и други планети, можах да се сблъскам с благотворните следи от неговата дейност. Например на планетата Арделурия живеел прочут астроном, според когото планетата се въртяла около оста си. Това твърдение противоречало на религията на арделурите, която гласи, че планетата е разположена неподвижно в центъра на Вселената. Колегиум жреци призовал астронома пред съда и поискал от него да се отрече от еретичното си учение. Понеже отказал, бил осъден на пречистващо от греховете всесъжжение. Щом научил за случилото се, великият Ох незабавно пристигнал на Арделурия. Поговорил с жреците и учения, обаче и двете страни отстоявали непоколебимо своята позиция. Мъдрецът размишлявал цяла нощ и така стигнал до целесъобразна идея, която начаса внедрил в живота. Става дума за планетарна спирачка, с чиято помощ въртеливото движение на планетата било спряно. Хвърленият в затвора астроном се убедил в настъпилата промяна въз основа на наблюдението на небесните тела и се отказал от дотогавашните си убеждения, присъединявайки се към догмата за неподвижността на Арделурия. И така била създадена Протезата за обективната истина.

В свободните от обществена дейност часове великият Ох се занимавал с изследователска работа в други области; така например той създаде метод за откриване на планети, населени, с разумни същества и разположени много далече — така нареченият „ключ апостериори“, съвсем прост, като всяка гениална идея. Ако на небосвода заблещука нова звездичка там, където дотогава не е имало звезди, значи се разпада планета, чиито жители са достигнали висока степен на цивилизационно равнище и са открили начин за освобождаване на атомната енергия. Доколкото можел, великият Ох предотвратявал подобни произшествия, като учел жителите на планетите, на които естествените горива като въглища и нефт се изчерпвали, да отглеждат електрически змиорки. Методът бил възприет на не една планета под наименованието Протеза на прогреса. Едва ли има космонавт, който да не е бил доволен от вечерните разходки на Ентроптоза в компанията на дресирана змиорка с електрическа крушка в муцуната?

Времето течеше, а моето желание да се запозная с великия Ох растеше. Ала си давах сметка, че преди първия контакт с него трябва доста да поработя над себе си, за да се издигна до неговите интелектуални висини. Тази мисъл ме накара да посветя цялото време на полета до Заява, който трябваше да продължи девет години, на философията. Криво-ляво стартирах от Земята с ракетата, препълнена от люка до носа с библиотечни рафтове, огъващи се под тежестта на най-възвишените плодове на човешкия дух. Когато се отдалечих от родната планета на около шестстотин милиона километра и вече нищо не можеше да ми пречи, пристъпих към четене. Ясно ми беше какъв сизифов труд ме чака и затова си изработих специален план, състоящ се в това, че за да избегна повторното четене на книгите, които вече бях прелистил, ги изхвърлях през люка на ракетата, като възнамерявах да събера свободно реещите се в пространството тонове при завръщането си.

Цели двеста и осемдесет дни се потих над Анаксагор, Платон и Плотин, Ориген и Тертулиан, рових се в епископите Храб Майнцки и Хинкмар Реймски, прочетох от кора до кора Ратрамнус от Корби и Серват Лупус, а също Августин и по-конкретно неговите „De vita beata“, „De civitate Dei“ и „De quantitate animae“^[1] след което пристъпих към Тома, епископите Симезий, Немезий и Лъжеареопагит,

свети Бернард и Суарес. При свети Виктор се наложи да си дам малка почивка, тъй като имам навика да мачкам топчета от хляб, докато чета, и ракетата беше пълна догоре с тях. Изметох всичко в безвъздушното пространство, затворих люка и пак седнах над книгите. Следващите рафтове бяха изпълнени с трудове на по-нови автори, с общо тегло седем тона и половина, и вече започвах да се плаша дали ще ми стигне времето да проуча задълбочено всичко, но не след дълго се убедих, че мотивите в тях се повтарят — различна бе само гледната точка. Онова, което, образно казано, едни поставяха изправено на крака, другите обръщаха с главата надолу; следователно много неща можех да прескоча.

Та значи преорах мистиците и схоластиците, Партман, Джентиле, Спиноза, Вундт, Малбранш, Хербърт и се запознах с инфинитизма, съвършенството на твореца, предопределената хармония и монадите, като не преставах да се удивлявам колко много е имал всеки да каже за човешката душа, твърдейки същевременно точно обратното на онова, което провъзгласяват другите.

Тъкмо бях задълбал в наистина разкошното описание на предопределената хармония, когато четенето ми бе прекъснато от едно доста драстично приключение. Прелитах в района на вакуумните магнитни вихри, които намагнитват невероятно силно всички железни предмети. Така стана и с железните налчета на обувките ми и прилепнал за металния под, крачка не можех да направя, а камо ли да се доближа до шкафчето с хранителните припаси. Така и щях да си умра от гладна смърт, добре че навреме се сетих за пъхнатия в джоба ми „Наръчник на космонавта“, в който прочетох какво се прави в подобни случаи: изхлузват се чепиците от краката. След което се върнах, към четенето.

Овладях съдържанието на около шест хиляди тома мъдрости така, както познавах съдържанието на джобовете си. До Заява оставаха не повече от осем трилиона километра. Тъкмо пристъпвах към следващия рафт, препълнен с критика на чистия разум, когато чух енергично чукане. Слисано вдигнах глава, нали бях сам в ракетата, а гости отвън по принцип не очаквах. Чуването се повтори настойчиво. Придружаваше го нечий приглушен глас:

— Отворете! Рибиция!

Отвинтих припряно винтовете на люка. В ракетата влязоха трима души с посипани с млечен прах скафандри.

— Аха! Заловихме водняка на местопрестъплението! — извика единият от новодошлите, а другият прибави:

— Къде е водата ти?

Онемях от изумление и нищо не можах да отговоря, но третият каза нещо, което поуक्रоти донякъде онези.

— Откъде си?

— От Земята. А вие кои сте?

— Свободна пинтийска рибиция — промърмори той и ми подаде да попълня някакъв формуляр.

Само от един поглед към графите във формуляра, а след това и към скафандрите на тези същества, които при всяко движение издаваха подобен на бълбукане звук, схванах каква грешка съм допуснал — по невнимание се бях приближил до планетите-близнаци Пинта и Панта, а всички справочници препоръчват на пътешествениците да ги заобикалят отдалече. За съжаление вече беше късно. Докато аз попълвах формуляра, индивидите в скафандри описваха методично, един по един, всички предмети в ракетата. Откривайки една кутийка шпроти в растително масло, те нададоха тържествуващ вик, незабавно запечатаха ракетата и я взеха на буксир. Опитах се да ги придумам, но безрезултатно. Забелязах, че скафандрите им завършват с нещо като широк и плосък шлейф, сякаш пинтийците вместо крака имаха рибя опашка. Не след дълго започнахме да се снишаваме над планетата. Тя беше изцяло покрита с вода, но не много дълбока, защото покривите на сградите се подаваха от нея. На летището рибицаите свалиха скафандрите си и аз се убедих, че много приличат на хора, само дето крайниците им бяха чудновато изкривени и деформирани. Напъхаха ме в нещо като лодка, характерна с това, че по дъното ѝ имаше големи дупки, а водата я беше изпълнила досами борда. Потеглихме към центъра на града така, почти потънали във водата. Попитах ги дали не би могло да се запушат дупките и да се изчерпи водата; питах ги и за разни други неща, но моите спътници не отговаряха, а само трескаво записваха всяка моя дума.

По улиците бродеха хора с потопени във водата глави, но час по час ги изваждаха, за да си поемат дъх. През стъклените стени се виждаше вътрешността на хубавите къщи: стаите бяха пълни с вода

горе-долу до половината. Нашето превозно средство спря на кръстовището, близо до сграда с надпис „Главно иригационно управление“, през отворените прозорци долиташе бълбукането на чиновниците. По площадите се издигаха устремени нагоре паметници на риби, украсени с венци от водорасли. Нашата лодка пак спря за малко, защото движението беше много интензивно, и от разговорите на минавачите долових, че само преди миг на тъгла бил заловен шпионин.

После изплувахме в широка алея. Лодката спря пред огромен небостъргач. Фасадата беше украсена с гирлянди, а над входа висеше смарагдова табелка: „Свободна водна рибиция“. Асансьорът, с който се качихме на 16-ия етаж, приличаше на малък аквариум. Въведоха ме в кабинет, пълен до над бюрото с вода и ми наредиха да чакам. Целият кабинет беше облицован с прекрасни смарагдови рибешки люспи.

Мислено се подготвих какво да отговоря на въпросите, как съм попаднал тук и накъде отивам, но никой не ме попита за това. В кабинета влезе следователят, нисък на ръст рибицай, хвърли ми суров поглед, изправи се на пръсти и с уста над водата попита:

— Откога се занимаваш с престъпна дейност? Колко ти плащаха? Кой са съучастниците ти?

Рязко отговорих, че не съм шпионин; обясних също при какви обстоятелства бях доведен на планетата. При моите думи, че съм попаднал на Пинта случайно, следователят прихна да се смее и ме посъветва да измисля нещо по-интелигентно. После се зае да проучва протоколите пред себе си, подхвърляйки от време на време по някой въпрос. Не му беше лесно, тъй като всеки път трябваше да става, за да си поема дъх, а веднъж, без да иска, се задави и дълго кашля. По-късно забелязах колко често пинтийците се задавят така.

Рибицаят кротко ме придумваше да си призная всичко, а понеже аз все повтарях и повтарях, че съм невинен, той изведнъж рязко скочи, посочи консервата с шпроти и попита:

— А това какво означава?

— Нищо — отвърнах аз учудено.

— Ще видим. Отведете този провокатор! — викна той.

С това разпитът свърши.

Затвориха ме в съвсем сухо помещение. Бях искрено доволен, защото вече усещах последствията от пребиваването в досадната

мокрота. Освен мен там имаше седмина пинтийци, които ме посрещнаха извънредно радушно и като на чужденец ми отстъпиха място на пейката. От тях научих, че намерените в ракетата шпроти според техните закони са чудовищно оскърбление на най-възвишените пинтийски идеали, най-вече поради така наречения „престъпен намек“. Заинтересувах се за какъв намек става дума, обаче те или не можеха, или не искаха (както ми се стори) да ми кажат. Разбрах, че им е неприятно да се говори на тази тема, и замълчах. От тях научих също, че местата за изолация като това, в което се намирам, са единствените безводни помещения на цялата планета. Заразпитвах ги дали винаги, през цялата си история, са живеели във водата. Обясниха ми, че някога на Пинта моретата били малко, а сушата заемала големи територии и че изобщо на нея имало много отвратителни, сухи места.

По онова време владетел на планетата беше Великият Водняк Рибон Ермезиней. В „сухарката“ прекарах три месеца, а през това време ме изследваха осемнайсет различни комисии. Те определяха формата на петното върху огледалото, след като духна върху него, брояха колко капки вода се стичат по мен, след като се потопя във водата, премерваха ми рибя опашка. Разказвах сънищата си на вещите лица, а те незабавно ги класифицираха и ги групираха според членовете на наказателния кодекс. През есента доказателствата за моята вина изпълваха вече осемдесет солидни тома, а веществените доказателства бяха заели три шкафа в кабинета с рибешките люспи. Накрая се признах за виновен във всичко, в което ме обвиняваха, и най-вече в перфориране на хондритите и в активен многократен трибеж в полза на Панта. И до днес не зная какво означава това. Поради смекчаващите вината обстоятелства — моето тъпо подценяване на предимствата на благословения воден живот и приближаващия имен ден на Великия Рибон Водняк — беше произнесена умерена присъда: две години свободно скулптиране, условно, с изпитателен срок от шест месеца във водата; след което ме пуснаха да си вървя поживо-поздраво.

Твърдо реших да се устроя възможно най-удобно през половингодишния си живот на Пинта. Не намерих свободни места в хотела и затова се приютих у една бабичка, която се прехранваше с тремолиране на охлюви, тоест дресираще ги да се подреждат в определени фигури на националните празници.

Още първата вечер след излизането от „сухарката“ отидох на концерта на столичния хор, но останах ужасно разочарован, понеже хорът пееше под водата — бълбукайки.

По едно време забелязах, че дежурният рибицай извежда навън някакво лице, което след угасване на светлината в залата дишало през тръстикова тръбичка. Високопоставените особи седяха в пълни с вода ложи и се поливаха с душеве. Не можех да се отърся от странното впечатление, че тези условия бяха всичко друго, но не и удобни. Опитах се да науча нещо повече по този въпрос от моята хазайка, но тя не ми обясни нищо. Само попита докъде бих искал да стига водата в стаята ми. Отвърнах, че бих предпочел да не виждам вода извън банята, а тя стисна уста, вдигна рамене и си отиде, без дори да ме доизслуша.

Щеше ми се да опозная пинтийците разностранно и затова се стараех да следя културния им живот. Когато пристигнах на планетата, в печата се водеше оживена дискусия относно бълбукането. Специалистите определяха като най-перспективно приглушеното бълбукане.

Моята хазайка имаше още един квартирант, млад, симпатичен пинтиец, главен редактор на популярното списание „Рибешки глас“. Често бях чел да пишат във вестниците за балдури и балдубини. От текста се разбираше, че става дума за някакви живи същества, ала все не можех да разбера какво общо имат те с пинтийците. Щом отварях дума за тях пред някого, той тутакси ме заглушаваше с бълбукане. Искях да помоля редактора да ми обясни, но той беше много разтревожен. Вечеряхме заедно и той възбудено сподели с мен, че е станало нещо ужасно. По недоглеждане написал в уводната статия, че във водата е мокро. Във връзка с това очаквал най-лошото. Опитах се да го успокоя, попитах го също да не би според тях във водата да не е мокро; той потрепера и отговори, че аз нищо не разбирам. Всичко трябва да се разглежда от рибешка гледна точка. На рибите не им е мокро, ерго — във водата не е мокро. След два дни редакторът изчезна.

Особени проблеми ми създаваха театралните представления. Когато за първи път отидох на театър, някакъв непрекъснат шепот през цялото време ми пречеше да следя действието. Реших, че шушукат моите съседи и се помъчих да не им обръщам внимание. Накрая не издържах и се преместих, но и там чувах същия шепот. Когато на

сцената се говореше за Великия Рибон, един тих глас шепнеше: „Тялото ти е обхванато от щастлив трепет.“ Забелязах как цялата зала започна леко да трепери. После се убедих, че на всички обществени места са монтирани специални шептачи, които подсказват на присъстващите какви преживявания трябва да изпитват. За да опозная по-добре обичаите и характера на пинтийците, си купих доста книги — както романи, така и учебници и научни трудове. Все още пазя някои от тях, например „Малкият балдубин“, „За ужасите на сушата“, „Колко рибешко е под водата“, „Да бълбукаме двамина“ и други. В университетската книжарница ми препоръчаха един труд за еволюцията, реализирана по пътя на убеждението, но и той не ми даде нищо повече от подробни описания на балдурите и балдубините.

Опитах се да поразпитам хазайката, но тя се затвори в кухнята с охлювите, затова се върнах в книжарницата и проявих интерес къде мога да видя поне един балдубин. При тези думи всички продавачи се гмурнаха под водата зад щанда, а случайно намиращите се в магазина млади пинтийци ме заведоха в рибицията като провокатор. Хвърлиха ме в „сухарката“, където заварих трима от предишните си другари. От тях научих най-сетне, че на Пинта все още няма балдури и балдубини. Те представляват облагородени, съвършени в своята рибност форми, в които пинтийците ще се превърнат съгласно учението за еволюцията по пътя на убеждаването. Поисках да зная кога ще стане това. В отговор всички се разтрепераха и поискаха да се хвърлят във водата, което поради липсата на вода явно беше невъзможно, а най-възрастният, с кошмарно деформирани крайници, ми рече:

— Слушай, водняко, такива неща не се говорят у нас безнаказано. Ако рибицията разбере какви ги плещиш, веднага ще ти увеличат присъдата.

Натъжих се и потънах в унили размисли. От тях ме изтръгна разговорът на другарите ми по неволя. Разказвах за своите провинения, чудейки се как ще бъдат квалифицирани. Единият се озовал в „сухарката“, понеже се задавил, след като бил заспал на поливания с вода диван, и скочил с вик: „Човек може да пукне така!“. Другият носел детето си „на конче“, вместо да го приучва още от мъничко към живота под водата. Третият, онзи най-старият, имал лошия късмет да забълбука по начин, определян от компетентните лица като многозначителен и оскърбителен, и то тъкмо по време на

лекция за триста водняци-герои, загинали, когато поставяли рекорд за живот под водата.

Не мина много време и ме извикаха при рибицая, който ми съобщи, че моето позорно повторно провинение го принуждава да ми наложи общо наказание от три години свободно скулптиране. Още на другия ден отплувах (охраняван от трийсет и седем пинтийци) с лодка в познатите ми вече условия, тоест затънал до брадата във водата, към районите за скулптиране. Те се намираха доста далече от града. Работата ни се състоеше в това, да изработваме паметници на риби от семейство сомови. Доколкото си спомням, издялахме около 140 хиляди. Сутрин тръгнахме за работа с песен на уста; в паметта ми е останала най-ясно една от песните, която започваше с думите: „Хей, хей, живот свободен мили, за скулптиране свободно дай нам сили.“. След работа се връщахме в нашите помещения, а всеки ден преди вечеря, която изяждахме под водата, идваше лектор да ни говори за подводните свободи; желаещите можеха да се запишат в курсове за съзерцателна плавниковост. В края на лекцията докладчикът винаги питаше дали някой от нас не е загубил желанието си да скулптира. Никой не се обаждаше, та затова и аз си траех. Впрочем монтираните в залата шептачи ни подсказваха, че имаме намерение да скулптираме дълго, дълго и то по възможност под водата.

Един ден нашите началници бяха особено развълнувани, а по време на обяда ни съобщиха, че днес край нашите ателиета ще премине Великият Рибон Водняк Ермезиней, който ще обиколи страната, за да разпространява балдурската тъпкана. Още от пладне плувахме в стойка „мирно“ в очакване на високия гост. Валеше и беше ужасно студено, всички трепереха. Поместените на плаващи шамандури шептачи ни подсказваха, че се тресем от ентусиазъм. Седемстотинте лодки от кортежа на Великия Рибон се точиха край нас почти до здрач. Бях доста близко и можах да видя самия Рибон, който за мое учудване ни най-малко не приличаше на риба. Имаше вид на най-обикновен пинтиец, само че доста възрастен и с кошмарно деформирани крайници. Осем велможи, облечени в пурпурни и златни рибешки люспи, придържаха височайшите рамене на владетеля, когато той вадеше глава от водата, за да си поеме дъх; при това кашляше така сърцераздирателно, че ми стана жал за него. В чест на това събитие изваяхме осемстотин паметника на сомови риби.

Около седмица след това почувствах за първи път как ме кърши страхотно в ръцете. Другарите ми обясниха, че това са първите признаци на ревматизъм — най-сериозното бедствие на Пинта. Обаче не биваше да се говори за заболяване, а само за прояви на безидейната съпротива на организма против орибяването. Едва сега разбрах защо телата на пинтийците са така деформирани.

Всяка седмица ни водеха на спектакли, възхваляващи перспективите на водния живот. Спасявах се, като затварях очи, защото само при мисълта за вода ми прилошаваше.

И така течеше животът ми цели пет месеца. Сприятелих се с един възрастен пинтиец, университетски професор, който скулптираше свободно, понеже, на една от лекциите си бил заявил, че водата е действително необходима за живота, но в друг смисъл от всеобщо практикувания. Разговаряхме най-често нощем, а професорът ми разказваше древната история на Пинта. Едно време на планетата духали силни горещи ветрове и учените предвиждали опасност от превръщането и в пустиня. За да се избегне нещастieto, бил разработен мащабен иригационен план, който щял да бъде внедряван в практиката от специално създадени институции и ръководни учреждения; после, след като мрежата от напоителни канали и резервоари била изградена, учрежденията не пожелали да се закрийт и продължили да наводняват все повече и повече Пинта. „Стигна се до положение — говореше професорът, — че онова, което трябваше да бъде овладяно, овладя нас. Никой не искаше да признае, че е направена грешка, а следващата крачка, естествено, беше констатацията, че всичко е точно такава, каквото трябва да бъде.“

Не щеш ли, един ден се разнесоха извънредно вълнуващи новини. Говореше се, че предстои някаква изключително важна промяна, някои дори се осмеляваха да твърдят, че Великият Рибон лично ще нареди да се въведе в най-близко време жилищна, а може би — и всеобща сухота. Началниците незабавно пристъпиха към борба с пораженческите слухове, като утвърдиха нови проекти за рибешки паметници. Въпреки това слуховете продължаваха да се разпространяват, и то — във все по-фантастични версии: със собствените си уши чух някой да говори, че са видели Великия Рибон Ермезиней с хавлиена кърпа.

Така дочакахме нощта, в която чухме, че има шумна веселба в сградата на началството. Изплувахме на двора и какво да видим — началникът и лекторът изливаха от прозорците водата с кофи, пеейки с пълен глас. Още призори лекторът дойде при нас, седнал в лодка с уплътнено дъно и ни заяви, че всичко, което се е вършело досега, е било недоразумение; че се разработват нови, наистина свободни, а не както досегашните, начини на съществуване; че на първо време се отменя бълбукането като нещо мъчително, вредно за здравето и съвършено излишно. Докато говореше, той потапяше от време на време единия си крак във водата и се отръскваше с погнуса. В заключение ни съобщи, че винаги е бил против водата и е разбирал повече от всеки друг, че нищо добро няма да излезе от нея. Два дни не ходихме на работа. След това ни изпратиха при готовите скулптури да им изчукваме плавниците и вместо тях да прикрепваме крака. Лекторът започна да ни учи нова песен: „Радвай се, душо, край нас е сухо“, а този и онзи шепнеха за очакваните помпи, които ще премахнат водата.

Стигнахме само до втория стих, защото извикаха лектора в града и той повече не се върна. На другата сутрин при нас доплува, почти без да си изважда главата от водата, началникът и ни раздаде непромокаеми вестници. В тях пишеше, че бълбукането като вредно за здравето и неспомогащо за балдуренето се отменя за вечни времена, което обаче не означава връщане към пагубната сухота. Напротив, за да се приклимат балдубините и да се спътвят балдурите, на цялата планета се въвежда предимно подводно дишане, в най-висша степен рибешко. От гледна точка на обществените интереси то щеше да се въвежда постепенно, като всеки ден гражданите трябваше да престояват под водата поне един миг повече от предния. За тяхно облекчение равнището на водата се повишаваше до единайсет дълбарки (мярка за дълбочина).

И наистина, още същата вечер повишиха равнището на водата, така че бяхме принудени да спим прави. Водата заля шептачите и затова ги монтираха на по-високи места, а новият лектор пристъпи към провеждане на упражнения по подводно дишане. Няколко дни по-късно с великодушното разпореждане на Ермезиней в отговор на единодушното желание на всички граждани равнището на водата беше повишено с още половин дълбарка. Започнахме да ходим само на

пръсти. По-ниските от нас след някое време се изгубиха някъде. Понеже никому не се удаваше да диша подводно, свикнахме да подскачаме леко над повърхността да поемем въздух. След около месец вече го правехме много ловко и всички се преструваха, че нищо такова не правят, нито пък забелязват другите да го правят. Печатът съобщаваше за огромни постижения в подводното дишане в цялата страна, а редиците на свободно скулптиращите се увеличаваха с лица, които продължаваха да бълбукат постарому.

Този живот като цяло ми беше толкова неудобен, че най-накрая реших да напусна териториите за свободно скулптиране. След работа се скрих зад постаментата на един нов паметник (забравих да кажа, че изчуквахме прикрепените към рибите крака и пак им поставяхме плавници) и когато всички се прибраха, поех към града. В това отношение плуването ми даваше предимство, защото противно на всички очаквания пинтийците изобщо не умеят да плуват.

Не беше лесно, но можах да доплувам до летището. Четирима рибицаи охраняваха моята ракета. Имах късмет — наблизно някой започна да бълбука и те се хвърлиха към него. Скъсах печатите, скочих вътре и стартирах с възможно най-голяма скорост. След четвърт час планетата проблясваше в далечината като миниатюрна звездичка, на която ми бе съдено да преживея толкова много. Легнах с радост в сухото си легло. За съжаление отдихът ми не трая дълго. Събуди ме енергично чукане по люка. Още не напълно разсънен, викнах: „Да живеят пинтийските свободи!“ Скъпо щеше да ми струва това възклицание — в ракетата нахълта патрул на Пантийската ангелиция. Напразно обяснявах, че не са чули добре, че виках „пантийски“, а не „пинтийски свободи“. Запечатаха ракетата и я взеха на буксир. Допълнителни неприятности ми създаде втората консерва с шпроти, начената преди да си легна, която те откриха в килера. Щом видяха отворената консерва, ангелицаите потрепераха, а сетне с тържествуващ вик написаха протокол. Не след дълго кацнахме на планетата. Качиха ме на очакващата ни кола и тук си отдахнах с облекчение — докъдето поглед стигаше, на планетата нямаше вода. Моят ескорт свали скафандрите си и се убедих, че те са същества, досущ като хората, но лицата им бяха отчайващо еднакви, сякаш всички бяха близнаци, при това усмихнати.

Смрачаваше се и въпреки това в града беше светло като посред бял ден. Направи ми впечатление, че минувачите поклащаха глава с уплах или състрадание, щом ме погледнеха, а една млада пантийка дори припадна при вида ми, и което беше още по-странно, тя и в несвяст не престана да се усмихва.

След известно време реших, че всички жители на планетата носят нещо като маски, но не бях съвсем сигурен. Спряхме пред сграда с надпис: „Свободна пантийска ангелиция“. Прекарах нощта в малка стаичка, сам, заслушан в шума на големия град зад прозореца. На другия ден около пладне ми прочетоха в кабинета на следователя обвинителния акт. Обвиняваха ме в прояви на ангелофагия по пинтийско подстрекава-не и в престъпно индивидуализиране на личността. Веществените доказателства срещу мен бяха две: първото — отворената консерва с шпроти, а второто — огледалото, което следователят ми подаде да се огледам.

Той беше ангелицай IV ранг в бяла като сняг униформа с брилянтни светкавици на гърдите. Обясни ми, че за извършените престъпления съм застрашен от доживотна идентификация и прибави, че съдът ми дава четири часа да подготвя защитата си. Можех да се видя със служебния защитник, когато поискам.

Изпитал на гърба си методите на съдопроизводството из тези области на Галактиката, реших най-напред да разбера в какво се състои заплашващото ме наказание. В отговор на проявеното от мен желание бях отведен в неголяма стая с кехлибарен цвят, където ме очакваше моят адвокат, ангелицай II ранг. Той се оказа изключително любезен и словоохотлив.

— Ето как стои въпросът, пришълецо — започна адвокатът, — ние разбрахме в най-висша степен откъде идват всички грижи, терзания и нещастия, от които страдат отделните индивиди в обществото. Източникът им се крие в единицата, в нейната индивидуалност. Обществото, множеството е вечно и се подчинява на постоянните и ненарушими закони, на които се подчиняват и могъщите слънца и звезди. Индивидът се характеризира с непостоянство, колебливост при вземане на решения, нелогичност в постъпките и най-вече — с преходност. Ние ликвидирахме напълно индивидуализма в полза на колективизма. На нашата планета съществува само обществото — на нея няма личности.

— Не може да бъде! — смаях се аз. — Твоите думи са вероятно само риторична фигура, нали ти самият си отделна личност...

— Ни най-малко — отвърна той с неизменната си усмивка. — Вероятно си забелязал, че нашите лица са съвсем еднакви. По този начин постигнахме най-високата обществена взаимозаменяемост.

— Не разбирам. Какво означава това?

— Ей сега ще ти обясня всичко. Във всеки момент в обществото съществуват определен брой функции или, както ние казваме, щатове. Те са, първо, професионални, тоест държавници, градинари, техници, лекари; има също и семейни щатове — бащи, братя, сестри и така нататък. И всеки пантиец заема по един от тези щатове само за едно денонощие. Онзи, който вчера е бил градинар, става днес инженер, вчерашният строител е днес съдия, а държавникът — учител. Същото е и със семействата. Всяко от тях се състои от роднини — баща, майка и деца, но непроменени остават само функциите, а съществата, които ги изпълняват, се променят всяко денонощие. И в крайна сметка неизменно остава само множеството, нали разбираш? Всеки ден в него има еднакъв брой родители и деца, лекари и медицински сестри и тъй нататък — във всички области на обществения живот. Могъщият организъм на нашата държава съществува от векове непокатим и неизменен, по-издръжлив от скала, а тази си издръжливост дължи именно на факта, че премахнахме веднъж завинаги ефирния характер на индивидуалното съществуване. Затова ти казах, че ние сме взаимозаменяеми. Ще се убедиш сам след малко, в полунощ — ако ме извикаш, ще дойда при теб в нова роля...

— Но защо ви е всичко това? И как всеки от вас е в състояние да упражнява толкова различни професии? Как можеш да бъдеш не само градинар, съдия или адвокат, но и произволно баща или майка?

Моят събеседник отвърна:

— Е, много неща не умея да върша добре. Но все пак не бива да забравяш, че аз упражнявам една професия само едно денонощие. Същевременно във всяко общество от стария тип по-голямата част от индивидите изпълняват своите професионални задължения зле, а от това обществената машина не престава да действа. При вас лошият градинар ще опропасти градината, а некадърният държавник ще съсипе цялата държава, защото и двамата разполагат с време, което при нас не им се дава. Нещо повече — в обикновеното общество освен

професионалната некомпетентност си казва думата и отрицателното, дори пагубно влияние на личните стремежи на отделните единици. Завистта, високомерието, егоизмът, суетността, жаждата за власт оказват разложително влияние върху обществения живот. На практика у нас няма стремеж да се прави кариера, никой не се ръководи от личния интерес, тъй като изобщо няма личен интерес. Не бих могъл да направя на днешната си длъжност нито крачка с надеждата, че тя ще ми донесе някакви изгоди утре, защото утре ще бъде нещо друго, а днес не зная какво ще бъде утре. Щатове се сменят в полунощ по принципа на всеобщия жребий, а той не се влияе от нито един жив човек. Сега разбираш ли дълбоката мъдрост на нашия строй?

— А чувствата? — не преставах да питам аз. — Всеки ден различен човек ли обичате? И как стои въпросът с майчинството и бащинството?

— Някога нашата система имаше един недостатък — случваше се лицето на щат „баща“ да роди дете, ако го заемаше жена в последния ден на бременността. Това несъответствие изчезна, след като по законен ред беше установено, че бащата може да ражда деца. А що се отнася до чувствата, ние задоволихме двата вида, привидно изключващи се взаимно, глад, живеещ у всяко разумно същество: гладът за постоянство и гладът за промяна. Едно време привързаността, уважението, любовта постоянно бяха терзани от безпокойство, от страх да не загубиш любимия. Ние преодоляхме този страх. Каквито и стресове, болести, нещастия да преживява през живота си, на практика всеки от нас винаги има баща, майка, съпруг и деца. Това не е всичко. Всяко неизменно нещо след време започва да доскучава, няма значение дали е приятно, или неприятно. Но в същото време копнеем за постоянна благосклонност на съдбата, бихме искали да защитим живота си от трусове и трагедии. Искаме да ни има, а не да си отиваме, да се променяме, но да оставаме, да бъдем всичко, без да рискуваме нищо. Тези противоречия, на пръв поглед несъвместими, са превърнати у нас в реалност. Премагнахме дори антагонизма между обществените върхове и низини, тъй като всеки ден всеки може да бъде върховен властник — няма непостижим живот, няма непостижима сфера на дейност за когото и да било.

Сега вече мога да ти разкрия какво означава заплашващото те наказание. То е най-голямото нещастие, което може да се случи на

пантиеща, а именно — да бъде изваден от всеобщия жребий и да премине към самотно индивидуално съществуване. Идентифицирането е акт на смазване на индивида чрез натоварването му с ужасното и безжалостно бреме на доживотната индивидуалност. Ако искаш да ме питаш още нещо, побързай: приближава полунощ и ще трябва да те напусна.

— А как се справяте със смъртта?

Адвокатът смръщи чело, но запази усмивката на лицето си. Гледаше ме така, сякаш не разбира какво значи тази дума. Най-накрая рече:

— Смъртта ли? Ама че остаряло понятие! Няма смърт там, където няма индивиди. У нас никой не умира.

— Та ти сам не вярваш в глупостите, които изрече! — възкликнах. — Всяко живо същество умира, следователно и ти ще умреш!

— Аз? Тоест — кой? — прекъсна ме той с усмивка.

Възцари се мълчание. Наруших го аз:

— Ами ти, ти самият!

— Кой съм аз, аз самият, извън днешния щат? Име, презиме? Нямам такива. Лице? Благодарение на биологичните операции, направени у нас преди векове, лицето ми е идентично с това на другите. Щатът! Ще се промени в полунощ. Какво остава? Нищо. Помисли — какво значи смърт? Загуба, трагична поради своята необратимост. Кого губи този, който умира? Себе си ли? Не, защото умрелият не съществува, а онзи, който не съществува, вече нищо не може да загуби. Смъртта е проблем на живите — тя означава да загубиш близък. Ние никога не губим своите близки. Вече ти говорих за това. Всяко наше семейство е вечно. У нас смъртта би била съкращение на щатните бройки. Законът го изключва. Трябва да вървя. Сбогом, чужденецо.

— Почакай! — викнах аз, като видях адвоката да става. — Нали и при вас има, не може да няма, известни разлики, колкото и да си приличате като близнаци... Би трябвало да има сред вас старци, които...

— Не. Не водим статистика колко щата е заемал всеки от нас. Не броим също астрономичните години. Никой от нас не знае колко дълго живее. Щатове са без възраст. Време е да вървя.

С тези думи той си отиде. Останах сам. След миг вратата се отвори и адвокатът пак се появи. Беше облечен в същата лилава униформа със златните светкавици на ангелицай II ранг. И същата усмивка.

— На твоите услуги, обвиняеми пришълецо от друга звезда — каза той и ми се стори, че това е нов глас, който никога преди не бях чувал.

— А, значи, при вас все пак има нещо неизменно: щатът на обвиняемия! — възкликнах тържествуващо.

— Грещиш. Така е само по отношение на чужденците. Не можем да допуснем те да минират отвътре нашата държава, скривайки се зад щата.

— Разбираш ли нещо от право?

— Книгите със закони разбират от него. Впрочем твоят процес е насрочен чак за утре. Щатът ще те защитава...

— Отказвам се от защита.

— Сам ли ще се защитаваш?

— Не. Искам да бъда осъден.

Адвокатът се усмихна:

— Лекомислен си. Не забравяй, че ще бъдеш личност не сред личностите, а в пустота, по-голяма от междупланетното безвъздушно пространство...

— Да си чувал някога за великия Ох? — Сам не зная откъде ми хрумна този въпрос.

— Да. Именно той е създателят на нашата държава. За нас той сътвори най-великото си дело — Протезата на вечността.

С това нашият разговор завърши. След три дни бях изправен пред съда и бях осъден на доживотна идентификация. Закараха ме на летището, откъдето незабавно стартирах, вземайки курс към Земята. Не зная дали някога ще имам желание да се срещна с Благодетеля на Космоса.

---

[1] „За блажения живот“, „За божия град“, „За силата на духа“ (лат.). Б.пр. ↑

ЧЕТИРИНАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

19.VIII.

Дадох ракетата на ремонт. Последния път се приближих прекалено много до Слънцето и цялата боя се олющи. Шефът на сервиза ми препоръчва зелен цвят. Още не съм решил. Преди обяд подреждах колекцията си. В козината на най-красивия гаргаун са се загнездили молци. Посипах я с нафталин. Следобед — у Тарантога. Попяхме марсиански песни. Даде ми да прочета „Две години сред курделите и осмьолите“ от Бризард. Четох до разсъмване — страшно интересно.

20.VIII.

Съгласих се да боядисат ракетата в зелено. Шефът на сервиза ме уговаря да си купя електронен мозък. Продава един в съвсем прилично състояние, малко използван, с мощност дванайсет парни души. Казва, че днес никой не отива по-далече от Луната без мозък. Колебая се, разходите не са малки. Цял следобед четох Бризард, увлекателно четиво. Чак ме е срам, че никога не съм виждал курдел.

21.VIII.

Сутринта в сервиза. Шефът ми показва мозъка. Наистина приличен, зареден с батерия вицове за пет години. По този начин уж се разрешавал въпросът за космическата скука. „Ще се смеете и през най-дългото пътешествие“ — каза шефът. След като се изтощи батерията, може да се постави нова. Наредих да боядисат кормилата в червено. Що се отнася до мозъка, ще си помисля. До полунощ четох Бризард. Дали да не ида на лов?

22.VIII.

В крайна сметка купих този мозък. Помолих да го монтират в стената. Шефът на сервиза ми даде без пари към него електрическа възглавничка. Сигурно здравата ме е метнал с цената! Разправя, че сега ще икономисам сума пари. Работата е там, че при кацането на всяка планета се плаща входно мито. Като имам мозък, ще мога да оставям ракетата в безвъздушното пространство да обикаля около планетата като изкуствен спътник, а аз ще изминавам останалата част от пътя пешком, без да плащам пукнат грош. Мозъкът ще изчислява астрономичните параметри на движението и ще посочва мястото, където после да търся ракетата. Почти съм склонен да тръгна за Ентеропия.

23.VIII.

Взех си ракетата от сервиза. Има много красив вид, само кормилата не се връзват по цвят с останалото. Сам ги пребоядисах в жълто. Значително по-добре. Взех от Тарантога том „Е“ от Космическата енциклопедия и си преписах статията за Ентеропия. Ето я:

„ЕНТЕРОПИЯ, 6-а планета на двойното (червено и синьо) слънце от съзвездие Телец. 8 континента, 2 океана, 167 действащи вулкана, 1 шчорг (вж. ШЧОРГ). 20-часово денонощие, топъл климат, условия за живот добре — с изключение на периода на хмепове (вж. ХМЕП).

ЖИТЕЛИ:

а) *Господстваща раса* — ардрити: високопрозрачностенни симетрични нечетнофилизни разумни същества, принадлежащи към типа Siliconoidea, вид Polytheria, клас Luminifera. Като всички политерии (вж.) ардритите периодично се делят произволно. Система на управление: градархия II Б с въведен преди 340 години Пенитенциарен трансм (вж. ТРАНСМ). Високоразвита промишленост, главно хранителна. Основни експортни

стоки: фосфоризирани манубрии, сърцеклетки и лаупани (няколко десетки вида) — ребрирани и печени на тих огън. Столица: Тотентам, 1 400 000 жители. Гл. промишлени центрове: Хаупр, Друр, Арбагелар. Луминарна култура с белези на овехтогъбяване поради просмукване на реликти от цивилизацията на фитогозяните (гъбонии, вж.), покорена от ардритите. Все по-голяма роля в културния и обществен живот през последните години играят сепулките (вж.). Изповедания: господстваща религия — монодрумизмът. Според м. светът е бил създаден от Множествената Друма във вид на Първична Бъркотва, а от нея са се родили слънцата и планетите начело с Ентеропия. Ардритите изграждат позлатени или посребрени храмове — постоянни и сгъваеми. Освен монодрумизма съществуват още петнайсетина други секти, най-важната от които е тази на плакотралите (вж.). Плакотралите вярват само в Емфезата (вж. ЕМФЕЗА), при това не всички. Изкуство: танци (търкалящи се), радиоактове, сепулене, баснова драма. Архитектура: поради хмепа надувно-пресова, гмазова. Гмазите с форма на чаша имат до 130 етажа. На изк. луни предимно овуцеларни (яйцевидни) постройки.

б) *Животни*. Фауна от силиконоидален тип, гл. представители: мерзавци, автумални дендроги, асманити, курдели и квичатни осмьоли. С изключение на курделите (само околностите на зарда, вж. ЗАРД) тези животни не са подходящи за храна на човека. Водна фауна: инферналии (адухи), близви, псивета и шеринги. Към забележителностите на Ентеропия се отнася щчоргът с неговата мътнява флора и фауна. Единствен негов еквивалент в нашата Галактика са алите в безстеблените уласи на Юпитер. Както показват изследванията на професор Тарантога, целият живот на Ентеропия се е развил в района на щчорга, в балбазилните залежи. Поради масовото сухоземно и водно застрояване има опасност от бързо изчезване на щчорга. Попадайки под действието на парагр. 6 от Закона за защита на планетните паметници

(Галактически кодекс, т. МСССVII, ч. XXXII, стр. 4670), шчоргът се намира под закрила; забранено е най-вече безразборното пътуване.“

Всичко ми беше ясно в тази статия — с изключение на споменаваните там сепулки, трансм и хмеп. За съжаление последният излязъл том на енциклопедията завършваше с рубриката „сос с гъби“ и затова в него нямаше нищо нито за трансма, нито за хмепа. Отидох пак до Тарантога, за да хвърля едно око на рубриката „сепулки“. Беше кратка:

СЕПУЛКИ — елемент, играещ важна роля в цивилизацията на ардритите (вж.) от планетата Ентеропия (вж.). Вж. СЕПУЛКАРИИ.

Вслушах се в съвета и прочетох:

СЕПУЛКАРИИ — обекти, служещи за сепулене (вж.).

Потърсих на „Сепулене“. Там пишеше:

СЕПУЛЕНЕ — занимание на ардритите (вж.) от планетата Ентеропия (вж.). Вж. СЕПУЛКИ.

Кръгът се затвори, нямаше къде повече да търся. За нищо на света не бих издал невежеството си пред професора, а нямаше кого друго да попитам. Жребият беше хвърлен — реших да замина за Ентеропия. Потеглям след три дни.

28.VIII.

Стартирах в четиринайсет часа, веднага след обяда. Не взех книги, нали си имам нов мозък. Чак до Луната слушах вицовете му. Добре се посмях. После вечеря и — в леглото.

29.VIII.

Май съм простинал на сенчестата страна на Луната, непрекъснато кихам. Глътнах аспириин. На курса ми — три тежкотоварни ракети от Плутон; машинистът поиска по радиото да му освободя пътя. Попитах го какво кара, мислех си, че кой знае какви стоки, а то най-обикновени сирендета. Веднага след тях — експресът от Марс, страхотно претъпкан. През прозореца видях, всички пътници лежах един върху друг като сардели. Махахме си с кърпички, докато се загубим от очи. До вечеря слушах вицове. Чудесно, но все така кихам.

30.VIII.

Увеличих скоростта. Мозъкът действа безупречно. Заболя ме диафрагмата, така че изключих мозъка за два часа и включих електрическата възглавничка. Добре ми се отрази. След два часа хванах радиосигнала, който Попов изпратил от Земята през 1896 година. Вече доста съм се отдалечил от Земята.

31.VIII.

Слънцето едва-едва се вижда. Преди обяд се поразходих около ракетата, не бива да се заседявам. До вечеря — вицове. Повечето брадати. Май шефът на сервиза е дал на мозъка да чете стари хумористични списания и само най-отгоре е хвърлил шепа-две нови вицове. Съвсем бях забравил, че сложих да се пекат картофи в ядрения реактор — до един станаха на въглен.

32.VIII.

Поради скоростта времето се забавя — редно е вече да сме октомври, а още е август. Нещо ми се мярна през прозореца. Помислих, че съм стигнал до Млечния път, а то — боята се лющела.

Оставили са си ръцете! На курса ми има сервиз. Мисля си дали да се отбия.

33.VIII.

Август продължава. Следобед долетях до сервиза. Намира се на малка, съвършено пуста планета. Постройката е като мъртва, жива душа няма наоколо. Взех една кофичка и тръгнах да видя дали нямат тук някаква боя. Ходих, ходих и най-сетне чух свистене. Надникнах — зад сградата на сервиза стояха и разговаряха няколко парни машини. Приблжих се.

Едната казваше:

— Ясно е — облаците са форма на задгробен живот на парните машини. Оттук основният въпрос е: кое е първичното — парната машина или водната пара? Аз казвам, че парата!

— Млък, идеалистко проклета!

Помъчих се да ги питам имат ли боя, но те така свистяха и свиркаха, че не чувах собствения си глас. Записах впечатленията си в книгата за оплаквания и продължих нататък.

34.VIII.

Този август няма ли да има край? Преди обяд почиствах ракетата. Ама че скука. Я по-бързо вътре, при мозъка. Какъв ти смях — такива прозявки ме налегнаха, та имаше опасност да си разчекна устата. На десния борд малка планета. Прелитайки край нея, забелязах бели точки. През бинокъла видях, че това са табелки с надпис: „Не се навеждай навън.“ Мозъкът нещо не е в ред — гълта поантите.

1.X.

Бях принуден да се отбия на Строглона, защото ми се свърши горивото. При спирането така се ускорих, че прескочих целия септември.

На летището беше доста оживено. Оставих ракетата в пространството, за да не плащам мито, и взех само бидони за горивото. Преди това изчислих с помощта на мозъка координатите на движение по елиптична орбита. Върнах се след един час, а от ракетата няма и

следа. Естествено, почнах да я търся. Мислех, че ще предам богу дух, наложи се да измина около четири хиляди километра пеш. Как няма, мозъкът беше направил грешка. Ще си поговорим с онзи шеф от сервиза, само нека се върна.

2.Х.

Скоростта е толкова голяма, че звездите се превръщат в огнени ленти, сякаш някой движи милиони запалени цигари в тъмна стая. Мозъкът започна да заеква. А най-лошото е, че изключвателят му се счупи и не мога да го спра. Дрънка безспир.

3.Х.

Май мозъкът се изтощи, взе да срича. Лека-полека свиквам. Гледам повечето време да седя извън ракетата, само краката си държа вътре — доста е студено.

7.Х.

В единайсет и половина долетях до космодрума на Ентеропия. При спирането ракетата силно се нагря. Привързах я на горната палуба на изкуствената луна, където се намира космодрумът, и влязох вътре да уредя формалностите. В спиралния коридор имаше невероятна навалица; гости от най-отдалечените кътчета на Галактиката ходеха, търкаляха се и скачаха от гише на гише. Наредих се на опашката зад един светлосин алголанин, който с любезен жест ме предупреди да не се доближавам много-много до неговия заден електрически орган. След малко зад мен застана някакъв млад сатурнианец в бежов шлаулон. С трите си смукала държеше куфара, а с четвъртото си бършеше потта. Наистина беше много горещо. Когато ми дойде редът, чиновникът, прозрачен като кристал ардрит, ме изгледа внимателно, позеленя (ардритите изразяват чувствата си, като си променят цвета — зеленото означава усмивка) и попита:

— Гръбначен ли сте?

— Да.

— Двудишащ?

— Не. Само въздух...

— Благодаря. Чудесно. Всеяден?

— Да.

— От коя планета, ако смея да попитам?

— От Земята.

— Тогава, моля, на съседното гише.

Отидох там и надникнах вътре; видях, че е същият чиновник, по-точно, неговото продължение. Прелистваше дебела книга.

— А! Намерих — рече. — Земята... хм, много добре. Като турист ли идвате, или като търговец?

— Като турист.

— В такъв случай, ако обичате...

Той попълни с едното си пипало някакъв формуляр, а с другото ми подаде второ за подпис:

— Хмепът започва след една седмица. Във връзка с това бъдете така любезен да отидете в стая номер 116, там е нашата работилница за резерви, която ще се заеме с вас. След това ви моля да отидете в стая номер 67, където е фармацевтичната кабина. Там ще получите таблетки евфруглиум и ще ги вземате на три часа, за да неутрализирате вредното за организма ви въздействие на радиоактивността на нашата планета... Искате ли да светите, докато сте на Ентеропия?

— Не, благодаря.

— Както обичате. Ето вашите документи, моля. Бозайник ли сте?

— Да.

— Тогава приятно бозаене!

Взех си довиждане с любезния чиновник и се отправих, както той ме посъветва, към работилницата за резерви. На пръв поглед яйцевидното помещение ми се стори празно. Имаше само няколко електрически апарата, а под тавана сияеше с брилянтен блясък кристална лампа. Оказа се обаче, че това не е лампа, а ардрит, дежурният техник, който незабавно се спусна долу. Аз седнах на креслото, а той, забавлявайки ме с приятен разговор, извърши измерванията и ми каза:

— Благодаря ви, ще предадем вашия биологичен код във всички люпилни на планетата. Ако се случи нещо с вас по време на хмепа, можете да бъдете спокоен... Веднага ще доставим резервен екземпляр!

Не го разбрах съвсем добре, но дългогодишният ми опит на пътешественик ме беше научил, че няма нищо по-неприятно за жителите на коя и да е планета от това да обясняват на чужденеца своите нрави и обичаи. Във фармацевтичния кабинет пак застанах на опашка, но тя се придвижваше бързо и скоро получих своята порция таблетки от жизнерадостната ардритка във фаянсов абажур. Оставаше ми само дребната митническа формалност (предпочитах да не се осланям повече на електронния мозък), след което с виза в ръка се завърнах в ракетата.

Добре поддържаната космострада с рекламни пана от двете страни започваше непосредствено от спътника. Буквите на рекламите бяха разположени на разстояние от няколко хиляди километра една от друга, обаче при нормалната скорост на движението те се сливаха в думи така бързо, сякаш ги гледах отпечатани във вестник. Известно време ги четях с интерес: „Ловци! Използвайте само пастата за лов «МЛИНИ»!“, „На осмьолите гръб дай и идва на тъгата край!“ и т.н.

В седем вечерта кацнах на тотентамското летище. Синьото слънце току-що бе залязло. В лъчите на червеното, което още беше доста високо, всичко наоколо изглеждаше като в отблясъците на пожар — необикновена гледка. До моята ракета величествено кацна един галактически лайнер. Можах да наблюдавам под опашката му трогателни сцени. След дългомесечна раздяла ардритите се прегръщаха с възторжени възклицания, след което всички — бащи, майки, деца — се сливаха нежно в семейни сфери и в алени нюанси от слънчевите лъчи забързваха към изхода. Аз също тръгнах подир хармонично търкалящите се семейства. Досами аерогарата видях гламбусна спирка. Веднага се качих в това превозно средство, украсено отгоре със златни букви, образуващи надпис: „Пастата «РАУС» ловува сама“, което всъщност много прилича на швейцарско сирене; в големите дупки се разполагат възрастните, а в малките — дечурлигата. Едва що се качих, и гламбусът тръгна. Заобикаляше ме кристалната му субстанция, а над себе си, под себе си и наоколо виждах симпатично просветващите, разноцветни силуети на спътниците си. Бръкнах в джоба си за туристическия справочник, защото беше крайно време да се запозная с неговите указания, но какво беше учудването ми, когато видях, че държа справочника за планетата Ентевропия, отдалечена на

три милиона светлинни години от мястото, където се намирах! Необходимият ми справочник бе останал у дома. Тая моя разсеяност!

Не ми оставаше нищо друго, освен да посетя тотентамското представителство на известната астронавтична агенция „Галакс“. Обърнах се към любезния кондуктор, който веднага спря гламбуса, посочи ми с пипалото си една внушителна сграда и на сбогуване промени сърдечно цвета на лицето си.

Поспях се да се порадвам на удивителната гледка на потъващия в лъчите на слънчевия залез център на града. Червеното слънце току-що се бе скрило зад хоризонта. Ардритите не използват изкуствено осветление, тъй като самите те светят. По булевард „Мрудр“, на който се намирах, минавачите хвърляха безброй светлини. Някаква млада ардритка кокетно запали във вътрешността на своя абажур златисти райета, минавайки край мен, но щом видя, че съм чужденец, скромно помръкна.

Къщите — близки и далечни — искряха и просияваха от вързащите се у дома обитатели; в храмовете пламтяха вгълбени в молитвата тълпи; децата палеха с щура скорост по стълбищата разноцветни дъги... Всичко беше толкова очарователно, толкова колоритно, че не ми се тръгваше, а трябваше, иначе можеха да затворят „Галакс“ под носа ми.

Във фоайето на агенцията ме пратиха на двайсет и третия етаж, в провинциалния отдел. Колкото и да ни е мъчно, трябва да се примирим с неумолимата истина: Земята се намира в малко познат район, в една затънтена дупка на Космоса.

Чиновничката, към която се обърнах в отдела за обслужване на туристите, потъмня от притеснение и ми обясни, че за съжаление „Галакс“ не разполагал нито с пътеводители, нито със справочници за земяни, тъй като те посещавали Ентеропия веднъж на сто години. Затова ми предложи справочник за юпитерианци, позовавайки се на общия слънчев произход на Юпитер и Земята. Взех го по липса на по-добро и помолих да ми запазят стая в хотел „Космогония“. Записах се също за участие в организирания от „Галакс“ лов, след което излязох на улицата. Бях в много неизгодно положение, защото самият аз не светех, та се поспах при регулировчика-ардрит на кръстовището, за да прегледам на неговата светлина получения пътеводител. Както трябваше да се очаква, той информираше къде можем да се снабдим с

метанови продукти, как да държим пипалата си на официални приеми и т.н. Хвърлих го в кофата за боклук, спрях минаващия еборет и казах да ме закара в квартала на гмазите. Великолепните постройки с форма на чаша проблясваха отдалече с разноцветните светлини на отдаващите се на семейния живот ардрити, а в административните сгради сияйни нанизии от чиновници се полюшваха възхитително.

Освободих еборета, за да се поразходя пеша. Спрях да се полюбувам на извисяващия се над площада гмаз на Управлението на супите и ето че от него излязоха двама високопоставени служители, което си личеше по интензивния блясък на абажурите и червените гребени по тях. Те застанаха недалеч от мен и така съвсем ясно чух разговора им.

— Намазката на подгъвите вече не е ли задължителна? — попита единият, висок, целият окичен с ордени.

В отговор другият просия:

— Не. Началникът каза, че няма да си изпълним плана, и то по вина на Грудфрус. Не ни остава нищо друго, казва началникът, освен да го сменим.

— Грудфрус ли?

— Ами да.

Първият угасна, само ордените му останаха да светят в пъстри венчета, и рече, снишавайки глас:

— Има да се шлифи, горкият.

— Нека се шлифи, нищо няма да му помогне. Иначе къде отива редът? Нали точно затова от години се трансмутират индивидите — за да има повече сепулки!

Разкъсан от любопитство, неволно се приближих до двамата ардрити, но те мълчаливо се отдалечиха. Чудна работа, едва след тази случка започнах да си давам сметка колко често чувах думата „сепулки“. Крачех по тротоарите с желание да се запозная с нощния живот на метрополията, а от дълбините на преливащите край мен тълпи дочувах все тази загадъчна дума, изговаряна ту със задавен шепот, ту със страстен плам; тя се четеше и на сферите за обяви, на които се даваше информация за курса на акциите и търговете на редки сепулциани, и в огнените неоновии реклами, предлагащи на вниманието на купувачите модни сепулкарии.

Напразно размишлявах що за чудо може да бъде това; най-накрая, когато в бара на осемнайсетия етаж на универсалния магазин рекох да се освежа с чаша курдлева сметана, а певицата запя шлагера „Сепулко моя малка“, любопитството ми нарасна дотолкова, че попитах минаващия келнер къде мога да си купя сепулка.

— Отсреща — отвърна той машинално, подавайки ми сметката. После ме погледна внимателно и нещо потъмня, преди да запита: — Вие сам ли сте?

— Да. Защо?

— А, нищо. За съжаление нямам дребни.

Отказах се от рестото и слязох с асансьора долу. Наистина точно отсреща имаше огромна реклама за сепулки. Блъснах стъклената врата, влязох в магазина, безлюден по това време, приближих се до щанда и с престорено безразличие помолих да ми дадат една сепулка.

— За какъв сепулкарый? — попита продавачът, като се спусна от закачалката си.

— Ами... за обикновен... — отговорих.

— Как за обикновен? — учуди се той. — Ние имаме само сепулки с отсвир...

— Тогава, ако обичате, една...

— А къде е вашият къщес?

— Хммм, не го нося...

— Как тогава ще я вземете без съпругата си? — Продавачът ме гледаше подозрително и бавно потъмняваше.

— Аз нямам съпруга — изтърсих необмислено.

— Вие... нямате... съпруга? — изфъфли почернелият продавач ужасен. — И искате сепулка...? Без съпруга...?

Цялото му тяло трепереше. Избягах на улицата като подгонен, хванах един свободен еборет, и бесен от гняв, казах да ме кара към някой нощен бар. Спряхме пред „Миргиндраг“. Влязох тъкмо когато оркестърът престана да свири. Вътре висяха може би повече от триста души. Оглеждах се за свободна маса и вървах през навалищата, когато изведнъж някой ме извика. С радост съзрях сред тълпата познато лице — беше един търговски пътник, с когото се бях запознал някога на Автропия. Висеше с жена си и дъщеря си. Представих се на дамите и започнах да забавлявам развеселената компания, която час по час ставаше да се потъркаля по паркета под звуците на танцова мелодия.

Тъй като съпругата на моя познат много настояваше, събрах смелост и се впуснах във вихъра на танца; здраво прегърнати, четиримата се затъркаляхме в буйна мамбрина. Честно казано, понатъртих се тук и там, обаче не се издадох и се преструвах на възхитен от танца. Когато се връщахме към масата, задържах за секунда моя познат и на ухото го попитах за сепулките.

— Моля? — той явно не ме чу.

Повторих въпроса и добавих, че искам да си купя сепулка. Изглежда, съм говорил прекалено високо, защото висящите наблизо се заобръщаха към мен и ме заразглеждаха с потъмнели лица, а познатият ми ардрит склучи пипала от страх:

— Пази Друма, господин Тихи — нали сте самичък!

— И какво от това? — троснах се аз вече леко раздражен. — Затова ли не бих могъл да си купя сепулка?

Тези думи прокълтяха във внезапно настаналата гробна тишина. Съпругата на познатия ми падна в безсъзнание на пода, той се хвърли към мен, а висящите ардрити взеха да настъпват — цветът им издаваше недвусмислено вражески намерения. В същия миг като изпод земята изникнаха трима келнери, грабнаха ме за яката и ме изхвърлиха на улицата.

Бях направо бесен. Спрях един еборет да ме закара в хотела. Цяла нощ не мигнах, защото леглото ми убиваше и ме бодеше. Чак като съмна, разбрах, че „Галакс“ не е изпратил в хотела по-подробни сведения за мен и за всеки случай, научен от горчивия си опит с гости, прогарящи дюшеците чак до пружината, обслужващият персонал ми беше постлал азбест. В блясъка на утрото неразбориите от предния ден престанаха да ме занимават. Здрависах се радостно със служителя на „Галакс“, който дойде в десет часа да ме вземе с еборет, натъпкан с примки, кофи, пасти за лов и цял арсенал ловно оръжие.

— Никога ли не сте участвували в лов на курдели? — поиска да се увери моят гид, докато еборетът устремено се носеше из улиците на Тотентам.

— Не. Ще бъдете ли така любезен да ме инструктирате? — казах с усмивка.

С моя опит на човек, участвувал в многобройни ловни експедиции за най-едрия дивеч в Галактиката, можех да си позволя подобно безгрижие.

— На вашите услуги — отвърна учтивият гид.

Той беше строен, стъклолиц, без абажур, омотан с тъмносин плат. Не бях виждал такова облекло на планетата. Казах му го, а той ми обясни, че това е ловно облекло, необходимо при дебненето на дивеча. Онова, което бях взел за плат, беше специално вещество, с което се покрива тялото. С една дума, спрей-облекло, удобно и практично. И най-важното, съвършено затъмняващо естественото светене на ардритите, което би могло да уплаши курдела.

Гидът извади от чантата си един печатен лист и ми го даде да го прочета. Запазил съм го в архива си. Ето какво пише:

ЛОВ НА КУРДЕЛИ

ИНСТРУКЦИЯ ЗА ЧУЖДЕНЦИ

Като ловен обект курделът предявява високи изисквания както към личните качества на ловците, така и към тяхното снаряжение. Тъй като в процеса на еволюцията това животно се е приспособило към метеоритните дъждове, покривайки тялото си с непробиваема броня, курделите се ловят отвътре.

За лова на курдели са необходими:

А) В началната фаза — паста-мезе, сос с гъби, зелен лук, сол и чер пипер.

Б) В основната фаза — оризова метличка и бомба с часовников механизъм.

I. Заемане на позиция.

Курделите се ловят с примамка. Натрит предварително с пастата, ловецът кляка в браздата на щорга, след което другарите му го посипват отгоре със ситно нарязания лук и го подправят на вкус.

II. Курделът трябва да се чака в това положение. Когато животното се приближи, трябва да запазите хладнокръвие и да сграбчите с две ръце бомбата, която държите до този момент между коленете си. Обикновено гладният курдел гълта отведнъж. При опасност за неуспех

някои съветват да се посоли ловецът допълнително, но подобна крачка е твърде рискована, тъй като курделът може да кихне. Малко ловци са останали живи след такава кихавица.

III. Погълнал примамката, курделът се облизва и се отдалечава. След погълчането си ловецът пристъпва незабавно към основната фаза, тоест с помощта на метличката изтръсква от себе си лука и подправките, та пастата да разгърне изцяло своето очистително действие, след което нагласява часовниковия механизъм на бомбата и се отдалечава възможно най-бързо в посока, обратна на тази, от която е дошъл.

IV. Когато напуска курдела, ловецът трябва да внимава да не падне на ръцете и краката си и да се натърти.

Забележка: Използването на люти подправки е забранено. Забранено е също да се подставят на курделите бомби с нагласен часовников механизъм, както и посипани със зелен лук бомби. Подобни деяния се преследват от закона и се наказват като браконьерство.

На границата на ловния резерват ни чакаше неговият управител Ваувр, заобиколен от семейството си, светещо в слънчевата светлина като кристал. Той се оказа изключително сърдечен и гостоприемен. Покани ни да се почерпим в неговия дом, където прекарахме няколко часа, слушайки разкази за живота на курделите и ловджийските спомени на Ваувр и синовете му. Ненадейно дотича един задъхан пратеник, който съобщи, че хайката подгонила откритите курдели в горските дебри.

Управителят поясни:

— Курделите трябва най-напред здравата да потичат, за да огладнеят!

Намазах се с пастата, взех бомбата и подправките и поехме с Ваувр и гида навътре в шчорга. Придвижвахме се с мъка, от време на време заобикаляхме курдлеви следи, приличащи на ями с петметров диаметър. Вървахме доста дълго. Внезапно земята потрепера, гидът се

спря и ни даде знак да мълчим. Чу се грохот — сякаш зад хоризонта бушуваше буря.

— Чувате ли? — прошепна гидът.

— Чувам. Курделът ли е?

— Да. Бобчи.

Сега тръгнахме напред по-бавно и предпазливо. Грохотът утихна, над шчорга надвисна тишина. Най-сетне през гъсталака се провидя просторна поляна. Другарите ми избраха в единия ѝ край добра позиция, подправиха ме, провериха дали държа в готовност метличката и бомбата, препоръчаха ми да бъда търпелив и се отдалечиха на пръсти. Известно време само квиченето на осмьолите нарушаваше тишината; краката ми изтръпнаха и внезапно земята потрепера. Нещо мърдаше в далечината, дърветата в другия край на поляната склониха върхове и рухнаха на земята, очертавайки пътя на дивеча. Биваше си го тоя звяр! И някак изведнъж курделът изскочи на поляната, прекрачи повалените дървета и тръгна напред. Поклащаше се величествено и се носеше право към мен с шумно сумтене. Грабнах с две ръце бомбата, но зачаках хладнокръвно. Курделът се спря на петдесетина метра от мен и се облиза. В прозрачния му търбух се виждаха като на длан останките от доста неуспели ловци.

Курделът нещо се двоумеше. Вече се опасявах да не си отиде, когато той се приближи и ме подуши. Чук глухо мяскане и загубих почва под краката си.

Помислих си: „Браво! Клъвна!“ Във вътрешността на курдела съвсем не беше толкова тъмно, колкото ми се стори в първия миг. Разположих се удобно, вдигнах тежката бомба с часовников механизъм и се заех да я навивам, когато чух някакво покашлюване. Вдигнах глава и с почуда видях непознат ардрит, също като мен наведен над бомбата си. Вперихме очи един в друг:

— Какво правите тук? — попитах.

— Ловя курдел — отвърна той.

— Аз също — рекох, — но моля ви, не се притеснявайте. Вие бяхте преди мен.

— В никакъв случай, вие сте чужденец!

— Няма значение — възкликнах, — аз ще запазя бомбата си за друг път. Моля ви, нека моето присъствие не ви пречи!

— За нищо на света! — викна той. — Вие сте наш гост.

— Преди всичко съм ловец.

— А аз съм преди всичко домакин. И няма да ви позволя да се откажете от този курдел заради мен! Умолявам ви, побързайте, защото пастата започва вече да действа!

Действително курделът ставаше неспокоен; чак до нас долиташе мощно пухтене, сякаш слушахме едновременно няколко десетки локомотива. Като видях, че няма да убедя непознатия ловец, нагласих бомбата и изчаках новия си другар, макар че той настояваше аз да вървя пръв. След малко напуснахме курдела. Леко си навехнах глезена при падането от височината на втория етаж. Като му поолекна, курделът се понесе стремглаво към гъстите дебри и започна да троши дърветата с ужасен трясък. Не мина много време и се чу страхотен грохот; после всичко утихна.

— Готов е! Сърдечно ви поздравявам! — ловецът дружески ми стисна ръката. В същия миг до нас се приближиха гидът и управителят на резервата.

Смрачаваше се. Трябваше да побързаме да се върнем в града. Ваувр ми обеща лично да препарира курдела и да ми го изпрати на Земята с първия транспортен космолет.

5.XI.

Цели четири дни не съм записал нито дума, толкова бях зает. Всеки ден от сутринта — представители на Комисията за културно сътрудничество с Космоса, музеи, изложби, радиоактове, а следобед визити, официални приеми, речи. Чувствувам се доста уморен. Представителят на ККСК, който е мой придружител, ме предупреди вчера за приближаващия хмеп, но аз забравих да го питам какво означава това. Предстои ми среща с изтъкнатия ардритски учен професор Зазул, само още не знам кога.

6.XI.

Сутринта в хотела ме събуди ужасен тътен. Скочих от леглото и видях да се издигат над града стълбове дим и огън. Позвъних в информацията да питам какво става.

— Нищо особено — отвърна телефонистката. — Не се безпокойте, просто имаме хмеп.

— Хмеп ли?

— Ами да, хаотичен метеорен поток, който се изсипва на главите ни всеки десет месеца.

— Но това е ужасно! — викнах. — Няма ли да слезем в скривалището?

— О, нито едно скривалище не би издържало удара на метеор. Но вие не се бойте, имате си резерва като всеки друг гражданин...

— Каква резерва? — попитах, но телефонистката беше затворила.

Бързо се облякох и излязох на улицата. Там движението изглеждаше съвсем нормално, минувачите бързаха по свои си работи, високопоставените личности, искрящи от разноцветни ордени, отиваха към своите учреждения, а в градинките децата си играеха, светеха и пееха. След известно време взривовете се поразредиха и само някъде отдалече се дочуваше равномерен тътнеж. Очевидно хмепът не беше чак дотам вредно явление, щом тук никой не му обръщаше внимание, затова тръгнах към зоологическата градина, която по план трябваше да разгледам.

Из зоопарка ме разведе самият директор — слаб нервен ардрит с красив блясък. Тотентамската зоологическа градина е много добре уредена. Директорът гордо ми обясни, че те притежават животни от най-отдалечените кътчета на Галактиката, сред които има и земни животни. Развълнуван, поисках да ги видя.

— За съжаление в момента е невъзможно — поясни директорът, а в отговор на въпросителния ми поглед добави: — Сега спят. Знаете ли, имаме сериозни грижи с аклиматизирането им, дори се страхувах дали ще успеем да запазим живота на единия екземпляр, но за щастие разработената от наши учени витаминозна диета даде великолепни резултати.

— О, така ли? А какви са всъщност тези животни?

— Мухи. А вие обичате ли курдели?

Той ме гледаше с някакъв особен, очаквателен поглед, затова се постарях да придам на гласа си тон на искрен ентузиазъм:

— Да, много ги обичам, те са страшно мили същества!

Директорът засия:

— Радвам се. Ще отидем при тях, но най-напред ще ви помоля да ме почакате за секунда.

Върна се бързо, препасан с въже. Заведе ме при курделите, оградени с деветметрова стена. Отвори вратата и ме пусна напред:

— Вървете спокойно, моите курдели са напълно опитомени.

На изкуственото шчоргище видях да пасат шест или седем курдела. Личеше си, че са специално подбрани породисти екземпляри, с размери около три хектара. Щом чу гласа на директора, най-големият се приближи до нас и подаде опашката си. Директорът се изкачи по нея, приканвайки ме с жест да го последвам. Така и направих. Когато стана прекалено стръмно, директорът разви въжето и ми подаде другия край да се вържа. Така завързани, се изкачвахме около два часа. На върха на курдела директорът мълчаливо седна, видимо развълнуван. От уважение към чувствата му мълчах. Изведнъж той рече:

— Какъв прекрасен изглед, нали?

Наистина, под нас се виждаше почти целият Тотентам с кулите, храмовете и гмазите си. По улиците сновяха минувачи, дребни като мравки.

Гледах как директорът нежно гали гърба на животното досами върха и тихо изрекох:

— Вие сте много привързан към курделите...

— Обичам ги — отвърна той просто и ме погледна в лицето. — Как иначе, курделите са люлката на нашата цивилизация — добави. Позамисли се, а после продължи: — Едно време, преди хилядолетия, ние не сме имали нито градове, нито великолепни домове, нито техника, нито резерви... Тогава тези кротки, могъщи същества са ни отгледали грижливо, спасявайки ни през тежките периоди на хмепа. Ако не бяха курделите, нито един ардрит не би доживял днешните прекрасни дни... И ето че сега те са обект на лов, избиват ги и ги унищожават — ужасна, черна неблагодарност!

Не посмях да го прекъсна. След миг той преодоля вълнението си и продължи:

— Ах, как ненавиждам тези ловци, които се отплащат за доброто с подлост! Нали сте виждали рекламите за лов на курдели?

— Разбира се.

Думите на директора ме накараха да се засрамя до дън душа. Треперех при мисълта, че би могъл да научи за моята неотдавнашна

недостойна постъпка — със собствените си ръце бях уловил курдел... За да отвлека вниманието му от деликатната тема, попитах:

— Наистина ли им дължите толкова много? Не знаех.

— Как така не сте знаели? Та курделите са ни носили в утробата си цели двацет хиляди години! Живеейки в тях, скрити от градушките на убийствените метеори под техните мощни брони, нашите прадеди са станали това, което сме сега — същества разумни, красиви, светещи в тъмното. Не знаехте ли това?

— Аз съм чужденец... — прошепнах и мислено се заклекх никога вече да не вдигам ръка на курдел.

— Да, да... — отговори той, без да ме слуша, и изведнъж стана: — Съжалявам, но трябва да се връщаме, имам неотложни задължения...

От зоологическата градина отидох с еборет до „Галакс“; бяха ми обещали билет за едно следобедно театрално представление.

В центъра експлозиите ставаха все по-силни и чести. Над покривите димяха огнени стълбове. Забелязах, че минувачите изобщо не обръщат внимание на това, и седях мълчаливо в еборета чак до пристигането пред „Галакс“. Дежурният чиновник се заинтересува дали ми е харесала зоологическата градина.

— Да, беше много интересно — започнах, — но... божичко!

Целият „Галакс“ подскочи. Двете административни сгради отсреща, които виждах през прозореца като на длан, хвъркнаха във въздуха — в тях беше попаднал метеор. Ушите ми заглъхнаха и политнах към стената.

— Няма нищо — успокои ме чиновникът. — Като постоите повечко у нас, ще свикнете. Ето ви биле...

Не можа да довърши. Светна, гръмна, вдигна се облак прах, а когато той се слегна, видях огромна дупка в пода там, където стоеше събеседникът ми. За по-малко от минута няколко ардрити в комбинезони запълниха дупката и докараха ниска количка с голям вързоп върху нея. Разгънаха го и пред очите ми се изправи чиновникът с билет в ръка. Той изтръска от дрехите си две-три парченца от опаковката, седна на закачалката и каза:

— Това е вашият билет. Казах ви, проблеми няма. В случай на нужда всеки от нас се дублира. Вие май се учудвате на нашето спокойствие? Как няма да сме спокойни, всичко това продължава вече

трийсет хиляди години, свикнали сме. Ако искате да обядвате, ресторантът на „Галакс“ е вече отворен. Долу, вляво от входа.

— Благодаря, не съм гладен.

С леко огъващи се крака излязох сред непрекъснатия грохот на експлозиите. Но след малко ме хвана яд: „Не, няма да видят те уплаха по лицето на землянин!“ — помислих си, погледнах часовника и казах да ме закарат до театъра.

По пътя един метеор направи еборета на парчета, затова се прехвърлих в друг. Там, където вчера се издигаше сградата на театъра, сега стърчеха димящи развалини.

— Връщате ли парите за билетите? — попитах застаналия на улицата касиер.

— Не. Представлението ще започне нормално.

— Нормално ли? Нали метеорът...

— Имаме още двацет минути — касиерът ми посочи часовника си.

— Но...

— Ще бъдете ли така любезен да не заемате мястото пред касата! Ние искаме да си купим билети! — развикаха се няколко души от опашката, която се беше образувала зад мен. Вдигнах рамене и се дръпнах. Загледах се как два големи камиона товареха остатъците от сградата и ги извозваха. След няколко минути площадът беше разчистен.

— На открито ли ще играят? — обърнах се към един от чакащите, който си вееше с програмата като с ветрило.

— Как на открито? Мисля, че всичко ще бъде както винаги...

Ядосах се и млъкнах, понеже реших, че ми се присмива. На площада пристигна грамадна цистерна. От нея изляха смолиста, светеща рубинено гъста течност. Когато се оформи доста висока могила, напъхаха в горещата каша тръби и започнаха да продухват през тях въздух. Кашата се превръщаше в балон, който растеше с шеметна бързина. След минута пред очите ми се издигаше точно копие на старата театрална сграда, само че съвършено мека и се полюшваше на вятъра. Още пет минути и новонадутият театър се втвърди. В същия миг един метеор му разби покрива. Тутакси надуха нов покрив и зрителите нахлуха вътре през широко отворената двукрила врата. Когато заемах мястото си, забелязах, че още е топло, но само това

напомняше за неотдавнашната катастрофа. Помолих съседа си да ми каже какво представлява кашата, от която изградиха театъра, и така научих, че именно тя е прочутата ардритска гмаз.

Представлението започна с едноминутно закъснение. Удари гонг, в залата се спусна полумрак, заприлича ми на огнище, пълно с гаснещи въглени, затова пък актьорите заблестяха възхитително. Пиесата беше символично-историческа, право да си кажа, почти нищо не разбирах от нея, още повече че много неща се изобразяваха чрез цветна пантомима. Първото действие се развиваше в храм: група млади ардритки полагаха венци пред статуята на Друма и пееха за възлюбените си.

Внезапно се появи кехлибарен жрец, който прогони момичетата с изключение на най-красивото, прозрачно като изворна вода. Жрецът го затвори вътре в статуята. Пленничката извика с песен любимия си, който се спусна и угаси стареца. Същевременно поредният метеор унищожи тавана, част от декорите и актрисата, изпълняваща ролята на влюбената девойка, ала от суфльорската будка тозчас подадоха резерва, толкова сръчно, че ако някой е кашлял или мигнал в същия момент, едва ли е забелязал нещо. След това влюбените решиха да се оженят. Действието завърши с избутване на жреца в пропастта.

Когато завесата се вдигна след антракта, видях изящното кълбо на съпрузите и потомците им, които се търкаляха насам-натам под звуците на музика. Появи се един прислужник и съобщи, че неизвестен благодетел изпраща на съпрузите наръч сепулки. Наистина на сцената внесоха огромен сандък. Гледах със затаен дъх. Повдигнаха капака и... нещо ме цапардоса здравата по темето. Загубих съзнание. Оборавих се на същото място. На сцената вече не ставаше дума за сепулки, там се мяташе и изригваше ужасни проклетия угасеният жрец, заобиколен от трагично светещите деца и родители. Опипах главата си — цицина нямаше.

— Какво е станало с мен? — попитах шепнешком съседката си.

— Моля? А, един метеор ви уби, но нищо не сте загубили от представлението, оня дует беше кошмарно слаб. Макар че, от друга страна, беше просто скандално, че трябваше да пращат за вашата резерва чак до „Галакс“ — шепнесе в отговор любезната съседка.

Усетих, че ми причернява пред очите:

— За каква резерва?

— Ами за вашата...

— А къде съм аз?

— Как къде? В театъра. Зле ли ви е?

— Значи аз съм резервата?

— Точно така.

— А къде е този, който седеше тук преди това?

Зрителите пред нас зашъткаха шумно и моята съседка млъкна.

— Моля ви, само една дума още — прошепнах тихичко. — Къде са тези... нали знаете...

— Тихо! Какво става?! Не пречете! — викаха все по-нервно от всички страни. Моят съсед стана оранжев от гняв и извика разпоредителите. Хукнах навън ни жив, ни умрял. Върнах се в хотела с първия попаднал ми еборет и внимателно се заоглеждах в огледалото. Тъкмо да си отдъхна, като че ли видът ми беше непроменен, когато пощателното проучване доведе до потресаващо откритие: ризата ми беше облечена наопаки, а копчетата бяха закопчани от обратната страна; явно доказателство, че онези, които са ме обличали, хабер си нямат от земно облекло. На всичко отгоре от чорапа си изтърсих парченца от опаковката, останала там в бързината. Почувствувах, че се задушavam. И в същия миг телефонът иззвъня.

— Търся ви за четвърти път — обади се госпожичката от ККСК.
— Професор Зазул иска да се срещне с вас днес.

— Кой? Какъв професор? — опитах се да събера мислите си. — Добре, но кога?

— Когато вие пожелаете, може и веднага.

— В такъв случай тръгвам незабавно — и изведнъж реших: — И... моля ви... пригответе ми сметката!

— Заминавате ли си вече? — учуди се госпожичката от ККСК.

— Да, налага се. Не се чувствавам добре! — заявих аз и треснах слушалката.

Преоблякох се и слязох долу. След последните събития така бях претръпнал, че изрекох адреса на професора дори, щом седнах в еборета, без да мигна, въпреки че в същия миг един метеор направи хотела на пух и прах. Професорът живееше в покрайнините на града, в квартал, разположен сред нежно сребреещи хълмове. Спрях еборета доста по-рано — след нервното напрежение от последните часове ми се искаше да повървя. По пътя видях нисичък, възстар ардрит, който

блъскаше пред себе си нещо като количка с капак. Той ме поздрави учтиво. Отвърнах му и известно време повървахме заедно. След завоя забелязах оградата от жив плет около дома на професора; зад нея се издигаха и топяха в небето кълбета дим. Ардритът до мен се препъна, а изпод капака се чу глас:

— Стигнахме ли?

— Още не — отвърна онзи.

Позачудих се, обаче нищо не казах. Приближихме досами оградата и този дим ме накара да се замисля: бълваше точно оттам, където би трябвало да се намира къщата на професора. Казах това на ардрита и той потвърди с кимане:

— Да, да, падна метеор, има-няма четвърт час.

Викнах уплашен:

— Какво чувам!!! Та това е ужасно!

— Ей сега ще пристигне гмазилнята. В покрайнините на града все закъсняват, нали разбирате. Не са като нас.

— Стигнахме ли? — чу се същият дрезгав глас от количката.

— Още не — пак рече моят спътник и се обърна към мен: — Ще бъдете ли така любезен да отворите вратичката?

Машинално изпълних молбата му с думите:

— И вие ли също при професора...

— Да, докарах резервата — отговори той и почна да отваря капака. Със затаен дъх видях старателно завързан голям, продълговат вързоп. На едно място хартията беше скъсана, оттам гледаше едно живо око.

— Вие при мен ли... а... вие при мен ли... — заскърца старческият глас от вътрешността на вързоба, — аз ей сега... аз сега... заповядайте в беседката...

— Да... да... отивам... — казах.

Ардритът доставчик продължи да бута своя товар, а аз се обърнах, прескочих оградата и хукнах към летището, колкото ми сили държат. След час вече се носех из звездните простори. Надявам се, че професор Зазул не се е обидил.

ОСЕМНАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Експедицията, за която искам да разкажа, беше по последствия и мащабност най-важното дело на моя живот. Добре разбирам, че малко хора ще приемат безрезервно думите ми. Все пак, въпреки че ще прозвучи като парадокс, тъкмо недоверието на читателите облекчава задачата ми. Не, в никакъв случай не твърдя, че свърших безупречно онова, което възнамерявах да направя. Честно казано, резултатът беше по-скоро плачевен. И макар че вината не беше моя, а на разни завистници и некомпетентни хора, които се опитаха да провалят моите намерения, от тази истина не ми става по-леко на душата.

И така — целта на експедицията, в която се отправих, беше да се сътвори Вселената. Не някаква нова, различна Вселена, непозната до днес. Ставаше дума тъкмо за тази, в която живеем. На пръв поглед това изявление е безсмислено, направо налудничаво, защото как може да се създаде нещо, което вече съществува, и при това — съществува толкова продължително и невъзмутимо като Космоса? Да не би, ще си рече веднага читателят, до наше време да не е имало нищо друго освен Земята и да не би всички Галактики, Слънцето, облаците и млечните пътища да са били своеобразна фатаморгана? Не, и така не е. Защото аз наистина сътворих всичко, абсолютно всичко — следователно и Земята, и останалата част от Слънчевата система, и Метагалактиката, което несъмнено би давало известен повод за гордост, ако това мое творение не беше с толкова дефекти. Отчасти те се отнасят до суровините, но засягат преди всичко живата материя начело с човека. И с тях са свързани моите най-големи угризения на съвестта. Уверявам ви: тези, чиито имена ще спомена по-късно, се намесиха в работата ми и я съсипаха, обаче не смятам, че това ме оневинява. Аз бях длъжен да запланувам, да доизпипам, да се съобразя. Още повече че и дума не можеше да става за някакви ремонти и подобрения. От двайсети октомври миналата година всички, буквално всички конструктивни грешки на Вселената и недостатъците на човешката натура се водят на моя сметка. Съзнавам го и никога няма да си го простя.

Историята започна преди три години, когато чрез професор Тарантога се запознах в Бомбай с един физик от славянски произход. Той преподаваше там като „Visiting Profesor“. Ученият, на име Солон Разглаз от трийсетина години се занимаваше с космогония, тоест с онзи дял от астрономията, който изследва произхода и условията за възникване на Вселената.

Навлизайки все по-дълбоко в предмета на изследванията си, той получил точен математичен извод, който безкрайно озадачил самия него. Както е известно, хипотезите за космогенезиса се групират в две течения. Едното обединява тези, които признават Вселената за вечно съществуваща, тоест за лишена от начало. Второто обхваща хипотезите, според които Вселената е възникнала някога, и то чрез взривен метод, благодарение на експлозията на един Праатом. И двете групи хипотези винаги са срещали огромни трудности. По отношение на първата науката разполага с известни доказателства за това, че видимият Космос съществува от около петнайсет милиарда години. А щом нещо се характеризира с определена възраст, няма нищо по-просто чрез изчисления назад да се стигне до момента, в който тази възраст се е равнявала на нула. Но нали Вечният Космос не може да притежава такава „нула“ или начало. Под напора на новите открития днес повечето учени споделят становището, че Вселената е възникнала преди някакви си петнайсет или осемнайсет милиарда години. В началото е имало нещо, наречено Илем, Праатом или все едно какво, и това нещо експлодирало, а от него се зародили материята и енергията, звездните облаци, ротиращите Галактики, тъмните и светли Мъглявини, плаващи в разреден радиоактивен газ. Тези разсъждения вървят много гладко и стройно, но само докато някому не хрумне да запита: „А откъде всъщност се е взел този Праатом?“ Защото този въпрос няма отговор. Разбира се, има някои заобиколни обяснения, но нито един почтен астроном не е доволен от тях.

Преди да се заеме с космогонията, професор Разглаз изучавал продължително време теоретична физика и по-специално явленията, свързани с така наречените „елементарни частици“. Когато започнал да се интересува от новата област на науката, Разглаз бързо си представил следната картина. Най-вероятно Космосът е имал Начало. Очевидно той е възникнал от един Праатом преди 18,5 милиарда години. Но в същото време Праатомът, от който той се е излюпил, не

може да съществува. Да не би някой да го е подхвърлил там, където е нямало нищо? В самото начало нищо не е имало. Ако е имало нещо, това нещо е щяло да започне да се развива, естествено, и целият Космос би възникнал много по-рано, а още по-точно казано — безкрайно по-рано! Че и защо ли един такъв първичен Праатом би трябвало да съществува, да съществува, да съществува безжизнено и неподвижно в течение на неизвестно колко еони, без да се помръдне изобщо; и какво, за бога, в един миг той така е бил дръпнат и разтърсен, че се е разширил и разхвърчал като цял Универсум?

След като се запознах с хипотезата на С. Разглаз, не преставах да го разпитвам при какви обстоятелства я е създал. Винаги съм се увличал по подобни проблеми, а едва ли може да се открие по-голяма сензация от тази Разглазова космогонична хипотеза! Тих и извънредно скромнен човек, професорът сподели с мен, че просто се е отнесъл към ортодоксалната астрономия неприлично в мислите си. Всички астрономи много добре знаят какви грижи им създава онова атомно зрънце, от което уж бил възникнал Космосът. И какво, моля ви се, правят те? Затварят си очите. Заобикалят проблема, защото е неудобен. За разлика от тях Разглаз се осмелил да положи повече усилия, за да разясни точно него. Колкото повече факти се натрупвали, колкото повече се ровел в библиотеките, при изграждането на модели, в обкръжението на най-бързите ускорители и компютри, той се убеждавал, че тук, да, тук се крие някаква свръхчудновата загадка. Надявал се също, че с течение на времето противоречията ще намалееят и дори ще изчезнат.

А пък те, напротив, все нараствали. Всички факти подкрепяли хипотезата, че Космосът действително е възникнал от един атом, но в същото време подкрепяли и становището, че не е възможно този атом да е съществувал. Тук, естествено, най-близка до ума била идеята за господ бог. Обаче Разглаз оставил тази хипотеза като последна резерва. Спомням си как той ми каза с усмивка: „Не бива да се прехвърля всичко на гърба на дядо Господ. А астрофизикът най-малко трябва да постъпва така...“ Разглаз размишлявал дълги, дълги месеци върху тази дилема и изведнъж си припомнил своите предишни интереси. Попитайте, ако не вярвате на мен, когото и да е от вашите познати физици и той ще ви каже, че в микросвета някои явления протичат по доста странен начин. Елементарните частици мезони например

нарушават понякога правилата за поведението си, но го правят така невероятно бързо, че почти не ги нарушават. Те светкавично правят онова, което е забранено от законите на физиката, а после веднага пак се подчиняват на същите тези закони. И тъй, на една от своите сутрешни разходки Разглаз си задал въпроса: „А ако Космосът в огромните си мащаби е направил същото? Щом мезоните могат да се държат така за толкова малки части от секундата, че в сравнение с тях секундата е цяла вечност, тогава Космосът при своите размери би трябвало да се държи по въпросния забранен начин по-продължително. Например в течение на петнайсет милиарда години... И така той е възникнал, въпреки че не е можел да възникне, защото не е имало от какво. Космосът е забранена флукуация. Той е мигновена глума, моментно отстъпление от правилното поведение, само че в случая този миг и този момент са с монументални измерения. Вселената представлява същото отклонение от физическите закони, каквото е при най-малките мащаби мезонът!“ С предчувствието, че е попаднал по следите на изплъзващата се загадка, професорът побързал да се завърне в кабинета си; веднага направил контролни изчисления, които крачка по крачка потвърдили догадката му. Само че, още преди да ги завърши, го обзело страшно опасение: разкриването на загадката на Космоса ще бъде най-голямата опасност, която може да хрумне на човека.

Известно е, че Космосът съществува на кредит. Заедно с всички свои съзвездия и галактики той е всъщност един ужасен дълг, нещо като полица, като задължение, което в края на краищата трябва да бъде изплатено. Вселената е незаконно взет заем, тя е енергетично-материален дълг, нейното привидно „трябва“ е в действителност категорично „дължна съм“. Затова и Космосът, след като е Незаконен Ексцес, ще се пукне в един прекрасен ден като сапунен мехур. Бидейки аномалия, той ще се завърне обратно в същото Небитие, от което е изплувал. И едва този момент ще бъде връщане към Правилния Ред на Нещата!

Това, че той е толкова голям и че толкова много неща са успели да се случат с него, произтича просто от факта, че става дума за Глума в Най-големия от Възможните Мащаби. Разглаз започнал незабавно да изчислява кога ще настъпи фаталният край, тоест кога материята, Слънцето, звездите, планетите, значи и ние заедно със Земята, ще

потънем в Нищото като издухани прашинки. Но се убедил, че това не може да се предвиди. Естествено, че няма да може, щом имаме работа с глума, тоест с отстъпление от законните положения! Заплахата, която това откритие излъчвало, не го оставяла да мигне нощем. След продължителна вътрешна борба, вместо да публикува своите космогонични трудове, той запознал с тях почти всички прочути астрономи. Учените признали теорията му и следващите от нея изводи за верни. Същевременно обаче в неофициални разговори те изразили тревогата си, че ако за действителното положение на нещата се информират всички хора, светът би изпаднал в такъв душевен смут и ужас, че последиците ще доведат до крах на цивилизацията. Едва ли някой ще иска да прави нещо, дори само кутрето си да помръдне, ако знае, че светът всеки миг може да изчезне заедно с него.

Работата застинала в мъртва точка. Разгласил, този велик откривател на историята, не само на човешката, споделял мнението на своите учени колеги. Макар и с болка на сърцето, решил да не публикува своята теория. Вместо това пристъпил към търсене из целия арсенал на физиката на средства, които в известен смисъл да подпомогнат Космоса, да го укрепят и поддържат неговото съществуване на кредит. Но усилията му били напразни. Нали космическият дълг не може да се изплати днес, каквото и да се направи, след като той се крие не в същността на Вселената, а в нейното Начало — Там, където Вселената е станала най-солидният и същевременно най-беззащитният Длъжник на Нищото.

Запознах се с професора по това време и с него прекарахме много седмици в разговори, в които той най-напред ме въведе в същността на откритието си, а после стана мой партньор в търсенето на избавление.

„Де да можеше човек — мислех си аз веднъж, когато се връщах в хотела с разпалена глава и отчаяно сърце — да попадне, макар и за кратка част от секундата, Там, преди 20 милиарда години, за да постави във вакуума един-единствен атом и от него като от посято зърно да възникне Космосът, този път вече според законите на физиката, съвсем легално, без да се нарушава принципът за запазване на енергията — но как да се добереш до Там?“

Когато разказах на професора какво ми е хрумнало, той само меланхолично се усмихна и ми обясни, че Вселената не би могла да

възникне от обикновен атом, понеже зародишът на Космоса трябва да съдържа цялата енергия, необходима за всички онези трансформации и действия, които са се раздули до метагалактични мащаби. Разбрах каква грешка бях допуснал, но продължих да мисля върху проблема, докато един следобед, когато мажех със специален крем подутите си, изпохапани от комари крака, се понесох на крилете на спомените към отминалите години и моя полет до кълбовидния Куп на Ловджийските кучета; тогава поради липса на по-добро занимание четях теоретична физика. Четях по-конкретно тома, посветен на елементарните частици. Сега си припомних хипотезата на Фейнман, според която съществуват движещи се „срещу течението“ на времето частици. При това движение ние забелязваме електрона като частица с положителен заряд (позитрон). С потопени в легена крака си рекох: „А какво ще стане, ако ей така вземем един електрон и го ускоряваме, ускоряваме, докато се понесе обратно във времето все по-бързо и по-бързо? Дали няма да можем да му придадем толкова голям импулс, че той да излети извън началото на космическото време на онова място от календара, където още нищо не е имало? Дали от този позитрон няма да възникне Вселената?“

Както си бях бос, а от краката ми се стичаха локви вода, изтичах до професора. Той веднага схвана величието на моята идея и без излишни думи пристъпи към изчисления. И представете си, от тях излизаше, че тая работа може да стане. Движещият се срещу течението на времето електрон ще придобива все по-голяма енергия, а като излети извън Началото на Вселената, натрупаната в него мощност ще го взриви и при експлозията тази частица ще разполага с точно такъв запас от енергия, какъвто е нужен, за да се изплати дългът. Тогава Вселената ще бъде спасена от гибел, защото повече няма да съществува на кредит!

Дойде време да помислим и за практическото осъществяване на нашата идея, с една дума — за Сътворението на Света! Човек с кристална почтеност, С. Разглаз неведнъж е подчертавал пред професор Тарантога, а също и пред своите асистенти и сътрудници, че заслугата за създадената концепция за Сътворение на Вселената е моя и затова всъщност не нему, а мен се пада правото да се наричам Творец и Спасител на Света. Казвам това не за да се хваля, а напротив, по-скоро за да низвергна суетното тщеславие, понеже похвалите и

възхищението, с които бях отрупван тогава в Бомбай, май ми бяха позавъртели главата, вследствие на което не изпипах работата си, както трябваше. Легнах за съжаление на лаврите си, наивно предполагайки, че най-важното е вече направено — с мисълта, — а сега идва редът на чисто изпълнителската работа, която спокойно могат да свършат и други хора.

Фатална грешка! Цяло лято и до някое време през есента установявахме с професор Разглаз параметрите, тоест белезите и свойствата, които трябваше да се излюпят от електрона-космическо зърно. Всъщност по-правилно ще е да го наречем зараждащ заряд. Откъм техническата страна сътворението на света изглеждаше така: за насочено към Началото на Времето оръдие използвахме огромния университетски синхро-фазотрон, съответно модифициран; фокусирана по подходящ начин, цялата му енергия се концентрираше върху една-единствена частица — именно онзи зараждащ електрон — и щеше да се освободи на 20 октомври. Професор Разглаз настояваше аз като автор на идеята да гръмна този единствен по рода си, светозараждащ изстрел от Хронооръдието. А тъй като разполагахме с нечувана досега и неповторима възможност, нашият ускорител трябваше да изстреля не какъв да е, тоест първия попаднал му електрон, а съответно преобразен, прекроен, префасониран електрон, който да постави началото на един Космос, къде-къде по-порядъчен, значително по-солиден от съществуващия днес. Обърнахме специално внимание на междинното и по-късно следствие от Космосътворението — Човечеството!

Със сигурност — да програмираш в един електрон, да вложиш в един електрон толкова огромно, невероятно количество управленска и контролна информация — не е лесна работа. Признавам също, в интерес на истината, че не вършех всичко сам. С професор Разглаз си бяхме поделили работата: аз измислях усъвършенствуванията и рационализациите, а той ги превеждаше на точния език на физическите параметри, теорията на вакуума, теорията на електроните, позитроните и разните други тронове; организирахме и нещо като люпилня или ферма, където съхранявахме в необходимото изолирано състояние експерименталните частици, сред които щяхме да изберем най-подходящата, онази, от която, както вече казах, на 20 октомври щеше да се роди Вселената!

Какви ли не добри и направо свършени неща проектирах през тези горещи дни! Една ли нощ преседях над купчините книги от областта на физиката, етиката, зоологията, за да натрупам, да обединя, да концентрирам най-ценната информация, от която после призори професорът започваше да оформя електрона-космически зародиш! Между другото целта ни беше Космосът да се развива хармонично, а не както досега, да не го подхвърлят насам-натам избухванията на Свръхновите, да не се пропилява напразно енергията на квазарите и пулсарите, звездите да не искрят и да не пушат като недоизгорели свещи с калпав фитил, по-късите разстояния между планетите да облекчават пътуванията, като превръщат по този начин космонавтиката в по-добър инструмент за контакт и близост между разумните същества. Кожата на цяло теле няма да ми стигне да изредя по-нататъшните усъвършенствувания, запланувани от мен за кратко време. Впрочем не те бяха най-важната страна от работата ми, защото вероятно не е нужно да обяснявам надълго и нашироко, че аз се концентрирах върху човечеството. За да подобря съответно и него, промених принципа на естествената еволюция.

Както е известно, еволюцията е или масово изяждане на по-слабите от по-силните, тоест зооцид, или заговор на по-слабите срещу по-силните, тоест паразитно съществуване. В морално отношение чиста съвест имат само зелените растения, тъй като те живеят за собствена сметка, теглейки дивиденди от слънчевата банка. Затова предвидих хлорофилизация на всичко живо, като обърнах специално внимание на облистения човек. Понеже по този начин му изпразвах корема, поставих там увеличената нервна система, естествено без да правя всички тези неща директно, защото разполагах само с един електрон. Просто реших, след като се консултирах с професора, да въведа като основен закон на еволюцията, която щеше да протече в Новия Незадължен Космос, правилото за почтено поведение на всяко живо същество спрямо останалите. Обмислих също несравнимо по-естетично самото тяло, оформих по-деликатна сексуалност и направих много други подобрения, които едва ли има нужда да изреждам, защото кръв капе от сърцето ми само като си припомня тези грандиозни намерения. Важното е, че в края на септември нашето Оръдие за Сътворението на Света беше готово, както и неговият електронен снаряд. Оставаше само да се направят някои особено

сложни изчисления, с които се заеха професорът и неговите асистенти, тъй като насочването на снаряда към целта във времето (а по-скоро мъничко извън него) беше изключително прецизна операция.

Зная, че не трябваше да мърдам от мястото си, да контролирам всичко поради огромната отговорност, която носех на плещите си. Но бях закопнял за отдих... и заминах за едно малко курортно селище. Срам ме е да го кажа, обаче признавам: комарите ме бяха изтормозили, целият се бях подул и замечтах неудържимо за хладните морски бани. И именно заради тези проклети комари... ала нямам право да прехвърлям върху нищо и върху никого собствената си вина. Непосредствено преди заминаването се посдърпах с един сътрудник на професор Разглаз. Той всъщност не му беше сътрудник дори, а най-обикновен лаборант, негов сънародник — някой си Алойзи Купа. Този индивид, чиято задача беше да наглежда лабораторните уреди, ни в клин, ни в ръкав поиска да го включим в списъка на Творците на Света, защото, казваше той, ако го нямало него, криотронът нямало да действа както трябва, а ако криотронът не действувал както трябва, и електронът не би се държал както подобава... и т.н. Разбира се, подиграх му се, а той уж се отказа от неоснователните си претенции, но на практика, оказа се, започнал скришом да крои собствени планове. Не му стигаше умът да направи сам каквото и да било, затова се сговорил с двама случайни познати, мотаеци се около Бомбайския институт за ядрени изследвания с надеждата да си намерят в него някое топло местенце: немецът Аст. А. Рот и Боелз Е. Буб — полуангличанин, полухоландец.

Както показва проведеното по-късно разследване, А. Купа ги пуснал в лабораторията през нощта, а пъкленото им дело било улеснено от разсеяността на младия асистент на професор Разглаз, някой си магистър Серпентине, който оставил на бюрото си ключовете от огнеупорната каса и така облекчил задачата на неканените гости. После Серпентине се оправдаваше с болестта си и представяше медицински свидетелства, обаче целият Институт знаеше, че този сополанко с жълто около устата имаше любовна връзка с една омъжена жена, Ева А. и докато я ухажваше и ѝ сваляше звезди от небето, съвсем беше занемарил служебните си задължения. Купа въвел съучастниците си в залата с криотронната апаратура, извадил от нея контейнера на Дюър, а от него съда с безценния снаряд и нанесли върху него своите

гнусни параметрични „поправки“, последствията от които всеки може да види със собствените си очи само като се позагледа в кошмарния свят, в който живеем. После се надпреварваха да обясняват, че имали били „най-добри намерения“ и че се стремели към слава (!) — най-вече, защото били трима.

Ама че Троица! Притиснати от доказателствата, под кръстосания огън на въпросите те признаха, че са си поделили работата. Аст. А. Рот, когото самият Хайзенберг бил изхвърлил от асистентското място, задето поставял порнографски снимки в спектрографа на Астон, „се заел“ с физическата страна на Сътворението и най-старателно я провалил. Той и само той е виновен, че така наречените слаби взаимодействия не съвпадат със силните и че при тях симетрията се нарушава. Всеки физик лесно ще схване за какво става дума. Същият този Рот, като направил грешка при обикновеното събиране, допринесъл за това, че когато днес изчисляваме товара на електрона, се получава безкрайна величина! Заради този хапльо кварките никакви не можем да ги намерим въпреки теорията, според която съществуват! Учен-недоучен, той забравил да въведе поправката във формулата за дисперсията! Също и това, че интерфериращите електрони на пръв поглед противоречат на логиката, е негова „заслуга“. И само като си помислим, че дилемата, над която Хайзенберг си блъска главата цял живот, му беше сервирана от неговия най-слаб и най-глупав ученик!

Впрочем той си позволил и друго, още по-тежко провинение. Моят план за Сътворението предвиждаше ядрени реакции — без тях нямаше да има и звездно излъчване, обаче аз премахнах елементите от урановата група, та човечеството да не произведе преждевременно, в средата на ХХ век, атомни бомби. То трябваше да овладее ядрената енергия само като синтез на водородните ядра в хелиеви, и тъй като този процес е по-труден, откритието щеше да бъде направено не по-рано от ХХІ век. А. Рот въвел урана обратно в проекта. За съжаление не успях да докажа, че той е бил свързан с агентите на едно империалистическо разузнаване и съответно с плановете за военно господство... Но в крайна сметка и така си заслужаваше да бъде изправен пред съда с обвинение в човекоубийство, защото, ако не беше той, през Втората световна война над японските градове нямаше да бъдат хвърлени атомни бомби!

Вторият „специалист“ от тази отбрана тройка, Е. Буб, бил завършил навремето медицина, но заради многобройни провинения му било отнето правото да практикува. Той пък „отговарял“ за биологичната страна на проблема и нейното „усъвършенствуване“. Що се отнася до мен, разсъждавах така: светът е такъв, какъвто е, а човечеството има сегашното си поведение, защото всичко е възникнало по метода на случайностите, както му падне, с нарушаване на основните закони. Достатъчно е само за миг да се замислим и веднага ни става ясно, че при тези условия положението можеше да бъде и по-лошо! Нали решаващ фактор е бил лотарийният механизъм, а Творец — флукуационният каприз на нищото, което задлъжняло чудовищно и кошмарно, раздухвайки безсмислено и непланово метагалактичния мехур!

Действително аз се съгласих да запазя някои свойства на Космоса при съответно ретуширане и коригиране, като извърших съвестно всичко необходимо. А по отношение на Човека, о, тук бях крайно радикален. С един замах премахнах цялата заварена мерзост. Споменатото по-горе олиствяване трябваше да замени окосмяването на тялото, служейки на идеята за въвеждане на нова жизнена етика, обаче господин Буб сметнал косата за по-важна — отбележете, „било му жал за нея“, защото от нея можело да се правят разни красиви билидъфчета, бакенбарди и други буклички. Тук — нов солидаристично-хуманистичен морал, а там — достойнства, измерващи се само с фризьорските канони! Уверявам ви, просто нямаше да се познаете, ако не беше господин Е. Буб, който нанесъл обратно от касетата в електрона копията на всички гнусотии, каквито забелязвате у себе си и у другите хора.

А що се отнася накрая до лаборанта Купа, той самият не умеел да прави нищо, но поискал от побратимите си да увековечат участието му в Сътворението на Света, а именно поискал — просто се потрисам, като пиша тези думи — неговата фамилия да се вижда от всеки ъгъл на небесния свод, но след като Рот му обяснил, че поради непрекъснатото си движение звездите не могат да се подреждат в монограми или букви, Купа пожелал те поне да бъдат групирани в големи множества, тоест — купове. Което било направено.

Когато на 20 октомври поставих пръста си върху клавишите на командния пулт, нямаше представа, разбира се, какво сътворявам в

действителност. Нещата се изясниха едва след няколко дни, когато проверихме изчисленията и открихме на лентите съдържанието, въведено в нашия позитрон от гнусната Троица. Професорът беше сломен. А аз, да си призная, направо не знаех дали да гръмна в собственото си или в нечие друго чело. В крайна сметка благоразумието надделя над гнева и отчаянието, след като разбихах, че нищо не може да се промени. Дори не взех участие в разпита на негодниците, които освиниха създадения от мен свят. Около половин година по-късно професор Тарантога ми каза, че тримата натрапници са изиграли в творческия процес ролята, която се приписва на сатаната. Само вдигнах рамене. Какъв ти сатана от трима души! Впрочем и без това аз нося най-голямата вина, защото занемарих задълженията си и напуснах поста си. Ако исках да търся оправдания, щях да кажа, че най-виновен е бомбайският аптекар, който ми продаде вместо средство против комари крем, привличащ ги както медът пчелите. Ала ако тръгнем по този път, вероятно ще обвиним още бог знае кого за Замърсяване Природата на Съществуването. Не, нямам намерение да се защитавам по този начин: отговорен съм за света такъв, какъвто е, отговорен съм и за всички човешки недостатъци, защото от мен зависеше да направя по-добре и едното, и другото.

ДВАДЕСЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Нямаше и денонощие от завръщането ми от Хиядите, онзи сферичен куп, в който звездите са разположени така нагъсто, че там просто пъка от цивилизации, когато започна тази история. Не бях разопаковал и половината куфари с докараните експонати, а ръцете ми вече отмаляха. Реших веднага да сваля целия багаж в мазето и да се заема с него после, като си поотдъхна, защото на връщане пътят ми се видя ужасно дълъг. Копнеех само да седна пред камината в кабинета си, на моето кресло с резба на облегалките, да изпъна крака, да пъхна ръце в джобовете на овехтелия халат и да си кажа, че освен възможността млякото да изкипи нищо друго не ме заплашва. Защо да си кривя душата, след четири години такова пътуване и Космосът може да ти дотегне поне за известно време. „Ще застана — мислех си — до прозореца, а там — не катранена бездна, не свистящи протуберанси, а улица, градинки, храстчета, кученце си върши работата до дръвчето с такова безразличие към проблемите на Млечния път, че да ти стане радостно на душата.“

Но както често става, останах си само с мечтите. Като видях смачкания ръб на първия изваден от ракетата пакет, изтръпнах от тревога за съдбата на многобройните безценни образци и незабавно се заех да разопаковам багажа. Мирдангите бяха в добро състояние, но галошниците най-отдолу се бяха смачкали, не можех да ги оставя така. За няколко часа разковах капците на най-големите сандъци, отворих кутиите, подредих гронсите на радиаторите, за да просъхнат — бяха подгизнали от излелия се от термоса чай, а като видях какво е станало с блъскавиците, направо се разтреперах. Те бяха гордостта на колекцията ми, още по пътя обмислях какво най-достойно място да отредя на това чудо на чудесата, произведенията на милитаризацията на Регулус — планетата, чиято цивилизация е изцяло поставена на бойна нога и със свещ да търсиш, няма да намериш там нито един цивилен. Изблъскването в никакъв случай не е хоби на регулусанците, както пише Тотенхам, а нещо средно между спорт и религиозна

практика. Тотенхам просто не е разбрал от каква позиция изблъскват там. На Регулус изблъскването е символична дейност; следователно изпълнените с недоумение забележки, както и реторичните въпроси на Тотенхам показват само пълното му невежество. Едно е съпружеското изблъскване, съвсем друго — училищното, а пък трето и четвърто — екскурзионното и любовното и т.н. Ала сега не мога да се задълбочавам в този въпрос. Стига ми това, че докато качвах регулусианските трофеи, ме заболя кръстът и въпреки че ми оставаше още куп работа, осъзнах колко безплодна е тази припряност. Закачих само матулките на въжето за пране в мазето и отидох в кухнята да си приготвя вечеря. Взех твърдо решение: край на работата, сега идва редът на безделието, на фиестата, на dolce far niente. Вярно, че океанът на спомените все още ме изпълваше — досаден като мъртво вълнение след буря. Чупейки яйцата, погледнах към синкавото пламъче на газовия котлон; уж нищо особено, а точно така изглеждаше Новата на Персей. Погледнах към перденцето, бяло като азбеста, с който покривах ядрения реактор, когато... „Стига вече!“ — заповядах си. По-добре да реша как да направя яйцата — бъркани или на очи. Тъкмо отдадох предпочитанията си на втория вид, когато къщата потрепера. Яйцата плюснаха на пода и в същото време, полуобърнат към стълбището, чух протяжен грохот, сякаш се спускаше лавина. Захвърлих тигана и хукнах нагоре. Да не се е срутил покривът? Или е паднал метеорит?... Не, невъзможно е! Такива неща не се случват!

Само кабинетът ми не беше задръстен с вещи и пакети и именно оттам се чуваше грохотът. Най-напред видях камарата книги пред наклонената библиотека. Изпод масивните томове на космическата енциклопедия някакъв човек се измъкваше заднишком на колене, като при това мачкаше разпръснатите по пода книги — като че ли не му стигаше извършеното опустошително дело, та искаше и да ги стъпче. Преди дума да обеля, той издърпа за дръжката някакъв метален прът, донякъде наподобяващ кормило на велосипед без колела. Покашлях се, ала неканеният гост, все още застанал на четири крака, не ми обърна никакво внимание. Изкашлях се гръмогласно и в същия миг фигурата му ми се стори странно позната, но го познах едва когато се изправи. Бях аз. Съвсем същият, все едно че се гледах в огледало. Впрочем навремето бях преживял цяла серия подобни срещи, но онова беше в гъмжилото от гравитационни дупки, а не в спокойното ми жилище!

Той ме погледна разсеяно и се наведе над своя апарат. Поведението му на човек, който се разпорежда в собствения си дом, и най-вече това, че не благоволи да продума, ме изкара в края на краищата от търпение.

— Какво означава всичко това? — попитах, все още без да повишавам тон.

— Ей сега ще ти обясня... чакай малко... — мърмори. Става, дърпа към лампата идиотската си тръба, накланя абажура, за да му свети по-добре, като намества хартийката, поддържаща нестабилното рамо — и това знае, мискининът, значи съм аз, — после пипа с пръст някакви ръчки, явно е разтревожен.

— Няма ли най-сетне да ми обясниш? — вече не удържам аз кипящия си гняв. Той се усмихва. Остава апарата, искам да кажа, опира го до стената. Сяда в моето кресло, издърпва второто чекмедже, вади от него любимата ми лула и безпогрешно посяга към кесията с тютюн.

Не, това вече минава всички граници!

— Безсрамник такъв! — викам.

Поканва ме да седна с плавно движение на ръката. Неволно оценявам с поглед размера на нанесените щети — кориците на два масивни звездни атласа са се пречупили! — придърпвам един стол, сядам и започвам нервно да си въртя палците. Ще му дам за оправдания и извинения пет минути, а ако не се държи добре, ще се разправяме по друг начин.

— Глупости! — обажда се неканеният гост. — Я се дръж като интелигентен човек! Как искаш да се разправяш с мен? Нали всяка моя цицина после ще бъде и твоя!

Не обелвам дума, обаче нещо ми проблясва в ума. Да допуснем, че той и аз сме едно и че съм попаднал (само че как, дяволите да го вземат!) в примка на времето (и защо все на мен се случват такива неща?!), тогава човекът има известни права над лулата и дори над жилището ми. Но защо трябваше да ми съсипва библиотеката?

— Без да искам — пояснява той през облачето ароматен дим. Загледал се във върха на несъмнено елегантния си чепик, който мърда нагоре-надолу, праметнал крак връз крак. — При спирането хроноциклетът се подхлъзна. Вместо в осем и половина кацнах в осем

часа. Трийсет минути и една стотна от секундата. Да бяха се прицелили по-добре, щях да попадна насред стаята.

Нищо не разбирам:

— Какво говориш? Първо: телепат ли си? Как отговаряш на въпросите, които аз само си мисля? И второ: ако ти и аз наистина сме едно и си пристигнал тук от времето, какво общо има то с мястото? Защо ми съсипа книгите?!!

— Ами помисли малко и сам ще се досетиш. Аз съм по-късен от теб и затова помня всичко, което си мислех, тоест, което ти си мислил, тъй като аз съм ти, само че от бъдещето. А що се отнася до времето и мястото, не забравяй, че Земята се върти. Подхлъзнах се с една стотна от секундата, а може би и с по-малко, но за този миг тя заедно с къщата се е отместила с четири метра. Казвах му на Розенбайсер колко по-добре ще бъде да се приземя в градината, но той ме уговори да избира именно този вариант на прицелване.

— Добре. Да речем, че е точно така, както казваш. Но какво означава всичко това?

— Ще ти кажа, бъди спокоен. Но по-добре пригответи най-напред вечерята, историята е дълга и изключително важна. Дойдох при теб като пратеник, и то с историческа мисия.

От дума на дума убеди ме. Слязохме долу, сложих нещо за хапване — отворих консерва сардини — в хладилника бяха останали само няколко яйца. Така си и останахме в кухнята, защото не исках да си развалям настроението с вида на библиотеката. Той не гореше от желание да измие съдовете; апелирах към съвестта му — съгласи се да ги избърше. После седнахме край масата, той ме погледна сериозно и започна:

— Идвам от 2661 година, за да ти направя предложение, каквото никой никога не е чувал и няма да чуе. Научният съвет на Института по темпористика иска аз, тоест ти, да станеш генерален директор на програмата ТЕОВИХ. Съкращението означава „Телехронно оптимизиране на всеобщата история с хиперпютър“. Убеден съм, че ще приемеш тази почетна длъжност, защото е свързана с огромна отговорност пред хората и историята, а аз, тоест ти, си човек мъжествен и благороден.

— Бих искал обаче най-напред да чуя нещо по-конкретно... И изобщо не разбирам защо не са пратили някой представител на

института, а теб, тоест мен? Как си попаднал, тоест, как съм попаднал там?

— На този въпрос ще ти отговоря отделно, но най-накрая. Що се отнася до основния въпрос, не може да не си спомняш онзи нещастник Молтерис, който беше изобретил ръчна машинка за пътешествия във времето и когато реши да я продемонстрира, така си отиде за едното нищо, тъй като се състари до смърт още при старта.

Кимнах.

— Този опит няма да бъде последен. В първоначалната фаза прилагането на нова техника винаги е свързано с жертви. Молтерис беше изобретил едноместен времеход без каквито и да било предпазни средства. И направи като онзи средновековен селянин, който поискал да хвъркне с крила от църковната кула и се пребил. През XXIII век се появили, тоест от твоя гледна точка ще се появят хронотраки, времелази и темпомобили, обаче истинската хрономоционна революция ще настъпи чак триста години по-късно, предизвикана от хора, чиито имена няма да споменавам: ще се запознаеш с тях лично. Едно е да се пътува във времето на къси разстояния, а съвсем друго са експедициите в дълбините на милионолетията. Пропорциите са горедолу както между разходката извън града и космонавтиката. Пристигам от епохата на хронотракцията, хрономоцията и телехронията. Планини хартия са изписани с наивни баналности за пътешествията във времето, също както преди за космонавтиката; например, как уж някакъв изобретател с помощта на богат благодетел построява в някое забутано местенце ракета, с която двамата, а понякога и в компанията на познати дами отлитат за другия край на Галактиката. Хрономоционната технология, също както космическата по-рано, изисква мощна промишленост, колосални инвестиции, планиране... Но с тези въпроси ще се запознаеш на място, тоест, когато му дойде времето. Няма да ти говоря за техническата страна. По-важна е крайната цел на тази работа. Толкова много средства не се хвърлят само за да може някой да уплаши фараоните или да убие собствения си прадядо. Регулиран е общественият строй, климатът на Земята също е регулиран, в XXVII век, от който идвам, е толкова хубаво, че няма накъде повече, но заради историята нямаме миг покой. Сам знаеш как изглежда тя, крайно време е да се приключи с този въпрос!

— Чакай — главата ми се замая. — Историята ли не ви харесва? Че какво от това? Нали тя трябва да остане, каквато е...

— Не дрънкай глупости. На дневен ред е именно ТЕОВИХ, или телехронното оптимизиране на всеобщата история с хиперпютър. Нали ти казах! Историята на човечеството ще се подобри, ще се очисти, ще се ремонтира, ще се нивелира и ще се усъвършенствува съгласно принципите на хуманизма, рационализма и общата естетика. Не е нужно да ти обяснявам, че с нашите касапници и побоища в биографията е срамота да се тикаме сред почтените космически цивилизации!

— Подобряване на историята ли?... — Умът ми не го побираше.

— Да. Ако се наложи, ще внесем поправките още преди възникването на човека, за да се появи по-добър. Техническите средства са готови, финансите са налице, само длъжността на генералния директор на проекта е вакантна. Всички се страхуват от свързания с нея риск.

— Наистина ли няма желаещи? — учудването ми все повече нарастваше.

— Мина времето, когато всеки гледаше да управлява света... Без съответната квалификация никой не се захваща с трудна задача. Така че длъжността е свободна, а въпросът не търпи отлагане!

— Ами като не разбирам нещо от тази работа? И защо пък точно аз?

— Ще имаш на разположение цели щабове от специалисти. Няма да се занимаваш с техническите аспекти. Има многобройни и най-разнообразни планове за действие, много проекти, много методи — необходимо е да се вземат обмислени, отговорни решения. Аз, тоест ти, трябва да вземеш тези решения. Нашият хиперпютър изследва чрез психосондиране всички хора, живели някога на Земята, и прецени, че в мен, тоест в теб, е единствената надежда на проекта.

Помислих малко и казах:

— Да, личи си, че въпросът е сериозен. Възможно е да приема предложението, но може и да не го приема. Историята на човечеството — не е шега работа! Но как стана така, че аз, тоест ти, се появи тъкмо тук, при мен? Аз самият не съм мърдал никъде из времето. Едва вчера се върнах от Хиядите!

— Ясно е като бял ден — прекъсна ме той. — Нали ти си по-ранният! След като приемеш предложението, ще ти дам моя хроноциклет и ще отидеш там, където трябва, тоест, когато трябва.

— Не, ти не отговори на въпроса ми. Каж ми как си попаднал в XXVII век.

— Отидох там, естествено, с машина на времето. А после оттам дойдох в твоето сега и тук.

— Но ако аз никъде не съм ходил с никаква машина на времето, то и ти, който си аз...

— Стига си дрънкал глупости! Аз съм по-късен от теб, така че ти все още не можеш да знаеш какво ще ти се случи на теб, за да потеглиш към XXVII век.

— Нещо го усукваш! — промърморих. — Ако приема това предложение, ще се озова тутакси в XXVII век. Да или не? Там ще ръководя онзи ТЕОВИХ и така нататък. Но как ти си попаднал там...

— Така можем да дрънкаме цяла нощ! Не преливай от пусто в празно. Впрочем знаеш ли какво? Помоли Розенбайсер да ти обясни тези неща. В края на краищата той е специалист по времето, а не аз! Впрочем, както винаги при примките на времето, подробностите не винаги са ясни, но имай предвид, че те са буквално нищожни в сравнение с моята, тоест твоята мисия. Защото това е мисия с историческо значение! Е? Съгласен ли си? Хроноциклетът е в изправност. Нищо му няма, проверих.

— Какво ме засяга хроноциклетът ти? Не мога да тръгна така, изведнъж.

— Налага се! Длъжен си! Трябва!

— О-хо-хо! Само не така! Без „трябва“! Знаеш колко не обичам тия работи. Мога, но само ако поискам, ако преценя, че положението го изисква. Кой е този Розенбайсер?

— Директорът по научните въпроси на ИНТ. По ранг ще бъде твой пръв заместник.

— На ИНТ ли?

— На Института по темпористика.

— А ако не се съглася? Какво ще стане?

— Не можеш да не се съгласиш... Такова нещо ти няма да направиш... Ще излезе, че се страхуваш...

Стори ми се, че последните му думи бяха придружени от сподавена усмивка. Наежих се:

— Виж ти. И защо, моля?

— Защото... бе какво да ти обяснявам... То е свързано със структурата на самото време.

— Не ме баламосвай. Ако не се съглася, няма да се помръдна оттук, и тогава нито твоят Розенбайсер ще ми обясни нещо, нито пък ще ви поправам историята.

Говорех така, за да спечеля време, понеже подобни въпроси не се решават ей така, на секундата, но освен това, макар да не ми беше ясно защо той, тоест аз, е дошъл при мен, все пак смътно усещах, че в цялата работа се крие някаква измама, някаква хитрост.

— Ще ти дам отговор след четирийсет и осем часа — заявих.

Той започна да настоява да реша веднага, но колкото по напираше, толкова по-малко ми харесваше всичко това. Накрая дори взех да се съмнявам дали наистина е идентичен с мен. При тази мисъл веднага го подложих на разпит. Трябваше да измисля нещо тайно, което никой друг освен мен не знае.

— Защо пътешествията в моите „Звездни дневници“ не са номерирани последователно?

Той се засмя:

— А-ха-ха! Вече не ми вярваш, а? Ами защото, миличък, едните пътешествия са били в пространството, а другите — във времето, следователно не може да се говори дори за първо пътешествие; винаги можеш да се върнеш до някой момент, в който още не е имало пътешествие, и да заминеш за някъде, тогава първото пътешествие ще стане второ — и така до безкрайност!

Така беше. Но все пак за тези неща знаеха няколко души, мои доверени познати, от тихологичния институт на професор Тарантога. Поисках да ми докаже самоличността си. Документите му бяха в ред, което всъщност не беше никакво доказателство — можеха да бъдат фалшиви. Моите съмнения се поразсеяха, като видях, че знае всички песни, които пея единствено когато летя сам-самичък из далечните простори, обаче забелязах, че пее ужасно фалшиво припева на „Метеорити, метеорити“. Казах му, а той страшно се обиди и отвърна, че не той, а аз винаги пея фалшиво; разговорът ни, протекъл до този момент в доста спокойна атмосфера, се превърна в спор, после

премина в остра кавга, докато накрая така се ядосах, че го пратих по дяволите. Казах го в пристъп на гняв, без да искам, ала той безмълвно стана, качи се горе, намести си хроноциклета, яхна го като велосипед, бутна някаква част и в миг се стопи в мъгла по-точно — в облаче цигарен дим. След минута и то изчезна, останаха ми само разхвърляните по пода книги. Бях сам, стоях опулен и гледах стъписано, защото не бях очаквал това, но не исках да отстъпя от своето, когато той започна да се готви за път. Помислих малко, а после слязох обратно в кухнята, тъй като в приказки бяха минали близо три часа и пак бях гладен. В хладилника имах още няколко яйца, че и парченце шунка, но щом запалих газта и счупих яйцата, от горния етаж се разнесе неописуем грохот.

Стреснах се и от омлета ми не остана нищо, съдържанието на тигана се изсипа право върху пламъка на газовия котлон, а аз хукнах нагоре, като прескачах по три стъпала и изригнах най-грозни проклетия.

По рафтовете вече нямаше ни една книга, последните томове образуваха голяма купчина, а изпод нея се измъкваше онзи човек заедно с изкривения при падането хроноциклет.

— Какво означава всичко това? — извиках вбесен.

— Сега ще ти обясня... чакай малко... — мърмореше той, дърпайки хроноциклета към лампата. Огледа го съсредоточено — този път дори не направи опит да оправдае поредното си нахлуване в моя дом. Дойде ми до гуша.

— Би следвало поне да обясниш!! — изкрещях, вече извън себе си от гняв.

Усмихна се. Отмести хроноциклета, по-точно — подпря го на стената, извади лулата, натъпка я с тютюн от моята кесия, запали, праметна крак връз крак. Не издържах:

— Безсрамник такъв! — извиках.

Не се помръднах от мястото си, обаче вътре в себе си твърдо реших да го направя на пестил. Ще си бие шеги с мен, и то в дома ми!

— Глупости — рече той флегматично. Очевидно не изпитваше и капчица вина. А ми събори всички книги на пода!

— Без да искам — поясни човекът и пусна дим от устата си. — Хроноциклетът ми пак се подхлъзна...

— Но защо се върна?

— Трябваше...

— Как така?

— Скъпи мой, попаднали сме в кръг на времето, — спокойно обясни той. — Сега пак ще те уговарям да станеш директор. Ако откажеш, ще си замина, но скоро пак ще се върна и всичко ще започне от начало...

— Невъзможно! В затворена верига на времето ли сме?

— Точно така.

— Не е вярно! Ако беше така, всичко, което говорим и правим, би трябвало да съвпада идеално, в най-големи подробности, а това, което говоря сега и което ти говориш, вече не е съвсем същото, както първия път!

— Какви ли не глупости дрънкат хората за пътешествията във времето — каза той, — а тази, която ти ей сега изтърси, е една от най-безсмислените. В кръговото време всичко трябва да протича подобно, но в никакъв случай не по същия начин, тъй като затвореното време, както и пространственото затваряне не премахва напълно свободата, а само я ограничава! Ако приемеш предложението, ще отидеш в 2661 година и така кръгът ще се превърне в отворена примка. Но ако откажеш и пак ме изгониш, ще се върна и... знаеш какво ще стане после!

— Значи нямам друг изход?! — кипнах. — Ох, знаех си аз, нещо веднага ми подсказа, че тук има някаква шашма! Махай се оттук! И повече да не съм те видял!

— Стига глупости — отвърна той хладно. — Онова, което става, в момента зависи само от теб, не от мен, а още по-точно казано, хората на Розенбайсер са затворили примката зад нас двамата и така ще се въртим в нея, докато не станеш директор!

— И това ми било „предложение“! А какво ще стане, ако те поступама?

— Нищо, само по-късно, като му дойде времето, ти самият ще си лекуваш същите рани. Не си длъжен да приемеш предложението в смисъл, че бихме могли да се забавляваме така до края на живота си...

— Виж ти! А не мога ли да те затворя в мазето и да си грабна шапката?

— Не, по-скоро аз ще те затворя, защото съм по-силен.

— Оооо?

— Това е положението. Живял съм в 2661 година, а там храната е много по-питателна от сегашната, тъй че не би издържал и минута срещу мен.

— Ще видим — изръмжах аз войнствено и станах от стола, но той дори не се помръдна.

— Знам „джурджудо“ — заяви флегматично.

— Какво е това?

— Вид усъвършенствувано джудо от 2661 година. Ще те тръшна за нула време.

Бях побеснял, ала богатият ми жизнен опит ме бе научил да овладявам емоциите си и в най-крайни ситуации. И сега, разговаряйки с него, тоест със себе си, се убедих, че наистина нямам друг изход. Впрочем историческата мисия, очакваща ме в бъдещето, отговаряше и на възгледите, и на характера ми. Възмущаваше ме само принудата, към която прибягнаха, но ми беше ясно, че трябва да си разчистя сметките не с него, използван като маша, а с неговите господари.

Показа ми как се управлява хроноциклетът, даде ми няколко практически указания, настаних се на седалката и тъкмо когато щях да му напомня да разтреби вкъщи и да извика дърводелец да поправи библиотечните шкафове, той натисна стартера. Той самият, светлината на лампата, цялата стая — всичко изчезна като издухано. Машината под мен, онзи същият метален прът с фуниеобразно разширяващ се ауспух, завибрира, от време на време подскачаше като буен жребец, налагаше се да стискам дръжките с всички сили, за да не изхвъркна от седлото; нищо не виждах, само ми се струваше, че по лицето и тялото ми минават телени четки. По едно време прецених, че скоростта във времето нараства прекомерно, дръпнах спирачката и тогава в черния хаос започнаха да се открояват смътни очертания.

Виждах някакви гигантски сгради, ту с форма на купол, ту източени нагоре, а аз прелитах през тях като вятър през стобор. Все ми се струваше, че ще се ударя в стените, инстинктивно затварях очи и пак увеличавах скоростта, искам да кажа — темпото. На няколко пъти машината подскочи рязко — главата ми се раздруса, зъбите ми затракаха. По едно време усетих промяна, макар че трудно бих могъл да определя в какво се състои тя; сякаш се намирах в гъстата като сироп среда, лепкава и втвърдяваща се. Хрумна ми, че може би преминавам през някаква преграда, която най-накрая ще се превърне в

мой гроб, скован в бетона, ще си остана там вовеки веков заедно с хроноциклета, също като чудновато насекомо в кехлибар. Но пак усетих тласък напред, хроноциклетът завибрира, а аз паднах върху нещо еластично, потънах и се залюлях. Изпуснах машината, ослепи ме бяла светлина. Замижах.

Отворих очи и оглушах от гръмки гласове. Лежах в центъра на голям диск от пенопласт, който беше боядисан в концентрични кръгове, досущ мишена на стрелбище. Хроноциклетът се бе катурнал на една крачка от мен, а наоколо стояха няколко десетки души в лъскави комбинезони. Дребен рус мъж, започнал да оплешивява, стъпи върху матрака на диска, помогна ми да стана и разтърси ръката ми с думите:

— Най-сърдечно ви приветствувам с „добре дошли“! Розенбайсер.

— Тихи — отвърнах машинално.

Огледах се. Намирах се в голяма като град зала без прозорци, високият таван имаше цвета на небето. Много дискове, съвсем същите като онзи, на който кацнах аз, бяха проснати в една редица; някои бяха свободни, на други се работеше. Няма да скрия, че си бях приготвил няколко хапливи забележки по адрес на Розенбайсер и другите създатели на темпоралния сак, с който ме измъкнаха от дома, но ги преглътнах, понеже изведнъж разбрах на какво ми прилича тази огромна зала. Като че бях в гигантско киностудио! Край нас минаха трима души в доспехи. Първият носеше пауново перо на шлема си и държеше позлатен щит, лаборантите наместваха на гърдите му отрупана със скъпоценни камъни икона, лекарят му би инжекция на оголената ръка, някой припряно закопчаваше каишките на бронята, а друг му подаваше двуръчен меч, дълъг и тежък, и широко наметало с изтъкани по него гербове с грифове. Другите двама носеха обикновени железни доспехи, сигурно бяха оръженосците му, и вече се наместваха на седалката на хроноциклета в центъра на диска. От мегафона долетя глас: „Внимание... дващсет, деветнайсет, осемнайсет...“

— Какво става тук? — попитах аз съвсем объркан, защото в същото време, на петнайсетина крачки по-нататък пристъпваше върволица слаби, мъже с огромни бели тюрбани; и тях ги инжектираха, а техникът се скара на един, защото бе открил под бурнуса му малък пистолет. Виждах индианци с изрисувани в бойни цветове лица и току-

що наточени томахапки, лаборантите трескаво оправяха перата по главите им. Един прислужник в бяла престилка буташе към друг диск дървена количка с кошмарно мръсен, парцалив просяк без крака, напомнящ чудовищните сакати на Брьогел.

— Нула! — обяви мегафонът.

Троицата в доспехи изчезна заедно с хроноциклета. Познавах вече този ефект — кратък проблясък, след който във въздуха се разнася белезникав дим, подобен на магнезиев.

Розенбайсер ми обясни:

— Това са нашите анкетъори. Проучват общественото мнение през различните векове, нали разбирате, статистически материал, информация, нищо повече. Не сме правили още никакви корекции, чакахме вас.

Той ми посочи пътя с ръка и забърза подир мен; чувах гласове, броещи до старта, ту тук, ту там просветваше, разнасяха се облачетата белезникав дим, изследователите изчезваха един след друг, а на тяхно място идваха нови — съвсем като в огромно киностудио при снимане на исторически суперкич. Разбрах, че е забранено да се пренасят в миналото каквито и да било анахронични вещи, обаче анкетъорите все се опитват да прехвърлят контрабандно това или онова, кога от инат, кога за лично удобство. Помислих си, че ще се наложи да въвеждам ред с желязна ръка, но попитах само:

— Дълго ли трае такова събиране на данни? Кога например ще се върне онзи воин с оръженосците?

— Удържаме се в рамките на плана — доволно се усмихна Розенбайсер. — Онези тримата вече се върнаха — вчера.

Замълчах, мислейки си, че няма да ми е лесно да свикна с живота в условията на хрономоционната цивилизация. Понеже лабораторният електромобил, с който трябваше да отидем до дирекцията, се повреди, Розенбайсер помоли няколко анкетъори-бедуини да слязат от камилите и с този импровизиран транспорт стигнахме дотам.

Просторният ми кабинет беше подреден в модерен, сиреч прозрачен стил. Малко е да се каже прозрачен — повечето кресла изобщо не се виждаха, а когато работех на бюрото, само купчините документи подсказваха присъствието му. Ако наведех глава над работата, пред очите ми непрекъснато стърчаха собствените ми крака в

раирани панталони и тези райета ми пречеха да се съсредоточа, затова поисках да боядисат всички мебели, за да станат непроницаеми за погледа. Тогава пък се оказа, че имат направо идиотски форми, защото не са били проектирани за гледане. Накрая ги смениха с една гарнитура антики от втората половина на ХХІІІ век и чак тогава се почувствувах нормално. Споменавайки тези дреболии, аз не само изпреварвам фактите, но и отбелязвам някои недоглеждания в Проекта. Макар че като директор бих си живял царски, ако имах само проблемите за мебелите и интериора.

Трябваше да напиша цяла енциклопедия, за да разкажа всичко, което Проектът извърши под мое ръководство. Организационната структура беше следната. Пряко подчинени ми бяха две направления: РЕСТЕКАЛ (Ресор „Техническо-календарен“), обединяващ отделите за ударно-квантова и дисперсионна темпористика, и ресор „Исторически“, разделен на сектор „Човешки“, и сектор „Нечовешки“. Ръководител на технолозите беше д-р Бошкович, а начело на историотворците стоеше проф. П. Латон. Освен това ръководех директно отрядите на истомандосите и времескачачите (хроношутистите), както и една бригада за аварийно детрониране и апарат за надзор. Тази бърза помощ, нещо като противопожарна служба за непредвидени опасни случаи, се наричаше съкратено ПАРКИ (Подвижна аварийна ремонтно-контролна инспекция). При моето пристигане технолозите по времето бяха готови да започнат мащабна телехронична операция, докато в сектор „Човешки проблеми“ (под ръководството на Хари С. Тотел) специалистите разработваха стотици ХАРЕМи (Хармонограми за еднократна мелиорация). Успоредно с техните разработки сектор „Нечовешки проблеми“ (инж. по телата О. Гудли) проектираше варианти за реорганизация на Слънчевата система, тоест планетите начело със Земята, хода на биологичната еволюция, антропогенезиса и т.н. Бях принуден да отстраня един след друг всички споменати тук мои подчинени; всяка поредна криза в Проекта е неразривно свързана в паметта ми с някого от тях. Като му дойде времето, ще разкажа за всеки поотделно, нека човечеството знае кой е виновен за неговите нещастия.

В началото бях изпълнен с най-светли надежди. Преминах съкратен курс, въвеждащ в основите на телехронията и хрономутацията, овладях също организационните принципи —

компетенции на отделните ресори, разделение на труда, и др., като още тогава се стигна до спор с главния счетоводител (Евг. Клид) и разбрах каква гигантска задача стои пред мен. Науката от XXVII ми предлагаше многобройни и разнообразни технологии за действие във времето и сякаш това беше малко, та трябваше да вземам решения по стотици планове за коригиране на историята. Всеки се опираше на знанията и авторитета на някой прочут учен, а аз трябваше да избирам от това Embarras de richesse^[1]! Другояче не можеше и да бъде — нямаше единомислие нито по отношение на метода, с който щяхме да подобряваме миналото, нито по отношение на началния период, да не говорим за това, че не се знаеше колко интервенции трябва да предприемем.

През първата фаза, характеризираща се с оптимистични предвиждания, смятахме да не закачаме човешката история, а само да въведем ред в предхождащите я еони; нашата монументална програма предвиждаше например девулканизирани планетите, изправяне на земната ос, подготвяне на благоприятни условия на Венера и Марс с оглед на бъдещото им колонизиране, като на Луната се отреждаше ролята на своеобразен мост или междинна станция за емиграционната космонавтика, която щеше да възникне след три-четири милиарда години. В името на по-доброто бъдеще наредих да се задействуват Генераторите за замислени изохронни системи (ГЕНЕЗИС). Разполагахме с три типа от тях: БРЕКЕКЕК, КОАКС и КВАК. Вече не помня какво означаваха тези съкращения; КОАКС работеше коаксиално, а с КВАК се определяше квантовата корекция.

Резултатите от пускането им в действие надминаха най-лошите ни очаквания; аварията настъпваха една след друга. Вместо да спре меко и да се синхронизира с нормалното течение на времето, КВАК експлодира над Марс, обгори го и го превърна в глобална пустиня; всички океани се изпариха и се разпръснаха из космическото пространство, а спечената кора на планетата се напука, образувайки мрежа от страховити, широки до стотици мили ровове. Това породило през XIX век хипотезата за марсианските канали. В никакъв случай не можех да допусна по-ранните поколения от човечеството да се досетят за нашата акция, защото това можеше да доведе до възникване на вредни комплекси у тях, затова наредих да се зациментират най-грижливо всички канали, което бе направено около 1910 година от

инж. Лаваш. Астрономите от по-късните времена никак не се учудиха от тяхното изчезване и обясниха всичко чрез оптическа измама на предшествениците си. При КОАКС, който трябваше да подготви Венера за живот, грешката на КВАК се избягваше посредством АМУР (Амортизационен универсален редуктор), но в този случай се повредиха ДУПКИ-те (Дисипатори^[2] за универсална пречиствателно компенсационна информация) и поради хроноклазъма Венера бе обгърната от отровен облак. Свалих от длъжност отговарящия за тази операция инж. Ваденлекер, но след като научният съвет се застъпи за него, му позволих да довърши последните експерименти. Този път настъпи вече не авария, а катастрофа в космически мащаби. Ускореният против течението на битието) БРЕКЕКЕК се врязва в настоящето отпреди 6,5 милиарда години, при това толкова близо до Слънцето, че откъсна от него огромно парче звездна материя, която, свивайки се под влияние на силите на привличане, даде началото на всички планети.

Ваденлекер се опита да се защити, като твърдеше, че така благодарение на него възникнала Слънчевата система, а ако не била аварията в хроналната глава, шансът за възникване на планетите практически бил равен на нула. По-късно астрономите си блъскаха главите каква звезда е минала толкова близо до Слънцето, че да изтръгне от него протопланетна материя, защото наистина едно толкова близко преминаване на две звезди спада към почти невъзможните явления. В края на краищата отстраних наглия и самодоволен инженер от техническото ръководство, тъй като не виждах смисъла и целите на Проекта в това да се вършат подобни неща неволно, от небрежност и недоглеждане. Ако се стигнеше дотам, можехме да оформим планетите къде по-добре. Впрочем след съсипването на Марс и Венера целият технически ресурс нямаше с какво да се похвали.

На дневен ред стоеше планът за изправяне на земната ос; целта беше климатът и да стане по-равномерен, без полярни студове и тропически жеги. Операцията имаше и хуманна цел: така повече видове щяха да оцелеят в борбата за съществуване. Резултатът се оказва точно противоположен на намерението. Най-голямата ледникова епоха на Земята, камбрийският период, беше предизвикан от инж: Ханс-Якоб Пльотцлих, изстрелял тежък „изправителен“ снаряд, който породил така

наречения „дубъл“ на земната ос. Първият ледников период не само не предпази припрения инженер по времето от нова грешка, но косвено я предизвика; след като видял какво е направил, инж. Пльотцлих (без аз да знам) изстрелял следващия, „коригиращ“ снаряд. Получи се хроноклазъм и нова ледникова епоха — този път в плейстоцена.

Преди да го уволня, този непоправим човек успя да предизвика трети хроноклазъм. От този момент по негова вина магнитният полюс на Земята не съвпада с оста на въртенето и, защото планетата и до днес се клатушка. Едно парченце от времето на „корекцията“ отлетя в милионната година преди нашата ера и на същото място днес се намира Големият аризонски кратер. За щастие никой не загина, защото хора още нямаше, само девственият лес изгоря. Друго такова парченце беше спряно едва в 1908 година; хората от онова време го знаят като „тунгуския метеорит“. Какви ти метеорити, най-обикновени хвърчащи из времето парчетии от некадърно направения „оптимизатор“. Изхвърлих Пльотцлих, без да ми мигне окото, а след като го заловиха една нощ в хроноториума (имал бил угризения на съвестта, отбележете, та искал „да поправи“ стореното), поисках за наказание да бъде отстранен във времето.

В крайна сметка отстъпих, за което и досега съжалявам, пред ходатайството на Розенбайсер и назначих на вакантното място инж. Диндал. Откъде можех да зная, че е шурей на директора. Последствията от непотизма^[3] на който чрез гнусно манипулиране бях принуден да съдействувам, не закъснях. Диндал беше изобретател на СУРУС (Спирачно усмиряващо и регулиращо устройство), усъвършенствувано от инж. по времето Бумеланд. Те разсъждаваха така: ако колосалната гигахронична енергия се освободи дори при хроноклазъм, нека тогава, вместо да действа чрез взривна вълна, като онази, която унищожи Марс, да се превърне в чисто лъчение. Тази недообмислена идея (добрите намерения не се броят!) ми създаде много грижи. СУРУС наистина трансформира кинетичната енергия в радиация, но каква полза, щом от лъчението (точно по средата на мезозойската ера) измряха до един всички гущери и кой знае още колко други животински видове. Бумеланд се оправдаваше, твърдейки, че нищо лошо не е станало — нали на опразнената сцена на еволюционния процес благодарение на него са могли да се явят бозайниците, от които произлиза и човекът. Сякаш и това е било

запланувано! Завроцидът ни отне възможността да маневрираме свободно в антропогенетичен аспект, а те дори се хвалеха с това! Диндал привидно се покая, дори си направи самокритика, но не е истина, че доброволно бил напуснал поста си. Аз заявих на Розенбайсер, че докато неговият шурей е в Проекта, кракът ми няма да стъпи в дирекцията.

След тази фатална серия събрах целия колектив и произнесох реч, в която предупредих, че съм принуден да прилагам отсега нататък драконови мерки спрямо нарушаващите безопасността на миналото. Няма да им се размине само с лишаване от топлото служебно местенце!

Говорех, че аварията са разбираеми, че те са направо неизбежни при внедряването на невиджана досега технология; че едно време, в зората на космическата ера, малко ли ракети се разхвърчали на парчета; че нашата дейност като протичаща във времето, е несравнимо по-опасна. Научният съвет ми препоръча нов експерт по времето: професор Л. Нардо де Винчи. Преди следващите експерименти предупредих него и Бошкович, че за нищо на света няма да проявя снизходителност при сериозни катастрофи, ако са предизвикани от нехайство.

Запознах ги и с докладните записки, които Ваденлекер, Бумеланд и Диндал изпращаха зад гърба ми до Научния съвет — пълни с противоречия, защото ту се позоваваха на обективни трудности, ту се опитваха да представят грешките си като заслуги. Казах им, че се лъжат онези, които ме смятат за невежество. Достатъчно добре владее четирите аритметични действия, за да мога да пресметна колко материя от Слънцето вече е похабена, защото всички тия уранови планети, същински бунища, направо клоаки, натъпкани с амоняк, не стават за нищо; Венера и Марс също ги задрасках и дадох зелена улица на последния опит за усъвършенстване на Слънчевата система. Програмата предвиждаше преустройство на Луната в санаториум за възстановяване на космонавтите от бъдещето и същевременно в междинна станция, по пътя към Атина.

Не знаете какво е Атина? Никак не се учудвам. Тази планета трябваше да бъде усъвършенствувана от екипа на Гещирнер, Старшит и Астрояни. Дотогава не бях виждал в Проекта такива некадърници. ДУРАК (Диспергиращо устройство за регулиране на автоматичната

космотехника) излезе от строя, ДУПЕК (Дистанционно устройство за предотвратяване на евентуални колизии) се строши, а Атина, която до този момент обикаляше около Слънцето на орбита между Земята и Марс, се пръсна на деветдесет хиляди парченца и от нея остана само така нареченият „Астероиден пръстен“. А що се отнася до Луната, господа оптимизаторите съсипали окончателно повърхността и. Чудно как и тя не е станала на парчета! Ето как възникна прочутата загадка за астрономите от XIX и XX век, които не можеха да проумеят откъде са се взели толкова много кратери. Затова измислиха две теории — вулканична и метеоритна.

Смешна история. Автор на така наречените „вулканични кратери“ е инж. по времето Гещирнер, отговарящ за ДУПЕК, а виновник за „метеоритните“ — Астроляни, който се прицели в Атина преди три милиарда години, направи я на пух и прах, а откатът на хроноклазъма, избил в четирите посоки на света, спря завинаги въртеливото движение на Венера, тропоса на Марс два фалшиви спътника с налудничаво движение (обратно на предвижданото), така че в сравнение с горното за този „специалист“ беше истинска дреболия да превърне повърхността на Луната в артилерийски полигон, на който отломъците от Атина да се сипят в продължение на един милиард години. Веднага щом научих, че едно парче от хронотрактора, размазано от експлозията на 2 950 000 000 години, е стигнало до праисторическо време, паднало в океана и пробило дъното му, потапяйки по пътя си Атлантида, лично изхвърлих от Проекта виновниците за комплексната катастрофа, а на отговарящите за операцията като цяло наложих санкциите, за които ги бях предупредил. Те обжалваха пред Съвета, но нищо не им помогна.

Заточих професор Л. Нардо де Винчи в XVI, а Бошкович — в XVII век, за да не могат да се срещнат и да плетат интриги. Известно ви е, че през целия си живот Леонардо да Винчи се опитва да направи времелаз, но не успя: така наречените „вертолети“ на Леонардо и другите негови машини колкото чудновати, толкова и неразбираеми за съвременниците му са просто страничен продукт на неговите усилия да избяга от заточението във времето.

Честно казано, Бошкович се държеше прилично. Той беше изключително способен човек, с прецизен ум, математик по образование. В XVII век стана несъмнено известен, но непризнат от

никого философ. Опитваше се да популяризира принципите на теоретичната физика, ала съвременниците му не разбираха нито дума от неговите трактати. За да облекча донякъде заточението му, изпратих го в Рагуза (Дубровник), понеже скришом в себе си изпитвах симпатия към него, но смятах, че съм длъжен да наказвам сурово отговорните хора, въпреки че Научният съвет не одобряваше това.

И така, първата фаза от Проекта завърши с пълен провал. Аз наложих абсолютно вето върху всякакви по-нататъшни опити от серията ГЕНЕЗИС. Достатъчно пари бяха хвърлени на вятъра! Колосалните пустини на планетите от групата на Юпитер, изгореният за вечни времена Марс, опропастената Луна (така наречените „маскони“, концентрирана маса под повърхността ѝ, са просто дълбоко заседналите в почвата, вкаменени в лавата остатъци от главите на ДУРАК и ДУПЕК), изкривената земна ос, дупката в дъното на океана, предизвиканото от тази пукнатина разделяне на Евразия и двете Америки — това беше тъжната равносметка от проведените операции. И все пак не си позволих да се обезверя и отворих широко вратата на творческото оптимизиране пред екипа на Историческия ресор.

Той се делеше, напомням, на два сектора — по човешките (доц. Хари С. Тотел) и по нечовешките проблеми (инж. по телата Гудли). Целият ресор се ръководеше от професор П. Латон, към когото още от самото начало проявявах известно недоверие заради неговите радикални и безкомпромисни възгледи. Затова предпочитах да не пипаме все още съществуващата история на човечеството; много по-правилно би било да се създадат такива разумни същества, които сами да си я цивилизоват както трябва. Възпирах Латон и Тотел (никак не ми беше лесно, защото ръцете просто ги сърбяха за историотворчество), а възложих на Гудли да задвижи биологичната еволюция на Земята. За да не ме обвинят, че спъвам творческото начало, дадох на проекта ХОПСА (Хомо Перфектус Сапиенс) доста голяма самостоятелност. Същевременно апелирах към ръководителите му (О. Гудли, Х. Омир, Х. Босх, ван Айк) да се учат от грешките на Природата, която е осакатила всичко живо и сама си е препречила пътя към Разума, за което впрочем не бива да я виним строго, защото е действувала слепешката, ден за ден. Затова пък ние трябва да работим целенасочено, като имаме непрекъснато пред очите си целта, тоест

ХОПСА. Те обещаха, че ще се придържат към моите напътствия, гарантираха успех и пристъпиха към работа.

Като им дадох самостоятелност, не се намесвах и не ги контролирах милиард и половина години, докато най-накрая купищата анонимни писма ме накараха да направя проверка. Щях да побелея от това, което видях. В началото, близо четиристотин милиона години, те си играли като деца панцирни рибки и някакви си там троглодити; като видели обаче колко малко време им остава до края на милиардлетката, ударили я на щурмовщина. Трупали, както им дойде, елементи, един от друг по-чудати, произвеждайки ту планини от месо на четири крака, ту само опашки, ту някакъв цветен пращец; едни екземпляри бяха покрити с дебели плочки, а на други бяха намушкали, дето им падне, рога, бивни, тръби, хоботи, пипала. Колко грозно, колко отблъскващо, колко безсмислено беше всичко това, чак страх да те хване: чист абстракционизъм и формализъм под знака на антиестетичното.

Тяхното самодоволство ме вбеси. Твърдяха, че сега не било времето на зализаната сладникавост, че аз не ги разбирам тия работи, че „нямам усет“ и т.н. Замълчах си. Но да бяха спрели дотук! Къде ти! В този задружен колектив всеки беше против всеки. Никой не мислеше за Разумния Човек, а само за това, как да проваля проектите на колегите си; ако в Природата се появеше нов модел, друг специалист вече подготвяше такова чудовище, което да надмине произведеното от колегата му и да докаже неговото бездарие. Онова, което по-късно бе наречено „борба за съществуване“, всъщност беше плод на завистта и интригантството. Бивните и ноктите на Еволюцията са само резултат от господстващите в сектора отношения. Вместо сътрудничество видях там само масово прахосничество и желание да подложиш динена кора на колегата, а върховно удоволствие изпитваше онзи, който успееше да замрази по-нататъшното развитие на някой клон от работата на партньорите си — ето защо в държавата на живота има толкова слепи улички. То пък един живот! Превърнали го бяха в нещо средно между паноптикум и гробище. Още недовършили един обект, те се нахвърляха върху следващия; последователно провалиха шансовете на двоякодишащите и членестоногите, на които видяха сметката с трахеите. Ако не бях аз, никога не би се стигнало и до века на парата и електричеството, защото те бяха „забравили“ за

каменовъгления период, тоест за разсаждането на онези дървета, от които по-късно щяха да се получат въглищата за парните машини.

Гледах, ревизирах и само кърших ръце: цялата планета беше задръстена с трупове и разни останки. Особено се бе престарал Босх. Когато го попитах защо ни е този *Rhamphornychus* опашка, взета назаем от детско хвърчило, не го ли е срам за *Proboscidae*, защо са им на гущерите шипове като тараби на гърба, той отговаряше, че аз не разбирам какво значи творческо вдъхновение. Поисках да знам тогава къде при създаденото положение на нещата ще възникне разумът; въпросът ми беше риторичен, тъй като те взаимно си унищожаваха всички перспективни направления. Не налагах готови решения, но преди това им бях споменал за птиците, за орлите; в същото време на всичко хвъркато те бяха миниатюризирали главата, а онуй, що бягаше (като щрауса), бяха докарали до пълно видиотяване. Нямах друг изход, оставаше ми алтернативата: или да изработим Разумния Човек от случайни отпадъци, или да реализираме така наречената „еволуция с гръм и трясък“, тоест чрез насилствено пробиване на запушените линии на развитие. Последният вариант беше недопустим — палеонтолозите по-късно щяха да класифицират подобна явна намеса като чудо; същевременно аз много отдавна бях забранил всякакъв род чудотворство, за да не въвеждаме в заблуда бъдещите поколения.

Разпръснах самозабравилите се проектантите в четирите посоки, тоест времена, после всички техни недоносчета издъгнаха с милиони. Приказките, че уж аз съм наредил да изтребят тези видове, са част от богатия репертоар клевети, които не ми бяха спестени. Не аз местех живота от единия ъгъл на еволюцията в другия като гардероб, не аз дублирах хобота на амбододона, не аз раздух размерите на камилата (*gigantocamelus*) до тези на слона, не аз си играех с китовите, не аз доведох мамутите до самоунищожение! Защото аз живеях с идеите на Проекта, а не с безнравствената игра, в каквато колективът на Гудли превърна еволюцията. Заточих ван Айк и Босх в Средновековието. За наказание, че пародира темата на ХОПСА (беше изфабрикувал между другото човек-кон и жена-риба, и то колоратурен сопран), изпратих Омир чак в древността, в Тракия. И пак стана онова, с което по-късно към се сблъскавал. Снетите от постове им заточеници, като не можеха да творят реално, разтоварваха незадоволената си страст в ерзацтворчество. Ако някой се интересува какво още е лежало на

сърцето на Босх, ще разбере, като разгледа картините му. Не може да се отрече, че той беше велик талант. Това си личеше и от уменията му да се приспособи към духа на епохата, отгук идва и религиозната тематика на неговите платна, която е само предлог, и всички онези негови адове и страшни съдилища. Впрочем и Босх прояви недискретност. В „Градината на земните радости“, в самия център на „музикалния ад“ (дясното крило на триптиха), стои дващестместен хронобус. И какво можех да направя аз в случая?

Що се отнася до Х. Омир, мисля, че постъпих правилно, като го заточих по следите на неговите творения в древна Гърция. Неговите живописни творби са загубени, но написаното се е запазило. Чудно ми е как никой не е открил анахроничните белези в тях. Нима не е ясно, че той не се е отнасял сериозно към жителите на Олимп, които взаимно се ядат, с една дума, държат се точно както неговите колеги в института? „Илиада“ и „Одисея“ са романи с ключ, докато образът на холеричния Зевс е пасквил по мой адрес.

Не отстраних Гудли веднага, защото Розенбайсер се застъпи за него: ако този човек ни подведе, рече ми, заточи и мен, научния директор на института, ако ще и в архайската ера. Гудли бил имал скрити производствени резерви, а тъй като аз бях против използването на маймунски отпадъци, той пристъпи към МУТРА (Модерна усъвършенствувана трансформация и рационална антропогенеза). Не вярвах в неговата МУТРА, ала не се противопоставих, защото вече се говореше, че отхвърлям всички проекти. Поредната текуща проверка показва, че той е заселил в морето няколко дребни бозайника, придал им е форма на риби и им е присадил радар на челото. Работеше тъкмо на етапа на делфина. Беше си навил на пръста, че хармония ще настане само ако има два разумни вида: сухоземен и воден. Ама че идиотщина! Едва тогава щяхме да видим какво значи конфликт! Казах му: „Никакви подводни разумни същества няма да има!“ Делфинът си остана, нямаше как, но такъв, какъвто си беше — с мозък, подготвен за развитие и усъвършенствуване, а ние изпаднахме в криза.

Какво да правим, пак ли да започваме еволюцията от начало? Нямах сили за това. Казах на Гудли да продължи, както той намери за добре, с други думи — одобрих маймуната като полуфабрикат, — но го задължих да подобри модела в естетическо отношение, а за да не може после да се измъква с щяло и нещяло, изпратих му писмени

инструкции по официален, служебен път (без да изпадам, разбира се, в подробности). Все пак подчертах, че големият задник свидетелствува за лош вкус и му препоръчах да прояви култура по въпроса за половете, като му посочих за пример цветята, незабравките, пъпките; допълнително, преди да замина — налагаше се да взема участие в едно заседание на Съвета — го помолих лично да се помъчи да намери по-естетични мотиви. В ателието му цареше страхотна бъркотия, стърчаха някакви греди, необработени дъски, триони — във връзка с любовта ли? „Да не сте се побъркали — рекох му — любов на принципа на циркуляра?“ Накарах го да ми даде честна дума, че ще изхвърли този трион. Той обеща, подсмивайки се под мустак — бе научил, че заповедта за уволнението му е в чекмеджето ми, та му беше все едно.

Решил да ми направи напук. Разправял наляво и надясно, че директорът, тоест аз, ще се шашне, като се върне. Наистина, стъписах се. Извиках го незабавно, боже мили, правеше се на службаш; твърдеше, че се придържал към инструкциите! Вместо да махне онази плешивина отзад, той избърснал цялата маймуна, с една дума, направил точно обратното, а пък що се отнася до любовта и пола, не, от негова страна това беше просто саботаж! Само изборът на мястото стига! Впрочем излишно е да обсъждаме тази диверсия. Всеки сам вижда какви са последиците от нея. Чудесно беше поработил господин инженерът! Маймуните може да са всякакви, но поне са вегетарианци. Той беше направил хората месоядни.

Свикнах извънредно заседание на Научния съвет във връзка с бенигнализацията^[4] на Хомо Сапиенс. Там ми беше заявено, че стореното не може да се премахне с един замах, ще трябва да се свият двайсет и пет, че и трийсет милиона години; спечелиха с повече гласове при гласуването; не се възползвах от правото си на вето, може би сбърках, но вече просто едва се държах на краката си. Впрочем бях получил сигнали от XVIII и XIX век: търсейки леснината, сътрудници на ПАРКИ, които ги мързяло да пътуват напред-назад във времето, се устроили в разни замъци, дворци, мазета, без да вземат каквито и да е предпазни мерки; и ето че плъзнали слухове за прокълнати души, за звън от вериги (шумът от включван хроноциклет), за призраци (обличали се в бяло, сякаш не можели да носят униформи в друг цвят); пускали мухи в главите на хората, изкарвали им акъла с преминаването през стени и иззидани огради (пътуването във времето винаги

изглежда така, понеже хроноциклетът стои на едно място, а Земята продължава да се върти), с една дума, надробили такава каша, че от нея се родил — ни повече, ни по-малко — романтизмът. Наказах виновните и се заех с Гудли и Розенбайсер.

Заточих и двамата. Знаех си, че Съветът никога няма да ми го прости. Обаче като лоялен човек ще кажа: Розенбайсер, който се държа с мен скандално, по време на заточението си имаше много прилично поведение (като Юлиан Апостата). Той направи доста, за да облекчи живота на бедните във Византия. Оттук можем да направим извода, че се е провалил на своя пост, защото не беше дорасъл за него. Да бъдеш император е по-лесно, отколкото да ръководиш подобряването на цялата история.

Така завърши и втората фаза на Проекта. Разреших на сектора по социалните въпроси да действа, тъй като при създаденото положение можехме да усъвършенствуваме само цивилизованата история. Залавяйки се за работа, Тотел и Латон направо ликуваха от провала на своите предшественици, като не пропуснаха предварително да предупредят, презастраховчици такива, че не бива да очакваме прекалено много след ТЕОВИХ при такъв Хомо Сапиенс!

Хари С. Тотел възложи на хроналергистите (Кханд ел-Абр, Кан дьо ла Брьо, Жиран д'Ол, Дж.И.Р. Андол) да извършат първия експеримент от реорганизираната програма. Непосредственото ръководство на групата беше възложено на инж. историотворец Хемдрайсер. Те заплануваха да ускорят развитието на културата чрез урбанистична акселерация. В Долен Египет на XII или XVIII династия, вече не помня коя, натрупаха планини от строителен материал и с помощта на временни наемници, наричани у нас неофициално „темпорални агенти“, издигнаха равнището на строителната техника, но недостатъчният контрол доведе до извращения. С една дума, вместо да активизират масовото жилищно строителство, те започнаха да строят в рамките на култа към личността никому ненужни гробници на разни фараони. Заточих целия колектив на Крит — ето откъде дойде дворецът на Минос. Не знам дали е истина онова, което ми каза Бетерпарт — че заточениците се разбунтували и заедно се опълчили срещу бившия си шеф, след което го затворили в лабиринта. Не съм проверявал по документите, но се съмнявам в достоверността на тази клюка, Хемдрайсер хич не ми прилича на минотавър.

Най-сетне реших да поставя край на щурмовщината и поисках да чуя предложения за проекти с комплексен характер. Трябваше да уточним как да действуваме — явно или скрито, дали хората от различните епохи би трябвало изобщо да се досещат за евентуалната помощ извън историята. Тотел, настроен либерално, се изказа за криптохронията, чийто привърженик бях и аз. Алтернативната стратегия би изисквала да се вземат хората от миналото под явно покровителство, а това би нарушило чувството им за свобода на собствената воля. Необходимо беше да им помагаме — но тайно. Латон беше против такова решение, естествено, в главата си вече беше изградил схемата на идеалната държава и начините, по които всички общества ще стигнат до въпросния идеал.

Везните натежаха в полза на Тотел, който ми представи един от най-младите и — говореше се — най-способни свои сътрудници: А. Донай, който бе изобретил монотеизма. Бог, обясняваше ми той, няма никому да стори зло с чиста идея, а на нас, оптимизаторите, само ще развърже ръцете, понеже според Проекта решенията на бога са неведоми: хората не могат да ги разберат, следователно няма за какво да се хванат и в същото време няма да подозират, че някой им се меси (телехронно) в историята. Не бих казал, че тази концепция звучеше зле, но за всеки случай дадох на младия асистент само малък опитен полигон, и то в едно забутано кътче на света, в Мала Азия. Помагаше му инж. историотворец Й. Ов. Направената проверка показа, че са допуснати сериозни нарушения на принципа. Хайде, от мен да мине, дето Донай наредил да пуснат 60 000 тона манна на евреите по време на някакво пустинно преселение. „Дискретната помощ“, която им оказал, се изразила в толкова пряка намеса (отварял и затварял Червено море, изпращал към враговете на юдеите дистанционно управлявани облаци от скакалци), че на неговите протежета съвсем им се помътило съзнанието: решили, че са богоизбран народ.

Типично за неуспеха на всички планове беше това, че авторите им, вместо да променят тактиката, започваха да използват все помощни материални стимули. А. Донай надмина всички — проложи напалм. Ама питате как съм му позволил? Що за въпрос! Просто аз нищо не знаех. На институтския полигон той демонстрираше само дистанционно запалване на храста и ме уверяваше, че така ще действа и в бъдеще, е, най-много да изгорят няколко кактуса в

пустинята; тези демонстрации имаха за цел да заздравят нравствените форми. След като го заточих на Синайския полуостров, забраних най-сурово на всички ръководители на групи акциите със свръхестествено прикритие. Съвсем друга работа е, че извършеното от А. Донай и Й. Ов имаше историческо продължение.

Но така става винаги. Всяка телехронична намеса слага начало на лавина от явления, а тя не може да бъде спряна, ако не се използват съответни средства; от своя страна те предизвикват нова пертурбация и така нататък до безкрайност. На заточение А. Донай се държеше крайно недостойно, използвайки славата, която си беше завоювал като историотворец. Наистина вече не можеше да прави „чудеса“, обаче паметта за предишните беше жива. Що се отнася до Й. Ов, говори се, че съм изпратил хроношутисти да се разправят с него. Чиста лъжа! Не знам подробности, не ми беше работа да се занимавам с такива дреболии, но май че Й. Ов се скарал с А. Донай и той така го изтормозил, че се родила легендата за Йов. От цялата работа най-много пострадаха евреите, защото повярваха в своята изключителност, така че, когато Проектът беше ликвидиран, те изтърпяха доста мъки и в родината си, и по-късно, когато се пръснаха по света. Няма да споменавам какво говореха по този повод за мен противниците ми в Проекта.

Впрочем той навлизаше във фазата на най-тежките си кризи. Нося за тях отговорност дотолкова, доколкото отстъпих пред настояванията на Тотел и Латон и им позволих да подобряват историята на широк фронт, тоест не в изолирани места и моменти, а по цялата и темпорална дължина. Стратегията на тази мелиорация, наречена интегрална, замъгли картината на действията; за да избегна това отрицателно явление, поместих във всеки век по една група наблюдатели, а на Латон дадох пълномощия да организира тайна хроничия, която да се бори с хулиганството във времето.

Това хулиганство, което не би могло да ми се яви и в най-кошмарния сън, е свързано с така наречената „афера на метлите“. Вината за нея носят известен брой разпасани хлапаци, частично от нашия помощен персонал — лаборанти, секретарки и т.н. Неизброимите средновековни предания за сношения с дявола, за инкубите и суккубите^[5], магьосническите сборища, процесите срещу магьосници, изкушаването на светците и т.н., всичко това е

последствие от нелегалната хромоция, упражнявана от младежи без морални устои. Индивидуалният хроноциклет представлява тръба със седалка и ауспухова фуния и затова, особено при лошо осветление, човек може да го вземе за метла. Разни безсрамници си устройвали разходки с най-голямо удоволствие нощем, за да плашат селяците от ранното средновековие. Не стига, че летели над главите им с бръснец полет, ами си позволявали и да се отправят в XIII или XII век в драстично negliже (топлес), та нищо чудно, че поради липса на подобри определения хората ги мислели за голи вещици, яхнали летящи метли. По странно стечение на обстоятелствата при следствието и разкриването на виновниците ми помогна Босх, пребиваващ вече по онова време на заточение. Без да се стъписва пред първия срещнат пътник във времето, той беше запечатал в своя „адски“ цикъл портретите не на някакви си дяволи, а на десетките нелегални хроноциклисти и на техните приятели — толкова по-лесно, след като познаваше лично много от тях.

Като прецених каква вреда бяха нанесли хронохулиганските прояви, заточих виновните седемстотин години назад („Контестаторите на XX век“). Същевременно, тъй като фронтът на работата се разшири и обхвана повече от четирийсет века, главният ръководител на ПАРКИН. Бетерпарт ми заяви, че не е в състояние да овладее положението и иска допълнителни подкрепления, една аварийна бригада хроношутисти! Наложих се да наемем много нови сътрудници, които, макар че невинаги бяха добре обучени, изпращахме навсякъде, откъдето идваха тревожни сигнали. Концентрирането им в няколко века доведе до сериозни инциденти, например до преселението на народите. А независимо от опитите ни да замаскираме всеки такъв десант, през XX век (около средата му) се разпространиха слухове за „летящи чинии“; по това време вестите се пренасяха много бързо благодарение на развитата техника на средствата за масова информация.

Обаче това беше нищо в сравнение с новата афера, чийто причинител и едновременно главен герой се оказа самият шеф на ПАРКИ. Получавах донесения от времето, че неговите хора не толкова наблюдават напредъка на мелиорацията, колкото се намесват активно в историческия процес, и то съвсем не по указанията на Латон и Тотел, а по собствена темпорална политика, провеждана от Бетерпарт. Преди

да го уволня, той се изпари, тоест избяга в XVIII век, където можеше да разчита на своите хроношутисти. Докато се обърна, стана император на Франция! Тази отвратителна постъпка изискваше сурово наказание. Латон ме съветваше да нападна Версай през 1807 година с една резервна бригада, но аз не можех да приема подобно предложение, нали това нападение щеше да предизвика нечувана пертурбация в цялата по-сетнешна история: от този момент човечеството щеше да разбере недвусмислено, че е под опека. По-съобразителният Тотел разработи планове за „естествено“, криптохронно наказание на Наполеон — антибонапартична коалиция, военни походи и пр. Ала шефът на ПАРКИ незабавно усети накъде духа вятърът и без да чака, сам премина в атака, ненапрасно беше професионален стратег, познаваше като петте си пръста всички теории и лесно се справяше с всички врагове, които Тотел му изтърсваше на главата. Надявах се, че здравата ще го притиснем в Русия, но и от тази експедиция той се измъкна като по чудо, а половин Европа беше вече превърната в развалини и пепелища. Едва след като отстраних от делото господата историотворците и сам се заех с проблема, дадох урок на Наполеон край Ватерло. Е, никой не може да отрече моите заслуги!

Наполеон избяга от Елба, защото не бях в състояние да му подготвя по-сигурно заточение, толкова много други важни и неотложни въпроси чакаха моето решение. Сега виновниците за белите не седяха пасивно на работните си места, а първи бягаха в далечното минало, прехвърляйки контрабандно различни средства за придобиване на слава или за създаване на ореол на небивало могъщество — така се появиха алхимиците, Калиостро, Симон Маг и другите. Получавах информация, която не можех да проверя, например, че Атлантида съвсем не е потънала вследствие рикоширалата част от операцията ГЕНЕЗИС, а по вина на д-р Болоней, който е направил това умишлено, за да ми попречи да се добера до извършените от него безобразия. С една дума, всичко се сгромолясваше. Загубих вяра в успеха и което е още по-лошо, станах мнителен. Вече не знаех кое е резултат от оптимизацията, кое — следствие от нейното неприлагане и кое — последица от злоупотребите и своеволието на вековните хроникари.

Реших да подхвамна работата от другия край. Взех 12-томната „Голяма всеобща история“ и започнах да я изучавам задълбочено. Щом

откриех нещо подозрително, тозчас изпрацах на място нечакани ревизори. Така стана например с кардинал Ришельо. Проверих в ПАРКИ и след като разбрах, че той не е наш агент, предложих на Латон да изпрати при него интелигентен ревизор. Той възложи мисията на някой си Райхплац. Кой знае какво ме накара да погледна в речника. Изтръгнах: думите Ришельо и Райхплац означаваха една и също: „богато място“. Но вече беше късно, той беше успял да се вмъкне във висшите дворцови сфери и да стане *eminense grise*^[6] на Луи XVI. Предпочетох да не го закачам, след Наполеоновите войни ми беше ясно докъде води подобна намеса.

Междувременно бе назрял друг важен проблем. В някои векове просто гъмжеше от заточеници, хроничията не успяваше да ги постави на мястото им, а те разпространяваха клюки и суеверия или безцеремонно се опитваха да подкупват ревизорите. Започнах да заточавам всички, объркали с нещо конците, на едно място — в древна Гърция, в резултат на което точно там най-бързо се появи високо развита култура. В една Атина например се наброяваха повече философи, отколкото в цялата останала част на Европа. Това стана след заточението на Латон и Тотел; и двамата злоупотребиха с моето доверие; Латон, един от най-твърдоглавите радикали, саботираше моите указания и провеждаше своя политика (тя е изложена в неговата „Република“), поразително антидемократична и — нещо повече — основаваща се на експлоатацията. Централните държави, кастовата структура в Индия, Римската империя на германските народи, а дори и това, че от 1868 година японците вярват в божествеността на микадо — всичко това е негово дело. А дали той е сватосвал някоя си Шикългрубер, за да роди тя сетне известното на всички дете, което обърна в дим и прах половин Европа, не мога да твърдя със сигурност — знам го от Тотел, а той беше с Латон на нож.

Латон беше проектантът на държавата на ацтеките, а Тотел им изпрати испанците; в последния момент получихме за това доклад от ПАРКИ. Веднага заповядах да забавят експедицията на Колумб и да започнат да отглеждат коне в Южна Америка, та индианците да посрещнат конницата на Кортес със своя конница. Само че партньорите ни подведоха, конете издъгнаха още в четвъртичния период, когато нямаше индианци, затова после нямаше кой да тегли бойните коли, макар че колелото беше доставено навреме. Колумб все

пак постигна през 1492 година успех — беше дал бакшиш комуто трябва.

Ето така изглеждаше цялата оптимизация. Някои ме упрекваха, че съм пратил в Гърция Хари С. Тотел и П. Латон въпреки навалицата от философи там. Чиста лъжа! Позволих им само да изберат времето и мястото на заточението, проявявайки човечност; наистина не изпратих Платон точно там, където той искаше, в Сиракуза, понеже бях сигурен, че водещите се в този град войни ще му попречат да въведе в живота своята любима идея за „държавата на философите“.

Както е известно, Хари С. Тотел стана възпитател на малкия Александър Македонски. Неговите недоглеждания имаха кошмарни последствия, защото, докато той изработваше големи енциклопедии, забавляваше се с класификации и създаваше общата методология на Теорията на съвършения проект, зад гърба му се вършеше дявол знае какво; главният счетоводител Евг. Клид избяга преди ревизията, сдуши се с един свой познат, леководолаз, извадиха златото на Монтесума от канала, в който беше потопено при бягството на Кортес, и през 1922 година започнаха да играят на борсата, но краденото щастие не носи и така се стигна до нашумялата криза през 1929 година. Не мисля, че съм сторил зло на Аристотел — нали той дължи на мен славата си, която в никакъв случай не заслужаваше заради допуснатите в Проекта слабости.

Други пък разправят, че под формата на заточения и щатни комбинации съм бил създал огромна въртележка, за да дам на старите си приятели луксозни синекури из всички векове. Но вече в какво ли не съм бил упрекван, каквото и да направя, все е лошо.

Не мога да задълбавам в подробностите, затова няма да обсъждам намеците по адрес на моята особа, съдържащи се в съчиненията на Платон и Аристотел. Разбира се, те не ми бяха благодарни за заточението. Все едно, аз не се домогвам до ничии топли чувства, когато се решава съдбата на човечеството. Другояче стои въпросът с Гърция, чийто упадък преживях особено тежко. Не е вярно, че аз съм го предизвикал чрез струпването на философите. Латон я покровителствуваше заради Спарта, която искаше да изгради съгласно своята любима утопия, обаче след неговото сваляне никой не подкрепи спартанците и те паднаха под ударите на персите. Бях против местния протекторат, нали бяхме приели принципа за грижа над цялото

човечество, а в случая проблемът за заточенията объркваше всички планове. В бъдещето не можех да изпратя никого, защото там се пазеха, а понеже всички осъдени молеха в един глас да бъдат изпратени на Лазурния бряг, отстъпих; множество хора с висше образование се струпваха около Средиземно море, ето защо именно там се зароди цивилизацията, а после и западната култура.

Що се отнася до Спиноза, признавам, той беше много порядъчен човек, но все пак позволи да се стигне до кръстоносните походи (разбира се, без сам да ги е предизвикал). Спиноза назначих на вакантното място след Латон. Той беше кристално честен човек, но рядко разсеян, та подписваше всичко, каквото му поднесат, без да гледа. Например той даде неограничени пълномощия на Льовенхерц (Лъвското сърце), после някой направи беля в XIII век и — хайде да търсим виновния! Льовенхерц изпращаше хронобус след хронобус с тайни агенти, а издирваният, не помня вече кой беше той, предизвика кръстоносните походи, за да изчезне във възникналата суматоха. Направо не знаех какво да правя със Спиноза. Гърция бъркаше от мислители като него... Най-напред заповядах да го пуснат напред-назад из всички векове, като се колебае с четирийсетвековна амплитуда — и ето ти легендата за Скитника евреин. При всяко преминаване през нашата съвременност той се оплакваше от умора и най-накрая го насочих към Амстердам; той обичаше да майстори, а в този град би могъл да шлифова диаманти.

Неведнъж са ме питали защо нито един от заточениците не си е признал открито откъде идва. А какво би спечелил? Нали всеки, който би се осмелил да каже истината, щеше да попадне в лудницата. Нима през XX век нямаше да вземат за луд човека, който твърди, че с помощта на обикновена вода може да направи бомба, способна да взриви цялото земно кълбо? При това преди XXIII век хрономоцията не беше позната, а такива признания биха разкрили истината за плагиатството на трудовете на много заточеници. На тях им беше забранено да предсказват бъдещето, ала успяха да издрънкат много неща. Слава богу, през следните векове хората не обръщаха внимание на подобна информация (има пред вид забележките за реактивни самолети и батискафи у Бейкър и за компютрите в „ARS MAGNA“ на Лулий^[7]). Много, много по-зле стоеше работата с необмислено

заточените в ХХ век — наричайки се футуролози, те започнаха да издават служебни тайни.

Цяло щастие, че приемникът на Наполеон като ръководител на ПАРКИ А. Тила предложи тактиката на така наречената „система ВАВИЛОН“. Там нещата стояха така. Шестнайсет инженери по времето, наказани със заточение в Мала Азия, решили да си направят хроновод, прикривайки плана си с намерението да издигнат някаква кула; нейното наименование давал; зашифрованата парола на заговора: „Въздигаме агрегат за временно изтегляне на лицата, отправени назад.“ ПАРКИ разкри тяхната дейност, когато тя беше в доста напреднал стадий, и изпрати там като „нови заточеници“ собствени специалисти, които съзнателно въведоха в конструктивните планове такива грешки, че съоръжението се взриви още при първото експериментално пускане. Тила повтори маневрата за „объркване на езиците“, като хвърли диверсионни групи в ХХ век. Там те дискредитираха ентузиастите, предсказващи бъдещето чрез писане на разни врели-некипели — така наречената science fiction (научна фантастика). В редиците на футуролозите също беше въведен наш агент, Маклуан.

Истината ви казвам, когато прочетох подготвените от ПАРКИ нелепости, които Маклуан трябваше да разпространява като „прогнози“, хванах се за главата. Не можех да допусна, че човек с поставен на нормалното му място мозък дори само за секунда ще приеме сериозно небивалиците за „глобалното село“, към което уж вървял светът, и останалите измислици от този миш-маш. В същото време се оказа, че Маклуан направи истински фурор и надмина всички, които бяха издавали истината. Той си спечели такава слава, че най-накрая май сам започна да вярва в абсурдните твърдения, които му бяхме наредили да разпространява. Впрочем и с пръст не го пипнахме — човекът с нищо не ни вредеше. А по въпроса за Суифт и „Пътешествията на Гъливер“ ще кажа, че всичко стана поради едно досадно недоразумение. Орбиталните данни за спътниците на Марс тогава бяха парола на група наши ревизори в Южна Англия и един от тях, късоглед, помислил в странноприемницата Суифт за новия агент, с когото трябвало да се срещне; не докладвал за грешката, защото си мислел, че Суифт нищо не е разбрал от думите му, обаче след няколко години (1726) прочетохме в първото издание на „Пътешествията на

Гъливер“ всички данни за марсианските спътници; паролата незабавно бе сменена, но този пасаж си остана в книгата.

Дреболии като горната всъщност нямаха особено значение. Съвсем другояче стои въпросът с Платон. Винаги ме обзема чувство на състрадание, когато чета неговия разказ за пещерата, в която човек седи с гръб към света и гледа по стените само неговите сенки. Нищо чудно — за Платон единствената автентична действителност беше тази през XXVII век, а примитивното време, в което го заточих, му се струваше „мрачна пещера“... А неговата доктрина за познанието, представляващо само „спомен“ за онова, което е било някога, „преди живота“, и което си познавал по-добре, е още по-прозрачен намек.

Времето течеше, а на главата ми се трупаха нови и нови грижи. Наложих се да заточа Тила — бил помагал на Наполеон при бягството му от Елба; този път избрах Монголия, защото той беше страшно разгневен и заплашваше да си отмъсти така, че да го запомня; нямах представа какво би могъл да направи в онази пустош, но той удържа на думата си. Като видяха какво става, проектантите започнаха един през друг да измислят най-абсурдни планове, например да се доставят с хроновлакове стоки за нуждаещите се народи или да се вземат милиони съзнателни граждани от нашата съвременност и да се направи с тях десант в палеолита — отлична идея, само че какво щяхме да правим с човечеството, което вече се бе разположило в пещерите?

Четейки тези планове, изведнъж ме жегна подозрение по отношение на XX век. Дали някой не подхвърляше там средства за масово унищожение? Освен това няколко сътрудници на института с радикални възгледи искаха да свържат времето в кръг, та съвременността след XXI век да се слее с предисторията. И тогава всичко би трябвало да започне от самото начало, но в подобрен вариант. Това беше болезнена идея, фантастична, налудничавата, обаче ми се струваше, че виждам признаци за подготовка. Сливането изискваше предварително унищожаване на съществуващата цивилизация, „връщане към природата“; някъде от средата на XX век нарастваше подивяването, увеличаваха се отвличанията и експлозиите, младежта ставаше все по-космата, цялата еротика придобиваше животински характер, появяваха се орди рошави, брадати, кресливи и парцаливи почитатели вече не на Слънцето, а на други небесни, че и

естрадни звезди, чуваха се призиви за унищожаване на науката и техниката, дори някои известни учени-футуролози предсказваха — интересно, по чие внушение? — приближаващата катастрофа, упадък, гибел, а на места изграждаха пещери, наричани, вероятно за камуфлаж, скривалища.

Тъкмо бях решил да се съсредоточа върху следващите векове, защото работата ми намирисваше на преврат, тоест на преобръщане на времето в обратна посока (съгласно теорията на кръга), когато ме извикаха да участвувам в извънредна сесия на Научния съвет. Мои приятели ми казаха под секрет, че там всъщност се организира съд за мен. Това не ми попречи да изпълнявам и по-нататък задълженията си. За последно заточих някой си Адел, който, работейки като чиновник по контрола, си бе докарал от XII век девойка, открадната посред бял ден от полето пред очите на тълпата; издърпаната на хроноциклета девойка беше обявена за светица, а отвличането и във времето от съблазнителя — признато за възнесение. Отдавна трябваше да прогоня този абсолютен грубиян с изключително отблъскваща външност, приличащ на горила с малките си, дълбоко разположени очички и тежка челюст, но все ме спираше опасението да не ме обвинят в лична антипатия. Сега обаче го заточих, и то за всеки случай доста далече — 65 000 години назад. Стана пещерен Казанова и роди неандерталците.

На сесията отидох с гордо вдигнато чело, защото не се чувствувах виновен за нищо. Тя продължи повече от десет часа и чух безброй обвинения. Обвиняваха ме в своеволие, командване на учените, пренебрегване мнението на експертите, фаворизиране на Гърция; носех вина за упадъка на Рим, съдбата на Цезар (клевета — не бях изпращал никакъв Брут), аферата Райхплац, тоест кардинал Ришельо, злоупотреби в сектора ПАРКИ, папите и антипапите. (В действителност Бетерпарт предизвика „мрака на Средновековието“, като напъха, следвайки своето любимо правило за „силната ръка“, толкова много доносчици между VIII и XIII век, че настъпи мутрозапушване и упадък на културата).

Четенето на обвинителния акт, формулиран в 7 000 члена, беше всъщност публично четене на учебник по история. В него ми триеха сол на главата за А. Донай, за огнения храст, за Содом и Гомор, за викингите, за колелата на бойните малоазиатски коли, за липсата на колела в южноамериканските коли, за кръстоносните походи, за

клането на албигойците, за Бертолд Швайцер и неговия барут (а къде трябваше да ги изпратя — в древността ли, та още там да започнат да се стрелят с картечници?) и така нататък, до безкрайност. Сега Научният съвет не харесваше нищо — нито Реформацията, нито Контрареформацията, а онези, които преди ми досаждаха именно с тези проекти, уверявайки ме в спасителната им роля (Розенбайсер почти на колене изпроси съгласието ми за Реформацията), сега мълчаха като онемели.

Когато ми дадох думата, аз заявих, че нямам намерение да се оправдавам. Бъдещата история ще прецени кой е бил прав. Позволих си обаче, признавам, да направя една язвителна забележка в края на изказването си. А именно казах, че единствените следи от прогрес и благополучие, останали в историята след Проекта, са предимно моя заслуга. Имах предвид масовите заточения по моя заповед. Човечеството дължи на мен Омир, Платон, Аристотел, Бошкович, Босх, Спиноза и неизброимите анонимни творци, които подкрепяха творческите му усилия през вековете. Колкото и жестока да беше съдбата на изгнаниците, те си я бяха заслужили, а същевременно изкупили вината си пред историята, подкрепяйки я, всеки според силите си, ала едва тогава, когато ги снесах от високите постове в Проекта! Затова пък, ако някой иска да знае какво са извършили успоредно с мен специалистите от Проекта, нека погледне към Марс, Юпитер, Венера, към обезобразената Луна, нека разгледа гроба на Атлантида на дъното на Атлантическия океан, нека преброи жертвите на двата ледникови периода, бедствията, епидемиите, убийствата, войните, религиозния фанатизъм — с една дума, нека се вгледа в историята на човечеството, която след „подобряването“ се превърна в едно бойно поле на мелиоративните планове, в хаос и противоречия. Историята е жертва на института, на господстващата в него атмосфера на безотговорност, неразбории, късогледа политика, импровизация, непрекъснато интригантство, некомпетентност и ако зависеше от мен, бих заточил всички историотворци там, където зимуват динозаврите.

Излишно е да пояснявам колко кисело бяха приети моите думи. И въпреки че уж аз имах последната дума, за изказвания след мен се записаха още неколцина достолепни специалисти по времето като И. Г. Норанц, М. Тагел и самият Розенбайсер, присъстващ на сесията, тъй

като неговите високоуважаеми колеги вече бяха успели да го прехвърлят обратно от Византия; знаейки предварително резултата от гласуването, което предреша директорската ми съдба, те бяха инсценирали „смъртта на бойното поле“ от Юлиан Апостат (363), защото той много държал да присъства на това шоу. Преди да се изкаже той, помолих да ми дадат думата и зададох въпрос относно регламента: „Откога някакви си византийски императори имат право да участвуват в заседанията на института?“, но никой не благоволи да ми отговори.

Розенбайсер се бе подготвил специално, вероятно още в Константинопол са му били доставени необходимите материали. (Не се опитвах да скрия от мен заговора, съшит грубо с бели конци.) Той ме обвини в дилетантство и фалшиви претенции за познавач на музиката, което, заедно с абсолютната липса на слух, било довело до сериозни дисонанси в развитието на теоретичната физика. От думите на професора излизаше, че след като изследвал с дистанционно управление интелигентността на всички деца в края на ХХ и началото на ХХІ век, нашият Хиперпютър открил малчугани, способни още в младенческа възраст да формулират взаимната зависимост между материята и енергията — ключов проблем при освобождаването на енергията на атома. Сред тях били Пиер Солитер, Т. Аднокаменяк, Станислав Разглаз, Джон Уанстоун, Трофим Одинцев-Булижников, Аристрид Монолапидес и Джовани Унопетра, но мъничкият Албертчо Айнщайн — не^[8]. Въпреки това аз съм се осмелил да покровителствувам последния, защото ми се харесвало неговото свирене на цигулка; след години това довело до хвърляне на бомби над Япония.

Розенбайсер преиначаваше фактите така безсрамно, че аз просто занемах. Свиренето на цигулка няма нищо общо с горния въпрос. Клеветникът прехвърли върху мен собствената си вина. При моделирането в прогностичен аспект на по-нататъшния ход на събитията, Хиперпютърът предсказа атомна бомба в Италия по времето на Мусолини въз основа на теорията на Унопетра и серия още по-опасни катаклизми, очаквани от останалите хлапаци. Аз избрах Айнщайн, понеже беше добре възпитано дете, а за онова, което после стана с атомите, нито той, нито аз имаме вина. Просто не послушах съветите на Розенбайсер, който препоръчваше „профилактично

очистване на Земята от децата в предучилищна възраст“, за да се стигне до освобождаване на ядрената енергия в безопасния ХХІ век; той дори ми представи хроника, който беше готов да се заеме с тази акция. Естествено, веднага заточих този опасен човек на име И. Род в Мала Азия, където той извърши чудовищни престъпления (те фигурираха впрочем в обвинителния акт). А какво да направя? Все в някое време трябваше да го заточа. Но защо ли се впускам в спор с неизброимите измислици и лъжи...

След като гласуваха за моето отстраняване от Проекта, Розенбайсер нареди веднага да се явя в дирекцията; заварих го седнал в моето кресло в ролята на и.д. директор. И кого мислите, че видях до него? Разбира се — Гудли, Гещирнер, Астроияни, Старшит и останалите некадърници. Розенбайсер ги бе измъкнал от всички векове, в които ги бях изпратил. На него самия животът във Византия му бе понесъл — в походите срещу персите беше отслабнал и почернял от слънцето; носеше също монети, на които беше изсечен профилът му, златни брошки, пръстени и купчина парцали, тъкмо ги показваше на своята клика, но щом влязох, набута ги в чекмеджето. То не бе пъчене, не бе чудо, едва процеждаше думите през зъби — досущ като някой император! Не можеше да скрие изпълващото го задоволство, когато ми каза, че мога да се върна у дома, ако обещава да изпълня едно поръчение. По-конкретно: след завръщането си трябваше да уговоря онзи Йон Тихи, който през цялото това време живя в моя дом, да поеме ръководството на ТЕОВИХ.

Моментално разбрах всичко. Едва в този миг си дадох сметка, защо именно мен бяха избрали за пратеник при самия себе си! Нали прогнозата на Хиперпютера оставаше в сила и нямаше друг човек, подходящ за длъжността директор по подобряване на Историята. Постъпката им не беше продиктувана от благородни подбуди, каквито те изобщо нямаха, а от чисти сметки — нали всъщност И. Тихи, който ме убеди да взема участие в това начинание, остана в миналото и живееше у дома.

Разбрах също, че кръгът на времето ще се затвори едва тогава, когато нахлуя — този път аз — в библиотеката и съборя всички книги от рафтовете при спирането на хроноциклета. Ще заваря онзи Тихи в кухнята с тиган в ръка и ще го изненадам с неочакваното си появяване, защото сега аз ще бъда в ролята на пратеник от бъдещето, докато той,

живеещият у дома, ще бъде онзи, при когото пратеникът идва. Привидният парадокс на положението е резултат от неизбежната релативност на времето, предизвикана от овладяването на хрономоционната технология. Перфидният план на Хиперпютъра се основаваше на възникването на двоен кръг на времето: един малък кръг в друг по-голям. В малкия кръг се въртахме в началото с моя двойник, докато най-сетне не се съгласих да замина в бъдещето. Но и след това големият кръг бе останал отворен — затуй тогава не разбрах как той е попаднал в онази толкова отдалечена епоха от бъдещето, от която, според думите му, идваше.

В малкия кръг аз все още бях по-ранният, а той — по-късният Тихи. Едва сега щяхме да си разменим ролите, защото и времената се бяха разместили: сега аз идвах при него от бъдещето като пратеник, а той, вече като по-ранен, трябваше да поеме ръководството на Проекта в свои ръце. Едно само остана неизяснено. Защо тогава, в кухнята, той не ми разкри тази особеност? И това ми стана ясно, когато Розенбайсер ме накара да дам честна дума, че ще запазя гробно мълчание за всичко, което се случи в Проекта.

Ако откажех да пазя тайна, вместо хроноциклет щях да получа пенсия и сбогом, заминаване! Какво ми оставаше да направя? Сигурни бяха мошениците му с мошеници, че няма да откажа. Бих отказал, ако кандидатът за моето място беше всеки друг човек, но как можех да нямам доверие в себе си като свой собствен приемник? А те бяха взели предвид именно тази евентуалност при съставянето на коварния си план.

Без почести, без тържественост, без нито една добра дума на благодарност, без прощална церемония, сред гробното мълчание на неотдавнашните си сътрудници, които от сутрин до вечер ми пееха хвалебствени химни и се надпреварваха да се възторгват от моите умствени хоризонти — отидох в стартовата зала. От низка злоба бившите ми подчинени ми бяха дали най-разбричкания хроноциклет, с който разполагаха. Знаех с абсолютна сигурност защо няма да спра, както трябва, и защо ще съборя всички книги от рафтовете! Но не обърнах внимание и на това последно оскърбление. Макар че хроноциклетът друсаше ужасно на границата между вековете, при така наречените „секуларни преходи“, защото амортизьорите му не бяха в ред, напуснах XXVII век без гняв и огорчение, мислейки си само как

ще потръгне работата на моя приемник по Телехронното оптимизиране на всеобщата история.

---

[1] Тук — изобилие от възможност (фр.). Б. пр. ↑

[2] От *dissipo* (лат.) — разсейвам. Б.пр. ↑

[3] Служебно покровителство на роднини и близки (лат.) Б.пр. ↑

[4] От *benignus* (лат.) — добър, мек, сърдечен. Б.пр. ↑

[5] Демони-съблазнители, съотв. от мъжки и женски пол. Б.пр. ↑

[6] Човекът в сянка, който дърпа конците (фр.). Б.пр. ↑

[7] Раймонд Лулий — средновековен философ-мистик, опитвал се да създаде логическа машина, така наречената „машина на истината“. Б.пр. ↑

[8] „Айнщайн“ може да се преведе като „един камък“; на същия принцип Лем образува имената на другите „учени“. Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ВТОРО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Доста работа си създадох, когато реших да подреда ценните експонати, които бях донесъл от моите пътешествия из най-затънтените кътчета на Вселената. Отдавна имах намерение да предам тази уникална по рода си колекция в музея; онзи ден уредникът ме уведоми, че подготвя за тази цел специална зала.

Не всички експонати са еднакво скъпи на сърцето ми: някои събуждат мили спомени, други припомнят зловещи и страховити събития, обаче всички те представляват в еднаква степен доказателство за автентичността на моите пътешествия.

Сред експонатите, предизвикващи най-ярки спомени, е един зъб, поставен върху малка възглавничка под похлупак; съвсем здрав е и има два корена; счупих го на приема у Октупус, владетеля на мемнозите от планетата Уртама: сервираните храни бяха превъзходни, но изключително твърди.

Почетно място в сбирката ми заема и една лула, счупена на две неравни части; падна от ракетата, когато прелитах над каменистата планета от звездното семейство Пегас. Не можах да я прежаля и затова загубих ден и половина да я търся из бездните на скалното оброчище с безчет пропасти.

След това идва едно сложено в кутийка камъче, горе-долу колкото грахово зърно. Неговата история заслужава особено внимание. Когато се насочих към Ксерузия, най-отдалечената звезда в мъглявините-близнаци NGC 887, малко надцених силите си; пътешествието продължи толкова дълго, че едва не изпаднах в депресия; най-много ме измъчваше носталгията по Земята и просто не можех да си намеря място в ракетата. Бог знае как щеше да завърши всичко това, ако на двеста шейсет и осмия ден от старта не бях усетил нещо да ме убива по лявата пета; свалих обувката и със сълзи на очи изтърсих от чорапа си камъче — парченце най-обикновен чакъл; сигурно е попаднало там още на летището, когато съм поставял крака си на първото стъпало на ракетата. Притискайки до гърдите си това

мъничко, но неизмеримо близко късче от родната планета, аз долетях до целта с бодър дух. Този спомен ми е особено скъп.

До него е сложена на кадифена възглавничка обикновена тухла — изпечена от глина, с жълторозов цвят, понапукана и с един отчупен връх; ако не беше едно щастливо стечение на обстоятелствата и моята находчивост никога нямаше да се завърна от експедицията до Мъглявината на Ловджийските кучета. Бях свикнал да си вземам тази тухла при пътешествията до най-студените райони на Космоса; обикновено я слагах за известно време в ядрения двигател, а после, добре затоплена, я пъхах преди лягане в леглото си. В горния ляв квадрат на Млечния път, там, където звездният облак на Орион се свързва със съзвездията на Стрелец, летях с малка скорост и станах свидетел на сблъскването на два гигантски метеора. Огнената експлозия в мрака така ме потресе, че се наложи да посегна към пешкира, за да си избърша челото. Съвсем бях забравил за тухлата, загъната преди това с него, и така рязко го поднесох към главата си, че едва не си пръснах черепа. Цял късмет, дето съм толкова съобразителен, та навреме си дадох сметка за опасността.

До тухлата стои дървена кутийка; в нея съм поставил джобното си ножче, верен другар в многобройните ми пътешествия. Моята привързаност към него се доказва от историята, която ще ви разкажа, защото тя действително заслужава да бъде разказана.

Напуснах Сателина в два часа следобед с ужасна хрема. Тамошният лекар, към когото се обърнах, ме посъветва да си отрежа носа — една безобидна за жителите на планетата операция, тъй като техните носове растат също като ноктите. Възмутен от това предложение, направо от кабинета му се отпавих към летището, за да отлетя към такива небесни области, където медицината е по-добре развита. Цялото пътуване беше кутсузлийско. Още в самото начало, когато се бях отдалечил от планетата на не повече от деветстотин хиляди километра, чух позивните на някаква ракета и, естествено, попитах по радиото кой е там. Вместо отговор чух същия въпрос. „Ти кажи пръв“ — рекох, ядосан от неучтивостта на непознатия. „Ти кажи пръв“ — отвърна онзи. Ама само как ме подразни с това папагалско повтаряне; взех, че най-искрено му казах мнението си за неговата наглост. Той не ми остана длъжен и започнахме да се караме все по-ожесточено. Едва след петнайсетина минути, вече възмутен до дъното

на душата си, аз се досетих, че няма никаква друга ракета, а гласът, който чувам, е просто ехо от моите собствени радиосигнали — те се отразяваха от повърхността на спътника на Сателина, край който тъкмо минавах. До този миг не го бях съзрял, понеже беше обърнат към мен с нощното си, затъмнено полукълбо.

След около час, когато реших да си обеля една ябълка, забелязах, че джобното ми ножче го няма. Тукaksi си припомних къде го бях видял за последен път: в бюфета на летището на Сателина; сложил го бях на наклонения плот на бара и то сигурно се е плъзнало в ъгъла на пода. Така отчетливо си го представих, че бих могъл да го намеря и със затворени очи. Обърнах ракетата обратно и тук възникна известна трудност: небето искреше от примигващи светлинки, невъзможно беше да разбере къде е Сателина. Тя е една от хиляда четиристотин и осемдесетте планети, обикалящи около слънцето Ерипелаза. А повечето от тях имат по няколко спътника и това допълнително затруднява ориентирането. Изпаднал в безизходица, аз се опитах да повикам Сателина по радиото. Отговориха ми в един глас няколко десетки радиостанции — страхотна какофония. Трябва да ви кажа, че жителите на системата на Ерипелаза са колкото любознателни, толкова и непрактични: дали са името Сателина на най-малко двеста различни планети. Гледах през прозореца мириадите дребни светулки; някъде там се намираше моето джобно ножче, но вероятно по-лесно щеше да се намери игла в копа сено, отколкото нужната ми планета в този звезден мравуняк. Накрая реших да се поставя на благосклонността на случая и се понесох стремглаво към планетата, застанала точно срещу носа на ракетата.

Кацнах само след четвърт час. Летището приличаше досущ на онова, от което бях стартирал в четиринайсет часа; доволен от късмета си, тръгнах веднага към бюфета. Но какво беше моето разочарование, когато и най-обстойните търсения не дадоха резултат. Размислих и дойдох до извода, че или го е взел някой, или се намирам на съвършено друга планета. Поразпитах местните жители и се убедих в правотата на второто предположение. Намирах се на Андригона — стара, овехтяла и разпадаща се планета, която отдавна би трябвало да бъде изтеглена от обръщение, обаче никой не го е грижа, щом е разположена далече от главните космически маршрути. В космодрума ме попитаха коя Сателина търся, защото планетите с това име са

номерирани. Хайде сега! За нищо на света не можех да си спомня верния номер. В същото време на летището пристигнаха местните власти, уведомени от ръководството на летището, за да ме приветствуват с „добре дошъл“.

Този ден андригоните имаха голям празник — във всички училища се провеждаха зрелостни изпити. Един от представителите на правителството ме попита дали не бих искал да увелича тържествеността на събитието с присъствието си. След това гостоприемно посрещане не можех да откажа. Направо от летището потеглихме за града с пидлак (пидлаците са големи, безкраки влечуги, приличащи на змии, които на планетата се използват широко като ездитни животни). Представителят на правителството ме представи на многобройните младежи и учители като високоуважаван гост от планетата Земя. Учителите ми предложиха да заема почетното място до жертвата (вид маса) и прекъснатият изпит продължи. Възбудени от моето присъствие, учениците заекваха, объркваха се, но аз им вдъхвах кураж със сърдечната си усмивка, а на този и онзи дори поподсказах верния отговор и така ледът бързо, се стопи. Но ето че пред изпитната комисия застана един млад андригон, обрасъл с такива красиви въздири (вид строиди, използвани тук за облекло), каквито отдавна не бях виждал, и започна да отговаря на въпросите с рядко срещано красноречие и изразителност. Приятно ми беше да го слушам — установих, че равнището на научните познания тук е доста високо.

Неочаквано екзаминаторът попита:

— Можете ли да докажете защо на Земята не може да съществува живот?

Младежът се поклони леко и пристъпи към изчерпателни, логично изградени разсъждения, с които доказваше неопровержимо, че по-голямата част от повърхността на Земята е покрита със студени, дълбоки акватории, чиято температура се поддържа около нулата от постоянно плаващите в тях айсберги; че не само полюсите, но и районите около тях са сковани от ужасен вечен мраз и че през половината година там господства безкрайна нощ; че, както ясно се вижда през астрономическите уреди, дори в районите с по-топъл климат сушата е покрита през няколко месеца от годината със замръзнала водна пара, така нареченият сняг, който покрива с дебел слой планините и равнините; че големият спътник на Земята —

Луната, предизвиква на нея приливни и отливни вълни, а те от своя страна оказват ерозиращо влияние; че с помощта на най-мощни телескопи може да се види колко често грамадни територии от планетата потъват в мрак под покрива на облаците; че в атмосферата възникват кошмарни циклони, тайфуни и бури, а всички тези особености, взети заедно, напълно изключват възможността на планетата да съществува живот в каквато и да било форма. „А ако — завърши със звучен глас младият андригон, — някакви същества се опитват да кацнат на Земята, те биха загинали незабавно, смазани от огромното налягане, което на морското равнище е един килограм на квадратен сантиметър, тоест, 760 милиметра живачен стълб.“

Изчерпателният отговор бе посрещнат с всеобщо одобрение от комисията. Аз се бях вцепенил от изумление; доста дълго не можах да дойда на себе си и едва когато екзаминаторът мина към следващия въпрос, възкликнах:

— Много се извинявам, високоуважаеми андригони, но... но аз произхождам именно от Земята. Вероятно не се съмнявате, че съм живо същество, а освен това чухте как бях представен?

Възцари се неловко мълчание. Учителите бяха дълбоко засегнати от нетактичното ми обаждане и едва сдържаха гнева си; младите, които като всички младежи скриваха по-трудно от възрастните чувствата си, ме гледаха с нескривана неприязън. Най-сетне екзаминаторът рече:

— Извини ме, господин пришълец, но не поставяш ли на твърде тежко изпитание нашето гостоприемство? Нима не те удовлетвори достатъчно фактът, че беше допуснат до Високата матурална жертва? Не ти ли стигна това, та изискваш специално за теб да променяме... училищните програми?!

— Но как?... На Земята наистина има живот?

— Ако действително беше така — екзаминаторът ме гледаше така, сякаш бях прозрачен, — това би било грешка на природата.

Приех тези думи за оскърбление по адрес на родната ми планета. Без да се сбогувам с никого, си тръгнах незабавно, качих се на първия срещнат пидлак, пристигнах на летището, изтърсих от обувките си праха на Андригона и полетях да търся изгубеното си ножче.

Кацнах последователно на петте планети от групата Линденблад, на планетите на стереопропите и мелацианите, на седемте големи

небесни тела от планетарното семейство на слънцето Касиопея; посетих Остерилия, Аверанция, Мелтония, Латернида, всички ръкави на голямата Спирална мъглявина в Андромеда, системите на Плезиомах, Гастрокланций, Еутрема, Сименофора и Паралбида; следващата година претърсих методично околностите на всички звезди на Сапона и Меленвага, както и планетите Еритродония, Ареноида, Еодоция, Артенурия и Строглон с осемнадесетте му луни, понякога толкова малки, че се чудех къде да поставя ракетата. На Малката мечка не можах да кацна — беше в ревизия; после дойде ред на Цефеида и Арденида и направо отпуснах безпомощно ръце, когато по погрешка кацнах за втори път на Линденблад. Но не се признах за победен, и, както подобава на истински изследовател, продължих нататък. След три седмици забелязах планета, която поразително приличаше на мечтаната Сателина. Сърцето ми заби бързо-бързо. Започнах да я обикалям по стесняваща си спирала, но напразно се взирах за онова летище. Вече бях решил да потегля обратно в космическия безкрай. Не щеш ли, забелязах една дребна фигурка, която отдолу ми даваше някакви знаци. Угасих двигателя, спуснах се бързо с планирац полет и приземих кораба до група живописни скали с извисяваща се над тях сграда от дялан камък. Срещу мен тичаше висок старец в бяло расо на доминиканец. Той се оказа отец Лацимон, глава на всички религиозни мисии, действащи на територията на близките съзвездия с радиус шестстотин светлинни години наоколо. Там са разположени около пет милиона планети, на два милиона и четирисотин от които има разумен живот. Щом разбра какво ме е довело в тези места, отец Лацимон изрази съчувствието и радостта си от срещата, защото, както ми каза, аз съм първият човек, когото вижда от седем месеца насам.

— Свикнах с обичаите на меодрацитите, които населяват тази планета и често сам се улавям да правя чудновата грешка: река ли да се заслушам внимателно в нещо, вдигам ръце нагоре, като тях... (Известно е, че ушите на меодрацитите се намират под мишниците им.) — обясни ми той.

Отец Лацимон се оказа много гостоприемен човек. Обядвахме заедно; обядът беше само от местни ястия: дъгави пижонки в тресос, дарушени мразоли, а за десерт мяшкоти — откога не бях вкусвал такива, след което приседнахме на верандата на мисията. Лилавото слънце припичаше, птеродактилите, изобилно разселени на планетата,

пееха в храстите и в следобедната тишина достопочтеният приор на доминиканците започна да споделя с мен своите грижи; оплакваше се колко трудно се работи в тези райони. Така например петорняците, жителите на горещата Антилена, които замръзват вече при 600 градуса по Целзий, изобщо не искат да чуят да им се говори за рая; затова пък описанията на ада те посрещат с жив интерес, и то именно поради благоприятните условия — кипяща смола, пламъци, — които господствуват там. Освен това при тях всъщност не се знае кои лица биха могли да бъдат посвещавани в духовен сан, понеже на Антилена се различават пет пола; и ето ти един нелек проблем за теолозите.

Изразих съчувствието си. Отец Лацимон вдигна рамене:

— Ах, това не е нищо. За бжутите например възкресението е толкова естествена дейност, колкото, да речем, обличането на дрехите, и не можем да ги накараме да го признаят за чудо. Дартридите от Егилия нямат нито ръце, нито крака; биха могли да се кръстят само с опашка, но аз все още не мога да приема такъв жест. Чакам отговор от апостолската столица, а във Ватикана вече втора година мълчат... А да сте чували случайно за ужасната съдба на нещастния отец Орибази от нашата мисия?

Не бях чувал.

— Тогава слушайте, господине. Още първите откриватели на Уртама просто не можеха да се нарадват на нейните жители, могъщите мемнози. Широко разпространено е убеждението, че тези разумни същества са едни от най-почтените, най-добродушните, най-алтруистичните създания в целия Космос. Следователно можеше да се очаква зърното на вярата да покълне при тези условия великолепно. Изпратихме при мемнозите отец Орибази, като го провъзгласихме за епископ *in partibus infidelium*^[1]. Мемнозите приеха мисионера с разтворени обятия, по-добро отношение не можехме и да желаем. Те проявяваха към него майчински грижи, вслушваха се във всяка негова дума, четяха мислите му по очите и незабавно изпълняваха всяко негово желание, направо се опиваха от неговите проповеди — с една дума, бяха му изцяло предани. В писмата, които получавах от него, се чудеше как да се нахвали, бедничкият?

Тук отецът изтри с ръкава на расото си една сълза:

— Та тъй, той им разказал за свети Йоан, който се сдобил със святост за вечни времена, след като го сварили жив в масло, за света

Агнешка, която дала главата си за вярата, за свети Себастиан, преживял кошмарни мъки, пронизан с безброй стрели, но затова пък посрещнат в рая с ангелско песнопение, за светите деви, разкъсвани с коне, удушавани, натрошавани на колело и печени на тих огън. Те приемали мъките с възторг, разбирайки, че по този начин си осигуряват място от дясната страна на господата бога наш. След като им разказал много такива, достойни за подражание, житиета, захласнатите в думите на отец Орибази мемнози започнали да се споглеждат, а най-личният от тях плахо промълвил:

— Преподобни, дълбокоуважаеми отче, молим те да ни кажеш, ако само пожелаеш да слезеш толкова ниско до нас, твоите недостойни слуги, дали душата на всеки, който е готов да приеме мъченичеството, отива на небето?

— Несъмнено, сине мой! — отвърнал отец Орибази.

— Че то е много хубаво... — рекъл провлечено мемногът. — Ами ти, отче наш духовни, копнееш ли да отидеш на небето?

— Това е най-заветното ми желание, сине мой.

— А искаш ли да станеш светец? — продължил да пита най-личният мемног.

— Сине мой благороден, кой не би искал да стане светец, ала къде ти аз, грешният, ще бъда удостоен с такава висока чест. Човек трябва да напруга всичките си сили и да се стреми с огромно смирение в сърцето, без отдих, за да пристъпи по блажения път?

— Значи ти искаш да станеш светец? — уверил се още веднъж мемногът, хвърляйки подканващи погледи към своите другари, а те започнали да се понадигат.

— Разбира се, сине мой.

— Е, тогава ние ще ти помогнем!

— По какъв начин, овчици мои? — попитал с усмивка отец Орибази, защото сърцето му се възраждало от наивния ентузиазъм на вярното му паство.

В отговор мемнозите деликатно, но здраво го хванали под ръка и пояснили:

— По начина, на който ти ни научи, свети отче!

След което най-напред му одрали кожата и намазали раните с катран, също както бил направил палачът на Ирландия със свети Хиацинт; после му отрязали левия крак така, както езичниците

постъпили със свети Пафнуци; сетне му разпорили корема и напъхали там стиска слама, както съдбата била отредила на благословената Елисавета нормандска; подир това го набучили на кол, както направили емалките със свети Хуго; натрошили му ребрата, както жителите на Сиракуза на свети Хенрик от Падуа, и го изгорили бавничко на тих огън, както бургундците — Жана д'Арк. Най-подир си поели дъх, умилени се и започнали да ронят сълзи по своя погубен пастир. Така ги заварих аз, когато при обхождането на всички звезди от епархията надникнах и в тяхната енория. Косата ми се изправи, като чух какво са сторили. Закърших ръце и викнах:

— Недостойни злодеи! Адът е тесен за вас! Знаете ли, че сте осъдили душите си на вечни страдания?

— Има си хас — отвърнаха те с ридания, — знаем!

Онзи най-личен мемног стана и тъй ми рече:

— Преподобни отче, знаем добре, че ще бъдем осъдени на вечни страдания и измъчвани до сетното пришествие, и повярвай, преди да вземем това решение, преживяхме страшна вътрешна борба, ала отец Орибази все ни повтаряше, че добрият християнин е длъжен да направи всичко за своя ближен, че трябва да му даде всичко и да бъде готов на всичко заради него; затова с най-дълбока покруса се отказахме от спасението на собствените си души, мислейки само за отец Орибази и за възможността той да получи мъченически венец и да стане светец. Нямам думи да ти разкажа колко скъпо ни струваше това решение, понеже преди идването на отца нито един от нас не беше сторвал зло дори на мравка. Затова неведнъж го умолявахме, на колене го молехме да смекчи суровостта на каноните на вярата, обаче той настояваше категорично, че за възлюбления ближен сме длъжни да правим всичко, без никакво изключение. Затова и ние не можахме да му откажем... В същото време си давахме сметка колко дребни и недостойни същества сме ние в сравнение с този праведен човек, както и че той заслужава най-висша самоотверженост от наша страна. Горещо вярваме, че начинанието ни е успяло и сега отец Орибази блаженствува в царството небесно. Длъжен съм освен това да кажа, че приложихме само най-обичните нему изтезания, тези, за които той ни говореше особено разпалено. Предполагахме, че те ще му доставят удоволствие, въпреки че се противеше, а с особено нежелание прие да гълта разтопено олово. Все пак ние не смеехме да допуснем мисълта,

че нашият жрец ни е говорил едно, а е бил убеден в друго. Затуй приехме кръсъците, които издаваше, единствено като доказателство за низките, телесни частици от неговото естество, а то биде пренебрегнато от нас в съгласие с поученията на оца: трябва да се потиска плътта, за да се извиси духът. Желаете да го подкрепим, му припомним догмите на вярата, които той ни беше проповядвал, на което оца Орибази отговаряше само с една дума, съвсем неясна и неразбираема за нас; нейното значение и до днес не ни е известно, защото не я намерихме нито в молитвениците, дето ни ги беше дал, нито в светото писание.

Оца Лацимон завърши разказа си и изтри потта от челото си. Дълго време седяхме мълчаливо. Най-накрая почитеният доминиканец наруши мълчанието с думите:

— Е, кажете сам, господине, как да бъдеш духовен пастир при такива условия! Или, да речем, тази история — оца Лацимон удари с длан по някакво писмо върху масата. — Оца Хиполит ми донася от Арпетуза, онази мъничка планетка от Везни, че жителите ѝ изобщо са престанали да сключват бракове, че не раждат деца и са застрашени от изчезване!

— Защо? — попитах учудено.

— Ами, след като научили, че телесното общуване е грях, така горещо закопнели за вечното спасение, че дали обет за целомъдрие — и го спазват! От две хиляди години църквата провъзгласява висшето предимство на душевното спасение пред мирските радости, но, мили боже, никой никога не е приемал това твърдение буквално! Тези арпетузанци до един се почувствували призвани свише и постъпват масово в манастирите; прилежно съблюдават догмите, молят се, постят и се самобичуват, а в същото време промишлеността и селското стопанство западат, настъпва глад и планетата е застрашена от опустошение. Съобщих за това в Рим, но, както обикновено, отговорът е мълчание?

— Да, делото ви е свързано с рискове — отбелязах, — да носиш вяра на чужди планети?

— А какво можем да направим? Църквата не бърза, *Ecclesia non festinat*, както се знае, тъй като нейното царство не принадлежи на този мир, обаче докато кардиналската комисия се съвещаваше и се колебаеше, на планетите като гъби след дъжд започнаха да никнат

мисии на калвинистите, на баптистите, на редомптористите, на мариавитите, на адвентистите и господ знае какво още! Трябваше да спасяваме, каквото можем. Е, драги господине, след като ви казах тези неща... моля, заповядайте, елате с мен.

Отец Лацимон ме заведе в кабинета си. Огромна карта на звездното небе заемаше едната стена; дясната и половина изцяло беше залепена с хартия.

— Ето виждате ли? — той посочи закритата част от картата.

— Какво означава това?

— Гибел, уважаеми господине. Окончателна гибел. Тези територии са населени от хора с нечувано висока интелигентност. Те провъзгласяват материализъм и атеизъм, подканват хората да насочват всичките си усилия за развитието на науката и техниката, за усъвършенстване на условията на живот на планетите. Ние изпратихме при тях нашите най-мъдри мисионери, отци салезианци, бенедиктинци, доминиканци и дори езуити, вдъхновени проповедници на божие слово, сладкодумни оратори. Всички, всички до един се завърнаха атеисти.

Отец Лацимон се приближи нервно до масата.

— Имахме тук един отец Бонифаци, беше от най-набожните монаси; прекарваше цели дни и нощи в молитви, легнал с разперени накръст ръце, за него не съществуваха никакви мирски дела, единственото му занимание беше да чете молитви и нищо друго освен литургията не му доставяше радост, а след тримесечно пребиваване там — отец Лацимон пак показва залепената част на картата — постъпи във висше техническо училище и написа ето тази книга! — Отец Лацимон взе и тутакси хвърли с погнуса на масата един солиден том. Прочетох заглавието: „Относно начините за повишаване безопасността на ракетните полети“.

— Да поставиш безопасността на тленното тяло над безопасността на душата, нима не е ужасно?! Изпратихме тревожни рапорти и този път апостолската столица не забави отговора си. В сътрудничество със специалисти от американското посолство в Рим Папската академия разработи този труд, вижте.

Отец Лацимон се приближи до голям сандък и го отвори. Беше пълен с дебели токове in quarto.^[2]

— Тук има около двеста тома, отразяващи най-подробно методите за насилие, терор, внушение, шантаж, принуждение, хипноза, промиване на мозъци, изтезания и условни рефлексии, които те използват за смазване на вярата. Косата ми се изправяше, когато ги прехвърлях. В тях има фотографии, показания, протоколи, веществени доказателства, разкази на очевидци и какво ли не още. Свят ми се завива, като си помисля колко бързо бяха подготвени материалите и какво значи американска техника, защото, драги ми господине... действителността е къде-къде по-страшна!

Отец Лацимон пристъпи към мен и с парещ дъх ми прошепна на ухото:

— Аз съм тук, на място, та се ориентирам най-добре... господине. Те не измъчват, не принуждават, не изтезават, не чукат сол на главата, а просто учат какво представлява Вселената, как е възникнал животът, как се ражда идеологията и как да се използва науката за благо на обществото. Те имат аргументи, с които могат да докажат, че две и две е четири, че целият свят е предимно материален. От всички мои мисионери само отец Сервачи съхрани вярата си — и то само защото е глух като пън и не е чул какво му говорят! Да, тези методи са по-лоши от изтезания, скъпи ми господине! Имах тук една монахиня-кармелитка, одухотворено дете, предана само на царството небесно; все току постеше, току се самобичуваше, получаваше знамения свише, имаше видения, контактуваше със светците, най-много си беше харесала света Мелания и с цялото си сърце и подражаваше; нещо повече... от време на време ѝ се явяваше дори архангел Гавраил... Един ден тя се отправи за там — отец Лацимон посочи дясната страна на картата. — Позволих и без опасение да тръгне, понеже беше низша духом, а тяхно е царството небесно; щом човек започне да мисли: „А КАКВО. А КАК. А ЗАЩО.“ Веднага зейват бездните на ереста. Бях сигурен, че аргументите на тяхната мъдрост няма да ѝ подействуват. И ето, още с пристигането и се явило първото публично видение на светци, придружено от религиозен екстаз; те я сметнали за невротичка, или бог знае как се нарича това, лекували я с бани, с работа в градината, дали и някакви играчки, някакви кукли; след четири месеца се завърна — но в какво състояние!

Отец Лацимон потрепера.

— Какво беше станало с нея? — проявих искрено съчувствие.

— Виденията престанаха, тя постъпи в курсове за ракетни пилоти и полетя с една изследователска експедиция към ядрото на Галактиката, горкото дете! Преди известно време чух, че ѝ се явила света Мелания и сърцето ми потръпна от радостна надежда, но после се оказа, че тя само е сънувала леля си. Казвам ви, господине: поражение, разорение, упадък. Ама че са наивни тези американски специалисти — авизират ми пет тона книги, описващи жестокостите на враговете на вярата. О, петимен съм те да започнат да преследват религията, да затварят църквите, да разгонват вярващите, но уви, те позволяват всичко: и богослуженията, и обучаването на духовни лица, само че разпространяват своите аргументи и теории. Известно време прилагаме този метод — отец Лацимон посочи картата, — обаче без резултат.

— Извинявам се, какъв метод?

— Ами, залепихме тази част на Вселената с хартия и все едно, че не съществува, ала и това не помогна. Сега в Рим се говори за кръстоносен поход в защита на вярата.

— А вашето мнение по въпроса?

— Разбира се, не би било зле да взривим техните планети, да изравним с лицето на земята градовете, да изгорим книгите им, а тях самите да изтребим до крак, тогава може би ще успеем да съхраним учението за любовта към ближния. Но кой ще започне този кръстоносен поход? Мемнозите ли? А може би арпетузанците? Смешно е, но и страшно!

Настъпи глухо мълчание. Обхванат от дълбоко съчувствие, сложих ръка на рамото на изнурения мисионер, за да му вдъхна сили; в същия миг нещо се изхлузи от ръкава ми, проблесна и чукна по пода. Кой би могъл да опише моята радост и удивление, когато съзрях ножчето си. Оказа се, че през цялото време то си е стояло най-спокойно под хастара на якето, откъдето се промушило през дупката в джоба ми.

---

[1] В земите на неверниците (лат.). Б.пр. ↑

[2] Формат на книга, в която печатните листа са сгънати на четири и образуват коли от 8 листа. Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

В известния труд на професор Тарантога „Космозоология“ прочетох за планетата, обикаляща около двойната звезда Еропея — една толкова малка планета, че ако всички нейни жители излязат едновременно от домовете си, биха се сместили на повърхността и само ако застанат на един крак. Не оспорвам всепризнатия авторитет на професор Тарантога, обаче това твърдение ми се видя пресилено и реших да видя с очите си как изглеждат нещата.

Не мога да се оплача от скучно пътуване: при променлива 463 двигателят се повреди и ракетата започна да пада към звездата, а това сериозно ме разтревожи, защото температурата на тази цефеида е 600 хиляди градуса по Целзий. С всяка секунда горещината нарастваше и накрая стана просто непоносимо — не бях в състояние да работя, без да се напъхам в неголемия хладилник, в който обикновено държа хранителните си припаси; действително — странно стечение на обстоятелствата, защото и през ум не беше ми минавало, че мога да се озова в подобно положение. След като отстраних повредата, долетях до Еропея без повече премеждия. Двойната звезда се състои от две слънца: едното голямо, червено като пещ и немного горещо, а другото — синьо, излъчващо страхотен зной. Самата планета е малка и с мъка я открих чак след като претършувах цялата космическа околност. Бжутите, нейните жители, ме приеха изключително гостоприемно.

Поредните изгреви и залези на двете слънца са неописуемо красиви; при затъмненията им също се наблюдават редки изгледи. Половин денонощие свети червеното слънце и тогава всички неща са като окъпани в кръв. После изгрява синьото слънце, което е толкова ярко, че човек трябва да ходи непрекъснато със затворени очи, но все пак видимостта е сносна. Бжутите не познават нощта и затова наричат синия период ден, а червения — нощ. На планетата действително е тясно, ала бжутите като много интелигентни същества със солидни познания, особено в областта на физиката, се справят отлично с това неудобство, макар използваният от тях метод да е твърде своеобразен.

А именно: в съответния институт с помощта на прецизен рентгенов апарат на всеки жител на планетата се прави така наречената „автограма“, тоест детайлна схема на всички материални частици, белтъчни молекули и химически съединения, изграждащи тялото му. Настъпи ли времето за отдих, бжутът се промушва през малка вратичка в специален апарат, където бива разпращен на атоми. В този вид той заема много малко място и така прекарва нощта, а в определения час сутринта будилникът задействува апарата; въз основа на автограмата апаратът пак обединява всичко в едно, според нужния ред и последователност, вратичката се отваря и бжутът, върнал се към живота, след няколко прозевки се отправя на работа.

Бжутите хвалеха в един глас предимствата на този обичай, подчертавайки, че така се изключват безсънието, бълнуванията и сънните кошмари, тъй като в процеса на разлагането му на атоми апаратът отнема от тялото живота и съзнанието. Те използват аналогичен метод и в някои други случаи, например в лекарските чакални и в административните учреждения, където вместо столове има малки, боядисани в синьо и розово апарати, на някои заседания и събрания, с една дума — навсякъде, където човекът е застрашен от скука и бездействие, а като не може да извърши нещо полезно, само заема място с физическото си присъствие. По същия остроумен метод бжутите и пътешествуват. Онзи, който иска да отиде някъде, написва на листче адреса, залепва го на неголяма касетка, а нея оставя под апарата, влиза вътре и разпращен на атоми, попада в касетката. На планетата има специално учреждение, нещо като нашата поща, което експедира касетките на желаня адрес. В случай че някой страшно много бърза, неговата автограма се изпраща по телеграфа до местоназначението и там се възпроизвежда. Същевременно оригиналният бжут се разпраща и се дава на съхранение в архива. Такова телеграфно пътуване е изключително бързо, просто и доста примамливо, въпреки че крие и известни опасности. Тъкмо когато бях пристигнал, печатът съобщи за току-що станало нечувано произшествие. Един млад бжут на име Термопелес възнамерявал да се пренесе в град, разположен в другото полукълбо на планетата, за да се ожени там. Той копнеел да се озове възможно най-бързо пред очите на избраницата си (лесно обяснимо нетърпение), затова отишъл в пощата и бил претелеграфиран; миг по-късно извикали чиновника-

телеграфист по някакъв срочен въпрос, а неговият колега, без да знае, че Термопелес е вече изпратен, телеграфирал неговата автограма втори път. И ето какво станало: пред затъжилата се годеница се изправили двама Термопелеси, досущ еднакви — като две капки вода. Нямам думи да опиша страхотното объркване и безпомощността на горкичката булка и всички гости. Някои направили опит да уговорят единия от Термопелесите да се подложи на разатомяване, та така да приключи този неприятен инцидент, обаче без резултат — всеки твърдял упорито, че именно той е истинският и единствен Термопелес. Случаят бил отнесен в съда и тръгнал от инстанция на инстанция. Върховният съд се произнесъл след моето отлитане, така че неговото решение не ми е известно.^[1]

Бжутите ме уговаряха с най-искрени чувства да опитам техния начин за почивка и туризъм; уверяваха ме, че грешките като гореописаната се случват изключително рядко и че в самия процес няма нищо загадъчно и свръхестествено, защото, както е добре известно, живите организми са изградени от същата материя, от която и всички околни предмети, планетите и звездите; разликата е само във взаимните връзки и разположението на молекулите. Разбирах прекрасно техните аргументи, оставайки глух за призивите.

Една вечер преживях необикновено приключение. Отбих се в дома на мой познат бжут, без да го уведомя предварително то телефона за визитата си. Влязох в стаята — нямаше никого. Започнах да търся домакина, отворях врата след врата при невероятната и тъй типична за жилищата на бжутите теснотия; най-сетне открях някаква вратичка, по-малка от останалите, която разкри нещо като вътрешност на хладилник, но съвсем празна, ако не се брои единственото рафтче и поставената върху него касетка със сив прах. Машинално посегнах и заграбих шепа от този прах. Стреснах се, като чух шума от отваряща се врата, и го разсипах на пода.

— Но какво правиш ти, чуждоземецо! — възкликна синът на онзи бжут, който беше влязъл в стаята. — Внимавай, разсипваш ми татенцето!

При тези думи ужасно се уплаших и натъжих, но малчуганът викна:

— Няма нищо страшно, не се бой!

Той изтича на двора и след няколко минути се върна с доста голяма буца въглища, торбичка захар, щипка сяр, гвоздейче и стиска обикновен пясък в ръка. Хвърли всички съставки в касетката, затвори вратичката и натисна бутона. Чух как нещо сякаш въздъхна или пък млясна, вратичката се отвори и бжутът, моят познат, застана пред мен здрав и читав. Смееше се на моето объркване. Сетне, докато си приказвахме, го попитах дали не съм му причинил зло, разсипвайки част от материята на тялото му, и как синът му успя така лесно да поправи последиците от моята несръчност.

— Ах, дреболия — рече той, — изобщо не си ме повредил, не ще и дума! Сигурно знаеш, мили чужденецо, какви са резултатите от физиологичните изследвания — според тях всички атоми на нашето тяло непрекъснато се подменят с нови, едни съединения се разпадат, а други възникват; липсите се компенсират чрез консумацията на храни и напитки, както и чрез процеса на дишането; всичко това, взето заедно, се нарича обмяна на материята. Следователно съставящите твоето тяло преди една година атоми отдавна са го напуснали и сега се реят през девет земи в десета; не се променя само общата структура на организма, взаимното разположение на материалните частици. Няма нищо вълшебено в начина, по който моят син докомплектова материята, необходима за моето възстановяване. Нали нашите тела се състоят от въглерод, сяр, водород, кислород, азот и щипка желязо, а той донесе вещества, съдържащи точно тези елементи. Моля те, заповядай, влез в апарата и сам ще се убедиш в невинността на тази процедура...

Аз отклоних предложението на любезния домакин, после доста дълго се колебах дали да го приема, но след продължителна вътрешна борба взех смело решение. Преди да тръгна към този дом, в рентгеновия институт ме бяха облъчили и бяха съставили моята автограма. Е, не беше лесно да напъхам в апарата доста обемистото си тяло, така че се наложи да ми помогне любезният домакин. За да затворим вратичката, трябваше да потърсим помощта на цялото семейство. Ключалката щракна и аз потънах в тъмнина.

Не помня какво е станало после. Останало ми е в ума само това, че ми беше ужасно неудобно и ръбът на рафтчето притискаше силно ухото ми. Не успях да се помръдна, но вратичката се отвори. Излязох. Веднага попитах защо са се отказали от експеримента, обаче домакинят с дружелюбна усмивка разсея заблудата ми. Достатъчен

беше един поглед към стенния часовник, за да се убедя, че действително съм прекарал дванайсет безпаметни часа във вътрешността на апарата. Имаше само дребно разминаване — моят джобен часовник показваше часа, в който бях влязъл в апарата, тъй като и той като мен беше разпратен на атоми и, естествено, през това време не се бе движил.

Все по-сърдечна ставаше взаимната симпатия между мен и бжутите. Те ми разказаха и за други приложения на апарата. Например при тях има такъв обичай: щом някой изтъкнат учен не може да разреши проблема, върху който работи, той остава във вътрешността на апарата няколко десетки години, после възкръсва в новия свят и пита дали този проблем е вече решен, а ако отговорът е отрицателен, отново се подлага на разатомиране и така нататък до разрешаването на проблема.

Първият успешен експеримент така ме осмели, толкова ми хареса непознатият ми дотогава начин на почивка, че прекарвах не само нощите, но и всеки свободен миг в разатомирано състояние. Можех да се трансформирам на улицата или в парка, приличащи на пощенска кутия, с малка вратичка апарати имаше навсякъде. Не биваше само да забравям да навия часовника за желания час. Понякога разсеяните хора забравят да направят това и биха почивали в апарата цяла вечност, ако не съществуваше специална институция, чиито контролори проверяваха апаратите ежемесечно.

В края на престоя си на планетата бях станал истински запаянко на бжутовския обичай. Прилагах го, кажи-речи, на всяка крачка. И ето че веднъж апаратът, в който се намирах, се повреди. Когато будилникът изключи контактите, бях възстановен не в обичайния си вид, а като Наполеон Бонапарт — в императорска униформа, препасана с трицветната лента на Почетния легион; на кръста си носех шпага, на главата си — натежала от злато триъгълна шапка, а в ръцете си държах скиптър и държава^[2]. Изправих се в този вид пред очите на изумените бжути. Те веднага ме посъветваха да се подложя на преработка в най-близкия изправен апарат, което никак не беше трудно, понеже разполагахме с моята вярна автограма. Но аз така бях загубил доверие в самия принцип, че се задоволих да заменя триъгълната шапка с ушанка, шпагата — с комплект прибори за хранене, а скиптъра и държавата — с чадър. Вече седях в ракетата си,

оставил планетата далече зад себе си в мрака на вечната нощ, когато ме осени прозрението, че бях постъпил много лекомислено, лишавайки се от веществените доказателства, които биха потвърдили достоверността на моите думи. Но вече беше късно.

---

[1] Бележка на редакцията: Както научаваме, решението изисквало да се разпратат и двамата годеника, а след това да се възстанови само един — наистина соломоново решение. Б.а. ↑

[2] Отличителен знак за царско достойнство (златно кълбо с кръст) Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ПЕТО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Един от главните ракетни маршрути в съзвездието Голямата мечка свързва планетите Мутрия и Латрида. Той заобикаля каменистата планета Таирия, ползваща се сред пътешествениците с най-лоша слава, и то по вина на скалните блокове, които я обкръжават. Това място дава представа за първичния хаос и ужас; дискът на планетата едва прозира през каменните облаци, непрекъснато пронизвани от светкавици и разтърсвани от грохота на сблъскващите се каменни отломъци.

Преди няколко години пилотите, летящи по курса между Мутрия и Латрида, започнаха да разказват за някакви страховити твари, които изникват ненадейно от кълбящите се над Таирия вихрушки, нападат ракетите, като ги оплитат с дългите си пипала и се опитват да ги отвлекат в мрачните си леговища. На първо време всичко се разминаваше с уплахата на пътниците. Но не след дълго се разнесе вест, че тези твари нападнали един пътешественик, когато той се разхождал със скафандър по повърхността на ракетата си, за да се пораздвижи след вкусния обяд. В тази история има доста преувеличения, тъй като споменатият пътешественик, когото аз добре познавам, просто залял скафандъра си с чая и го провесил през люка да съхне, а в този миг долетели странни гърчещи се същества и го откъмнали.

В крайна сметка слуховете така възбудиха духовете на близките планети, че специална експедиция отиде да изследва околностите на Таирия. Някои от членовете на експедицията твърдяха, че уж видели под облаци на Таирия подобни на змии или октоподи създания, обаче техните наблюдения не бяха потвърдени и след месец експедицията, на която не достигна смелост да се спусне в мрачните райони на силициевите облаци на Таирия, се завърна на Латрида. После бяха организирани и други експедиции, но нито една от тях не беше успешна.

Накрая смелият Ас Мурбрас, прочутият звезден трапер, лично се насочи към Таирия на лов за загадъчните страшилища, придружен от две кучета със скафандри. След пет дни той се завърна сам, съвсем изнемощял. Разказваше как близо до Таирия от каменния облак изневиделица изскочили безброй чудовища, които оплели с пипалата си кучетата и самия него; храбрият ловец извадил ножа си и нанасяйки удари наляво и надясно, успял да се освободи от смъртоносните обятия, без да може да помогне за съжаление на кучетата. Следите от сблъсъка личаха по скафандъра на Мурбрас и отвън, и отвътре, а на няколко места по него бяха полепнали някакви зелени парцалчета, нещо като влакнести стебла. Колегиум учени ги изследва добросъвестно и заключи, че това са късчета от познатия много добре на Земята организъм *Solanum tuberosum*, многосеменното грудкоплодно растение, което испанците бяха пренесли от Америка в Европа през XVI век. Тази информация беше достатъчна, за да възбуди духовете, а когато някой преведе научните заключения на езика на простосмъртните и се оказа, че по скафандъра на Мурбрас има парченца от картофени стебла, стана нещо неописуемо.

Обвинен, че четири часа се е сражавал с картофи, засегнат до дън душа от това подозрение, храбрият звезден трапер поиска от колегиума да опровергае тази гнусна клевета, но учените заявиха, че не могат да оттеглят дори една-едничка дума. Атмосферата се нагорещи. Бяха създадени партии на картофобите и картофилите; те обхванаха най-напред Малката, а после и Голямата мечка. Противниците си разменяха най-тежки оскърбления. Но всичко това беше нищо в сравнение с последвалите събития, когато в спора се включиха философите. От Англия, Франция, Австралия, Канада и САЩ пристигнаха най-изтъкнатите теоретици на човешкото познание и представители на чистия разум, а резултатите от тяхната дейност бяха просто изумителни.

Физикалистите изследваха всестранно проблема и заявиха, че когато двете тела А и Б се движат, еднакво вярно е да се каже, че А се движи спрямо Б или че Б се движи спрямо А. Понеже движението е относително, с еднакво основание може да се твърди, че човекът се движи спрямо картофа или че картофът се движи спрямо човека. Следователно въпросът, дали картофите могат да се движат, е

безсмислен, а целият проблем — имагинерен, тоест изобщо не съществува.

Семантиците заявиха, че всичко зависи от начина, по който разбираме думите „картоф“, „е“ и „подвижен“. Тъй като тук ключът е оперативната връзка „е“, именно тя трябва да се изследва задълбочено. След което те пристъпиха към разработване на Енциклопедия на космическата семасиология, като посветиха първите четири тома на разшифроване на оперативното значение на думата „е“.

Неопозитивистите заявиха, че ние разполагаме непосредствено не с картофени стебла, а със стебла на сетивните възприятия — след което създадоха логични символи, означаващи „стебло, на възприятие“ и „стебло на картоф“, съставиха само от алгебрични знаци специални системи уравнения и изписаха цели морета мастило, за да стигнат до математически точния и изключващ всякакви съмнения резултат, че $0=0$.

Томистите заявиха, че бог е създал природните закони, за да има възможност да прави чудеса, защото чудото е нарушение, на природния закон, а там, където няма закони, няма какво да се нарушава. В разглеждания случай картофите се движат, щом такава е волята на Всевишния, но не се знае дали това не са фокуси на проклетите материалисти, които се опитват да дискредитират църквата; следователно трябва да се изчака решението на Ватиканската курия.

Неокантианците заявиха, че предметите са продукт на духа, а не — познаваеми обекти; ако разумът създаде идеята за подвижен картоф; то подвижният картоф ще съществува реално. Същевременно това е само първото впечатление, понеже духът е толкова непознаваем, колкото са непознаваеми и неговите творения; затова и тук нищо не се знае.

Холисто-плуралисто-бихейвиористо-физикалистите заявиха, че, както е известно от физиката, закономерностите в природата се подчиняват само на статистически закони. Така както не е възможно с абсолютна точност да се предвиди траекторията на един-единствен електрон, също така не може да се предвиди със сигурност какво ще бъде поведението на един-единствен картоф. Досегашните наблюдения ни учат, че човекът е изкопавал и подритвал картофи милион пъти,

обаче не е изключено ролите да се разменят и сега картофът да подритне човека.

Самотният мислител от школата на Ръсел и Райхенбах, професор Урлипан, подложи на унищожителна критика всички тези изводи. Той заяви, че човекът няма сетивни възприятия — нали никой не забелязва сетивните възприятия на масата, а само масата; но понеже, от друга страна, се знае, че за външния свят не ни е известно нищо, то не съществуват нито външни явления, нито сетивни възприятия. „Няма нищо — заяви професор Урлипан. — А ако някой е на друго мнение, греши.“ Следователно за картофите не можеше да се каже нищо, но поради съвършено различни причини от тези, които посочваха неокантианците.

Докато Урлипан работеше неуморно, без да напуска жилището си, пред което го очакваха картофобите с изгнили картофи, тъй като страстите се бяха разгорещили до невъзможност, на сцената се появи или, по-точно казано — на Латрида кацна професор Тарантога. Без да обръща внимание на безплодните диспути, той реши, както се полага на учен най-чиста проба, да изследва тайната *sine ira et studio*^[1]. Първата му работа беше да посети най-близките до Таирия планети, където разпита местните жители. Така той научи, че загадъчните твари са известни под имената: компири, компари, барабои, барабоеци, картофели, патаци, патати, картошки, компареци. Тази информация даваше основания за задълбочени размисли, понеже, ако се съди по речниците, тези наименования са до едно синоними на обикновения картоф.

Тарантога вървеше към ядрото на загадката с достойна за възхищение упоритост и неуморна страст. Трябваша му пет години, за да създаде своята обясняваща всичко теория.

Някога, много отдавна, в околностите на Таирия се блъснал в метеорен риф кораб, натоварен с картофи за заселниците на Латрида. Корпусът му бил пробит и целият товар се изсипал. Свалили кораба от рифа и го довели на Латрида на буксир със спасителни ракети, а случката била забравена. Междувременно падналите на Таирия картофи покълнали и започнали буйно да растат. Обаче условията на съществуване били невъобразимо тежки: от небесните висини току падал каменен дъжд, смазвал младите стебълца, а понякога дори убивал цели семейства. Затова оцелявали само най-съобразителните

растения, които съумявали да се пригоят и настанят на безопасно място. Получената чрез тази селекция раса съобразителни картофи се развивала все по-буйно. След редица поколения на тях им омръзнал заседналият начин на живот, картофите сами се изкопали и преминали към скитническо съществуване. В същото време загубили своята кротост и пасивност, тъй характерни за земните картофи, опитомени чрез грижливото отношение на хората. Те подивявали все повече и повече, докато станали хищници. Когато планетата станала тясна за всички, настъпила нова криза; разкъсвано от стремеж за изява, младото поколение картофи мечтаело да извърши необикновени и съвършено неприсъщи на растенията дела. Обръщайки поглед към небето, младите съзрели летящите каменни блокове и решили да се заселят на тях.

Ще стигнем много далече, ако трябва да изложа тук цялата теория на професор Тарантога, проследяваща как картофите се научили най-напред да летят, като размахвали листа, а после започнали да се издигат над атмосферата на Таирия, за да отседнат накрая на обикалящите около планетата скални отломъци. Във всеки случай помогнало им и това, че благодарение на растителната обмяна на веществата можели да преживяват продължително време без кислород, само с почерпаната от слънчевите лъчи жизнена енергия. Докато не се главозамаяли и не започнали да нападат ракетите, които прелитали около планетата.

На мястото на Тарантога всеки изследовател би публикувал тази забележителна хипотеза и би останал да лежи на лаврите си. Обаче професорът реши да не спира, докато не залови поне един хищен картоф.

И така след теоретичното разрешение дойде ред на практическата задача, не по-малко трудна за изпълнение. Знаеше се, че картофите дебнат в пукнатините на големите камъни. Да се спуснеш по следите им в подвижния лабиринт на устремно носещите се скали, би било равно на самоубийство. От друга страна, Тарантога не искаше да застрелва картофа — целта му бе да го залови жив и здрав. Известно време кроеше планове за лов с хайка, но после отхвърли тази идея като не най-успешна и се спря на хрумване, съвършено оригинално, което после прослави широко името му. Реши да лови картофите с примамка. За тази цел купи в магазина за учебни

принадлежности на Латрида най-големия глобус, с който разполагаха — едно красиво лакирано кълбо с диаметър шест метра. Достави си и известно количество мед, обуцарско лепило и рибено масло, смеси ги добре в равни части покри равномерно повърхността на глобуса с получената смес. След това го привърза с дълго въже за ракетата си и полетя към Таирия. Приблизил на достатъчно разстояние, професорът се скри зад ръба на най-близката мъглявина и изхвърли въжето с примамката. Планът се основаваше на изключителното любопитство на картофите. Не мина и час и леко потрепване на въжето подсказа за нечие приближаване. Тарантога надникна предпазливо и видя как няколко картофа се насочват към глобуса, размахвайки стебла и разтърсвайки грудките си: очевидно го бяха взели за някаква неизвестна планета. Бързо набраха смелост, кацнаха върху него и се залепиха за повърхността му. Професорът тутакси издърпа въжето, привърза го към опашката на ракетата и полетя към Латрида.

Как да опиша ентузиазма, с който беше посрещнат храбрият и изобретателен изследовател? Поставиха заловените екземпляри заедно с глобуса в клетка и така ги показваха на публични места. Обхванати от ярост и паника, картофите размахваха стебла, тропаха с корени — разбира се, безполезно.

На другия ден при Тарантога пристигна колегиумът учени, за да му връчи почетен диплом и големия медал за заслуги, обаче професорът вече го нямаше. Той си бе свършил работата. И се бе оттеглил в неизвестна посока.

Добре знаех какво го беше накарало да замине така внезапно. Тарантога бързаше, понеже след девет дни имаше уговорена среща с мен на Церулея. От своя страна по същото време аз се носех стремително към мястото на срещата от противоположната страна на Млечния път. С професора възнамерявахме да потеглим заедно към още неизследвания ръкав на Галактиката, разположен зад тъмната мъглявина в Орион. Не се познавахме лично с него; в стремежа си да се покажа като човек точен и държач на думата си, изстисквах от двигателя максимална мощност. За съжаление, както често става, когато особено държим да не закъснеем, и този път едно непредвидено произшествие ми попречи. Някакво дребничко метеорче проби резервоара ми за гориво и заседна в ауспуха на двигателя, запушвайки го напълно. Без да му мисля много, облякох скафандъра, грабнах едно

силно електрическо фенерче и необходимите инструменти и излязох от кабината. Докато изваждах метеора с клещите, без да искам, изпуснах фенерчето, а то мигновено отхвърча надалече и се понесе самостоятелно в Космоса. Запуших дупката на резервоара и се върнах в кабината. Бях изразходвал вече почти целия си запас от гориво, не можеше и дума да става за преследване на фенерчето, но до Процития, най-близката планета, все пак успях да долетя.

Процитите са разумни същества. Много приличат на нас; единствената (несъществена впрочем) разлика е, че краката им стигат само до коленете, а под тях се намират колела — не изкуствени, а неделима част от тялото им. Движат се доста бързо и просто е приятно да ги гледаш — все едно че са циркови артисти на велосипед с едно колело. Имат развита наука, особено ги увлича астрономията. Изследването на звездите е толкова широко разпространено, че никой минувач, бил той стар или млад, не се разделя никога с подръчния си телескоп. Там най-популярни са слънчевите часовници и да извадиш от джоба си на обществено място своя механичен часовник, се смята на тази планета за неморална постъпка. Спомням си, като бях за първи път там, присъствах на банкет в чест на стария Маратилитец, техният прочут астроном. От дума на дума стигнахме до някакъв астрономически проблем. Професорът ми възразяваше, дискусиата ставаше все по-остра, старецът ме изпепеляваше с поглед и май малко оставаше да избухне. Ненадейно той скочи и изхвъркна от залата. Върна се след пет минути. Седна до мен кротък, усмихнат, спокоен като ангелче. Бях заинтригуван и по-късно попитах един процит на какво се дължеше тази чудодейна промяна е настроението на професора. Той ми обясни:

— Как така ти не знаеш ли? Професорът е използвал беснилнята.

— Какво е това?

— Специално съоръжение, чието наименование произхожда от думата „беснея“. Когато индивидът е сърдит или ядосан някому, той влиза в една неголяма кабина, тапицирана с корк, и там излива на воля чувствата си.

При сегашното си кацане на Процития още от въздуха видях по улиците тълпи; разнасяха се радостни викове, някои процити размахваха разноцветни лампиони. Оставих на механиците от летището да наглеждат моята ракета и се отправих към града. Там

научих, че жителите му празнуват откриването на нова звезда, появила се на небосвода миналата нощ. Нещо ме накара да се позамисля, а когато Маратилитец ме поздрави най-сърдечно и ме покани да погледна през мощния му рефрактометър, стигаше ми да допра око до обектива, за да разбера коя беше мнимата звезда — моето носещо се из Космоса фенерче. Вместо да кажа на процитите истината, реших, донякъде лекомислено, да се позабавлявам в ролята на по-добър астроном от тях. Пресметнах набързо наум за колко време ще стигне батерията на фенерчето и обявих на събралите се, че новата звезда ще свети ярко още шест часа, а после ще смени последователно цвета си на жълт и червен, след което ще угасне завинаги. Никой не повярва на предсказанието ми, а Маратилитец с присъщата му избухливост заяви, че ако аз се окажа прав, той е готов да изяде собствената си брада.

Блясъкът на звездата започна да отслабва в предвиденото от мен време. Вечерта отидох в обсерваторията, където сварих група загрижени асистенти. Те ми обясниха, че гордостта на Маратилитец е дълбоко засегната и той се е затворил в кабинета си, за да изпълни така прибързано даденото обещание. Разтревожих се да не би това да навреди на здравето му и се опитах да му поговоря през вратата; напразни усилия. Сложих ухо до ключалката — чувах се звуци, които потвърждаваха думите на асистентите. Напълно объркан, написах писмо, в което му обясних всичко, и го връчих на асистентите с молба да го предадат на професора непосредствено след като отлетя от планетата, и с все сили хукнах към летището. Принуден бях да постъпя така — нищо не ми гарантираше, че професорът ще успее да използва беснилнята преди разговора си с мен.

Напуснах Процития в един часа през нощта така прибързано, че съвсем забравих за горивото. На някакви си милион километра от планетата резервоарът се изпразни и изпаднах в положението на космически корабкрушенец, чийто кораб се рее безпомощно в безвъздушното пространство. Оставах само три дни до срещата ми с Тарантога.

През прозореца виждах великолепно Церулея, сияеща едва на триста милиона километра, но можех само да я гледам с безсилна ярост. Ето как понякога незначителните поводи довеждат до сериозни последствия!

Някъде след около час видях пред себе си бавно нарастваща планета; корабът се поддаде пасивно на нейното привличане, после полетя надолу все по-бързо и най-накрая се понесе като падащ камък. Реших да приема нещата откъм добрата им страна и седнах зад управлението. Планетата беше доста малка, с пустинна повърхност, но изглеждаше уютна. Открих оазиси с вулканично отопление и течаща вода. Вулканите бяха много, а кратерите им непрекъснато изригваха огън и стълбове дим. Летях вече в атмосферата и маневрирах, доколкото можех, но така само отдалечавах мига на неизбежното падане. И както си прелитах над групичка вулкани, ме осени нова мисъл; светкавично я прецених, след което взех отчаяно решение — насочих носа на ракетата право надолу в зеещата челюст на най-големия вулкан. В последния миг, когато без малко щеше да ме погълне разжарената му паст, обърнах с ловка маневра ракетата с носа нагоре и така се потопих в бездънната клокочеща лава.

Рискът беше голям, но нямах друг избор. Разчитах на това, че вулканът ще реагира с внезапно избухване на резкия удар, който му нанесе ракетата. Не се излъгах. Последва такъв грохот, та чак стените затрещяха, и аз излетях в небето сред дълъг цели мили стълб от огън, лава, пепел и дим. Насочих ракетата на курс право към Церулея — резултатът беше великолепен!

Достигнах планетата след три дни, като закъснях за срещата само с двайсет минути. Обаче не заварих Тарантога — той беше отлетял. Чакаше ме писмо „до поискване“.

Скъпи колега, принуден съм да замина незабавно, затова ви предлагам да се срещнем направо в дълбините на още неизследвания район; тъй като тамошните звезди не са наименувани, давам ви ориентири: ще полетите направо, след синьото слънце ще свиете наляво, а след следващото, оранжевото — надясно; там ще видите четири планети — на третата, броено отляво, ще се срещнем. Чакам ви!

Ваш предан Тарантога

Заредих с гориво и призори стартирах. Пътят ми отне само една седмица, а като навлязох в непознатите области, нямах проблеми с

откриването на интересуващите ме звезди. Следвайки точно указанията на професора, рано сутринта на осмия ден съзрях планетата, за която ми беше писал. Масивното кълбо беше покрито с пухкав зелен килим — гигантски тропически джунгли. Малко се постъписах пред този пейзаж, нямаше да бъде лесно да открия тук Тарантога, но разчитах на неговата изобретателност. Носех се право към планетата и в единайсет преди обяд забелязах на северното и полукълбо някакви неясни очертания. Сърцето ми замря.

Винаги съм говорил на младите, неопитни астронавти: „Не вярвайте на бабините деветини, дето уж някой се доближил до планетата и прочел името ѝ; това са си най-обикновени космически анекдоти.“ Само че този път целият ми досегашен опит ми изневери: на фона на зелените борови гори ясно се четеше:

Не можех да чакам. Среща на следващата планета.

Тарантога

Буквите бяха с километрични размери, иначе в никакъв случай не бих ги забелязал. Разкъсван от изненада и любопитство, снижих полета, за да разбера как професорът е изписал това огромно съобщение. Оказа се, че очертанията на буквите са всъщност просеки от повалени и натрошени дървета, открояващи се отчетливо от незасегнатите гори наоколо.

Без да съм разрешил загадката, аз се понесох съгласно инструкциите към следващата населена и цивилизована планета. Привечер кацнах. Напразно разпитвах за Тарантога на космодрума. И този път вместо него ме очакваше писмо.

Скъпи колега, поднасям ви най-горещи извинения, но поради нетърпящ отлагане семеен въпрос ми се налага да се завърна незабавно у дома. За да понамаля вашето разочарование, оставям в бюрото на космодрума един пакет, който, надявам се, ще бъдете така любезен да приемете; той съдържа плодовете на моите последни изследвания. Вероятно ще ви бъде интересно да узнаете по какъв начин изписах на предишната планета съобщението за вас. Много просто. Тази планета преживява период, отговарящ на каменовъгления период на Земята. Населяват

я гигантски гущери, включително и ужасните атлантозаври, дълги четирийсет метра. Кацнах на планетата, промъкнах се до едно голямо стадо атлантозаври и започнах да ги дразня, докато те не се нахвърлиха върху мен. Побягнах бързо през гората, като изчислявах трасето на моето бягство да очертава необходимите букви. Стадото се носеше вихрено след мен и поваляше всичко по пътя си. Така се получи широка осемдесет метра просека. Повтарям, всичко беше много просто, но донякъде уморително — наложи се да пробягам повече от 30 километра, и то доста бързо.

Искрено съжалявам, че и този път не се запознах лично; стискам мъжествената ви десница и се прекланям пред вашите достойнства и смелост.

Тарантога

П. П. Горещо ви съветвам да отидете довечера в града на концерт — чудесен е.

Взех оставения за мен пакет, наредих да го отнесат в хотела, а аз тръгнах към града. Изглеждаше доста интересен. Тази планета се върти около оста си с такава скорост, че денонощията се сменят през един час. В резултат възниква центробежна сила, от която свободно висящият отвес не е перпендикулярен на повърхността, както е на Земята, а образува с нея ъгъл 45° градуса. Всички къщи, кули, стени изобщо всички сгради, са наклонени спрямо повърхността на терена под ъгъл 45 градуса, което за погледа на човека е твърде странно. Къщите от едната страна на улицата като че ли лягат „по гръб“, а онези от другата страна, напротив, се навеждат и висят над уличното платно. За да не падат, жителите на планетата имат вследствие на естественото приспособяване един по-къс и един по-дълъг крак, а на човека се налага да подгъва непрекъснато единия си крак, което след време става и досадно, и уморително. Вървах толкова бавно, че стигнах до концертната зала, когато вече затваряха вратите. Побързах да си купя билет и влязох тичешком.

Едва-що седнах и диригентът почука с палката си. Настъпи тишина. Членовете на оркестъра замърдаха енергично, свирейки на

непознати за мен инструменти — приличаха на туба с надупчена фуния като лейка; диригентът ту вдигаше емоционално предните си крайници, ту ги разперваше, сякаш даваше знак да се свири „пиано“. Но аз все повече се смайвах, понеже не чувах и най-слаб звук. Дискретно поглеждах наоколо — по лицата на съседите ми беше изписан екстаз; все по-объркан и обезпокоен, скришом се опитах да си отпуша ушите. Без ефект. Реших, че съм си загубил слуха, и лекичко чукнах нокът о нокът, но този звук чух ясно. И така, просто без да знам какво да си мисля, стъписан от проявите на всеобщо естетическо задоволство, изчаках края на творбата. Разнесоха се бурни аплодисменти. Диригентът се поклони и пак почука с палката; музикантите пристъпиха към следващата част на симфонията. Всички около мен бяха във възторг; мнозина подсмърчаха шумно — вероятно от силно вълнение. Настъпи и бурният финал, за който можех да съдя само по резките движения на диригента и едрите капки пот, стичащи се по лицата на музикантите. Пак избухнаха аплодисменти. Съседът ми сподели с мен възхищението си от симфонията и изпълнителите. Смънках нещо в отговор и окончателно объркан, се измъкнах на улицата.

Бях се отдалечил на петнайсетина крачки, когато нещо ме накара да погледна към фасадата на сградата. И тя като другите беше наклонена под остър ъгъл към улицата; на фронтоната се виждаше голям надпис: „Градска олфактория“, а по-долу бяха разлепени афишите за концерта. На тях прочетох:

ОДОНТРОН — МУСКУСНА СИМФОНИЯ

I. Preludium Odoratum

II. Allegro Aromatoso

III. Andante Olens

ДИРИЖИРА

гастролиращият прославен носист ФРАНТР

Ядосах се, изругах, обърнах се и побързах да се прибера в хотела. Не виях Тарантога, дете не успях да получа естетическа

наслада — откъде можеше да знае той за хремата, която хванах на Сателина и която ме мъчеше до днес.

Като компенсация за разочарованието веднага разопаковах пакета. В него намерих звуков киноапарат, една ролка с филм и писмо със следното съдържание:

Скъпи мой колега!

Вероятно си спомняте нашия разговор по телефона, когато вие бяхте в Малката, а аз — в Голямата мечка. Тогава ви казах за предположението си, че при високите температури на горещите, полутечни планети живеят разумни същества, както и за намерението си да пристъпя към изследвания в тази област. Вие благоволихте да изразите съмнение в успеха на подобно начинание. Ето сега доказателствата са пред вас. Аз избрах една огнена планета и се приближих до нея на възможно най-малко разстояние, след което спуснах на дълъг азбестов шнур огнеупорния киноапарат и микрофон; така можах да направя много интересни снимки. Позволявам си да приложа към писмото част от тях.

Ваш предан Тарантога

Дотолкова изгарях от любопитство, че щом прочетох писмото, поставих филма в апарата, закачих на вратата чаршафа от леглото, угасих светлината и включих прожекционния апарат. На импровизирания екран затрептяха разноцветни петна, разнесоха се хрипкави звуци и сякаш пукане на цепеници в огнище, след което образът се фокусира.

Слънцето се спускаше зад хоризонта. Повърхността на океана се вълнуваше, тук-там по нея пробягваха леки сини пламъчета. Огнените облаци посивяваха, мракът ставаше все по-гъст. Появиха се първите бледи звезди. Уморен от работата си през деня, младият Кралош излезе от своя тшпион, за да се наслади на вечерната си разходка. Не бързаше за никъде, движеше ритмично скриплете си и с наслада вдишваше свежите, ароматни кълба горещ амоняк. Наближи

някой, почти невидим в гъстеещия мрак. Кралош напрегна смъх, но позна своя приятел едва когато той застана до него.

— Каква чудесна вечер, нали? — каза Кралош. Приятелят му пристъпи от ходун на ходун, подаде се наполовина от огъня и отвърна:

— Да, наистина. Знаеш ли, реколтата от нишадър тази година е просто невероятна!

— О, да, добивите се очертават особено перспективни.

Кралош се залюля лениво, обърна се по корем и облеци всичките си зренки в звездите над тях. След миг започна:

— Знаеш ли, скъпи мой, колкото пъти се заглеждам в нощното небе, ей така, както сега, винаги ме обзема увереността, че там далече, далече, има други светове, подобни на нашия, и че там също живеят разумни същества...

— Кой говори тук за разума? — разнесе се досами приятелите.

Двамата младежи обърнаха гръб към мястото, откъдето се чу гласът, за да познаят кой идва. Видяха чворестата, но все още яка фигура на Фламент. Достопочтеният учен се приближи с величествена походка, а бъдещото му потомство, досущ като гроздове, вече набъбваше и пускаше първите кълнове на мощните му рамене.

— Аз... аз говорех за разумните същества, населяващи другите светове... — почтително вдигна тлустите в знак на приветствие Кралош.

— Значи така, Кралош говори за разумни същества от други светове? — започна ученият. — Я го вижте! От други светове!!! Ах, този Кралош, този Кралош! Какви ги измисляш, младежо? Фантазии, фантазии, а? Разбира се... похвално е... в прекрасна вечер като тази... може... Но май доста захладня, не мислите ли?

— Не — в един глас се обадиха младежите.

— Да, да, естествено, младият огън си е друго нещо. А все пак сега е само осемстотин и шейсет градуса; трябваше да си взема наметката с двойна лава. Какво да се прави, старост — нерадост. Значи ти твърдиш — обърна се той заднишком към Кралош, — че на другите светове има разумни същества? И какви са тези същества според теб?

— Какви са, не се знае точно — предпазливо проговори младежът. — Аз мисля, че са различни. Дори на по-хладните планети биха могли да възникнат живи същества от веществото, наречено белтък.

— От кого си чул това? — ядосано викна Фламент.

— От Имплуз. Онзи млад студент по биохимия, който...

— По-точно казано — онзи млад глупак! — възкликна още по-рязко Фламент. — Живот от белтък?! Живи същества от белтък? Не те ли е срам да дрънкаш такива глупости пред своя учител?! Ето плодовете на невежеството и арогантността, които така застрашително се ширят днес! Ти знаеш ли какво би трябвало да се направи с твоя Имплуз? Да го напръскат с вода, ето какво!

Приятелят на Кралош си позволи да се намеси плахо:

— Но, почтени Фламент, защо искаш да накажеш Имплуз толкова сурово? И не можеш ли ти да ни кажеш как може би изглеждат съществата на другите планети? Защо например те да не притежават вертикално тяло и да не се придвижват на така наречените крака?

— Кой ти е казал това?

Уплашен, Кралош мълчеше.

— Имплуз... — прошепна приятелят му.

— Ама оставете ме най-сетне на мира с вашия Имплуз и неговите фантазмагории! — избухна ученият. — Крака! Само това липсваше! Сякаш още преди двайсет и пет Пламъка аз не доказах математически, че всяко двуного същество, поставено изправено, тутакси ще се преобърне! Изготвих дори съответния модел и чертежи, но какво ли знаете вие за тези неща, мързеливци? Как изглеждат разумните същества от другите светове ли? Няма да ти кажа, помисли сам, научи се да разсъждаваш. Първо, те трябва да имат органи за усвояване на амонияка, не съм ли прав? Кое устройство ще върши това по-добре от скриплете? Освен това нали трябва да се движат в умерено гъста и умерено топла среда — като нашата? Трябва или не? А, виждаш ли? Могат ли да вършат това другояче освен с ходунци? Аналогично ще се формират и сетивните им органи — зренки, лусхини и клуствици. Те трябва да приличат на нас, петорняците, и по строежа на тялото, и по начина на живот изобщо. Известно е, че петорката е основна клетка на нашия семеен живот — я се опитай да пофантазиращ, развихри въображението си колкото искаш... Гарантирам ти пълен неуспех! Сами знаете, че за да се създаде семейство, е необходимо да се свържат Дада, Гага, Мама, Фафа и Хаха. Напразни са всички взаимни симпатии, напразни са плановите и мечтите, ако отсъствува дори само представителят на един от петте пола — за съжаление и това се случва понякога в живота, такава

ситуация наричаме драма на четиримата или нещастна любов... Да, както виждаш, ако разсъждаваме непредубедено, опирайки се само на строго научните факти, ако използваме прецизен логически апарат, ако мислим трезво и обективно, стигаме до неопровержимия извод, че всяко разумно същество трябва да прилича на петорянците... Да. Е, младежи, надявам се, че ви убедих?

---

[1] Без гняв и пристрастие (лат.). Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ОСМО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Не след дълго ще сложа тези страници в празна бутилка от кислород и ще я хвърля в бездната зад борда, за да се понесе из черната необятност, въпреки че изобщо не разчитам да я намери някой.

Navigare necesse est^[1], ала май това безкрайно пътешествие изсмука дори моите съпротивителни сили. От години летя и летя, а краят не се вижда. Има и нещо по-лошо: времето се преплита, наслаждава се, прониквам в някакви разклонения и извънкалендарни запустели ръкави, ни бъдеще, ни минало, но понамирисващи на средновековие. Съществува специален метод, разработен от моя дядо Косма, за запазване на разума в условията на свръхсамотност, който се състои в това, че си измисляш известен брой спътници, може и от двата пола, само че след това трябва да се придържаш към метода последователно. Случвало се е да го прилага и моят баща независимо от риска. В тишина като тази тук въпросните спътници придобиват прекалена самостоятелност, възникват грижи и усложнения; някои от тях се опитаха да посегнат на живота ми и бях принуден да се защитавам, тогава каютата заприлича на истинско бойно поле, но лоялността към дядо ме задължаваше да не се отказвам от метода. Слава богу, те паднаха в боя и сега мога малко да си отдъхна. Май ще се захвана, както неведнъж съм решавал, да напиша кратка хроника на рода си, та от миналите поколения — като Антей — да почерпя сили.

Първият от основната линия на рода Тихи бил Аноним, около когото витае тайна, тясно свързана с известния парадокс на Айнщайн за близнаците. Единият лети в Космоса, а другият остава на Земята, след което завръщащият се оказва по-млад от останалия. При първия експеримент за проверка на този парадокс се явили като доброволци двама младежи, Каспар и Езекил. В суматохата около старта на ракетата се качили и двамата. Така експериментът се провалил, но се случило и нещо по-лошо — след година ракетата се завърнала само с единия близък на борда. С дълбока скръб той обяснил, че при прелитането над Юпитер брат му се навел прекалено много през

илюминатора. Никой не повярвал на тези скръбни думи и под яростния натиск на печата той бил обвинен в братоядство. Прокурорът използвал като вещественно доказателство намерената в ракетата готварска книга, в която разделът „Осоляване на месо в космическото пространство“ бил ограден с червен молив. Намерил се все пак един благороден и разумен човек, който станал негов адвокат. Той го посъветвал да не си отваря в никакъв случай устата в съда. Така и злонамерено настроеният съд не можал да осъди моя праотец, понеже в съдебното решение задължително трябва да фигурират името и презимето на обвиняемия. Старите хроники не са единодушни — в едните се казва, че той и преди това се казвал Тихи, а другите твърдят, че това е прякор, даден му заради упоритото мълчание, което не нарушил чак до смъртта си. Всъщност той би трябвало да се казва Тихи, но нотариусът фъфлел. Съдбата на този мой праотец не е за завиждане. Клеветниците и лъжците, каквито винаги се намират, твърдели, че по време на съдебния процес обвиняемият се облизвал винаги щом се споменело името на брат му, при което никак не ги смущавал фактът, че в случая не се знаело кой на кого е брат.

За по-нататъшният живот на моя праотец се знае малко. Имал осемнайсет деца и се препитавал с каквото дойде. Известно е, че по едно време бил дори търговски пътник и продавал детски скафандри. На старини си вадел хляба като довършител на литературни произведения. Тази професия не е много популярна, затова трябва да поясня, че тя се състои в изпълняване на желанията на любителите на романа и драмата. Довършителят приема поръчката, след което се вживява в атмосферата, стила и духа на творбата, чийто край дописва по начин, различен от авторския. В семейните архиви са съхранени някои чернови, свидетелстващи за несъмнената литературна дарба на първия Тихи. Сред тях има варианти на „Отело“, в които Дездемона удушва Отело, но и други, в които тя, той и Яго си живеят сговорно и щастливо. Има варианти на Дантевия „Ад“, където на специални мъки са подложени посочените от работодателите хора. Интересно е, че много по-рядко трагичният завършек на автора се заменя с хепиенд, по-често е обратното. Богати чревоугодници поръчвали при моя праотец епилози, в които добродетелта не възтържествувала, а напротив, побеждавало злото. Тези заможни работодатели вероятно са били водени от низки подбуди, но независимо от това моят прапраотец

реализирал поръчките с истинско майсторство и същевременно, може би неволно, се доближавал повече до жизнената правда, отколкото самите автори на творбите. Нека не забравяме, че е бил принуден да изхранва многобройна челяд и затова е вършел каквото може, след като по обясними причини намразил веднъж завинаги космическите пътешествия. Като се почне от него, в нашия род в течение на вековете се появявал особен тип човек — талантлив, затворен, с оригинален ум, често дори склонен към чудачества, упорито преследващ поставената цел. В родовия архив има много документи, които потвърждават тези характерни черти; струва ми се, че един клон на рода Тихи е живял в Австрия, по-точно, в някогашната Австро-унгарска империя, тъй като открих между страниците на най-старата хроника избледняла фотография на млад човек в кирасирска униформа, с монокъл и засукани мустачки; на гърба имаше надпис: „К. и К. киберлейтенант Адалберт Тихи.“ За делата на този лейтенант се знае само, че като предтеча на техническата микроминиатюризация, и то по време, когато никому и през ум не е минавало такова нещо, предложил кирасирите да се прехвърлят от конете на понита. Значително повече материали има за Естебан Франчишек Тихи, оня блестящ мислител, който — нещастен в личния си живот — мечтаел да промени климата на Земята чрез посипване на полюсите и със сажди. Поглъщайки слънчевите лъчи, черният сняг щял да се стопи, а Гренландия и Антарктида, които моят праотец копнеел да превърне в своеобразен рай за човечеството, да се освободят от ледовете. Понеже не намерил привърженици, започнал сам да трупа запаси от сажди, което довело до семейни недоразумения, завършили с развод. Втората му жена Евридика била дъщеря на аптекар, който зад гърба на зет си изнасял саждите от мазето и ги продавал като медицински въглен (*carbo antimalis*). След разобличаването на аптекаря Естебан Франчишек, нищо неподозиращ, също бил обвинен във фалшификации на лекарства и всички запаси от сажди, трупани с години в неговото мазе, били конфискувани. Нещастникът умрял преждевременно, дълбоко разочарован от хората. През последните месеци от живота си се радвал само като посипвал през зимата заснежения двор със сажди и наблюдавал след това как снегът се топи. Моят дядо му беше поставил в градината неголям паметник със съответен надпис.

Този дядо, Йеремия Тихи, е един от най-изтъкнатите представители на нашия род. Той бил отгледан от по-големия си брат, прочутия със своята набожност кибернетик и изобретател Мелхиор. Без да изповядва особено радикални възгледи, Мелхиор искал да автоматизира не цялото богослужение, а само да облекчи дейността на възможно най-широки кръгове от духовенството. За тази цел конструирал няколко надеждни, бързодействащи и прости за обслужване устройства: анатематор, отлъчвател и специален апарат за проклинане със заден ход (за отменяне на клетвите). За съжаление именно онези, заради които се трудел, не оценили творенията му, нещо повече — обвинили го в ерес. С присъщото му великодушие той предоставил на местния свещеник прототипа на отлъчвателя, за да изпробва действието му върху самия него. Дори и това, уви, му било отказано! Натъжен и разочарован, Мелхиор прекратил работата си в тази област и се прехвърлил, вече само като конструктор, към източните религии. И до днес са познати неговите будистки молитвени устройства, най-вече — високо оборотните, достигащи до 16 хиляди молитви на минута.

Йеремия, за разлика от Мелхиор, съвсем не бил настроен примиренчески. Той не завършил училището, но продължил да се самообразова вкъщи, преди всичко в мазето, което изиграло по-късно толкова важна роля в живота му. Най-характерна негова черта била неотстъпчивостта, с която реализирал намеренията си. На девет години Йеремия решил да създаде Обща Теория на Всичко и нищо не могло да го отклони от това. Трудностите, които изпитвал при формулиране на мислите си от най-ранно детство, се увеличили след фаталното улично произшествие, когато един валяк му сплескал главата. Но дори недъгавостта не възпряла Йеремия, който бил решил да стане Демостен на мисълта или по-скоро — неин Стивънсън; също като изобретателя на локомотива, сам трудно придвижващ се, но поискал да принуди парата да задвижва колелата, той пожелал да накара електричеството да задвижва мисълта. Често изопачават неговата идея, твърдейки, че призовавал хората да бият електронните мозъци. Според тези клевети неговият девиз бил: „По мутрата всички!“ Това е недостойно изопачаване на истината; той просто имал нещастieto да се яви със своите концепции твърде рано. Йеремия изстрадал много. Драскали по стените на къщата му оскърбителни

думи като „женобиец“ и „мъчимозък“, съседите пишели доноси, че нарушавал нощната тишина с крясъците и ругатните, които се чували от мазето; някои дори се осмелявали да твърдят, че застрашавал живота на децата им, защото разхвърлял по земята отровни бонбони. Вярно, че и Йеремия като Аристотел не обичал децата, но бонбоните били предназначени за гаргите, опустошаващи градината, доказателство за което били надписите върху тях. А що се отнася до така наречените богохулства, на които уж учел своите апарати, това всъщност били негови възклицания, изразяващи недоволство от резултатите при изнурителната работа в лабораторията. Несъмнено не ще да е било особено разумно от негова страна да употребява в брошурите, издавани за собствена сметка, груби и дори вулгарни думи като „спраскай лампата“, „ритни яко“ „цапардосай“ в контекста на разсъжденията относно електронните схеми, защото читателите зле тълкували това. Пак от инат, убеден съм, той разпространявал и измислицата, че не пристъпвал към програмиране без тояга в ръка. Йеремия бил толкова ексцентричен, че трудно се разбирал с околните, не всеки можел да схване шегите му (да вземем например, млекаря и двамата пощаджии, които сигурно и без това щяха да се побъркат поради наследствена обремененост, още повече че скелетите били на колела, а ямата — дълбока само два метра и половина). Но кой впрочем може да следва криволичещите друми на гения? Говорело се, че изхарчил цяло състояние да купува електронни мозъци само за да ги троши на парчета и да ги трупа на камари в двора си. Нима е бил виновен, че тогавашните електронни мозъци, твърде ограничени и недостатъчно издръжливи, не отговаряли на поставяните изисквания? Ако не са се разпадали толкова лесно, вероятно щяха да му помогнат да бъде създадена в края на краищата Обща теория на Всичко. Поражението ни най-малко не дискредитира първоначалната идея на Йеремия.

А що се отнася до брачните му проблеми, жената, която му станала съпруга, се влияела много силно от враждебно настроените съседи; те я накарали да даде лъжливи показания, между другото електрошоковете отлично закаляват характера. Йеремия се чувствувал самотен и преследван, дори от такива ограничени специалисти като професор Брумбер, който го нарекъл електронен палач — Йеремия действително използвал веднъж индукционен дросел. Брумбер бил

злобар и дребна душа, но така или иначе Йеремия платил за минутния справедлив гняв с четиригодишно прекъсване на научната работа. Виновен за това бил неуспехът. Иначе кой би се интересувал от маниерите му, от поведението му, от неговия начин на живот? Кой се рови в личния живот на Нютон и Архимед? За съжаление Йеремия бил изпреварил времето си и трябвало да плати за това.

В края на живота си и по-точно в неговия заник Йеремия преживял поразителна метаморфоза, която довела до съдбоносни промени. Той се затворил в мазето, откъдето предварително изхвърлил всички парчетии от натрошените апарати и останал сам сред голите стени, ако не се броят старата железопътна релса и скованите от дъски нар и табуретка, за да не напусне до самата си кончина това убежище (или доброволен затвор). Но дали е било затвор, а поведението му — обикновено бягство от света, отчаяно отстъпление, примирение на самобичуващ се отшелник със съдбата? Фактите говорят явно против подобно предположение. Животът му в доброволна изолация не е протекъл в съзерцание. През малкото прозорче на мазето заедно с комата хляб и водата му подавали предметите, които искал, а цели шестнайсет години Йеремия искал все едно и също: чукове с различно тегло и големина. Употребил общо 3 219 броя, а когато голямото му сърце престанало да бие, намерили в мазето стотици и стотици чукове, разхвърляни из ъглите и сплескани от свръхчовешки усилия. Денем и нощем от мазето долитали звънки удари, прекъсвани само за малко, когато доброволният затворник подкрепял изнуреното си тяло, или когато, след кратък сън, вписвал в дневника си бележките, които сега лежат пред мен. Те доказват, че духът му не се е сломил, напротив, съсредоточен в една ясна цел, той е бил силен като никога. „Аз ей сега ще я науча“, „Аз ей сега ще и видя сметката“, „Още малко, и ще я довърша“ — с такива красноречиви, надраскани с нечетлив почерк бележки са изпълнени дебелите, посипани с дребни метални стърготини, тетрадки. Кому е искал да даде урок, кого е искал да довърши? Невъзможно е да се разгадае тайната, понеже Йеремия никъде не споменава името на колкото загадъчната, толкова и могъща противничка. Предполагам, че в някой внезапен проблясък, каквито често спохождат великите духове, е решил да извърши на най-високото възможно стъпало онова, към което по-рано е пристъпвал доста по-скромно. Преди е поставял някои устройства в принудително

положение и ги е наказвал, за да постигне своето. Сега гордият старец чрез принудителното си изгнаничество се изолирал от глутницата недостойни критикари и така през вратата на мазето влязъл в историята, тъй като — това е моя хипотеза — се е бил захванал с възможно най-могъщата противничка: през шестнайсетгодишната каторга нито за миг не го е напускало съзнанието, че щурмува същността на битието, че — с една дума — без колебания, без съмнения, без жал, без отдых бие материята!

Но каква е била неговата цел? О, тя няма нищо общо с постъпката на онзи древен монарх, който заповядал да ناشибат морето, защото погълнало корабите му. В този сизифов труд, изпълнен с героизъм, аз съзирам висша идея, идея повече от изумителна. Бъдещите поколения ще разберат: Йереимия е биел в името на човечеството. Той е искал да доведе материята до крайност, да я измъчи, да изстиска от нея ултимативната същност и така да я победи. Какво е щяло да настъпи после? Пълна анархия на поражението, физично безправие? А може би са щели да възникнат нови закони? Това никой не знае. Ще го научат някога онези, които тръгнат по стъпките на Йереимия.

С огромно удоволствие бих приключил тук разказа за неговата съдба, но как да не добавя, че ужасните клеветници дълго време после не мирясвали, че той се криел в мазето от жена си и от кредиторите! Ето как се отплаща светът на изключителните личности за тяхното величие!

Следващият, за когото разказват хрониките, е Игор Себастиан Тихи, син на Йереимия — аскет и кибермистик. С него свършва земният клон на нашия род, отгук нататък всички потомци на Аноним поемат из Галактиката. По природа Игор Себастиан бил съзерцател и само затова, а не като бавноразвиващ се, както твърдят някои, проговорил чак на единайсет години. Като всеки голям мислител реформатор и той обхванал човека с нов, критичен поглед; така дошъл до убеждението, че извор на злото у нас са животинските остатъци, пагубни и за индивида, и за обществото. В това, че той противопоставил мрака на инстинктите на яснотата на духа, все още нямало нищо ново, обаче Игор Себастиан направил крачка напред в сравнение със своите предшественици. „Човекът — рекъл си той — трябва да внесе дух там, където досега е господствувало само тялото!“ Изключително

талантлив стерохимик, след дългогодишни търсения той създаде в ретортата вещество, което превърнало мечтата му в действителност. Имам предвид гнусотика, пентазолидиновата производна на двуалилоортопентаноперхидрофенантрена. В микроскопични дози гнусотникът е безвреден, но въздейства така върху акта на оплождането, че той за разлика отпреди става извънредно неприятен. Благодарение на щипка бял пращец човек започва да гледа на живота с поглед, непомътнен от похот, и забелязва в него истинската йерархия на нещата, защото не е заслепен от животинско влечение. Така печели много време и освободен от робството на пола, наложено от еволюцията, отхвърля оковите на сексуалното отчуждение и най-сетне става наистина свободен. Нали продължаването на рода би трябвало да бъде резултат от съзнателно решение, от чувство за отговорност към човечеството, а не случайно, автоматично следствие от задоволяването на низки инстинкти. Първоначално Игор Себастиан смятал да направи съвкуплението неутрално, но съобрази, че това няма да бъде достатъчно, защото човек прави прекалено много неща не за удоволствие дори, а просто от скука или по навик. Сега половият акт трябвало да се превърне в жертва пред олтара на обществения интерес, в доброволно прието страдание, а всеки оплождащ за проявена храброст да се причислява към героите, пожертвували се за другите. Като истински учен Игор Себастиан изпробвал гнусотина на себе си, а за да докаже, че и след приемане на големи дози от препарата репродуктивната способност на мъжа се запазва, неуморно с огромна самоотверженост произвел тринайсет деца. Някои разправяли, че жена му бягала от къщи — в това твърдение имало капка истина, — но нека не забравяме, че причина за съпружеските недоразумения и тук, както и в случая с Йеремиа, били съседите, които подсторвали гламавата му жена против него и обвинявали Игор Себастиан, че малтретира жена си, като не искали да чуят обясненията му, че в никакъв случай не я измъчва той, а всеизвестният акт, превърнал се сега в източник на страдания, изпълва дома му с крясъци и стонове. Но тъпоглавците повтаряли папагалски, че бащата биел електронните мозъци, а синът — жена си. Това обаче бил само прологът към трагедията. Като не намерил съмишленици, вдъхновен от идеята да очисти вовеки веков човека от похотта, той сипал гнусотин във всички кладенци на градчето, а разярената тълпа го пребила и в позорна саморазправа му

отнела живота. Игор съзнавал на каква опасност се излага. Разбирал, че победата на духа над тялото няма да дойде даром, за което свидетелствуват многобройните пасажи в неговия труд, издаден посмъртно от семейството. Той пише, че зад всяка велика идея трябва да стои сила, което се доказва от многото исторически примери, потвърждаващи, че полицията по-добре от всякакви аргументи и разяснения защитава идеята. За съжаление Игор Себастиан не разполагал със собствена полиция и именно затова свършил толкова печално.

Намерили се, разбира се, клеветници, според които бащата бил садист, а синът — мазохист. В тези хули няма и думичка истина. Макар да навлизам в деликатна област, трябва да го направя, за да спася доброто име на нашето семейство. Игор не е бил мазохист, въпреки своята самоотверженост той често е прибегвал до помощта на двама яки братовчеди, които го задържали, особено след приемане на големи дози гнусотин, в брачното легло, откъдето побягвал като ужилен, щом приключи всичко.

Синовете на Игор не продължили бащиното дело. По-големият се занимавал известно време със синтез на ектоплазма, добре познатото на спиритистите вещество, което медиумите отделят в състояние на транс, ала не постигнал успех, понеже — както твърдял — изходният продукт, маргаринът, не бил достатъчно чист. По-малкият бил позорът на семейството. Купили му билет за звездата Мира Коети, която угаснала наскоро след неговото пристигане. За съдбата на дъщерите на Игор нищо не ми е известно.

След 150-годишно прекъсване един от първите космонавти — или както тогава им казвали, космонари — бил прачичо ми Пафнуци. Като собственик на звезден ферибот той превозил с корабчето си през един от неголемите галактични проливи безброй пътници. Водел сред звездите тих и спокоен живот, за разлика от брат си Еузебий, който станал корсар, и то в доста напреднала възраст. Веселяк по рождение. Еузебий притежавал изключително чувство за хумор, а целият екипаж го наричал „а practical-joker“^[2]. Та той мажел звездите с обуцарско лепило и разхвърлял из Млечния път фенерчета, за да обърка капитаните, а отклонилите се от курса ракети нападал и ограбвал. После уж връщал всичко на ограбените, казвал им да си вървят по пътя, настигал ги със своята черна ракета, на абордаж отново ги

обираше — понякога по шест и дори по десет пъти подред. Пътниците просто не приличали на себе си от синините.

Но Еузебий не бил жесток човек. Просто скучаел ужасно да чака с години някоя жертва по космическите кръстопътища и паднел ли му някой, направо нямал сили да се раздели с него веднага след обира. Всички знаят колко неодоливо е междупланетното пиратство, най-убедително доказателство за което е това, че то почти не съществува. Еузебий Тихи не се ръководел от низки материални подбуди, напротив — вдъхновявали го старите идеали, той копнеел да възроди тачената на Земята традиция на морското пиратство и гледал на тази задача като на свое предопределение. Приписвали му какви ли не скверни наклонности, а някои дори го наричали танатофил заради безбройните останки на космонари около кораба му. Няма нищо по-несправедливо от подобни долнопробни обвинения. Просто в безвъздушното пространство издъхналият преждевременно човек не може да бъде погребан и остава само да го избутат през люка на ракетата, като това, че не я напуска, а остава да кръжи около осиротелия кораб, следва от законите на Нютоновата механика, а не от нечия извратеност. Годишите минавали и действително броят на телата около кораба на моя роднина нараснал. При маневриране той се движел сякаш в ореол на смъртта, почти като слязъл от гравюрите на Дюрер, обаче, повтарям, всичко това ставало не по негово желание, а съгласно природните закони.

Аристарх Феликс Тихи — племенник на Еузебий и мой братовчед — събрал най-ценните дарования, проявили се преди него в нашия род поотделно. Той е и единственият, който дочакал признание и натрупал значително състояние благодарение на гастроничното инженерство, наричано още гастронавтика, чиято област блестящо развил. Корените на тази техническа дисциплина трябва да се търсят още в края на XX век, когато тя била известна в суров, примитивен вид като „ракетно канибалство“. За да се икономисат материали и място, вътрешните стени на ракетите се изработвали от пресовани хранителни концентрати — зърнени храни, тапиока, бобови растения и пр. После тази конструкторска дейност разширила обхвата си и върху мебелите в ракетите. Моят братовчед оценил кратко и ясно качествата на тогавашното производство с думите, че на вкусния стол няма да седнеш, а удобният затруднява храносмилането. Аристарх Феликс пристъпил към проблема по съвсем оригинален начин. И нищо чудно,

че Обединената алдебаранска корабостроителница нарекла на негово име първата си тристепенна ракета (Ордьовър, Ястие, Десерт). Днес никой не се учудва на разпределителните табла на съестна основа, така наречените електрокексове, на слоестите кондензатори, макаронената изолация, меденкоидите, тоест бобини от бадеми с мед, добри проводници на електрическия ток, както и на прозорците от бронирана захар, въпреки че не всеки обича да носи костюми от омлет и да има възглавница от ореховки или юрган от козунак (заради трохите в леглото). Всички те са дело на моя братовчед. Той изобрети буксирните възгета-колбасници, щруделните чаршафи, юрганите от суфле, а също и грисовоюфченото задвижване и пръв приложи швейцарското сирене в хладилниците. Като замени азотната киселина с лимонена, превърна горивото (при това — безалкохолното) във вкусна освежаваща напитка. Много надеждни са и неговите пожарогасители с плодов кисел, които гасят еднакво добре и пожарите, и жаждата. Не мина и без епигони на Аристарх, обаче никой не можеше да се мери с него. Някой си Глобкинс се опита да наложи на пазара като осветително тяло тортата на Захер с фитил — пълно фиаско, тортата хем едва-едва светеше, хем се вмирисваше на дим. Неговите изтривалки от ризото също не намериха купувачи, да не говорим за изолационните му плочи от халва, които се пръскаха на парчета при първия сблъсък с метеор. За сетен път бе доказано, че самото хрумване не е достатъчно, необходимо е още всяко конкретно решение да бъде творческо — като гениалното по своята простота предложение на моя братовчед да се запълват със супа „нищо“ всички празни места на ракетната конструкция, благодарение на което и пространство се печели, и човек може да се наяде. Според мен този представител на рода Тихи напълно е заслужил да бъде наречен „благодетел на космонавтиката“. Не толкова отдавна нейните първооткриватели ни убеждаваха, и то по времето, когато ни се повдигаше при вида на шницелите от водорасли и супите от мъхове и лишей, че такава ще бъде прехраната на човечеството по пътя му към звездите. Сърдечно благодарим! Слава богу, аз самият доживях по-добри времена, а то в дните на моята младост колко екипажи издъхнаха от глад, носени от мрачните космически течения — с единственото право да изберат или системата на жребия, или демократичните избори с обикновено мнозинство на гласовете. Всеки, който помни тягостната атмосфера на събранията,

когато се обсъждаха тези неприятни въпроси, ще се съгласи с мен. Навремето се вдигна много шум около проекта на Драплюс да се разпръснат равномерно из цялата Слънчева система грис, булгур и какао. Но той не се прие, първо, защото щеше да струва много скъпо, и второ, защото иззад облаците от какао нямаше да се виждат навигационните звезди.

И така, когато крачка по крачка се приближавам по клоните на генеалогичното дърво към съвременността, към собственото си идване на бял свят, моята задача на хронист на рода става все по-трудна. Не само защото някогашните ми прадеди са водили заседнал живот и ми е по-лесно да обрисувам техните портрети в сравнение с портретите на звездните им потомци, но и защото в безвъздушното пространство се проявява необяснимо засега влияние на физическите закони върху семейния живот. Безпомощен съм пред документите, дори не съм в състояния да ги сортирам както трябва. Решавам просто да ги представя по реда, в който са се запазили до днес. Ето опърлените при високата скорост страници на бордовия дневник, воден от Вшехшвит Тихи, капитан звездно плаване.

Запис 116 303. От колко години вече нямаме гравитация! Пясъчните часовници не работят, часовниците с махало спряха, а в механичните пружините отказват. До някое време късахме страниците на календарите, както ни падне, но и този период отмина. Като последни ориентири ни останаха закуските, обедите и вечерите, ала, не дай си боже, някое стомашно разстройство и цялото отчитане на времето пропада. Трябва да прекъсна, някой влезе: или са близнаци, или е интерференция на светлината.

Запис 116 304. На левия борд неозначена на картата планета. Малко по-късно, по време на следобедната закуска, един метеор, за късмет малък, проби три от камерите — барокамерата, арестантската и изтрезвителната. Наредих да се зациментира. На вечерята липсваше братовчедът Патрици. Разговор с чичо Арабей за

съотношението на неопределеност. Какво всъщност знаем със сигурност? Че потеглихме като млади хора, че нарекохме кораба си „Космокиста“, че дядо и баба взели на борда още дванайсет други съпружески двойки, които днес са обединени чрез кръвни връзки в едно семейство. Безпокоя се за Патрици, а и котката изчезна някъде. Забелязах, че нулевата гравитация влияе положително върху дюстабанлиите.

Запис 116 305. Първородният син на чичо Оброжи има толкова остро око и още е толкова малък, че вижда неутроните. Никакъв резултат от търсенето на Патрици. Увеличаваме скоростта. При маневрата пресякохме с кърмата една от изохроните. След вечеря дойде Амфотерик, тъстът на Оброжи, и сподели, че се е превърнал в собствения си баща, защото времето се оплело в примка. Помоли ме да запазя това в тайна. Посъветвах се с братовчедите физици. Безпомощни са. Какво ли още ни чака!

Запис 116 306. Забелязах, че на някои чичовци и лели им хлътва челото и брадата. Ефект от жироскопичната рецесия, скъсяване на Лоренц-Фитцджералд или последица от изпадалите зъби и честите удари с чело по масата? Носим се по ръба на голяма мъглявина; леля Барабела предсказа по-нататъшната ни траектория по домашен метод, на кафе. Проверих изчисленията и с електрокалкулатора — получи се твърде сходен резултат!

Запис 116 307. Кратък престой на Планетата на друмниците. Четирима души не се завърнаха на борда. При старта запушена лява инсталация. Заповядах да се продуха. Горкият Патрици! В графа „причина за смъртта“ написах „разсеяност“ — защото какво друго може да бъде?

Запис 116 308. Чичо Тимотей сънувал, че ни нападат разбойници. За щастие се разминало без жертви и

материални загуби. На кораба става тясно. Днес три раждания и четири пренасяния в ново жилище поради ремонт. Детето на Оброжи има очи като звезди. За да регулирам метража, издадох заповед всички лели да влязат в хладилниците-хибернатори. Убедих ги чак с аргумента, че в състояние на обратима смърт няма да остаряват. Сега е много тихо и приятно.

Запис 116 309. Приближаваме се до скоростта на светлината. Появиха се нов тип елементарни частици — скварки. Не особено големи, малко опушени. С главата ми става нещо странно. Помня, че баща ми се казваше Барнаба, но освен него имах още един, на име Балатон. Май че това беше езеро в Унгария. Трябва да проверя в енциклопедията. Пред очите ми лелите се дифрагират квантово, но не оставят плетивото си. На трета палуба вони. Детето на Оброжи не пълзи, а лети, използвайки ту предния, ту задния ауспук. Какво чудо е биологичната адаптация на организма!

Запис 116 310. Бях в лабораторията на братовчеда Езайа. Там кипи работа. Братовчедът сподели с мен, че повисша фаза на гастронавтиката ще бъдат не само съестни, но и живи мебели. Те няма да се развалят и няма да има нужда да се държат понякога в хладилниците. Но кому ще даде сърце да вдигне ръка на жив стол? Такива мебели все още не са произведени, обаче братовчедът обеща не след дълго да ни почерпи с пача от столски крачета. Върнах се в командната кабина и дълго размишлявах върху неговите думи. Той говореше за живите ракети на бъдещето. Дали човек ще може да има дете от такава ракета? Ама че мисли ми идват в главата.

Запис 116 311. Дядо Арабей ми се оплака, че, с левия си крак стига до Полярната звезда, а с десния — до Полярния кръг. Изобщо май нещо крои, защото ходи само на четири крака. Да не го изпускам от очи. Изчезна

Балтазар, братът на Езайа. Нима квантова дисперсия? Докато го търсех, установих, че атомната камера е потънала в прах. Не е метена поне от една година! Уволних Бартоломей от длъжността подкамерхер и назначих на негово място шурея му Тит. Вечерта в салона, по време на концерта на леля Мелания, дядо внезапно избухна. Наредих да го зациментират. Направих го чисто рефлекторно. Не отмених заповедта си, за да не давам повод за съмнение в моя капитански авторитет. Дядо много ни липсва. Какво всъщност стана — гняв или аниhilация? Той винаги си е бил избухлив. Докато стоях на вахта, ми се дояде месенце, та хапнах малко замразено телешко от хладилника. Вчера се оказа, че е изчезнало листчето, на което беше записана целта на нашето пътешествие. Жалко, летим вече 36 години. Пък телешкото, чудно нещо, беше пълно със сачми — откога по телетата се стреля с двуцевки? Успоредно с нас лети метеор, а на него седи някой. Бартоломей го забеляза пръв. Засега се преструвам, че не го виждам.

Запис 116 312. Братовчедът Бруно твърди, че онова не е било хладилник, а хибернатор, защото той на шега разместил надписите, и че онова не са били сачми, а броеница. Хвъркнах до тавана; в пространството без гравитация няма как да направиш сцена, не можеш нито да тропнеш с крак, нито да тупнеш с юмрук по масата. Съжалявам, че тръгнах към звездите. Изпратих Бруно на кърмата, на най-неприятната работа, нека оправя объркана прежда.

Запис 116 313. Космосът ни поглъща. Вчера грабна част от кърмата заедно с тоалетните. Там тъкмо беше чичо Палександър. Безпомощно гледах как се разтапя в мрака, а разгъващите се ленти тоалетна хартия трептяха тъжно в безвъздушното пространство. Истинска група на Лакоон сред звездите. Какво нещастие! Онзи на метеора не е от роднините; съвсем непознат човек. Лети, обкращил

метеора. Кара ме да се замисля. До мен стигат слухове, че доста хора скришом са слезли от ракетата... Действително напоследък е някак пусто. Да не би да е истина?

Запис 116 314. Братовчедът Роланд, който води нашите счетоводни книги, има проблеми. Вчера в мое присъствие се потеше над изчисленията на докараните годеницотони с айнщайновска поправка за изгубената невинност. Както си пишеше, вдигна глава, погледна ме и рече: „Човек — как звучи това!“ Тази мисъл ме озадачи. Чичо Оброжи завърши своята Теология на роботите и сега създава нова система, в която ще има специални пости, така наречените глодини (става дума за времето). Дядо Арабей никак не ми харесва. Измисля каламбури. „Каламбурът — каза ми той — означава, че аз замърсявам гората, а децата от мъжки пол са синкопи.“ Малкият Пижо, онзи, дето лети реактивно и казва „ф“ вместо „п“ (фланета вместо планета и съответно планелени гащи), както се разбра, е хвърлил котката в резервоара със сода, който поглъща въглеродния двуокис. Горкото котенце се разложило на натриев дукотан.

Запис 116 315. Днес намерих пред вратата си бебе от мъжки пол с прикачена към пелените бележка: „Твое е“. Нищо не зная, дали не е стечение на обстоятелствата? Постлах му със стари вестници в едно чекмедже.

Запис 116 316. В Космоса изчезват сума ти чорапи и носни кърпи, а освен това времето напълно се разпада. На закуска забелязах, че двамата дядовци са къде-къде помлади от мен. Имахме и случаи на чичолиза. Наредих на братовчеда да направи баланс — отворихме хибернаторите, размразихме всички. Доста лели са с хрема, носовете им са подути, а ушите — почервенели, някои имаха конвулсии. Безсилен съм. Чудна работа — сред възкресените има едно теле. Затова пък леля Матилда я няма; дали Бруно

наистина не се е шегувал, а всъщност — наистина ли се е шегувал?

Запис 116 317. Пред атомната камера има килерче. Както си седях там, изведнъж: ми хрумна забавната мисъл, че може би ние изобщо не сме стартирали и си клечим на Земята! Не, не е възможно — нали няма гравитация. Мисълта за нейната липса действа успокояващо. За всеки случай проверих какво държа в ръката си. Беше чук. Да не би да се казвам всъщност Йеремиа? Удрях, удрях по някаква релса и се почувствувах странно. Но трябва да свикна. Принципът на Паули, според който отделната личност може да притежава само една индивидуалност, отдавна не е в сила. Да вземем например родителската щафета, за нас в Космоса е нещо обикновено няколко жени да раждат поред едно и също дете — същото е и с бащите — вследствие огромната скорост. Доскоро толкова мъничък, днес Пижо посегна в трапезарията към мармалада едновременно с мен и така си ударихме челата, че полетях чак до тавана! Не знам по какъв начин е обвързано, усукано и дори преплетено това време, но как лети само!

Запис 116 318. Днес Арабей ми каза, че тайно се надява звездите и ракетите да имат само една страна, онази, която е обърната към нас, докато от другата им страна има само прашасали стелажи и въжета. Той затова и полетял към звездите! Сподели с мен също, че някои жени трупат нещо в гардеробите, според него не само бельо, но и яйца. Това би свидетелствувало за стремителен регрес в еволюционен смисъл. Сигурно на Арабей му е неудобно да вири глава към мен, застанал на четири крака. Безпокои ме неговият по-малък брат. Осма година стои в моето антре с протегнати напред показалци. Дали не е начало на кататония? Най-напред машинално, а после по навик взех да си закачам на тях палтото и шапката. Поне може да се каже, че от него има някаква полза.

Запис 116 319. Става все по-безлюдно. Дифракция, сублимация или просто всички преминават към инфрачервената област в резултат на Доплеровия ефект? Днес виках с пълно гърло по цялата средна палуба, но не се появи никой с изключение на леля Клотилда с иглите си и недовършената плетка. Отидох в лабораторията; братовчедите Митрофан и Аларик топяха сланина и изливаха мазнината в съд с вода, за да изследват траекторията на скравките. Аларик ми каза, че при нашето положение гадаенето е по-сигурно от Уилсъновата камера. Само че защо той изяде всичко, след като направи изчисленията? Не разбрах, а и не посмях да питам. Изчезна прачичо Емерик.

Запис 116 320. Прачичо Емерик се намери. На всеки две минути изгрыва на левия борд с точност, достойна за по-сериозна цел; в горното прозорче се вижда как достига зенита, след което залязва на десния борд. Никак не се е променил дори на орбитата на вечния си отдих. Обаче кой и кога го е изблъскал навън? Ужасно подозрение.

Запис 116 321. Чичото е толкова точен, че по неговите изгреви и залези можеш да регулираш хронометър. И което е най-чудно, започна да бие на всеки кръгъл час. Не ми го побира умът.

Запис 116 322. Той просто спира крака в палубата в най-ниската точка на орбитата си и върхът на подметките или токовете му подскачат по нитовете на обшивката. Днес след закуска изби тринайсет — случайност или пророчество? Непознатият на метеора се поотдалечи. Все така лети край нас. Днес седнах да пиша на бюрото, а столът ми казва: „Колко странен е този свят!“ Рекох си, че Езайа най-сетне е успял, но това беше само дядо Арабей. Поясни ми, че е инвариант, тоест такъв, на който му е все едно, така че бих могъл и да не ставам. Цял час крещях на

рампата и на горната палуба. Нито жива душа. Във въздуха се носеха няколко кълбета прежда, игли за плетене и двестри тестета карти за пасианс.

Запис 116 323. Съществува специален метод за запазване на умствено равновесие — измислят се разни фиктивни личности. Дали и аз самият от дълго време не правя същото? Но откога? Седя на мълчащия като пън Арабей, в чекмеджето скимти бебето, което нарекох Ийон; храня го с шише и се чудя откъде ще му намеря жена; работата не е толкова бърза, обаче при тези условия човек никога не знае. Седя така и летя?

Това са последните записани в дневника думи на моя баща — следващите страници липсват. И аз също седя в ракетата и чета как някой друг, тоест той, е седял в ракетата и е летял. Кой всъщност седи и лети? Може ли мен самият да ме няма? Но корабният дневник не би могъл сам да се чете. Значи съществувам, щом го чета, но дали всичко това не ми е внушено? Измислено? Що за мисли ме спохождат... Да предположим, че той не е седял и не е летял. Но нали аз продължавам да летя, седнал, тоест обратното — седя, летейки. В това съм съвсем сигурен. Нима? Най-сигурното е, че чета как някой седи и лети. А що се отнася до моето седене и летене, как бих могъл да бъда сигурен? Стаичката е обзаведена доста бедно, прилича по-скоро на копторче. Май е на средната палуба, обаче на тавана у дома имаше досущ същото. Достатъчно е да прекрача прага и да се убедя дали не е самоизмама. А ако е самоизмама и видя продължението на тази самоизмама? Няма ли никакъв критерий? Не е възможно! Защото, ако аз не летя и не седя, а само чета как той е седял и летял, като в действителност той също не е летял, това би означавало, че в моята самоизмама аз опознавам неговата самоизмама, тоест на мен ми се струва, че на него му се струва. Или на мен ми се струва онова, което му се струва на него? Самоизмама в самоизмамата? Да допуснем. Но той пишеше и за някакъв човек, който летял, обкращил метеор. Така работата май става още по-лоша. На мен ми се струва, че на него му се

е струвало онова, което онзи прави разкрячен, а ако и на онзи това само му се е струвало, наистина вече нищо не се знае! Главата ме заболя и пак, както вчера, както онзи ден, си налагам да мисля за епископи и посинели носове, за теменужени очи и синия Дунав, за виолетово телешко месо. Защо? Зная, че когато в полунощ увеличи скоростта, ще започна да си мисля за пържени яйца, не, по-точно, за пържени яйца на очи с големи жълтъци, за моркови, мед и петите на леля Марина — така, както ми се случва винаги посред нощ... Да! Разбирам! Имаме ефект на преместване на мислите веднъж към ултравиолетовата област, а после — през жълтото — към инфрачервената област, следователно психически Доплеров ефект! Много важно! Това е доказателство, че летя! Доказателство от движението, *demonstratio ex poto*, както казват схоластиците! Значи аз наистина летя... Да. Но нали всеки може да си мисли за яйца, пети и епископи. Не, това не е прецизно доказателство, а само предположение. Тогава какво ми остава? Солипсизъм? Съществувам единствено аз, само аз и никъде не летя... Но това би означавало, че не са съществували и Аноним Тихи, и Йеремя, нито Игор, нито Естебан, нито Вшехшвит, че не е имало и Барнаба, и Еузебий, и „Космокиста“, че аз никога не съм лежал в чекмеджето на бащиното си бюро, че той никога не е летял, седнал в дядо Арабей — не, това е невъзможно! Да не би да съм изсмукал от пръстите си толкова хора в семейните хроники? Нали *ex nihilo nihil fit*^[3]! Следователно семейството наистина е съществувало, именно то ми дава сили да си възвърна вярата в света и в този мой полет с неведом край! Предци мои, всичко е спасено благодарение на вас! Не след дълго вече ще сложа тези страници в празна бутилка от кислород и ще я хвърля в бездната зад борда, за да се понесе из черната необятност, защото *navigare necesse est*, а аз от години летя и летя?

Януари 1966

---

[1] Трябва да се плава (лат.). Б.пр. ↑

[2] Веселяк (англ.). Б. пр. ↑

[3] От нищо нищо не произлиза (лат.). Б. пр. ↑

Издание:

Станислав Лем. Звездни дневници

Роман

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1984

Библиотека „Галактика“, №57

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Преведе от полски: Лина Василева

Рецензент: Огнян Сапарев

Редактор: Магдалена Атанасова

Редактор на издателството: Ася Къдрева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Анна Иванова

Полска, I издание

Подписана за печат на 5.XI.1984 г. Излязла от печат месец ноември 1984 г.

Печ. коли 19,50. Изд. коли 12,63. УИК 12,48. Формат 32/70×100
Изд. №1798. Цена: 2,00

Страници: 312. ЕКП 95364 5627–59–84

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч 884–4

© Лина Василева, преводач, 1984

Агоп Мелконян, предговор, 1984

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1984

c/o Jusautor, Sofia

Stanisław Lem. Dzienniki gwiazdowe

„Czytelnik“, Warszawa, 1976

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.